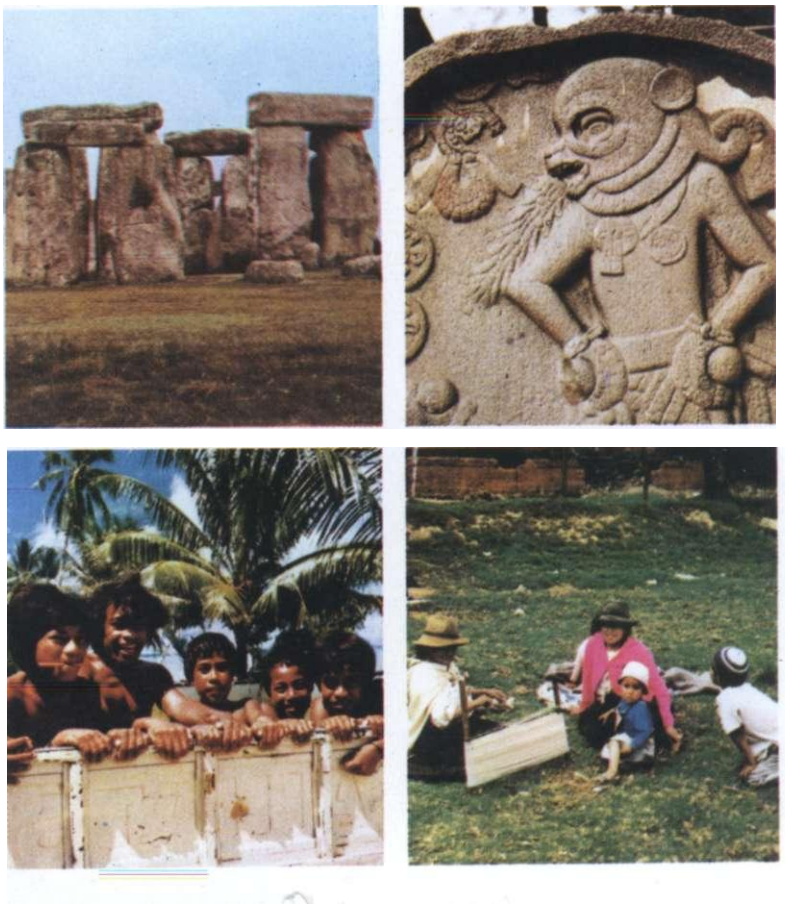
Erich von DÄNIKEN

k i r i b a t i ' y e
y o l c u l u k

Yayınlarımız arasında, *Tanntann Ayak İzleri, Yıldızlara Dönüş, Tannlann Stratejisi, Tohum ve Evren, Tannlann Arabalan Tannlann Mucizeleri, Tannlann Geldiği Gün, Yoksa Yanıldım mı?* adlı yapıtlarını bulabileceğiniz Erich Von Däniken, ilk arkeolojik gezişini 1954 yılında Mısır'a yapmış, oradaki bazı hiyeroglif metinlerin çevirisini gerçekleştirmiştir.

Yıllardır dünyanın dört bir yanını gezip bulduklarım yazmakla meşgul olan Däniken'in kitapları 50 milyonun üstünde basılmış bulunmaktadır.

Çağlar öncesinde yeryüzündeki atalarımızı uzaydan gelen bazı yaratıkların ziyaret ettiği yolundaki kuramı destekleyen kanıtları okuyucuya sunmaya çalışan Däniken, *Kiribati'ye Yolculuk*'ta ilk yaradılıştan bugüne dek canlılar aleminin tüm bilgi birikimini elektronlar aracılığıyla kuşaktan kuşağa aktarabildiğini ileri sürüyor... Däniken'e göre, "İlk Ruh, Tanrısal Ruh... canlıları ve tüm maddeyi elektron gücünün algılanmasına hazır şekilde yarattı."

Günümüz biliminin ortaya çıkardığı verilerden de yararlanarak, evrenin sırrım çözmeye çalışan Däniken'in bu yapıtı da ötekiler kadar ilgi uyandırıyor...

Erich Von Däniken

KIRIBATFYE YOLCULUK

II

Piyerloti Cad. 7-9 Çemberlitas-İstanbul

'It.

İÇİNDEKİLER

Okurlarıma Mektup 5

1 - Kiribati'ye Yolculuk 9
2 - Herhangi Bir Nedenle 57
3 - Ruh; Tüm Maddenin Temeli 87
4 - Uydurma Haberlerin ve
Uzaylıların Peşinde 103
5 - Adanmış Topraklarda mı? 129
6 - Tanrıların Sonu 161

Kaynakça 203

OKURLARIMA MEKTUP

Bir sürü insanı öksürtmeksizin
ortalığı süpürebilmek olanaksızdır.
Prens Philip
Edingburg Dükü
Kraliçe II. Elizabethen eşi

Sevgili bay ve bayan okurlarım;

Bizlerin okuma alışkanlıklarıyla ilgilenen zeki bir adam -sanırım Profesör Alphons Silbermann- bir 'okur nesli'nin dört yıllık ömre sahip olduğunu bildirir. Lütfen şöyle bir hesaplayın, doğru olduğunu göreceksiniz. İki ile altı yaş arasındaki ilk nesli ilgilendirenler, bol resimli kitaplardır. Daha soma on yaşma, (hatta bugüne!) kadar sürüp gelen o eziyetli ders kitapları, masal ciltleri, çizgi öyküler, uyanık kızlar ve oğlanlar için gençlik romanları, ayrıca serüven, yolculuk ve hayvanlar dünyasım izleyen kitaplar sıraya girer. Erken olgunluk dönemi de sayılan yaklaşık on dört yaş dolaylarında artık ciddi romanlar ve ilginç içeriklere sahip, uzmanlıkla ilgili ilk kitaplar, okuma malzemesini oluşturur. 18 yaşma gelindiğinde, özel konulara doğru ilk eğilimlerin başlaması sonucu, bu eğilimler sonunda ya bir meslek seçimine yol açar, ya da özel bir uğraş, bir hobi olarak tüm yaşam boyunca devam eder ve bu arada okur neslinin ritmini değiştirir.

Bu ritmleri gözönüne aldığımda, 1967 yılında yayınlanan ilk kitabımdan bu yana üç buçuk okur neslinin geçmiş olduğu ortaya çıkıyor. 1967'de on altısında olan biri bugün otuz yaşında! Sevgili okurum: Sizinle belki de o zaman karşılaştık; belki de siz, yaklaşık her iki yılda bir yayınlanan kitaplardan dolayı, güvenilir durumda bulunan benim o büyük okur kütlem içinde yer almaktasınız.

Ancak, yeni okurlarımın pek çoğu, henüz çıkmış bir kitabımda bulunan benim o 'eski' tezlerimle, yepyeni şeylermiş gibi karşılaşma durumundalar. Her kuramın ve her tür bilimin kaderi budur:

Bunlar sürekli olarak geliştirilmelidir. Ve ben, her seferinde bir çıkmazla karşılaştığımı itiraf ediyorum: Temel okurlarım için çıkış yolları apaçıktır. Ama nasıl edeyim de, yerle gök arasındaki yeni okurlarımın eline, onların ayaklarının yere basmasını sağlayacak bir 'araç' verebileyim? Eski okurlarımı sıkmak istemiyorum, ama yenileri de, ellerinde pusula olmaksızın ormana göndermek niyetinde değilim.

Bu durumda yapmam gereken, on dört yıldan beri ileri sürdüğüm iddiaları bir telgraf kadar kısaltmaktır:

- Dünya, tarih öncesi bir dönemde uzaydan gelen bilinmeyen varlıklarca ziyaret edildi. Konuyla ilgili literatür bunları 'Dünya dışı' ya da 'Dünya ötesi' varlıklar olarak tanımlar.

- Dünya dışı bu varlıklar, henüz ilkel durumdaki dünya sakinlerinin kalıtım malzemesini değiştirmek suretiyle insan zekasını yarattılar. Bilim adamları buna mutasyon, kalıtım kütlesindeki yapay değişim diyorlar. Benim kavrayışıma göre insanî zekanın ortaya çıkışı asla rastlantı sonucu, milyarlarca olasılık arasından bir tanesinin şans eseri seçilmesiyle oluşmuş değildir; aksine, evrenden gelen bilinmeyen varlıkların planlı şekilde araya girişlerinin sonucudur bu.

- Yine yabancıların ziyareti sonucu o eski dinler, çekirdeklerinde geçmiş olaylarla ilgili gerçekleri saklayan ve bunları aktaran mitler, efsaneler oluştu.

Kısa birer taslak halinde verilen bu kuramlar yüksek bir patlayıcı güce sahip olmasalardı, dünya çapındaki tartışmalar da ortaya çıkmayacaktı. Aslmda ben, elimdeki testereyle geleneksel düşünce anıtlarının temel direklerini biçip duruyorum. Yirmi yıldan beridir çeşitli bilgilerle donanarak arkeologlar, soy bilimcileri, köken araştırıcdarı, uzay yolculuğu uzmanları... Ve de gereği oldukça teologlarla yürüttüğüm ilişkilerde hep 'sınır çiğneyen' biri oldum. Oradan oraya olan bu geçişlerim sırasında, pek çok kişinin ayaklar altında ezilmesi zorunluydu. Bu apaçık; ama birtakım özel olaylarda benim de yanlış yönlere sevkedildiğim aynı derecede açık. Bunu kabul ediyorum.

Ama, çabalarımın desteklenişinin de gösterdiği gibi, kuramlarımda pek çok şey var: Dünya üzerinde konuşulan her dilden kitaplar bana saldırıyor. Adeta bir yazar ordusu, benim dünya çapındaki başarıma karşı hücuma kalkıyor ve bunlardan bazıları da belden aşağı vuruyor. Boğulmakta olan biri deh gibi etrafa saldırır. Ben hoşgörülüyüm. Öte yandan, benim tezlerimi ciddiye alan hatta içtenlik gösteren pek çok eser giderek artan sayıda olmak üzere boy

göstermeye başlıyor. Bu konuda pek çok tanınmış bilim adamı sayılabilir.

Konu, dünya çapında bir yansıma oluşturmuş bulunuyor. Bu çorbada tuzu olanlar yalnızca benim 'Geleceği anımsayış' ve 'Tanrıların Mesajı' adlı filmlerim değil. En azından 'Yıldızlar Savaşı' ve 'İmparatorluk Yeniden Vuruyor' adlı iki süper Amerikan filmi de benim düşüncelerimin meyvalan sayılabilir.

EXILED adlı pop grubu İngilizce olarak söyledikleri en yeni parçalarıyla (RCA-PL 25 297) büyük başarı kazanmış durumdalar.

Bunun sözleri şöyle:

"Binlerce yıl önce, uzay gemilerinden oluşan güçlü bir atmada, yıldızlar denizini geçmekteydi. Bunlar yaşamları ve gelişimleri için elverişli gezegenlerin arayışı içindeydiler. Yeryüzü gezegeninin keşfi ve buraya yerleşim bu amaca hizmet etti. Bizler ancak şimdi, geçmiş olayların oluşturduğu efsaneleri çözmeye... ve bir zamanlar gökle yerde her neler olduysa bunları daha iyi kavrayıp anlamaya başlıyoruz.."

Tezlerimin pop müziğine girebilecek kadar bir popülerlik kazanmış olması, bu metnin yazılışında bir 'suçu' olmayan yazan sevindirmektedir. Yeni neslin uyanık ve geleceğe yönelik oluşu bana güven veriyor.

Sevgili okurlarım; İsa'dan 592 yıl önce yaşamış olan peygamber Hezekiel'i bir dinleyelim:

"İnsanoğlu! Sen itaatsiz bir bedenin içinde ikamet etmektesin: Bunun görmesi gereken gözleri görmüyor, duyması gereken kulaklan duymuyor!"

Ben, pek çok kişi öksürse bile, yine de toz kaldırmaya devam edeceğim!"

Eski ve yeni okurlarımı, birkaç yolculuğuma eşlik etmeleri için davet ediyorum. Bunlar pek çok yeni şey öğrenecekler ve bu arada 'Amatör bir araştırıcının' dünya yolculuğu sırasında karşılaştığı aksilikleri de okuyacaklar.

Sevgilerimle,
Erich von Däniken

I
KİRİBATİ'YE YOLCULUK

Şaşkınlık ve hayret, kavrayışın başlangıcıdır.

Ortega Y Gasset

Güney Afrika'daki Kap kentinden gelen şu mektup olmasaydı, imkânı yok Kiribati'ye gitmezdim:

Sayın von Däniken,

îşi başından aşkın bir kişisiniz, bu nedenle hemen konuya geçiyorum.

Gökyüzünden gelen tanrılarla ilgili pek çok işaret bulunduğu içindir ki, size yazmaya karar verdim. Pasifik'te misyoner olarak bulunduğum sıralarda, yöresel inanışlarca gökyüzünden geldikleri düşünülen iki devin mezarı bana gösterildi.

Mezarlar iyi korunmuş ve her biri yaklaşık beş metre uzunluğunda. Kayalarda da taşlaşmış ayak izleri var ve bunlar o kadar çok ki, kolayca fotoğrafları çekilebilir.

Aynca bir "taş pusula" ve efsanelerce tannlann iniş yeri olduğu iddia edilen bir bölge de var. Bu bölge çok ilginç; çünkü burada tek bir bitki bile yaşamamakta.

Eğer bu bilgiler sizi ilgilendiriyorsa, bu konuda detaylara girmek bana onur verecek. Eğer tüm bunlar hakkında zaten bilgiye sahipseniz, sizden haber alamamayı anlayışla karşılayacağım.

En iyi dileklerim ve teşekkürlerimle.

Rahip C. Scarborough

Bu mektup 1978 Mayısının sonunda elime geçti. Benim fikirlerime ortak olduğunu gösteren bir protestan rahip ha?

Kendisine hemen teşekkür ederek, mektupta sözü edilen bilgiler konusunda ricada bulunurken, bu gizemli yerle ilgili bir litera-

tür ya da fotoğraflar bulunup bulunmadığını sordum, bu arada gerekli masrafları karşılayacağımı da ekledim. Rahip Scarborough'un yanıtı bir ay soma geldi:

Sayın von Däniken,

Mektubunuz için teşekkür ederim. Masraflarım için bir karşılık beklemediğimi açıklamama izin verin; eğer araştırmalarınızda size yardımcı olabilirsem bu beni mutlu eder.

Konuyla ilgili bir literatürün varlığı sorusuna gelince, Kiribati üzerine yazılmış hiçbir şeyin bulunmadığını belirtmem gerekiyor. Sözünü ettiğim bu özel konu hakkında ise ne yazık ki yazılı bir belge bulunmamaktadır.

Dünyanın çeşitli yerlerindeki tahtası eksik pek çok kişiden birtakım bilgi ve öneriler almakta olduğunuzu tasavvur edebiliyorum. Bu nedenle, kim olduğumu bilmenizin yerinde olacağını düşünüyorum.

Şu sırada, Güney Afrika'daki Sea Point'te bulunan Katolik Kardinal Meclisine bağlı bir rahibim.

Daha önceleri, Londra Misyoner Cemiyetine bağlı olarak çalıştığım sıralarda, ben, karım ve iki çocuğumuz Kiribati adalarında bulunduk Üç buçuk yıl oralarda yaşadık ve adalıların dilini akıcı bir şekilde konuşmayı öğrendik. Bu süre içinde on altı adanın hepsini de ziyaret ettik ve buralarda sık sık haftalarca hatta aylarca kaldık Dil konusundaki güçlüğü yendiğimiz içindir ki, adalıların yabancı ve çoğu kez açıklanamaz nitelikteki tarihsel geçmişleri hakkında bilgi sahibi olduk.

Beni ilk olarak şaşırtan şey, adalıların "İnsan" anlamına gelen iki kelime kullanmakta oluşlarıydı. Bunlar kendilerine 'Aomata' diyorlar ve bu, çoğunluğu oluşturan fertler için kullanılıyordu. Ten rengi onlardan farklı olan ve özellikle iri yapılı kimselere ise 'Te I-Matang' diyorlardı ki, bunun ketime olarak çevirisi "Tanrısal Ülkeden Gelen insan" demekti. Adalıları giderek daha iyi tanıdıkça onlarla yabancılar arasındaki farkın tüm adalarda belirlenmiş olduğunu farkettik.

Belki bir gün kendiniz araştırmaya girişirsiniz diye şunu hemen belirteyim: Adalılar, onlarla usulüne uygun bir ilişki kuramayan yabancılara karşı bayağı sert ve dikbaşlı olabilirler. Dinlerine çok bağlı olup, çoğunu yerlilerin oluşturduğu proteston ve katolik rahiplerce eğitilirler. Onlarla anlaşamayan, önerilerine kulak asmayan bir yabancı evinde kalsa iyi eder.

Adalıların arasındayken bir Avrupalı ya da resmi makamların

bir görevlisiymiş gibi davranmayın. Yine de o makamların yardımından yararlanın; çünkü değişik adalar arasındaki yolculuklar izin alınmasını gerektirmektedir. Ben, bu tür diplomaside sizin bir üstad olduğunuzdan eminim."

Mektupta o devasa mezarların nerede bulunduğu konusunda, güneydeki 'bir' adada bulunan taş pusula hakkında ve misyonerlerin gözlemlerine göre, uzak hedeflere yöneltilmişe benzeyen taşlar üzerindeki işaretler hakkında bilgiler de bulunmaktaydı. Bu taşların başka bir yerlerden getirilmiş olduğu konusunda yazdı olanlar ise bayağı dikkat çekiciydi: Adalarda bu tür taşlardan yoktu çünkü. "Tannlann iniş yeri" konusunda ise yazışmacı dostum şöyle diyordu:

"Bu yerin hangi adada bulunduğu konusunda size ancak iki olasılık sunabilirim; çünkü yerini unuttum. Burası ya Tarawa-Nord ya da Abaiang'daydı. Bu iki ada birbirine yakın olup, çıplak gözle görülebilir.

Eğer hafızam beni yanıltmıyorsa, bu adanın Abaiang plması gerekir. Oradaki yöresel 'Tabunia' (Büyücü doktor, sihirbaz) bu gizli yeri korumaktadır. Bu kişi adalılarca tanınır ve onlar bu çevreye hangi taraftan yaklaşabileceğinizi de söylerler. Burası sık bitki örtüsüyle kaplı bir yeraltı bölümüdür. Adalılar, rahiplerin farketmediği bazı zamanlarda gizlice oraya sokularak, eski 'Tanrılara' kurban adarlar.

Tabunia'nın yardımına gerek duymanızın nedeni buradadır; o, beni olduğu gibi sizi de bu bitki örtüsünün arasından geçirerek o yere ulaştıracaktır. Orada hiçbir şey büyümemektedir; ne bir ot ne bir ağaç. Çevrede canlı hiçbir şey göremezsiniz. Sihirbaz size, oradan geçen her canlının çok geçmeden öleceğini söyler. Niçin? Radyoaktiviteden dolayı mı? Oraya vardığınızda ilginç bir gözlemde bulunacak ve bir zamanlar toprağın içine doğru gelişen ağaç gövdelerinin hoş görünümlü kavisler oluşturarak yeniden dışarıya çıkmış olduğunu göreceksiniz. Bu çevrenin orta bölümünde hiçbir şey büyümez.

1965 yılında bu yeri ziyaret eden Hükümet Komiseri burasının radyoaktif bulaşmaya uğradığı görüşünü ileri sürdü. İyi de, bu küçücük mercan adasına radyoaktivite nasıl ulaşmıştı? Benim aklımda ise, buranın Tanrıların iniş yeri olduğu hakkında yerlilerin anlatmış oldukları şeyler vardı."

O uzak, yabancı rahip benim bam telime dokunuyordu. Bir çıkış deliği bulmak için eşelenmeye başladım: Neredeydi bu Kiribati?

Kiribati nerededir?

Kitaplığımın raflarında dört tane kocaman Atlas vardı ve bunlar Kiribati'yi tanımıyorlardı. Üç ünlü lügat ve ansiklopedi -Brockhaus, Larousse, Encyclopaedia Britannica- pire büyüklüğündeki 1200 adayı gösterdikleri halde, bunların arasında Kiribati'den haberleri yoktu. Yetmişli yılların o pek akıllıca kitapları da Kiribati adacıklarının Büyük Okyanus'ta yüzüp durduklarının farkında değillerdir. Onlar ise mevcut; ben oradaydım ve bu yerler o sonsuz denizlerdeki en ilginç noktacıklardır.

Benim o dindar bilgi kaynağım Kiribati tarafında yaşadığı içindir ki, bu yerin bulunması gerekiyordu. Tanrıya ve Dünyaya sordum: "Kiribati'yi biliyor musunuz?" Aldığım yanıt ise hep o aynı anlamsız bakış oluyordu: Kiribati'mi? Sonunda yine Kap kentine mektup yazarak o çok bilmiş rahibe sordum:

"Kiribati nerededir? Oraya nasıl gidilir? Uçak bağlantısı var mıdır?

Orada kalınabilir mi? Bir otel ya da herhangi bir barınak?

Kiribati'de hangi para sistemi geçerlidir?

Yılanlar, akrepler ya da zehirli örümcekler gibi özel tehlikeleri göz önünde bulundurmak gerekir mi?

Bağlantıda olduğunuz dostlarınız ve tanıdıklarınız var mı? Gereğinde size başvurmam için onların adresini verebilir misiniz?"

Rahip Scarborough'un verdiği yanıt çabukluğunun yam sıra bayağı bilgi vericiydi. Kiribati'yi örten sisler aralanıyordu:

Burası, 1977 yılında bağımsızlığını kazanan, bir zamanların Kraliyet kolonilerinden Gilbert adaları içinde yer alan 16 adadan oluşmuş bir gruptu. Bağımsızlıkla birlikte adı da değişmişti. Büyük Okyanus'ta yüzmekte olan bu adaların yüzölçümü yalnızca 973 kilometre kare olup, üzerinde yaklaşık 52.000 Mikronezyalı barınmaktaydı.

Asıl ada ve idarî merkez niteliğinde olup bir de limanı bulunan Tarawa'ya, hem ada cumhuriyeti olan Nauru'dan hem de Fiji adalarımn en büyüğünün başkenti olan Suva'dan uçak seferi vardı.

Hediye olarak götürülecek şeyler konusunda rahip şunları öneriyordu: Yerlilerin ileri gelenleri için, pek çok ağıza sahip cep çakılan; balıkçılar için o çok değerü güneş gözlükleri ve dinsel kişilerle kadınlar için de aspirin.

Bay Scarborough'un beni yatıştırırcasına yazdığı üzere, çevrede yılan ve örümcek bulunmamaktaydı; eğer akrepler varsa bile, bunların sokması bir eşekarısımnkinden daha tehlikeli olmuyordu.

Mektupta bir de uyarı vardı:

"Tehlikenin büyüğü denizdedir! Yerliler size aksini söyleyecek olsa bile, asla denize girmeyin. Oradaki köpekbalıkları kadar, sualtında yaşayan değişik yaşam biçimleri de yüzücüler için gerçek birer tehlike oluşturmaktadır. Bunu tekrar tekrar vurgulamak isterim: Denize kesinlikle girmeyin!"

Yeniden düşünüyorum da, eğer bu uyarılar olmasaydı o gelgit sularına gireceğimiz kesindi.

Bu bilinmeyen koruyucum beni davet ediyor ve protestan rahipleri olan Kamoriki ve Eritaia adlı dostlarıyla bağlantı kurmamı istiyordu; bu ikisi nazik kişilerdi ve bana mutlaka yardımcı olacaklardı. Ayrıca *Moana-Roi* gemisinin kaptanı olan Ward da çevre hakkındaki bilgisiyle olduğu kadar, özellikle oralarla ilgili efsaneler ve kutsal yerler hakkında bildikleriyle de bana büyük yardımlarda bulunacaktır.

Üç kez Kiribatiye ve Geriye

Benim zengin bir adam olduğum ve böyle girişimlerin masrafını gözümü bile kırpmadan ödeyebileceğim konusundaki yaygın kanının aksine, yapacağım yolculuğun masraflarının bundan sağlanacak geliri aşmaması için, gideceğim yöreyle ilgili pek çok hedef konusunda sürekli planlar yaparım. Bir yerle ilgili bilgilerin yanlış çıkması ya da rahibin ifadesiyle, bazı kaçıkların hayal ürünü olduklarının anlaşılması sık rastlanan birşeydir ve böyle durumlarda hem zaman hem de para boşa gitmiş olur. Ama 1980 yılında bayağı yararlı bir fırsat söz konusuydu: O yaz Yeni Zelanda'da, Eskiçağ Astronotları Çemiyeti'nin *T.* Dünya Kongresi yapılacaktı. AAS (Ancient Astronaut Society) kamu yararına yönelik uluslararası bir organizasyon olup, benim çalışmalarımın ortaya koyduğu fikirler çerçevesinde tartışma ve görüşmeler yürütür, bunları açıklar.

Yeni Zelanda! Kiribati hedefine uzanan yolun yarı masrafının çıkması demekti bu.

Tarawa'daki rahip Kamoriki'ye bir mektup yazdırdım. 1980 yılının başmda aldığım, titrek bir ehn yazmış olduğu cevaptan rahibin yaşının bayağı ilerlemiş olduğu anlaşılıyordu. Rahip mektubunda Kaptan Ward'm birkaç yıl önce emekli olarak İngiltere'ye döndüğünü yazıyor, fakat kendisiyle ailesinin beni ve arkadaşlarımı konuk olarak görmekten büyük memnunluk duyacağım ve kuşkusuz kendi evinde kalmamız gerektiğim bildiriyordu. Bunu duymak iyiydi. Ra-

bibin kargacık burgacık yazısıyla sıraladığı içten selamlar arasında ufacık bir cümlenin de şifresini çözebildim bu arada: "Yolculuk iznimiz var mı?" diyordu bu cümle.

Ben ve sekreterim Willi Dünnenberger, telefon tellerinden ateş çıkardık neredeyse: Vizeyi neresi veriyordu? Şu son on yıllar boyunca dünyanın her tarafına yolculuk edip durmaktaydık; ama ülkemizin başkentinde bulunan elçilik ve konsolosluklar, o gözüpek yolculuklarımızın hedefleri konusunda bize hep yardımcı olmuştu. Kiribati ise İsviçre'nin dünyaya açık diplomasisi içinde beyaz bir leke halindeydi. Dışişleri Bakanlığındaki bir memur bize bir ipucu verdi: 'Avustralya Elçiliğinden, ülkesiyle o ada grupları arasında ticaret ve oraların gelişimine yardımcı olma konusunda bazı ilişkilerin bulunduğunu öğrendiysek de, kendilerinin vize vermeye yetkileri yoktu. Londra'daki 'Pasifik İşleri Dairesi'nin verdiği bilgi ise şuydu: Eğer bir İsviçreli adalarda üç aydan fazla kalmayacağım taahhüt eder ve geri döneceğine ilişkin uçak biletini gösterecek olursa, Tarawa'ya gidiş izni elde edebilirdi. Uç ay ha? Öyle olsundu; Kiribati'de ev kuracak değildik ya!

Öteberimizi hazırladık: Objektif kutularıyla birlikte dört kamera, film malzemeleri, cep çakıları, güneş gözlükleri ve aspirin. Alınacak her parça konusunda her zamanki gibi pinti davrandığımız halde yine de ortada iki kişinin dizinde derman bırakmayacak bir tepecik oluşmuştu. Umutsuzluk içinde eski dostumuz genç Rico Mercurio'ya başvurduk; bu kişi ender rastlanan tiplerden olup, eğer yapılacak bir şey varsa, işin çokluğuna aldırmayan, zamana kulak asmayan biriydi. Rico tanınmış bir Zürih firması için elmas ve buna benzer kıymetli taşların bileme işini yapıyordu. Bu taşlar değerli saatleri süsler ve petrol şeyhleri -başka kim olacak? - bu gibi şeylerle haremlerini mutlu ederlerdi. Rico, izinsiz geçen iki yıldan sonra Kiribati'ye "ufak" bir gezintinin kendisine iyi geleceği görüşündeydi. Biz onun bu görüşünü destekledik.

Üçümüz 3 Temmuz 1980'de tümüyle yüklü olarak ve SwissAir'in bir DC-10 uçağıyla Bombay üzerinden Zelanda Havayollarının 28 sefer sayılı uçağına aktarma olduk. Zürih'le Auckland arasında tamı tamma 25 uçuş saati bulunmaktaydı.

Bu uzun mesafe uçuşları felaket bir şeydir. İnsan önceleri, son günlerde eline bile almadığı bir yığın gazeteyi okur. Soma, sırf sıkıntıdan bir sürü yemeği ı ıkınıp durur. Kulaklıkları kulağına yapıştırarak uyumayı dener, ama zaman farkından dolayı bunu başaramaz. Film olarak Agatha Christie'nin "Nil'de Cinayef'ini seyredersi-

niz, ama bunun sağladığı o hafif gerilim bile zamanı öldürmeye yetmez. Saatte 850 kilometre olan uçuş hızını farkedemezsiniz, çünkü bunu belirleyecek bir dayanak noktanız yoktur. Aşağısı sudur. Derken Avustralya bozkırları ve yine su. Zürih'ten beri mürettebat üç kez değişti; yolcular ise arasıra kaptan kamarasından verilen bilgileri dinleyerek koltuklarında çakılı gibi oturuyor. Zaman yerinde sayıyor.

Yeni Zelanda

Yeni Zelanda'yı severim. Onun yeşil yeşil tepelerle örtülü lorlarında, İsviçre Juralarının otlaklarından ve göz kamaştırıcı temizlikteki köylerinden bir şeyler var gibidir; yuvada olduğu gibi burada da eski ve yüksek Alpler, mandıralar, tırmanma turları, ski asansörleri ve berrak dağ gölleri vardır. Ama Yeni Zelanda'da bizde olmayan bir şey vardır: Deniz! Denizi olan bir İsviçre görmek isteyen Yeni Zelanda'ya gitsin. Buranın havası, Büyük Okyanus'tan hiç durmadan esen meltemin etkisiyle -40 milyon koyuna karşın- tıpkı İsviçre'deki gibi saf ve keskindir. 40 milyon koyun ve dört milyon Yeni Zelandalı! İnşallah koyunlar günün birinde aşağıdaki ihtilalci sloganları kullanarak yönetimi ele almazlar: 'Dört bacaklı iyi iki bacaklı kötüdür!' George Orwell de *Hayvanlar Çiftliği'nde* böyle diyordu!

Auckland'dan Nauru adasına olan öteki uçuşun 13 Temmuz'da Air Nauru ile yapılması planlandı. Ama uçuşun bir gün sonraya ertelenmesi yüzünden o tarihte uçamadık. Dünyanın bu en garip hava yollarının planlı uçuş saatleriyle hiç ilgisi yok. Bekliyoruz.

Nauru'da bir gece

Auckland'dan Nauru'ya uçan Air Nauru'nun Boeing 737'sinde üç yolcu vardı: Rico, Willi, ben; ayrıca uçağın dokuz kişilik mürettebatı. Air Nauru'nun üç tane çift motorlu Boeing 727'siyle iki tane de üç motorlu 737 tip uçağı var. Nauru Cumhurbaşkanı Air Nauru fdosuna fosfat anlaşmaları, çekler, mühendisler ve tamir ekiplerinin taşınması için gereksinme olduğunu belirtmiş ve "normal" bir yolcu uçmak isterse, buna da izin verilmesini söylemiş. Bu da zaten çok ender, çünkü o zengin adalarda turizm diye bir şey tanınmıyor.

21 kilometre karelik yüzölçümüyle Nauru ufak bir adacık olup, Ekvatorun hemen altında ve 167'inci doğu (Greenwich) boylamında yer alıyor. Nauru denize dimdik inen dar bir kaya şeridiyle ve içinde fosfat yataklarının bulunduğu kalkerli mercan oluşumlanyla çevrelenmiş. Tropik iklimdeki bu adanın zenginliği fosfata dayanıyor. Adadaki 6000 kişi doğrudan veya dolayh olarak fosfat sayesinde yaşamlarım sürdürüyorlar ve bunların iddiasına göre oradaki fosfat dünyadakinin en katışıksızı. Limanda takırdayarak çalışan hareketli şeritlerin üzerindeki o vazgeçilmez gübre yığınları vinçlerle kaldırılarak, Avustralya ve Yeni Zelanda'ya gidecek olan gemilere yükleniyor. 'Nauru Fosfat Şirketi'nin 1970 tarihli raporuna göre daha 14 yıllık bir stok bulunmaktaymış ve yalnızca o yü 79.444.463 Avustralya doları karşılığı fosfat satılmış. Şimdiye kadar yapılan ihracat göz önüne alınırsa, beş yıl içinde fosfat kaynakları kuruyabilir. Bu ise adanın zenginliğinin sonu demektir, çünkü hindistan cevizi ve sebze ihracatı pek az gelir sağlamaktadır.

Kiribati'de Grev

Air Nauru'nun Boeing 727'sinin 15 Temmuz günü sabah altı buçukta, Kiribati'nin en büyük adası olan Tarawa'ya uçması gerekiyordu, ama uçuş bir saat rötarla başladı. Buradaki zaman kavramının, bizim o hummalı dünyamızdakinden farklı olarak değerlendirildiğini öğrenmemiz gerekiyordu.

Saat yedide Tarawa' nın küçük havaalanında, yeni güne keyifle ve de hiç acelesiz olarak başlayan koyu derili insanların arasındaydık. Bize hiç aldırmıyordu bunlar. Hiçbiri, Güney Amerika ve Arap ülkelerinde olduğu gibi bavullarımızı elimizden kapmıyor, kimse bir laf sağanağıyla taksiye sürüklemeye çalışmıyor. O ekvator sabahında bagajlarımızın yanında duran bizler neredeyse fazlalık gibi görünüyoruz.

Doğru adresi aramak amacıyla, o sırada gelip geçeni izleyen kahverengi bir delikanlıya yöneldim. O da tüm adalılar gibi kalçalarına dolanmış dikdörtgen şeklinde ve bol renkli bir 'Tepe' taşıyordu; üzerinde başka bir şey yoktu.

Kendisiyle konuştuğumda güldü ve genizden gelen bir sesle karşılık verdi:

"Ko-na-mauri!"

Hiçbir şey anlamadım; ayrıca, sabah sabah söylenen bu tumturaklı 'Ko-na-mauri'nin bizim dilimizdeki selam anlamına geleceğini de sanmıyordum.

Yerli sordu:

"You speak English?"

Britanya'nın koloni döneminin kalıntısı olan bu dil, içinde bulunduğum sıkışık durumdan kurtulmama yardımcı olduysa da, benim taksiyle ilgili soruma delikanlı acırcasına karşılık verdi:

"Burada taksi yok!"

Ona, bir otel olup olmadığını sordum. Rahip Kamoriki bu sorumu yanıtsız bırakmıştı. Delikanlı utangaççça bir gülümsemeyle otel olmadığım, yalnızca hükümetin bir misafirhanesi bulunduğunu itiraf etti. Sonra bana "Burada bekle!" deyip yalmayak koşturmaya başladı; kocaman ayak parmaklarının üstündeki uzamış tırnaklar belli ki bu koşu sırasında hiç acımıyordu.

Air Nauru'nun uçağı çekip gitmişti. Akrabalarım karşılamaya gelenler de yola koyulmuşlardı. Görünüşe göre günü orada geçirmek isteyen birkaç kişi bizimle ilgilenerek yardım etmek istediler. Biz o delikanlıyı bekliyorduk; sonunda küçük ve her tarafı dökülen bir kamyonla göründü. Bizi alıp Otintai adlı misafirhaneye götürdü.

Buranın resepsiyonunda garip denecek kadar sinirli görünen bir adam pinekliyordu; adamın alnından ter damlaları akıyor, o da elindeki kocaman mavi bir bezle, göz çukurlarım kuruluyordu. Bu kişi bayağı iyi anlaşılır bir İngilizceyle açıklamada bulunarak, otelin de grev kapsamına girip girmediği konusunda yönetimin o gün öğleden sonra karar vereceğini, kendisinin de yardımcıya sahip olmayışı yüzünden hiç kimseyi kabul edemeyeceğini bildirdi. Dikkatle, bu grevin neyin nesi olduğunu soruşturdum.

"İnsanlar daha fazla çalışmak istiyor," diye adam bitkince karşılık verdi ve bu arada kaşlarına doğru akan ter dereciğini sildi.

"Daha fazla mı çalışmak istiyorlar?"

Bunu sorarken kafamda, haftada 30-35 saatlik çalışma, 7-8 hafta izin ve en fazla 60 yaşında emeklilik gibi kulağıma çalınmış olan şeyler dolaşmaktaydı. "Fazla çalışma ha?" diye yeniden sordum.

Bunun üzerine o sinirli bay şu açıklamada bulundu: Kiribati'de işçiler 50 yaşında ve düşük oranlar üzerinden emeldi oluyorlardı. Şu sırada grev yapanlar ise, emeldi yaşının hiç değilse 55 olarak belirlenmesini istemekteydiler; çünkü ekonomik durumun kötü oluşu, hiçbir adada ikinci iş sağlama olanağı tanımıyordu. Bir endüstri yoktu; kopra, adalıların el işçiliği ve fosfat, iharacatın zayıf temelini oluşturmakta olup oralardaki tek ve asıl olan şey çalışma gücüydü.

Buraya gelişimde edindiğim ilk izlenimler ışığında düşünüyordum: Adalılar neden daha fazla çalışmak istiyorlar? Rahat bir yaşam için gerekli ne varsa, doğa adeta bedavadan veriyor bunları: Denizdeki balıklar, sürekli sıcak bir iklimde kurulacak kulübeler için palmiye yaprakları ve besleyici meyveler. Tanrının kutsadığı bu küçücük adacıklar resmi daire ve hükümet gibi şeylerin mutluluğuna kavuşalı beri, bu gibi şeylerin bir tür faizi demek olan ve 'İngiliz hastalığı' diye de adlandırılan grev buralara bulaşmıştır. Yok, uygarlık mutluluk getirmiyor!

Rahip Kamoriki Yasamıyor

Tarawa adası tipik bir atol: Tropikal denizdeki at nalı şeklinde bu mercan adası, denizin o uçsuz bucaksız derinliklerinden yalnızca birkaç metre yükselmiş durumda. Kuzey ve Güney Tarawa arasında lagün uzanıyor ve aradaki bağlantı doğal olarak deniz yoluyla sağlanıyor. Adanın kuzey tarafına deniz sürekli olarak gedikler açtığı için yalnızca kayıkla gidilebiliyor ve burada insan yok gibi; güney bölümüyse oldukça kalabalık. Bizim ufak kamyon mercan adasının dar şeridi üzerinde hoplayıp duruyor.

Yüklerimiz üstünde oturduğumuz yerden birkaç tane taş ev görüyoruz: Hükümet binaları, kiliseler, hastane ve hah vakti yerindeki birkaç adalının evleri bunlar. Geleneksel yapı malzemesi palmiye: Bungalov benzeri kulübeler palmiye ve süpürge otuna benzer şeylerden yapdmış. Bunlar genellikle tek odalı. Durumu daha iyi olanlarınki iki üç odalı. "İletişim merkezi" hep oturma odası oluyor; burada dedikodu ediliyor, yemek yeniyor, şarkı söyleniyor, uyunuyor, çocuk peydahlanıyor ve kimbilir başka neler yapdıyor?

Sağımızda lagünün sakin sularını görüyoruz; sol tarafta küçük köyler uzanmakta ve bunların hemen ardında ise bilinmeyen çağlardan beri durmamacasına gürleyen pasifiğin güçlü dalgaları kayalıkları dövüyor. Burada mevsim diye birşey yok. Güneş her gün aynı saatte doğup aynı saatte batıyor.

Bizim delikanlı küçük ve sıvası/, iki evin önünde arabayı durduruyor. Bunların açık pencerelerinde gül kırmızı perdeler oynaşıyor; daha somaları hiçbir yerde perde görmedik.

"Rahip Kamoriki'nin evi burası," dedi şoförümüz.

Pencerenin birinden kadınlar bakıyor bize; biri yaşlı, ikisi genç bunların. Biz de onlara baktığımızda, hayalet gibi kayboluverdiler. Şoförümüz eve girdi ve genç kadınlardan biriyle konuştu. Derken,

yüzündeki dostça ifade tasaya dönüştü. Ağır ağır bize doğru yürüdü; duyduğunu bizlere aktarması onun için üzüntü verici olmalıydı:

"Rahip Kamoriki ölmüş!"

Bir şok bu. Rahip Kamoriki ölmüş demek. Onun çok yaşh biri olduğunu gösteren, titrek bir el yazısıyla yazılmış içten mektubunu anımsıyorum. Rahip mektubunda meslekdaşı olan Eritaia'dan da söz etmekteydi. Bunu araştırıyorum. Rehberimiz 'evet' diyor; Rahip Eritaia da öteki evde yaşıyormuş, ama çok yaşh olduğundan kimseyi kabul edecek durumda değilmiş. Daha soma, bu iki rahibin çocuklarının yardımcı olup olamayacağım soruyor ve bizleri yandaki evlerin avlusuna götürüyor.

Orada, hindistan cevizinden yapılma hasırm üstünde 35 yaşlarında bir adam oturuyor; cildi kahverengi olan bu kişi tüm adalılar gibi sık ve siyah saçlara sahip. Bizim gelişimiz onu daldığı meditasyon durumundan çıkardığında, ayağa kalkıyor ve gülümseyerek konuşuyor:

"Ko-na-mauri"

"Good morning, Sir" diye karşılık veriyorum.

Eritaia'mn oğlu Bwere İngilizceyi anlıyor ve gerçekten iyi konuşuyordu. Böylece ona Scarborough'la olan yazışmamdan, Rahip Kamoriki' nin mektubundan ve her şeyden önce, adalarla ilgili mitolojiye büyük ilgi duyduğumdan ötürü, gizemlerle kaynaşan bu yeri görmek için uzun bir yolculuk yaptığımdan söz ettim.

Bwere, ziyaretçilerini düşünceli bir sükûnetle izliyordu: Arkamda sessizce duran ve terlemeye devam eden Willi'yle Rico'ya, isteğini kibarca ifade etmiş olan bana bakıyordu. İzlemeyi bitirdikten soma sordu:

"Adalarda ne kadar kalmak istiyorsunuz?"

Ona safça karşılık verdim. "Bir hafta kadar!" Bu arada, gerekirse kalma süremizi uzatabileceğimi düşünüyordum.

Bwere yeniden hasırın üstüne çöktü ve düşünceli bir edayla gülümsemeye başladı; soma yeniden incelercesine yüzümüze baktı ve bu kez yüksek sesle gülmeye koyuldu:

"Bir hafta! Sizler delisiniz! Zamanı hiç de ciddiye almaksızın, nereden geliyorsunuz böyle? Önemli bir şeyler öğrenmek istiyorsunuz ve yalnızca bir haftanız var. Denizin üzerine serpilmiş durumdaki adalarımızı ziyaret etmek size aylara patlar." Bize içerlercesine baktı: "Gidin, güneşte birkaç gün tembellik yapın ve daha fazla zamanınız olduğunda yeniden gelin... Grevler sırasında zaten hiçbir şeye girişemezsiniz; ne Olintai'de yer vardır, ne de bir ulaşım olanağı bulabilirsiniz..."

Kendi kendime kızdım; o kışkırtılarla dolu yaşama şeklimize, sürelerle kısıtlanmış olmaya, mesleki, ailevi ve parasal zorunluluklardan dolayı tıpkı bir örümcek ağma düşmüş gibi olmamıza öfkelendim. Bwere haklıydı. Ama oradaydık işte ve az bir yolculuk yapmamıştık; grev de olsa, aylar boyu zamana sahip olmasak da, bizi hedefe doğru yolculuk etmekten, onu görmek ve incelemekten hiçbir şey alıkoyamazdı. Rahip Scarborough, adalılarla olan ilişkilerde çok diplomatça davranmamı ihtar etmişti. O zamana kadar söylediklerimi şöyle bir şuadan geçirdim. Bwere Eritaia ona verdiğim dosdoğru yanıtlardan hoşlanmamış mıydı? Yoksa adalarla ilgili gizemler bir tabu muydu ve bunları yabancı gözlerden korumak mı istiyorlar? Bunları düşünerek, diplomatça davranmayı denedim:

"Bu olağanüstü adada şimdiye kadar görebildiğimiz pek az şey bizi alabildiğine etkiledi. İnsanlarınız içten ve yardıma hazır kişiler. Burada uzun süre kalamayacağımız için üzgünüz. Ayrıca, kimseye de eziyet vermek istemiyoruz. Adanın mitolojisiyle ilgili bir okul kitaplığının olup olmadığım bilmek büyük önem taşudı ve bunun için size müteşekkir kalırdık."

Hâlâ öfkeli olan Bwere hafifçe gülümser gibi oldu: Kendisi hükümetin kültürle görevü memuru olup, kitaplık ve arşiv onun muhafazası altındaymış. Bizim o eski efsaneleri araştırmamıza yardımcı olmak üzere bunları açmaya da hazırmış.

İlk ve belki de en kolay aşamaya varılmıştı. Aklıma, ekvatorun kuzeyinde bulunan Karolin takımadalarındaki birkaç adacık geldi; bunlarda doğal iniş pistleri vardır ve pervaneli küçük uçaklar buralara inebilir. Kiribati adalarında da böyle yerler var mı, diye sordum.

Bwere belirgin bir gururla, daha büyük olan adalarda doğal pistlerin bulunduğunu ve ufak bir havayolu şirketi olan Air Tungaru'nun adalar arasında düzenli seferler yaptığım söyledi. Ama hayır, şimdi olmazdı: Grev süresince uçaklar hareketsizdi. Baş pilota giderek grevi kıracak kadar yürekli olup olmadığım sorabilirdim, ama buna pek bel bağlamamam gerekiyordu...

O sırada evden çıkan iri göğüslü bir güzel Bwere'nin önüne üç tane hindistan cevizi koydu. O da elindeki bağ bıçağım ustaca kullanarak bunları açtı ve içleri taze sütle dolu yarımşar cevizi bize uzattı. İçi vitaminle dolu olan bu meyvenin boş kabuklarından pek çok şeyin yapılmakta oluşu şaşırtıcıdır: İçki kapları, bitkilerin yerleştirildiği saksılar, içinde yağda yüzen bir Fitilin bulunduğu aydınlatma gereçleri ve hatta yeni yetişen kızlar için sutyen gibi kullanılan göğüslükler...

Hindistancevizi sütüyle geçen sohbet saatleri

Bwere bize işaret ederek hasırda oturmaya davet etti. Bize ülkesi konusunda bilgiler verdi. O da, oralarda yaşayanlar gibi Mikronezyahydı, fakat dilleri Malenezyahlarla akrabaydı.

Ders vermeye devam ederek, Kiribati'nin kökeni konusunda birkaç kuramın bulunduğunu belirtti: Eski ataları Endonezya'dan gelmiş ve ekvatorun altındaki koyu tenli çok eski bir ırkla kaynaşmışlar; bir diğerine göre ise kökenleri Güney Amerika kıtasrymış. Üçüncü kurama gelince bu, onların kökeninin *bir zamanlar adaları ziyaret etmiş olan tannsal varlıklardan gelme olduğunu* varsayıyormuş. İşte buna kulaklarımı diktim.

Bwere, Kiribatililer için büyünün, onların yaşamının bir parçası olduğunu ifade etti. Her ne kadar kendisi bir papazın oğluysa ve Hıristiyanlık öğretisi görmüşse de, yine de Bwere'nin bakışlarının gerisinde adeta fanatik bir parıltı vardı; ama o bu üstü örtülü ifadede daha ileri gitmedi. Ben de yeni yeni başlayan bu güven duygusunu bozmak istemedim; zaten yolculuğa çıkmadan önce konuyla ilgili literatürü karıştırmıştım ve orada 'Ada Büyüsü' konusunda pek çok şey yazılıydı.

Bu yüzyılın başlarında Britanya Krallığı'run elçisi olarak gönderilen Arthur Grimble kolonilerde yaşadı. Kiribatililerin dilini öğrendi, onların örf ve adetleriyle ilgilendi ve giderek öyle tanındı ki onu, büyük bir taltif nişanesi olarak, gizli bir tür loca olan özel nitelikli Güneş klanı Karongo'ya kabul ettiler. Grimble'in kitabmı (1), kızı Rosemary'nin babasının ihmal edilmiş notlarını bilimsel bir şekilde derlediği öteki kitabı (2) okudum. Bu kadın, dostumuz Bwere'nin sözünü etmediği, adalıların büyüsel törenleri hakkında şunları yazıyordu:

"Hindistan cevizlerinin korunması için bir sihir vardır; bir diğeri, komşunun cevizlerinin çalınmasına yardımcı olur. Yine bir başkası ise hırsızlığı önler. Belli bir büyü şekli vardır ki bu, düşmanın yiyeceğini zehirlemeye, bir diğeri ise bunu önlemeye yarar. Ölümcül bir \yawi' büyüsü ve bunu etkisiz hale getiren 'Bonubon'büyüsü vardır."

Günümüzde altı kilise, adalıları büyü eğilimlerinden vazgeçirmeye çalışmaktadır; Katolikler, Protestanlar, Adventistler, Mormonlar, Tamı Kilisesi ve Bahailer oradakilerin ruhlarının selameti için rekabet etmekte, Kiribati'nin çalışma gücünü ve zaten az olan parasını (3) elde etmek için bu yolu sürdürmektedirler. Bunlar yöre insanlarının günlük yaşamını ele geçirmekte, yüzlerce yıllık geçmişe sahip örf ve adetlerini söküp atmakta, çocukların serbestçe do-

ğıımunu teşvik ederek koyuncuklarının nüfus sayısını arttırmaya çalışmakta ve en büyük kiliselerin yapımı için aralarında yarışmaktadırlar. Bwere üstü kapalı olarak belirtmiş olsa dahi, böyle bir gelişmenin ülkesinin insanları için iyi olmadığını farketmiş görünüyordu.

.

Mantar gibi biten kurtarıcımız Teeta

Birdenbire, karşımızda üzerinde saçaklanmış bir şort bulunan yalınayak bir dev belirdi. Giydiği tişörtte TEETA yazılıydı ve bunun altında güçlü, adaleli bir göğüs soluk almaktaydı. Koyu renkli gözleriyle bir çocuk gibi bize gülümseyen bu kişi ehni uzattı:

"Ko-no-mauri. Ben Teeta'yım, Rahip Kamoriki'nin oğlu!"

Onun, gırtlaktan gelen güçlü bir bariton sesle konuştuğu İngilizceyi anlamak güçtü ve insanın buna alışması gerekiyordu; ama Bwere tercümanlık yaparak, Teeta ve ailesinin o gece bizi yemeğe davet ettiğini ve konukları olmamızdan mutluluk duyacaklarım bize aktardı.

Ona gayet nazikçe teşekkür ettikten sonra, önce Otintai otelinde bir yer ayarlamak istediğimizi belirttik. Ona yüklerimizi göstererek, konukseverliğini zorlamak istemediğimizi ifade ettim. Teeta'-nm davet önerisini tekrarlaması üzerine, bu kibarca geri çevirişi on kez tekrarlamam gerekti.

Bwere bir kamyonetle bizi otele götürdü. Onun uzun süren bir suskunluktan sonra konuşmaya başlamasıyla, bize yardım etmek istediğini anladık:

"Bağımsız olarak hareket edebilmelisiniz; bir arabaya gereksinmeniz var sizin. Benim de, arabasını kiralayan bir dostum var."

Bizim onayımızı beklemeden bir kulübenin önünde duruverdi; bunun hemen yamnda, palmiye yapraklarından yapılmış bir damın altında Datsun marka küçük bir arabanın park etmiş olduğunu gördük; Japonlar bir zamanlar Kiribati'yi de ele geçirmişler. Birkaç Avustralya doları karşılığında, 'kendi' arabamızla otele gittik.

O ter içindeki otel müdürü bir gece için bizlere 102 ve 103 numaralı odaları verdi. Grev nedeniyle otelin de boşaltılıp boşaltılmayacağı sabahleyin belli olacaktı. Sinir gücünün sonuna gelmiş görünen adam bize anahtarları uzattı; yanımızdaki yüklerle yürüyüp ilk kattaki iki odanın kapısmı açtık: Oturulacak gibi değildi buralar. Bizler, İsviçre göreneğine uyarak temizliğe giriştik. Kâğıt sepetini boşalttık, tersine çevrilmiş kül tablalarının içini temizledik; topak haline getirdiğimiz gazetelerle döşemedeki hindistan cevizi kabukla-

rını, sigara izmaritlerini, paçavra halindeki donları süpürdük; boş konserve kutularını topladık; parmak izi lekeleriyle örtülü yatak örtülerini ve gri-siyah bir hal almış olan banyodaki havluları, grevden soma yenilerini almak üzere koridora bıraktık. Air-condition tepemizde o monoton şarkısını mırıldanıyor ve serin bir hava üflüyordu; o rutubetli sıcağın ortasmda bir vaha gibiydi burası. Esaslı bir temizlikten sonra otelden çıktık ve Kamorikilerdeki davete gittik. Merak içindeydik. Ufak ufak adımlarla hedefimize yaklaşıyor muyduk acaba?

Dul Kamoriki'deki Davet

Teeta ve Bwere akşam için giyinmişlerdi: Birinin befinde ateş kırmızısı, ötekinde ise deniz mavisi ve dikdörtgen şekilli örtüler vardı. Eve girmeden önce ayakkabı ve çoraplarımızı çıkardık, çünkü herkes yalınayaktı; elimi sıkan ve derin bir reveransla bizi selamlayan yaşlı bayan da öyleydi. Kadın çok hoş bir sesle bizimle konuşuyor, gülümseyerek başını sallıyor, biz de ona ayni şekilde karşılık vererek birkaç İngilizce selamlama sözcüğü savurmak istiyorsak da, acınacak derecede ahenksiz kalıyordu bu söylediklerimiz. Bu arada Bwere bize fısıldayarak, bu kadının Rahip Kamoriki'nin dul eşi ve Teeta'nın da annesi olduğunu söyledi.

İyi yetiştirilmiş bir oğul olan ve annesinin yanında o bariton gümbürdeyişini kesmiş bulunan Teeta bizi, sol taraftaki duvarın orada duran üç sandalyeye oturmaya davet etti; en güzel yer burasıydı kuşkusuz, çünkü bir vantilatör bizi bayağı serinletti. Bwere ile Teeta önümüzde bağdaş kurmuş olarak oturuyorlardı.

Sonra, anlatılmaz komiklikte bir pandomim başladı. Bizler, devekuşu yumurtalarının üstünde kuluçkaya yatmış gibi sessizce oturuyorduk. Tombul yanaklı duldan içtenlik ve neşe akıyordu. Acaba hoş bir içkinin etkisinde miydi? Kadın bize kurnazca göz kırpıyor, dostça bir ifadeyle başını sallıyor ve biz de aynen başımızı sallayarak karşılık veriyorduk. O göz kırpmalarının kasten yapıhp yapılmadığım bilmiyordum. Belki de bir adet olan bu göz kırpmayı karşılıksız bırakmamak için ben de aynı şeyi yapıyordum. Ünlü Fransız pandomimci Marcel Marceau bizi bir görmeliydi: Programı için harika bir numara olurdu bu.

Bu keyifli gösteri, büyüleyici güzellikteki dört genç bayan tarafından kesildi. Çıplak ayaklarla dansedercesine içeriye giren bu güzeller, açık kahverenkli hasırın üzerine hindistan cevizi liflerinden yapılmış alacalı bir örtü yayddar. Bunlar da başlarıyla birçok kez bi-

zi selamladıktan soma bir an için kayboldular ve yerdeki örtünün üzerine hazırlayacakları beş kişilik servis öteberisiyle geri döndüler.

Aç olduğumuz için o zengin sofraya iştahla bakarken ağzımızın suyu akıyordu: Yeşil, sarı, kırmızı renkli sebzeler, çiğ ve pişirilmiş olarak hazırlanan hindistan cevizinin etli iç kısmı, bal rengindeki tatlı patatesler, kızartılmış ve buğulanmış balıklar, sebze sosunda hazırlanmış kuşbaşı etler, kızartılmış ekmek ağacı meyveleri ve pirinç. Bizi durduran tek şey şu görgü kurallarıydı.

Altı, yedi yaşlarında üç tane tatlı kız çocuğu içeri girerek rahatça yanımıza geldiler ve yasemin-orkide karışımı kokan renkli çiçek taçlarım bizim naçiz başlarımıza yerleştirdiler. Daha teşekkür etmemize kalmadan bu minik periler kaybolmuştu. O sırada, kırmızı-beyaz çiçek baskılı bir giysi içindeki dul bayan Kamoriki ayağa kalktı ve Bwere'nin bize tercüme ettiği bir konuşma yaptı; banda aldığımız bu konuşma yurda dönüş sırasında da bizimleydi. Bayan Kamoriki şunları söyledi:

"Benim, ölmüş bulunan ve dışarıdaki bahçede istirahat etmekte olan kocam, örf ve adetler gereği size konukseverliğini sundu. Yine aynı adetler gereği size hoşgeldiniz demek için beni görevlendirdi. Saçlarınızdaki taçlar dostluk ve barış anlamındadır. Kızlarım sizin için yiyecek pişirip çamaşır yıkayacakları için mutlu ve oğullarım adetler gereği size yardım edebilecekleri için onurludurlar. Ben, töreler gereği konuklannın isteklerini yerine getirecek olan budala, yaşlı bir kadınım. Evimiz, eviniz olup, ailemiz size hizmete hazırdır - örf ve adetler bunu gerektirir."

Bayan Kamoriki oturdu ve bize gülümsedi. Bu iyi insanların konukseverliği bize dokunmuştu. O müthiş açlığımı bastırarak teşekkür etmek üzere ayağa kalktım: Bizler dünyanın öteki ucundaki ufak bir ülkeden gelen ziyaretçilerdik ve Kiribati'de bulunduğumuz sırada, o zamana kadar öğrenemediğimiz şeyleri öğrenmemiz gerekecekti. Bu arada ölü kocaya ve babaya **ilişkin** duygularımı belirttim. Bizler, o mutlu rahibin hoşuna gitmeyecek hiçbir şey yapmayacaktık.

Yaşlı bayan dostça bir mutlulukla **başını** salladı ve yemeğe başlamamızı işaret etti. Bizler sandalyeleri bırakarak yere çöktük ve yer büfesinin basma geçtik. Tepeleme doldurulmuş kase ve tabaklar elden ele dolaşıyor, önümüzdeki o güzel yiyeceklere ellerimizle girişerek tabaklarımıza bol bol dolduruyorduk. Ben önce Avrupa adetleri gereği, duvarın orada oturmakta olan hanımlara ikramda bulunduysam da, bunların yüzü ciddileşti; ama yiyeceklerin hoşuma gittiğini gördüklerinde, o doğal gülümseyişleri yine yüzlerine yerleş-

ti. Keyifle karnımızı doyurduk. O iğrenç spagetti-sandviçi anımsatmayacak kadar harika bir yemekti bu! Sürekli ikramlara karşm artık yiyemeyecek hale geldiğimizde, hanımlar alacalı örtünün üstündeki yemek artıklarını önlerine çekerek yemeye başladılar. Eğer böyle bir adetin varlığını bilseydik iştahımızı frenler ve geride daha fazla bir şeyler bırakırdık.

Hanımlar yemek yerken, biz de sigaralarımızı yakarak Teeta ve Bwere ile önümüzdeki günlerde yer alacak girişimler konusunda konuştuk. Bwere, Rahip Scarborough'un da mektubunda hatırlatmış olduğu üzere, Abaiang adasındaki o taş çemberi kutsal bir yer olarak düşünüyordu. Bize, elli kilometre uzaklıktaki bu adayı inceleyebilin em i/, için, Teeta' nin bir tekne ve gerekli benzini bulmaya çalışacağım söyledi.

Teeta bana, yammda siyah papua tütünü bulunup bulunmadığını sordu. Hayır dedikten sonra nedenini araştırdığımda, o yörede bir tabu bulunduğunu ve bununla ilgili büyüyü olumlu kılmak için tütün adamak gerektiğini öğrendim. Ona bu tütünü sağlamasını rica ettiğimde, Teeta bunu kesinlikle reddetti: Bunun etkili olabilmesi için biz satın almalıydık.

Sohbetimiz sırasında, yalnızca kalçalarına sarılı canlı renkte "Tepe" ler taşıyan bir düzineden fazla kız ve delikanlı odaya girmiş, fısıldaşarak ve meraklı bakışlarla, başlarında çiçekten taçlar taşıyan biz yabancıları süzmekteydiler. Bunlardan daha güzel insan asla görmedim! Birdenbire canlanarak, o gizemlerle dolu yerleri, pusula taşım ve mitleri unuttuk: Doğanm bu dolgun ve canlı örnekleri bizi büyülemişti. Grup bir sıra halini aldı; genç adalıların gözalıcı salınmalarını görmek, kaybolmuş olduğuna inanılan bir cennetin varlıklarına benzeyen bu ruh ve beden güzelliklerine hayran olmanın sır asıydı şimdi. İncil'deki, insan kızlarıyla birleşen devleri ve tanrı oğullarım anlamaya başlıyordum şimdi. Odada, bu koyu renkli vücutların, onların kar beyazı dişlerini ışıldatan gülümseyişlerin ve davranışlarındaki doğal rahatlığın oluşturduğu bir coşkunun titreyişi vardı. Acaba güzellik ve çekiciliklerinin farkında mıydı bunlar? Kendilerini kocaman gözlerle hayran hayran izleyişimizden zevk alıyorlar mıydı?

Şarkı söylemeye başladılar. Önce yumuşak bir sesle başlayan şarkı giderek çok sesli bir koro halini aldı. Delikanlılardan ikisi gitar çalarken, bir üçüncüsü boş bir ağaç kütüğüne ritmle vuruyordu. Bu melodik söyleyişte pek çok vokal vardı. Üçüncü şarkıdan soma kız ve erkek şarkıcılar yere oturdular. Küçük bir kız dizleri üstünde bize doğru ilerledi ve İngilizce olarak istekte bulundu:

"It's your turn!" (Sıra sizde) ,

Şarkı söylememiz gerekiyordu! Aramızda kısa bir görüşme sonucu ortaya çıktı ki, bu işi trio değil ancak düet halinde yapabilecektik: Rico daha okuldayken ağzım kapalı tutması için kendisinden rica edildiğini söyledi; müzikalitenin zerresi yokmuş onda.

Ev sahibesi ve tüm koro heyecanla bize bakıyordu. Willi'yle ben yiğitçe girişti̇k şarkıya: "Muss i denn zum Staedtele, 'naus"; gerçi Elvis Presley kadar coşkulu söyleyemiyorduk, ama yine de dinleyicilerimiz bir şarkı daha istediler. Bize göre hava hoştu ve başladık: "Sah ein Knab' ein Röslein steh'n". Tam bir başarı oldu bu: Alkışlar, kahkahalar, havaya sıçramalar. Cennetteki mutlu çocuklardı bunlar.

Bu karışık program yeniden başladı; ta ki genç adalılar birkaç şarkı daha söyleyip birdenbire susuncaya kadar. O küçük kız bir kez daha yanımıza geldi ve konuştu:

"It's your turn."

Bir daha, bir daha derken bu sonsuza dek sürüp gidebilirdi, fakat repertuarımız bayağı kısıtlı olduğundan, umutsuzca bu işi bir sona bağlama çabasına giriştim. Aklıma bir şey geldi. Dizlerimin üstünde kayarak şarkıcıların oraya gittim ve Bwere'den onlara açıklamasını istediğim bir ricada bulundum: Avrupa'dayken birlikte söylemeyi sevdiğimiz çok tanınmış bir halk şarkısı vardı. Güzel ve basit melodilere sahip olan bu şarkının adı "Frère Jacques" idi. Bunu birlikte söyleyecektik. Önce melodiyi mırıldandım, soma sözlerini de söyleyerek onlar için anlaşılabilir hale getirdim. Aradan ancak on beş dakika geçmişti ki, o müzikal yetenekli Kiribatililer konser verircesine "Frère Jacques"ı söylemeye başladı.

Tarawa'daki ilk günümüzün sonunda Bayan Kamoriki'nin evinde yapılan bu toplu kanon, bizler için "Açıl Susam Açd" gibi bir şey oldu. Gece boyunca çevrede bundan söz edildi. Dışarıda yürürken millet bizi işaret ediyordu. Doğruca köyün merkezi demek olan "Maneba" ya, köy evine gittik; oradakiler, aşın bir dostluk belirtisi olan hareketlerle ellerimizden tutarak, kahverengi palmiye damlı ve dört bir yam açık olan bu yapıya soktular. Burası köyün toplantı yeri olup, söz sahibi kişiler ise yaşlılardır; gençler, ancak kendilerine sorulduğunda konuşabilirler. Kadınlar buraya davet edilmez. Onlar çocukları büyütür ve ailenin yaşadığı kulübenin düzeniyle ilgilenirler. Bayanlar bizi neşeyle selamladıkları sıralarda hiç de küçük düşmüş bir halleri yoktu, çevredeki açık kulübelere göz attığımızda, bunların kızlarıyla ya da komşularla keyifle gevezelik ettiklerini,

sık sık da şarkı söylediklerini gördük; hatta oradaki günlerimiz sırasında araşır a "Frère Jacques" m söylendiğini bile duyduk.

Bairiki Köyünün Küaplığmdaki Bulgular

Ertesi gün evinde kahvaltı ettiğimiz sırada Teeta bize, ufak bir kayık için denizin o gün bayağı sert olduğunu, fakat grev yüzünden de büyük bir tekne için benzin sağlanamayacağım bildirdi.

Yediğimiz, ekmek ağacmm meyvesiydi. Bu ağaçlar her yd rugby topu büyüklüğünde yüzlerce meyve oluşturur: Kiribati'de de yetişen bu ağaçların hem meyvesi hem de yeşil renkli kabuğu değerliydi. Bunların ezilmesiyle hoş baharatlı bir bulamaç elde ediliyordu. Bunlar ananas gibi yuvarlak dilimler halinde kesilip kızgın taşlar üstünde kızartıldığında, bizim endüstri ürünü ekmeklerimizden çok daha lezzetli bir tür çörek yapılıyordu.

Evet bunların tadı iyiydi, ama ben tadını alamıyordum. O saçma grevin elimizi kolumuzu bağlayabileceği düşüncesi iştahımı kaçırıyordu. Hindistancevizi sütünden bir yudum aldıktan sonra konuştum:

"Bwere dün küçük bir havayolu şirketinden söz etti. Acaba Abaiang'a uçabilir miyiz?"

Teeta o koyu renkli gözleriyle bir süre beni düşünceli düşünceli süzdükten soma bariton sesiyle karşılık verdi:

"Peki. Bir deneyelim."

Bizim oradaki ikametimiz sırasında kara meleğimiz olup çıkan Teeta, Air Tungaru'nun Avustralyalı kaptan pilotu Gil Butler'la bizi tanıştırmak için havaalanına geldi. Orada, grev yüzünden araba dolusu küfür savuran keyifsiz bir pilotla karşılaştık; adam alay edercesine, biz İsviçrelilerin o söz dinlemez adalılara karşı kullanacak bir büyüsü bulunup bulunmadığım sordu. Abaiang'a uçmak mı? Hayır, grev nedeniyle bu olamazdı; gerçi, ertesi gün arkadaşlarından biri bir hükümet delegasyonunu Abaiang'a uçuracaktı; eğer boş yer kahrsa buna binebilir ve akşam da geri dönebüirdik. Gil Butler'ın o şuada benim kitaplarımdan biri olan *Erinnerungen an die Zukunft'u(*)* okumakta oluşu Tanrının bir lûtfuydu ve doğal olarak adam ertesi günkü akşam yemeği için bizi evine davet etti. Bunu büyük bir hoşnutlukla kabul ederken, grev olsun olmasın. Gil Butler'la veya arkadaşlarından biriyle adalara ulaşma şansının doğduğunu görüyordum.

(*) ***Tanrıların Arabaları,*** **Cep Kitapları, 1991 (55.Baskı)**

Bizim de farkettiğimiz gibi, Teeta grevden dolayı sıkılıyor, bizleri oyalamak ve keyfimizin kaçmasını önlemek için çabalıyordu. Alıp götürdüğü bir kulübede gözleriyle bir şeyi işaret etti bize: bu kapkara, yapışkan görünümlü, el ayası eninde uzun bir tütün çubuğu idi; meyan kökü ve nemli sigara izmaritleriyle karışık bir nesne halini almış olan bu şey itiraf etmeliyim ki leş gibi ayak kokuyordu. Bu tütün Yeni Gine'deki Papua'dan getirilmekteymiş. Bu nesneden bir miktar satm aldım; o kutsal yerin eşiğine vardığımız sırada bunun kokusunun en kötü ruhları bile kaçır ağından emindim.

Bu alışverişten sonra Teeta bizi Bairiki köyüne götürdü ve oradaki, tuhaf bir şekilde ayıklanıp düzenlenmiş kitaplığa bıraktı. Buradaki eserler pasifik yöresiyle ilgiliydi. Neyse ki burada da grev yoktu. Gayet nazik olan görevliler istediğimiz kitapları bize buluyorlardı. Bunlardan biri beni özellikle ilgilendirdi (4): Bunda, 25 tane yerli yazar dünyamn ve Kiribati'nin oluşumu konusunda yazı kaleme almışlardı. Odadaki boğucu havayı yavaş yavaş hareket ettiren vantilatörün mırıltısı altında, tarih öncesi mitler konusundaki koleksiyonumu zenginleştiren, en dikkat çekici yazılardan birini okudum.

Başlangıçta, çok çok önceleri Yaratıcı Tanrı "Nareau", vardı. Kimse onun nereden geldiğini, ana-babasının kim olduğunu bilmiyordu; çünkü "Nareau yalnız başına uçar ve Evren'in içinde uyur" idi. Nareau uykuda bulunduğu bir seferinde üç kez adının **çağrıldığı**nı işitti; ama onu çağıran "Hiçkimse" idi. Nareau uyanarak çevresine bakındı: Boşluktan başka bir şey yoktu; ama alt tarafına doğru baktığında büyük bir şeyin farkına vardı: Bu, "Yeryüzü ve Gökyüzü" anlamına gelen *Te-Bomatemaki* idi. Nareau'un içinde uyanan merak onu aşağıya indirdi ve o dikkatle Te-Bomatemaki'ye ayak bastı. Orada hiçbir canlı, hiçbir insan yoktu; var olan yalnızca kendisiydi. Tam dört kez keşfettiği bu dünyayı kuzeyden güneye, doğudan batıya dolaştı ve yalnız olduğunu gördü. Sonunda Nareau bir çukur kazdı Te-Bomatemaki'de; bunu su ve kumla doldurduktan sonra kayalarla karıştırdı ve kayalara emrederek, boşlukla birlikte *Nareau Tekikiteia'yı* doğurmalarını söyledi. Böylece, Yaratıcı Nareau'nun direktifleri üzerine "Bilge Nareau" anlamındaki Nareau Tekikiteia ortaya çıktı.

Şimdi, yaratıcı Nareau üst Te-Bomatemaki'de (Gökyüzü) hüküm sürerken, Bilge Nareau da yeryüzünde bulunuyordu. Bu ikisi birbiriyle konuşup anlaşarak Göğü yerden ayırmaya karar verdiler. Büyük çabalar sonucu bu plan gerçekleşti. Daha sonra Bilge Nareau kendilerine şu adları verdiği ilk akıllı varlıkları yarattı:

UKA- Bir noktaya toplanmış güç, havayı hareket ettirebilme (anlamında)

NABAWE- Geçmişin yoğunlaşmış gücü.

KARITORO- Boyutun yoğunlaşmış gücü (Uzaklık)

NGKOANGKOA- Zamanın yoğunlaşmış gücü.

AURLARIA- Işığın yoğunlaşmış gücü

NEI TEWENEI- Kuyruklu Yıldız anlamında

Bunlar, birkaç değişik şekilde anlatılmakla birlikte, Yaratıcı Nareau'nun en iyi bilinen mitleriydi. Arthur Grimble bunlara birkaç önemli tamamlayıcı bilgi ekledi:

"Ve bu işler yerme getirildiğinde yaratıcı Nareau dedi ki: 'Tanrım! İş bitti! Ben, geri dönmemek üzere gidiyorum!' Böylece, o geri dönmemecesine gitti ve hiç kimse onun o zamandan beri nerede bulunduğunu bilmez."

Bu efsanede, Astronot Tanrı kuramına parlak bir katkıda bulunan mozayik taşlarının ışıltısı bulunmaktadır.

"Hiçkımse" diye tanımlanan biri adını çağırıp onu uyandırdığı sırada, yaratıcı Tanrı Nareau yalnız başına ve uyuklayarak Evren'de uçmaktaydı. Bugünkü görüşle bakıldığında, bir uzay gemisi ve bunun pilotu tasavvur edilebilir: Bu pilot özel bir amaç gereği gerekli yöntemlerle derin bir uykuya daldırılmış ve hücreleri istenilen anda yeniden harekete geçirilebilecek şekilde belirli bir düzeyde tutulmuştur. Astronotları çok büyük uzaklıklar ve uzun zaman süreci boyunca canlı tutarak belli bir 'X' saatinde harekete geçirecek olan derin uyku ve bununla ilgili farklı fizyokimyasal değişimler uzay tıbbı araştırıcılannca uzun zamandan beri tartışılmaktadır. Gemideki bilgisayarın bir güneş sistemine yaklaşıldığım radarla tespit etmesi sonucu derin uyku durumu da sona erer. "...Adının çağrıldığını duydu ve Nareau uyandı."

Birdenbire uyanan pilot çevresindeki Evren'in hâlâ karanlık olduğunu görür; ama *aşağıda, tam altında,* bir güneş sisteminin çekim gücüne bağlı olan o gezegeni görecektir... "Sonra Nareau aşağıya baktı ve büyük bir şey gördü."

Yeniden gücüne kavuşmuş olan pilot, güneş sisteminin üçüncü ve ideal gezegeninde bir iniş yapmaya karar verir. "...Nareau uzuvlarını uzattı. Bunun nasd bir şey olduğunu bilmek istiyordu... Aşağıya indi ve dikkatle bunun üzerine bastı."

Astronot daha havadayken tüm gezegenle ilgili keşifleri yapar ve oradaki yaşam şartlarım tanır, ama hiçbir canh göremez. Bunun üzerine Yaşam Tohumu'nu ekmeye karar verir. "...O zamanlar ne yaşam ne de insanlar vardı; yalnızca güçlü Nareau bulunmaktaydı. O dünyanın çevresini dört defa dolaştı ve hiçbir canlının bulunmadığım saptadı."

Bu mitte Nareau'nun yaşamı nasıl geliştirdiği anlatılmıyor. Belki bu işlem bir halk mitinde inceden inceye açaklanamayacak, dolayısıyla kavranamayacak kadar karmaşık bir şeydi. Örneğin, Nareau uzay gemisinden mavi algler püskürtebilir, bakteriler çıkarabilir, hatta zayıf bir olasılıkla çevreye sağlam yapılı ilk bitki tohumlarım serpmiş olabilirdi. "...Nareau Yeryüzü'nde bir çukur açtı, bunu su ve kumla doldurduktan soma kayalarla karıştırdı... Soma da *Nareau TekikiteiaY* doğurmasını emretti. Böylece, Bilge Nareau ortaya çıktı."

Belki de bilgeliğin tanımlanışı, aslında 'Can' ya da 'Canlandırma' anlamına geliyordu. O sıralar kısır bir boşluğun hüküm sürdüğü yerde şimdi Yaşam başlamaktadır. Tarih öncesi bu başlangıçta iki yaratıcı unsur bulunmaktadır; tüm varoluşun yaratıcısı Nareau ve dünyasal gelişimin başlatıcı olan Bilge Nareau. "...Yaratıcı Nareau şimdi Te-Bomatemaki'nin üzerindeydi; Bilge Nareau ise Yeryüzü'nün içinde bulunuyordu."

Bir Yaradılış öyküsünde 'Enerjinin konsantre gücü' 'Boyutların konsantre gücü', 'Zamanın konsantre gücü' ve 'Işığın konsantre gücü' gibi kavramlarla karşılaşmak bayağı şaşırtıcıdır.

Benim hayal gücüm, ilk Kiribatililcrin nelerle tanıştığım tasarlamaya yetmiyor. Bunların bilgisizce aktardığı şeylerde, bilinmeyen bir yaratıcı Tamının yetenekleri ifade ediliyor. Bugünkü bilimle, enerjinin ve ışığın yoğunlaşmış gücünü anlayabilmek bir marifet değildir. Profesör Eugen Sängers'in uzay gemileri için foton motorları konusundaki araştırmalarını biliyoruz: Bunlar uzayda, bir güneş sisteminin çekim gücü alam dışındayken bu gemileri korkunç hızlara ulaştırabilecek durumdadır. Yine bugün bildiğimiz gibi, her hızlanma, "Boyutların Yoğunlaşmış Gücü'ne bağlıdır. Hızlanmanın anlamı korkunç uzaklıkları zorlayıp aşma demek olup, bu muntazam olarak zamana (Zamanın Yoğunlaşmış Gücü) ve geçmiş duruma (Geçmişin Yoğunlaşmış Gücü) bağlı, bununla bir aradadır. Zamanın uzaması ve genleşmesi gibi kavramlar amprik olarak ispat edilmiş fizik yasalarıdır.

Arthur Grimble'ın, Bairiki'nin o rutubetli kitaplığında not ettiğim tamamlayıcı yazdan şunu ifade etmektedir:

"Ve çalışma sona erdiğinde o dedi ki: 'Tamam! İş bitti! Bir daha geri dönmemek üzere gidiyorum!' Böylece, geri dönmemecesine gitti ve hiçbir insan onun nerede olduğunu bilmez." Çok yüksek hızla yapılan yıldızlar ar ası bir yolculukta yeniden görüşmemek üzere kayboluvermek akla yakındır! Şimdi "Cengiz Han" pop grubunun o fantastik şarkısı kulaklarımda çınlıyor:

Onlara Tanrılar dendi,
Çünkü yabancılar için başka kelime yoktu.
Ama eskinin kitaplarında yazıyor ki,
Yabancılar ikinci kez geldiğinde
Biz artık olmayacağız.
Yeryüzünde yalnızca ayak izleri kaldı.
Su ve kum hemen her şeyi örttü.
Ve kimse ne haber getirdiğini bilmiyor
O yabancıların
Onlara Tannlar dendi,
Çünkü yabancılar için başka kelime yoktu.

Bu şarkı sözünü yazmaya yazarı kimin teşvik ettiğini bilmiyorum. Dostlarım bu yazarın ben olup olmadığımı sordular; yeminle söylüyorum ki, ben değilim.

Hep Aynı Nakarat

Tüm yaraddış mitlerinde aynı sorular gıcırtı yapar: Atalarımız yeryüzü yaşamının dış kaynaklı olduğunu, rastgele veya bir plan gereğince sürdürüldüğünü nereden biliyorlardı? Ne Kiribati'nin yaratılmasında ne de başka yerlerde bunun tanığı yoktur. Nareau kime öyküsünü anlatabilir, yüklendiği o görevi kime açıklayabilirdi? Anlatılanlar gerçek temeli bulunmayan, sırf bunu anlatanların fantezi ürünü şeyler midir?

İncil, yeryüzünün 'boş ve ıssız, karanlığın her şeye kol gerdiği' bir döneminde, Tanrının Göğü ve Yeri yarattığım nakleder, incil'in bu öyküsünün de bir tanığı yoktu ki.

Mitoloji yoluyla aktardan yaraddış hareketine tanıklık edecek bir kimse, bunu kaleme alacak bir tarihçi bulunmadığı, ama yine de tüm dünyadaki mitler *büyük bir* olayın üzerinde odaklaştığı ve bunu naklettiği içindir ki, tüm sorulara mantıklı bir yanıt ortaya çıkıyor: Yaradılıştan milyonlarca yd soma yaratıcı Tamı bu yere geri döndü ve kendisinin var ettiği insanlara tâ gerideki; kendilerinin ortaya çıkışlarıyla ilgili olaylar hakkında bilgi verdi.

Şimdi, etnologların limon ısırmış gibi ekşiyen yüzlerini görüyorum: Bunun nedeni, kendilerinin varoluş konusunda mevcut, bilmeceye benzer bir sürü mit için getirdiğim bu basit açıklamayı gözönüne almaları gerektiğindcndir. Onlara göre, en basit bir açıklamanın kabul edilebilmesi için aradaki tüm bağlantıların gözönüne alınması ve tüm olasılıkların birleştirilmesi gerekmektedir. Dörtnala giden belirsiz bir koşudan soma vanlacak bilimsel yorumun psikolojik sis-

ler arasına gömülüp kalması insanın gözlerini yaşartır. Çizginin üstünde bir sıfır varsa, altındaki neye yarar ki?

Mitler farklı kılıklar içinde yaşar. Doğru, bunlar ırktan ırka değişimlere uğrar, aileden aileye geçer, bazı yerleri unutulup atlanır, bazan da bunlara eklemelerde bulunulur. Her kriminalist, aynı olay için tanıkların ne kadar farklı şeyler anlattıklarını bilir. Ancak karşılaştırmalar ve öznel süslemeler ayıklandıktan sonradır ki işin çekirdeği ortaya çıkar.

Kiribati'de ayrıca, çalınan ve Göksel Bayan Nei Tetange-niba'ya getirilen bebek Te-rikato'nun öyküsünü de buldum. Bu bayan, bebekle birlikte uçup gitti ve onu yarı tanrı olarak büyüttü. Adanın batı tarafındaki "Biiri Kuşları" denilen bu yerde bu Göksel Bayan delikanlıya dedi ki: "Bak, bu kuşlar harikadır, çünkü insanlara benzerler!" Bunu söyledikten sonra bir büyüyle delikanlının kollarım kuvvetlendirdi, vücudunu güçlü bir hale getirdi. Te-rikiato kuşlardan birinin sırtına bindi ve ona sıkıca tutundu. Kuş havada geniş bir yay çizdikten sonra yükseldi ve "onlar ilahî ülkeye geldiler". Te-rikiato orada dişi Göksel Varlık Nei Mango-Arei'nin evinin önünde durdu ve o delikanlıya sordu: "Nereden geliyorsun, ne biçim bir varlıksın sen? Hiçbir insan beni ziyaret edemez, çünkü ben insanlardan farklıyım." Bunlar birbirlerinden belirgin şekilde farklı olmalarına karşın dört çocuk yetiştirdiler; bunlardan birincisine Niraki-ni Karawa adını verdiler; bunun anlamı, "Gökyüzü kadar geniş" idi. Efsanenin açıkça belirttiğine göre, Te-rikiato bu dölleme işinden soma Yeryüzü'ne döndü ve önce Samoa Adası'na indi.

Bu öykü, bir kartalın sırtında gökyüzüne yükselen ve o yüksekliklerden dünyayı tarif eden Babilli Etana'nın öyküsünü andırdığı gibi, Japon efsanelerinde geçen "Ada Çocuğu"nu da akla getirmektedir: Bu varlık da bir peri tarafmdan gökyüzü kırlarına kaçırılmakta ve sonra geri dönmektedir. Pek çok halk efsanesinde bu, ana tema olarak çınlar.

Bairiki kitaplığında bulunduğum günün kurguyla dolu olarak geçen akşamında düşünüyordum. Fısddayıp duran o mitlere ait henüz sıcak izler yar mıydı? Rahip Scarborough'un bana yazdığı izler miydi bunlar? Önümüzdeki günleri heyecanla bekliyordum.

Bozulmuş Büyü

Sabah saat altıda kara meleğimiz Teeta bizi havaalanına götürdü; aslında bizim havaalanları düşünülecek olursa bu tanımlama çok yanıltıcı olur. Çift motorlu, pervaneli bir uçak kaba dalgalı deni-

zin üstünde sallana yalpalaya Abaiang adasına uçurdu bizi. Saatin henüz erken olmasına karşın bastıran sıcaktan ötürü adadan buhar çıkıyor gibiydi. Teeta Havaalanı binası olan bambudan yapılma bir kulübede bulunan birkaç kişiyle işaretlerle ve tekrar tekrar bizleri göstererek konuşuyordu; derken bunlardan ikisi harekete geçti ve az soma bir Toyota kamyonla önümüzde durdu. Yüklerimiz kamyona aktarıldıktan sonra doğanın oluşturduğu bir yol üstünde ve arabaya hiç acımaksızın tangur tungur ilerlemeye başladık.

Abaiang tahta gibi düz, 32 kilometre uzunluğunda dar bir atoldür; üzerinde ev yüksekliğinde palmiye ağaçları ve dallarında ağu meyveleri sallanan ekmek ağaçları bulunmaktadır. Adanın üçte ikisini arkamızda bırakmak için iki saat yol almamız gerekti.

"Teeta, o tabu alanının nerede olduğunu biliyor musun?" Tauraba köyünde durduğumuz sırada ona sordum. O başını sallayarak, babasının rahiplik görevi yaptığı sıralar çocukken bu adada yaşadığını, ama o yeri tam olarak bilmediğini söyledi. Öte yandan onun sevimli ve konuksever annesi, bizi oraya götürmek için kime başvurmamız gerektiğini Teeta'ya söylemişti. Teeta bir ceylanm hızıyla yanımızdan ayrıldı.

Üzerinde 451 kişinin yaşamakta olduğu çevreye bir göz attık. Her tarafta hindistancevizi ağacından yapılma kulübeler göze çarpıyordu. Bunlardan bazıları, taban kısmında esintiyi sağlamak, yengeç ve her tarafta kaynaşan haşaratı uzak tutmak amacıyla her şeyden önce, palmiyelerin bataklık tabanda çok çabuk çürümesinden dolayı mercan blokları üzerine kurulmuşlardı. Ufacık oğlanlar otuz metre yükseklikte olan ve geniş yapraklarıyla kulübelerin tavanını süpüren ağaçlara tırmanıyor, cevizleri aşağı atıyorlar ve erkekler de bize bir 'hoşgeldin' içkisi hazırlamak için büyük bir hünerle bunları açıyordu. O sıcaklıkta hindistancevizi sütü insanı bir kasa Coca Cola'dan dahi iyi serinletiyordu. Bu sütün yüzde 45'i su olup, gerisi de doğanın bu meyveye bolca bağışladığı yumurta akı maddesi, karbonhidrat ve minerallerden oluşuyordu.

Teeta, peşinde birtakım garip refakatçiler taşıyarak yeniden ortaya çıktı. Hemen yanında, siyah cübbeye benzer bir şey giymiş zayıf ve yaşlı bir kadın yürüyordu; başındaki örtüyle tuhaf bir görünüşü vardı kadının. Onun yanında ise kırışık buruşuk bir ihtiyar vardı; bu, sol kolunda mızddanan bir bebeği taşıyor, sağıyla da beş altı yaşındaki bir oğlanı çekiştiriyordu. Bebeğin dışında hepsi sessizdi ve öteki de herhalde açlıktan ağlıyor olmalıydı. Gerçi yaşlı kadının memeleri de öyle zengin bir kaynağa benzemiyorsa da, örtünün altındakiler düşündüğümden farkhysa buna bir şey diyemezdim.

Küçük Toyota'nin karoserine konserve ringa balıkları gibi sıkışıp da sallana yuvarlana gitmeye başladığımızda Teeta'mn keyfi kaçtı. "Kadına on çubuk tütün ve bir kutu kibrit ver," diye söylendi o bariton sesiyle. Siyah örtülü rahibe başını salladı ve bu sırada ihtiyar adamın dişlerini gördüm: Kahverengi kökler haline gelmişti bunlar. Kiribati'de bile ihtiyarlığın bir kefaretinin bulunduğunu ve tüm adalıların güzel insanlar olmadıklarını düşünerek kendi kendimi teselli ettim.

Adanın güneyinde frene bastık. Buradaki köycüğün adı Tebanga'ydı. Birdenbire, refakatçılarımız da, arabanın yanında koşmuş olan delikanlılar da değişiverdiler. Kahkahalar kesiliverdi. Gözlerde endişe vardı. O her zamanki neşeli Teeta bile donuklaşmıştı.

"Neler oluyor burada?" Bilmek istiyordum.

Teeta başıyla, önümüzde uzanan yeşil tropikal bitki örtüsünü işaret etti ve bir şey söylemedi. Cübbeli Rahibe çalılıkların arasındaki mendil genişliğinde bir patikaya daldı. Ölçülü aralıklarla ve sessizce birbirimizi izledik. Şimdi bebeğin dışmda oğlan ve dede de mızıldanmaya başlamışlardı: Korkuyorlardı.

İhtiyar durdu ve elinin hareketiyle bizi de durdurduktan sonra, tropikal çalılıkların dikkatimizi çektiği bir açıklığa doğru yürüdü. Eündeki o leş kokulu tütünle ve törensel bir havayla ilerledi. Bu sırada egzotik renkli kuşlar ayaklayıp duruyor, yakındaki denizin gümbürtüsü ve üzerimize konan sivrisinekleri ellerimizle patır patır vurarak öldürmemizin sesi duyuluyordu. Kanımızca bu sivrisinekler yabancıların 'günah' tadındaki kanlarını tecih ediyorlardı. Değişiklik olsun diye işte.

Yaşlı kadın bakışlarımıza hiç aldırmayarak ciddi bir yüz ifadesiyle geri döndü ve yanımızdan geçip gitti. Yapılan tütün adağıyla büyü korkusundan kurtulmuş olan Teeta beni yavaşça iterek fısıldadı: "Devam et!"

Açıklık alan, ufak ve tropik bitki karışıklığından serbest bir yerdi. Büyü olmasa bile, bu yerin üstünde hiçbir şeyin yetişmeyeceği ilk bakışta belli oluyordu: Bu ufak alamn üzeri gayet sık bir şekilde mercan döküntüleriyle kaplıydı. Daha büyük olan öteki taşlar bir dikdörtgen şekli meydana getiriyor, bunun içinde de insan boyu yüksekliğinde bir monolit bulunuyor ve mezar taşına benzeyen bir monolit adeta çevresindeki öteki taşları onaylıyordu. Kafamın içine bir ölünün adı ve ölüm günü oyma kalemiyle işleniyor gibiydi. Kaplumbağanınki büyüklüğünde kabukların altında tütün çubukları yanıyordu. Bizim üçlü yalnız başına duruyordu. Adahlar belli bir uzaklıkta durmuş, merak ve korkuyla bizi izlemekteydi.

Bize gösterilen bu yerin, Rahip Scarborough'un sözünü ettiği kutsal ve gizemli yerle bir ilgisi yoktu. Adalılara hep nazik davranmam konusundaki ihtarını düşünerek, içine düştüğümüz o öfkeli hayal kırıldığım bastırmak zorunda kaldık; birkaç poz resim çektik ve bizi beklemekte olan yerlilerin yanma gittik.

Büyüsel yeteneklere sahip o ihtiyar, tütün adağının etkisini hissetmişçesine, ilk kez bize gururla baktı. Dede ve bebek yine mızıldanmaktaydılar, belki de bunu hep yapıyorlardı. Hayli aydın bir kişi olan Teeta bile bizi eleştirircesine inceliyordu: Dostları değişmiş miydi yoksa? Mezarlıktan zararsızca ayrılıyorlar mıydı? Bizlerse yalnızca derin bir öfke duyuyorduk.

Ancak Toyota yerliler için tekin olmayan bu yerden uzaklaşmaya başladığında, yanımızdakilerin de keyfi yerine geldi. Teeta plastik bir şişe içindeki sütümsü ılık mayiyi ortada dolaştırdı. Böyle şeyler reddedilemeyeceği için, içimde yükselen iğrentiyi bastırdım ve herkes beni gözlerken bu şeyden büyük bir yudum aldım. Bunu yaparken yüzümü tuhaf bir şekilde buruşturmuş olmalıyım ki, Teeta bu ifadeyi bir haz belirtisi olarak yorumladı ve şişeyi benim dostların ağzma cömertçe dayadı. Yaşlı büyücünün, dedenin ve bebeğin dışında herkes bu değerli sıvıyı boğazından akıttı ve bunlar giderek çakırkeyf olmaya başladılar.

"İçtiğimiz neydi Teeta?"

"Sauer-Toddy!" diye karşılık verdi bana; bunu, viski-soda dermişçesine bir doğallıkla söylüyordu.

"Sauer-Toddy nedir?"

Teeta Toyota'mn sürücüsüne işaret ederek arabayı durdurttu ve işaret parmağının mavimsi ucuyla bir hindistan cevizi ağacının tepesini gösterdi. Yaprakların altında, ağaç gövdelerine bağlı olarak irili ufaklı şişeler asdıydı: Bunlara şeker kıvamında bir sıvı süzülüyordu. Üç gün bekletilmesi gereken bu sıvı bir tür şıra, hoş ama neredeyse tehlikeli bir içki oluyor ve ağızlarına hemen hiç içki koymayan adalıları, saatlerce kendini bilmez hale sokuyordu. Hindistancevizinden alkol bile elde ediliyordu demek ki!

Bu Sauer-Toddy bana bir yatıştırıcı gibi etki yaptı,yoksa kafamın tası atacaktı! Başlangıç noktası olan Tuarabu'da durduğumuzda, sabahleyin gördüğümüz yaşlı kişiler çevremize toplanarak yine palavralarına başladılar. Bir Avrupalı'da ancak kalabilecek olan yaldızlı bir nezaketle Teeta'dan, bu adamların bizi hangi yanlış yöne saptırdıklarını öğrenmesini rica ettim. Kara Meleğimiz bunlara birtakım sorular sorduktan sonra, güçlü bir savaşçının mezarını ziyaret etmiş olduğumuzu ve onun ruhunun hâlâ ailesini koruduğunu

anlattı. Savaşçılar huzur içinde yatsın dedim ona; ama bizim hedefimiz içinde mezar taşı bulunmayan ve palmiyelerin bile uzak durduğu verimsiz bir toprak parçasıydı.

Eğer beyindeki düşüncelerin oluşturduğu gıcırtı duyulabilseydi, karşımdaki yaşlı kişilerin kafalarından değirmen kadar gürültü gelirdi. İnsan onların yüzüne baktıkça, ne kadar yoğun şekilde düşünmekte olduklarını görebiliyordu. Derken, ihtiyarlardan birinin gözleri ışıldadı. Evet, dedi. Kuzey Tarawa'da böyle bir yer vardı: Tâ ezelden beri orada "güçlü bir ruh" bulunmaktaydı ve gökyüzünden gelmiş olan bu ruh rahatsız edilmeye tahammül edemediğinden, onun "Ülkesi" üzerinden uçan kuşlar bile ölü olarak toprağa düşüyorlardı. Bu, kulaklarım için bir müzikti adeta; ama acaba gerçek hedefimiz o muydu?

Grev ve Benzin Kıtlığına Karşın Umulan Hedefe Doğru

Adadaki yaşamımızın üçüncü akşamı Kaptan Pilot Gil Butler'm yemek davetine gittik. Gayet sakince ve de ayrıntdı olarak ona isteğimizi açıkladık. Hangi yolu izlememiz gerektiği konusunda Gil'in bir fikri yoktu; Rahip Scarborough'un sözünü ettiği Tamana adası kuş uçuşu 544 kilometre uzaklıkta iken, bir kayıkla Kuzey Tarawa'ya ulaşmak daha kolay olacaktı. Evet, ertesi gün uçuş saati başına 225 Avustralya doları karşdığı bizi Tamana'ya uçurabilirdi. Bu öneriyi kabule karar verdim.

Tamana' nin doğal pisti yukarıdan pek iç açıcı görünmüyordu ve zaten öyleydi.Air Tungaru tarafından adalarda yapılmış olan pistler, palmiye ormanlarının içinde temizlenmiş dar şeritlerden başka bir şey olmayıp, bunun üzerindeki taş ve çalılıklar kabaca ayıklanmıştır. Adalıların bunları iyi durumda bulundurmaları, köpek ve domuzların buraları eşelemelerine engel olmaları gerekmektedir. Bunlar "eng-eng" derlerse de (evet, evet anlamında), bir hafta sonra yine otlar büyür, tropikal yağmurlar taşları buralara akıtır ve domuzlar yeniden ortalığı altüst eder. Her iniş kalkış sırasında pilot tüm marifetini göstermek zorundadır. Bizim uçak da hayvanlar ve taşlar arasında süren bir slalom sonucu nihayet durdu.

Teeta, üç kişilik yer personelinin, içinde tembellik ettiği palmiyeden yapılma bir kulübeye doğru ilerledi. Kara Meleğimiz artık ne aradığımızı iyi biliyordu ve oradaki vatandaşlarına bu konuda açıklamada bulunurken, söz ve işaretlerle onların hem hayal güçlerini hem de anılarını kışkırtmayı ihmal etmedi. Sonunda, yanındaki pist nöbetçileriyle bize yaklaştı.

"Orada, içinde çok büyük varlıkların bulunduğu mezarlar varmış!"

"Bu kesin mi?" diye sordum. Teeta yanındakini bir kez daha sorguya çekti. Bunlar başlarım salladıktan sonra parmaklarıyla pistin ötesindeki palmiye korusunu işaret ettiler. Yüklendiğimiz ağır öteberiyle yürümeye başladık. Tam öğle üzeriydi. Tepemizdeki güneş bizi acımaksızm kavuruyordu. Ter pabuçlarımıza damlıyordu. Eğer gömleklerimizi çıkaracak olsak kısa bir süre içinde kocaman bir yanık kabarcığı haline gelmemiz işten bile değildi. Sürüler halindeki aç sivrisinekler bunun üstünden bile sokuyordu. Kameraların askı kayışları etlerimizi kesiyordu.

Derken, kahverengi mercan taşlarıyla örtülü mezarlar karşımıza çıktı.

"Hedefimiz bu mu?" diye sordum. Susuzluk ve hayal kırıklığından dolayı dilim damağıma yapışıyordu.

"Tiaki-tiaki! Hayır hayır, devam edin!" diyen alan bekçileri sık çalılıkların, palmiyelerin arasına daldılar ve bir süre ilerledikten soma bir zafer ifadesiyle durdular:

"İşte!"

Bizim birbirimize boş boş bakışımızdan, Teeta yine doğru yere gelmediğimizi anladı. Utanmışçasına döndü ve o kıskanılacak sıklıktaki saçlarmı şöyle bir karıştırdı.

Nasıl devam edecektik? Adamlar iyi niyetliydiler ve çabalıyorlardı. Gerisi bize bağlıydı.

"Teeta," diye başladım yumuşak bir şekilde, "Bu adamlara, bizi buralara kadar getirdikleri için müteşekkir olduğumu ve bu kadar çok sayıda eski mezar görmekten dolayı şaşırdığımı söyle; ama bizim aradığımız mezarlar buradakilerden çok çok büyük. Bunlar, büyüklükleri bizim iki üç katımız olan devler için yapılmış. Ayrıca bu mezarların tek başlarına, ayrı bir yerde bulunmaları gerekir, çünkü o devler yakınlarında ne ölüm ne de yaşam olsun istemezlerdi."

Yorulmaz tercümanımız yeniden adamların arasında daldı; bunlar o kavurucu sıcağa aldırmıyorlardı bile. Teeta bir kez daha açıklamaya girişerek, adeta yalvarırcasına bir ifadeyle, beyaz adamların neyi görmek istediklerini anlatmaya çalıştı. Adamlardan bir tanesi onun söylediklerini onaylayarak, adanın ucunda büyük mezarların bulunduğunu ve bunların şimdikilerin hepsinden daha büyük olduğunu söyledi.

"Yakında başka mezarlar da mı var?" diye sordum.

"Eng-eng!" Onlar heyecanla 'evet evet' derken, yeni bir yanlış-

lığın ardına düşeceğimizi seziyordum. Willi'den kâğıt kalem isteyerek bir taşın üzerine çöktüm ve Teeta aracılığıyla adamlara sordum:

"Sözünü ettiği liz mezar buradakilerden daha mı büyük?"

"Eng-eng!"

Onlardan birini yanıma çağırarak o mezar tepesini çizmesini rica ettim. O da basitçe bir şeyler çiziştirdi.

"Şimdi, büyük mezarın çevresindeki öteki mezarları çiz."

Adam bayağı bir mezarlık alam çizip çıktı işin içinden. Aradığımız yer orası da değildi. Belli ki, Kiribatililerin nezaketi, yabancıların yerine getirilemeyecek isteklerine karşı bile 'hayır' demeyi yasaklıyordu. Bunun üzerine hayal gücümü karıştırarak bir öykü oluşturdum:

"Dinleyin. Pek çok eskiden iki tane kocaman insan vardı ve bunlar Teeta'dan bile büyüktüler. Uzak bir ülkeden geldi bunlar, belki de gökyüzünden. Bu iki insan o kadar kuvvetliydi ki, atalarınızın kanolarını hindistancevizi gibi havalara fırlatabiliyorlardı. Sizin insanlarınız onları sarhoş ettiler ve bir büyüyle üstelerinden gelerek öldürdüler; daha sonra da, yeniden ortaya çıkıp kötülük yapmasınlar diye bu ikisinden geri kalanları derin bir çukura attılar. İşte bu mezarların nerede olduğunu biliyor musunuz?"

Adamlar Teeta'nın anlattığı şeyleri dikkatle dinlediler. Uzunca süren bir sessizlik ve düşünme döneminden sonra onlardan biri ileri çıktı:

"Dev mezarlarından biri komşu ada Arorae'nin güney ucunda bulunmaktadır!"

"Orada, denizin daha ötelerinde bulunan adaları işaret eden büyük taşlar da var mı?"

Evet, dedi adam; babasıyla Arorae'de olduğu bir sırada böyle taşlar görmüş. O sırada bulunduğumuz yerden bu ada ulaşılmaz değildi. Bizden 80 kilometre uzakta olup, Kiribati adalarının en güneyde olanıydı. Birtakım belirsiz verilere uyup oraya uçma riskini göze almalı mıydık? Gil Butler grevden dolayı ancak az bir benzin sağlayabilmişse de, aynı serüven duygusu şimdi onu da sarmıştı ve bizi oraya götürecekti. Yarım saat sonra uçağımız hoplaya sıçraya piste inmişti. Saat öğleden sonra ikiydi ve güneş öğle üzerinde olduğu gibi kavuruyordu ortalığı.

Arorae'de de üç tane yerli palmiye yapraklarından yapılma bir tentenin altında avarelik ediyor, burada da hayvanlar pistin üzerinde ödüyorlardı. Bu arada yer personelinin bisikletlerinin olduğunu farkettik. Teeta her zamanki gibi araştırmaya girişti ve bunun sonu-

cunda, çevreyi çok iyi tanıyan bir ihtiyara havale edildik. Az sonra o pash bisikletlerin rahatsız seleleri üzerindeydik.

Bilgi verebilmekten dolayı bayağı keyiflenen cin gibi ihtiyar sözlü ve resimli tasvirlerde bulunarak, dev mezarlarının ve işaret taşlarının nerede olması gerektiğini açıkladı. İçimde bir umut belirdi: Ada ancak dört buçuk kilometre uzunluğunda ve birkaç yüz metre genişliğindeydi: Ömrü burada geçen biri, adayı pantolonunun cebi gibi tanımalıydı. Gerçi buradakiler pantolon giymeyip, bellerine 'tepe' sarıyorlardı ya neyse...

Teeta'dan daha fazla bisiklet bulmasını rica etmem üzerine bu haber bir anda etrafa yayıldı: Havaalanı denen o yere geri dönerken, yanımızda on dört kişilik bir bisikletli grubu vardı. Bize bisikletlerini kiralayanların avucuna parayı bastırmamla, o dört kilometrelik tekerlekli seferimiz de uygarlığın şartlarına uymuş oldu. Arorae bir ralli için gerekli zorluk şartlarının en fazlasına sahip bir yer: Yapışkan bataklıklar ve ince kum, çalılık araziler, tropik orman altı örtüsü ve hiç durmadan saldıran sivrisinek sürüleri...

İhtiyarın vadettiği şeyler pek fazla değildi.

Adanın kuzey ucundaki Maneba'mn (toplantı evi) hemen arkasını düz ve temiz taşlardan oluşan bir dikdörtgen çevreliyordu. Bu duvarın yüksekliği bir metre kadardı. Görünürde mezarlar ve mezar taşları yoktu. Güya devlerin mezarı olan yerin beş adım ötesinde görülen kare şeklindeki çukurun içinde birikmiş suda güneş ışınları oynaşıyordu. Rahip Scarborough iki mezardan söz etmişti. İkincisi neredeydi?

Teeta'ya bu konuda sorduğum soru üzerine, yıllar önce Maneba yapılırken boş alana gereksinme olduğunu ve bunun için ikinci mezarın oradan kaldırıldığını öğrendim. Yerliler bunu yaptıklarına göre, ne ruhların büyüsünden ne de devlerin orada kalan vücutlarından korkuyorlardı demek ki. Burada dünyalı ya da dünya dışı devlerin gömülü olup olmadığı beni meraklandırmıyordu artık: Bunların ruhları uçup gitmiş, kemikleri de tuzlu suda dağılmıştı çünkü.

5.30 **X** 2.29 metrelik bir mezar höyüğünün önünde durduk. O kadar taşı küreklemek düşünülemeyeceğine göre ne bulmayı umuyorduk? Ayrıca, Butler'ın da karanlık çökmeden önce geri dönmesi gerekiyordu. Karşımızda duran şeyi teselli edici bir şekilde yorumlayarak, burada mitolojik bir mezar bulunduğu sonucuna vardık. Rahip Scarborough'un devler konusunda yazdıklarını bir kez daha kafamızdan geçirdikten sonra sorduk: O işaret taşlan neredeydi? Bunların, adanm karşı ucunda, pistin arkasında olmaları gerektiğini düşündük.

Her yerde sürüp giden o grev olmasaydı, bir başka gün rahat rahat buraya gelebilirdik; ama şimdi belki de tek şansımı/dan yararlanmak gerekiyordu. Rally yeniden başladı; ama bu kez, öğle üzeri bisikletle geldiğimiz o ilkel yoldan gitmek söz konusu değildi. Susuzluktan bitkin bir halde tabana kuvvet yürümeye başladık. Arasıra, çölde kalıp da son anda kurtarılan kimseler gibi gözlerimin önünde görüntülerin belirdiği oluyordu. Kalbim şakaklarımda vuruyor, gümbürtüsünü kafamın içinde duyuyordum. Hedefimize on dakikalık bir yolun kaldığı sırada, bana habire 'bırak artık' diyen içimdeki o teresle uğraşıyordum. Teeta'nın ardında sendeleyip duruyor, kendilerini bu serüvenin içine soktuğum Willi'yle Rico'yu göremiyordum; bunların derin soluklarım arkamda duyuyor, suçlayıcı bakışlarını üzerimde hissediyordum. Hayal gücüm, mitolojik şekillerden oluşan bir film yaratıyordu. Birden, duyularım berraklaşıverdi; insanı baştan çıkaracak kadar yalanda görünenler bir serap mıydı?

Hayır! Hedefimiz olan monolitler oradaydı işte: Biri yerde yatıyor, öteki de dimdik önümde duruyordu. Çekilen tüm sıkıntılar unutulup gitmişti şimdi.

Bir zamanlar dik açılı olarak kesilmiş olan ve havanın etkisiyle kısmen ufalanmış kaya parçaları topraktan yükseliyor, zamanın dişleriyle kemirilmiş olan bu kayaları, ufak taşlardan oluşan bir dikdörtgen çevreliyordu. Burası, dünyanın başka yerlerinde sayısız kez gördüğüm önemsiz bir mezarlık olabilir miydi?

Hızlı bir inceleme sonucu, bu insan boyundaki dimdik monolitlerin farklı yönleri göstermekte olduğunu ve bu kayaların sırt tarafında ancak santimetre kalınlığında dümdüz yivlerin oyulmuş bulunduğunu keşfettim: Uzak hedefler için yön göstericiler...

Pusula ve haritalarımızı çıkardık

Yivlerden güneyi gösteren biri, herhangi bir yanılma söz konusu olmadan, dokuz atol grubundan meydana gelmiş, 1800 kilometre uzaktaki Ellice adaları içinde yer alan Niutao adasını işaret etmekteydi. Bir başka yiv, yine kuş uçuşu olarak 1900 kilometre ötede bulunan Fiji adalarının doğusundaki Batı Samoa'yı gösteriyordu. Üçüncü bir oyuğun görüş alanını araştırdığımızda bunun, Pasifik Okyanusu'nun güneyinde ve 4700 kilometre (kuş uçuşu) uzaklıktaki Tuamotu adalarını ve en sonunda da yaklaşık olarak Hawai adalarını işaret etmekte olduğunu gördük. İçimizden, Rahip Scarborough'a karşı bir teşekkür duygusu yükseldi!

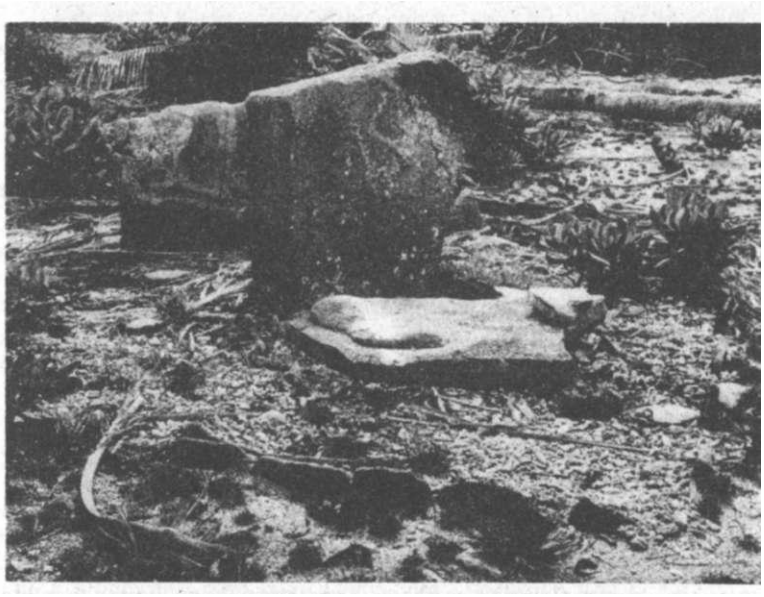
İşaret taşlarından ikisi, Arorae'de bulunmayan granitten yapılmaydı; üçüncüsü ise lav taşmdan yapılma olup, bunların dışında kalanlar mercan kayalarından meydana getirilmişti.

Ne zaman tarih öncesine ait yolculuk sorunlarıyla karşılaşacak olsam hep kafama üşüşen şeylerde olduğu gibi burada, Arorae'de de birtakım fikirlerle oynuyor, bunları ölçüp biçiyordum. Adalıların zaman zaman yıldızların yardımından ve deniz akıntıları konusundaki bilgilerinden yararlanarak oldukça basit deniz yolculuklarım başardıkları su götürmez. Ama bu itiraf o büyük bilmeceyi çözmez: Bu da, ilk deniz gezginlerinin varlığını bile bilmedikleri hedeflere nasd ulaşabildikleridir.

Bunlar vatanları olan adalardan denize açıldıklarında, nerede karaya ayak basacaklarını bilmedikleri gibi, yolculuğun ne kadar süreceğim de söyleyemezlerdi. Hedefin herhangi bir yerde oluşu ve oraya varabilmek için gerekli bilgiye sahip olmaları dönüş yolculuğu için işe yaramazdı; çünkü yıldızların durumu değişeceği gibi, rüzgarlar ve deniz akıntıları da sabit bir yön izlemiyordu. O zamanki deniz yolculuklarında yıldızların da su ve su akıntılarının kadar önemli bir yardıma olduğu kabul edilirse.ilk deniz gezginlerinin astronomi, deniz akıntıları ve hava hareketleri konusunda, genelde atalarımızın pek bilmedikleri bayağı kesin bilgilere sahip olmaları gerekirdi.

Bu arada aklımda, kısa bir süre önce Yeni Zelanda'daki Wellington müzesinde Dr. Robin Watt adh etnologla yaptığım bir konuşma geldi. Doktor, bu tür seyrüsefer konularında herhangi bir sorun görmüyordu: Örneğin Yeni Zelanda'nın Polinezya kökenli halkı Maoriler kuzeyde, bugün Fiji, Tonga ve Samoa diye adlandırılan adaların bulunduğunu biliyorlar ve genel bir 'Kuzey doğu' rotası tutturmak suretiyle ada grupları içindeki bir kara parçasına ulaşabileceklerinden kuşku duymuyorlardı. Bir kez adanın birine ulaştıktan soma ora yerlilerine yardımcı olmaya başlıyorlardı.

İlk anda bu fikir kulağa iyi geliyorsa da, daha soma sorunun 'çözümü' konusunda kuşkular uyanmaya başhyordu. Daha başlangıçta 'genel bir kuzey doğu rotası'ndan söz etmek, o yönde bazı adaların bulunmakta olduğunu peşinen bilmek anlamına geliyordu! Kiırekli kayıklar, kanolar hatta yelkenliler, içinde adaların yer aldığı o geniş ilmikli ağın içinde bir kara parçasına ayak basmadan dolaşıp durabiliyorlar. Bu, dönüşü olmayan bir yolculuktur! Kuşkusuz, usta denizciler karanın görülmediği durumlarda başka şeylerden de yararlanırlar: Dalgaların üstünde sürüklenen birtakım dö-

Yerden yükselen, rüzgar ve hava şartlarının aşındırdığı bu yön taşı, taşlarla çevrelenmiş bir dikdörtgenin içinde diyagonal olarak duruyor.

küntüler, ağaç gövdeleri ve hayvan ölüleri bu arada sayılabilir. Ama bunlar ikinci derecede şeylerdir; ayrıca geceleyin veya fırtınalı bir denizde pek göze çarpmazlar.

Tüm açıklamaları dinleyip bunları incelediğimde, tarih öncesi deniz gezginlerinin daha yola çıkarken hedeflerini çok iyi bildikleri sonucuna varıyorum: Çünkü yolculuk için yeterli erzağı almayı ihmal etmiyorlardı.

Bunlar acaba yüzyılların ötesinden kendilerine kalan bilgileri mi kullanıyorlardı, yoksa o mitolojik 'Tanrılar' mı kendilerine yol gösteriyordu?

O taşları kim taşıyıp getirdi? Gerekli pozisyona kim koydu? Bu taşların o 'görünmeyen' adaları işaret edecek şekilde yerleştirilmesinde gerekli bilgiye kim sahipti? Böyle bir soru karmaşasındaki tek sabit nokta, bu işaret taşlarından ve uçan varlıklardan, 'Tanrılar'dan söz eden Pasifik mitolojisidir.

Bu konudaki bellibaşlı mit 'Rupe' kuşudur ve bu Maoriler'e mal edilmekle birlikte, benzer şekilleri öteki halk topluluklarında ortaya çıkmaktadır.

Bu mitin bir örneğinde Rupe'nin krzkardeşi olan Hina, Tinirau ile evlenir; kocası kendisini uzak bir adaya götürdükten sonra hamile bırakır ve bir eve "kapatır"; sonra bu evin çevresini öyle bir "koruma siperi" ile çevirir ki, ne Hina evden çıkabilir ne de yabancılar buraya girebilir. Doğum saatleri yaklaştığında, Hina'nin yanında ona yardımcı olacak hiç kimse bulunmamaktadır. O da çaresizlik içinde haykırır: "Rupe! Rupe! Gel ve bana yardım et!" Az sonra evin üzerinde bir gümbürtü duyulur ve 'Kuş' Rupe kızkardeşine seslenir: "Hina, geldim işte!"

Kuş Rupe kızkardeşinin yanma, ancak koruyucu siperde bir delik açtıktan sonra varabildi. Hina zor bir doğum yaptıktan sonra kardeşinden rica ederek, vatanına uçmak istediğini söyledi; ama önce Tinirau ve adamlarını götürmeliydi. Kendi en soma gidecekti. Rupe bunun üzerine bir açıklamada bulunarak, böyle bir toplu nakliyat için üç kez havalanması gerektiğini bildirdi. Adalılar Rupe'deki yerlerini aldılar; o da onları uzaklara uçurdu ve denizin üzerindeyken suya boşalttı. Üçüncü uçuştan sonra Hina'yı ve bebeği aldı. Hina yükseklerde uçarken kocasının adamlarının cesetlerinin ve giysilerinin dalgaların üzerinde yüzmekte olduğunu görerek, bu adamları neden öldürdüğünü kardeşine sordu. O da karşılık verdi: "Onlar, adalarında yaşadığın sırada sana haksızlık ettiler. Seni dışarı çıkarmadılar ve doğumunda sana kimse yardımcı olmadı. Bu yüzden öfkelendim ve hepsini denize fırlattım." (5)

Garip bir "Charter" uçağıymış bu Rupe!

Yine Kiribati'ye dönüldüğünde, Te Bongiro efsanesinden (Siyah Karanlık anlamında) söz etmek gerekir. Bunda, henüz hiçbir insanın bulunmadığı bir sırada yeryüzüne inen gökyüzü sakinlerinden bahsedilir. Bunlar geriye dönüşleri sırasında, her büyük adada bir "Ata" bıraktdar. Bu efsanedeki adaların adları ilginçtir: Bai Matoa, Matiriki, Matinaba gibi. Bu adların hepsi yddızların ve takım yıldızların işaretlenmesiyle ilgili adlardır. Burada da bizi, o işaret taşları konusunda akıl verenlere götüren sıcak bir iz mi söz konusu acaba?

Fransız Polinezyasındaki Raivavae adasmda bulunan eski Te-Mahara tapınağı bugün de, mitolojik Tanrı Maui'nin uzay yolculuğundan sonra yere indiği yer olarak kabul edilir (6). Markiz adalarından birinde yaşayanların anlattıktan da buna benzer. Burası Atu Ona adaşıdır ve orada Kei Ani dağı diye bilinen ve tapmak olarak düşünülen bir yer varsa da, bu yerde herhangi bir yapı göze çarpmamaktadır. Eski Polinezyahlar Mouna dağına 'tuatini-etua' (pek çok tanrının dağı) ya da 'Mouna tautini-etua' (kelime anlamıyla: Tanrıların indiği dağ) derlerdi (7).

Kendi varsayunlarıma, Pasifik yöresinden alınma bu bir sürü mit ve efsaneyi eklemek bana fazla bir haz vermiyor. Birbiri içine girmiş durumdaki bu şeyler arasından bir seçme yapmak o kadar kolay ki. Burada yalnızca 'koz' denebilecek birkaç tanesinden söz etmek istiyorum:

Büyük Okyanus'taki Cemiyet adalarında yaratıcı Tanrı Ta'aroa için şunlar söylenir:

Ta'aroa ezelden beri karanlıkta, bir deniz kabuğunun içinde oturmaktaydı.

Kabuk, sonsuz uzayda sürüklenen bir yumurta gibiydi.

Gökyüzü de, Kara da, Deniz de, Ay Güneş ve Yıldızlar da yoktu. Her yer karanlıktı, her şeyi örten bir karanlık.

Geçen yüzyılda, saygıdeğer rahipler eski tanrıları Jo hakkında etnologlara şöyle diyordu:

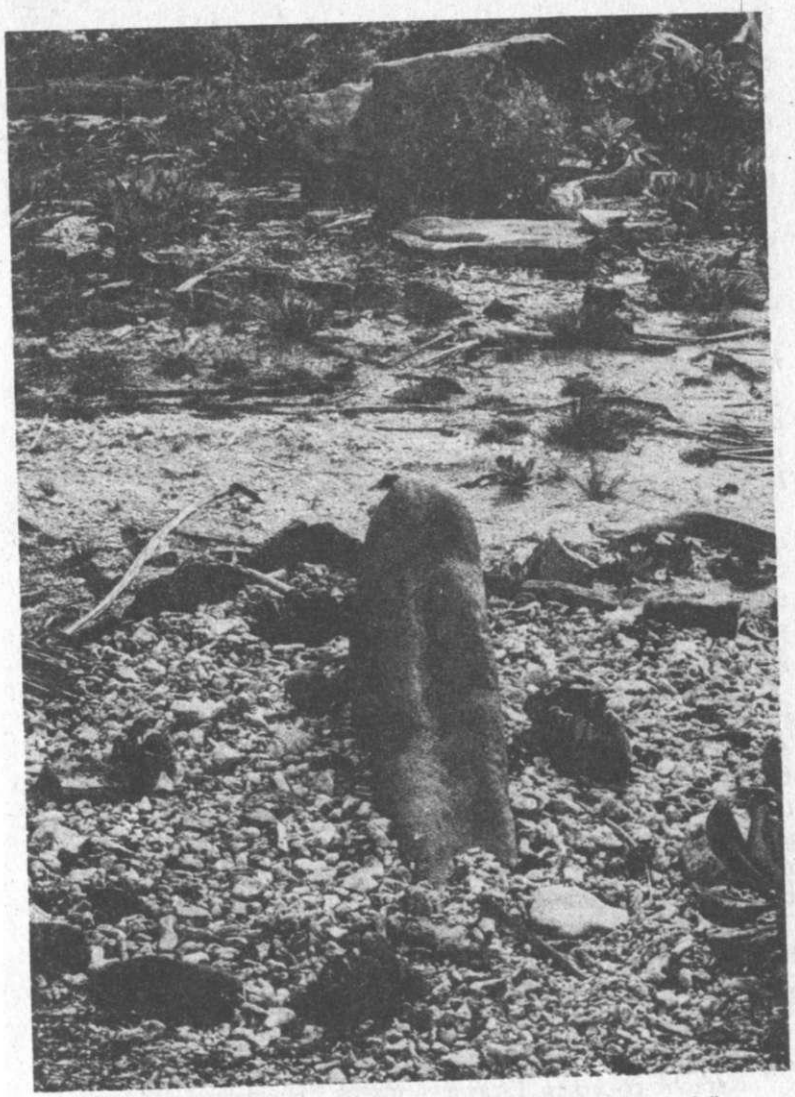
Jo evrenin sonsuzluğunda hareket ediyordu. Tüm uzay karanlıktı, hiçbir yerde su yoktu. Ne şafağın kızıllığı, ne aydınlık ne de ış'.k vardı (8).

Samoalıların en eski efsaneleri Tanrı Tagaloa hakkında şunları aktarır:

Tanrı Tagaloa boşlukta yüzüyordu; o lur şeyi yaratmıştı ve bir kendisi yalnızdı. Onun karşısında ne Yer ne Gök verdi; bir başınaydı ve Uzay'ın ötelerinde uyuyordu. O zamanlar Deniz de, Yeryüzü de yoktu. Tann'nın adı Tagaloafa'atutiıpu-nu'u olup, anlamı "Gelişimin Kaynağı" idi(9).

Hawaii'de, beiki de Hıristiyan misyonerlerin etkisiyle olacak, üçlü bir tanrı bulunmaktadır: Ku-kau-akahi. 3u ad, Ku, Kane ve Lono adlarının kısaltılmış bir şekli olup, Kane, insanı "kendi suretinde" yaratan yaratıcı anlamındadır (10). Kane'nin de Evren'in karanlığından gelmiş olması doğaldır. Kendisi için okunan dualarda onun vatanı ve Yıldızlar Dünyası övülür:

Gezgin Yıldızlar,
El değmemiş Yıldızlar,
Kane'nin dolaşıp duran Yıldızlan,
Sonsuz sayıdadır bunlar.
Büyük Yıldızlar, küçük Yıldızlar,
Kane'nin kırmızı Yıldızlan.
Ey sonu olmayan Evren!
Kane'nin kocaman Ay
Kane'nin kocaman Güneş'i.
Dolaşıp durur bunlar,
Evrenin uzaklannda.

Neredeyse insan boyuna ulaşan, kısmen yıkılmış durumda ve doğa şartlarının kemirmiş olduğu bu pusula taşı ta uzaklardaki adaları işaret ediyor.

Her kim Kiribatililer'e, Maoriler'e ve öteki adalılara kendileriyle ilgili rivayet ve efsaneler konusunda soru soracak olsa, karşısında bir anlaşılmazlık duvarı bulur: Bunlar artık o eski Tanrılarını tanımamaktadır. Pasifik havzasına yayılmış olan misyonerler buradaki eski kültürlerin önüne set çekerek yenilerini aşıladılar ve o "kafirce" anıların ağızdan ağıza naldedilmesini de yasakladılar. Eğer ortaya bir şeyler çıkmışsa, bunları etnologlara borçluyuz; bu kişiler yüzyılın başlarından beri sabulı bir çalışma yürüterek, kendilerine anlatdanları yeniden kaleme aldılar. Bunun nasıl güç bir çalışma olduğunu Etnolog Robert Aitken şöyle belirtiyor:

Hemen hiç kimsenin Hıristiyanlık öncesi efsaneler konusunda hiçbir şey bilmediğini görmek insanı hayal kırıklığına uğratıyordu. Çoğu, İncil'deki duaları ve öteki metinleri ezbere tekrar edebildikleri halde, Hıristiyanlığın oraya ulaşmasından önceki genel bilgi düzeyinin ne olduğu konusunda ancak pek az kişi ve onlar da isteksiz olarak bilgi vermeye razı oluyordu.

Böylece eski, önemli ve yüksek düzeyde olduğu kuşkusuz bulunan bir bilgi, zamanın acımasız değirmeninde öğütülüp gitti. Çılgınca bir savaş sonucunda şimdiki kentlerimiz ve yapılarımız toz duman olursa bu saçmalıktır. Ama tüm geçmişimize ait unsurları bir yandan bariş vadederken öte yandan tümüyle kazıyıp atmak çdgınlığm ta kendisidir.

Elimde kamt olarak gösterebileceğim bir şey olmamakla birlikte, eğer 'kasten' ortadan kaldırılmış olmasaydı, o eski efsanelerde Arorae'deki pusula taşıyla ilgili birtakım ipuçlarının da mevcut olabileceği kanısındayım. Yerden yarım metre yükselmiş olan o sekiz tane dimdik taş üzerlerindeki yiv ve oyuklarla çok uzak hedefleri göstermeye devam ediyor. Çok önceleri bu adalarda yaşayanların nasıl bir teknikle uzak denizlerdeki o görünmeyen noktaları hedef olarak belirledikleri hiçbir zaman öğrenilemeyecek.

Kiribati'de henüz yeni olan yönetim de bu taşların korunması için hiçbir şey yapmıyor. Bunları ancak pek az sayıdaki ihtiyar tanıyor ve bu ihtiyarlar da sonsuza dek yaşayacak değil.

Çözülmeyen Bir Gizem

Karanlık çökerken Tarawa'ya ulaştık. "Havaalanı"n<|la bizi, İsviçreli bir hemşehrimiz olan Peder Hegglin'le, Dünya Sağlık Teşkilatının Tarawa'da açtığı hastanede çalışan Bayan Doktor Rosina Haessig karşdaddar. Bayan doktorla, İngiliz koloni döneminden ka-

lan adete uyarak çay içmeye başladığımızda, bu sıvı susuzluktan köseleye dönmüş boğazımızı yumuşatarak bize yeniden can verdi adeta. Bizim hemşehrimize Kuzey Tarawa'daki o masalımsı ve büyülü çemberden söz ettiğimde, "Hiç duymadım," dediyse de, biraz düşündükten sonra ekledi:

"Bunu bilse bilse bizim başhekim bilir! Kendisi burada doğmuş ve Kuzey Tarawa'da büyümüştür; eğitimini tamamladıktan sonra yine vatanına döndü."

Bu ikisi bizi teklifsizce alıp hastaneye, başhekimin yanına götürdüler ve ben de bir punduna getirip kafamdaki soruyu sordum.

Adam uzunca bir süre başhekimlerde adet olduğu üzere bizi süzdükten sonra teşhisini koydu:

"Niçin o çevreyi araştırmak istiyorsunuz?"

"Bu sorunuzdan, o büyülü çevrenin var olduğu anlamını mı çıkarmamız gerekiyor?"

"Evet, var. Sayılamayacak kadar çok nesilden bu yana orası tabu olarak kabul edilir ve ülkemin insanları oraya ayak basan her canimin öleceğine inanır. Orası hakkında yanlış kanıya varmayın: Bu çevre hiç de devasa boyutlarda bir alan değildir ve oldukça küçüktür; ortayeri de dikdörtgen şeklinde olup ufak taşlarla örtülüdür. Size bir tavsiyede bulunayım: O dikdörtgene ayak basmayın!"

Artık bu bir teşhis olmakla kalmayıp, neşteri nasıl kullanacağını iyi bilen deney sahibi bir doktorun tedavisi anlamına geliyordu neredeyse. Bıyık altından gülümseyerek kendisine sordum: "Batü inançlı mısınız?"

Başhekim güldü. Hayır, dedikten sonra son zamanlarda hemen her şeyin akla yakın ve bilimsel bir açıklamaya kavuşmakta olduğunu, ama yine de bu yapılıncaya kadar bazı şeyleri hafife almamak gerektiğini söyledi. Oradaki insanlar uzun zamandan beri o büyülü ortamda olup biteni gözlemişler ve sözü edilen yerden geçen hayvanların bir türlü anlaşılmayan hastalıklara tutulduklarını görmüşlerdi. "Radyoaktivite olabilir mi?" diye atddım. Hayır, dedi doktor kesin bir ifadeyle: Yapay radyoaktivite Marie Curie'nin 1903 yılındaki buluşundan beri mevcuttu; halbuki o garip dikdörtgende olup biienler ta bilinmeyen zamanlara uzanıyordu. Başhekimin bu konuda hiçbir açıklaması yoktu, ama o da Rahip Scarborough gibi bir takım büyülü yerlerin bulunduğunu kabul ediyordu.

Kap-a meleğimiz bir sabah yedide gelip bizi aldı. Bir bot ve üç bidon benzin bulabilmişti; böylece Kuzey Tarawa'ya doğru yola ko-

yutabilirdik. Lagündeki bir buçuk saatlik yolculuktan sonra, neredeyse futbol sahası büyüklüğünde bir adacığa vardık ve Teeta beş çubuk tütünle kibrit rica etti: Bunları hep yanımda taşıyor ve artık kokusunu almıyordum. Başlangıçta bu kokunun sivrisinekleri uzaklaştıracağını düşündüysem de, kâfir hayvanlar bu kokuyu seviyordu. Teeta istediklerini aldıktan soma, bunları sağ eliyle omuzunun üzerinden suya attı. "Bunu neden yapıyorsun?" diye sordum. Dönüş yolculuğunun güvenli olması için o noktada deniz ruhlarına adakta bulunmak gerekiyormuş. Bir papazın oğlu olan Teeta'mn Hıristiyanlık inancı da oldukça yufkaydı anlaşılan... O da tüm ötekiler gibi, papazın görmediği zamanlar, ne olur ne olmaz diye ruhlarla iyi geçinmeye bakıyordu. Denizdeki ruhlara haraç verdiğimiz bu yer yolun yarısıydı.

Kuzey Tarawa kıyılarında sayısız yengeç kaynaşıp duruyordu. Daha önceden kararlaştırıldığı gibi Teeta'mn önerisine uymaktaydık. Kendisi sırf nezaket gereği oradaki yerlilere gidip yolculuk hedefimiz hakkında onlara bazı sorular soracaktı. Bekliyorduk. Tam üç saat o öldürücü güneşin altmda bekledik. Rahip Scarborough'un "Denize asla girmeyin!" şeklindeki o ısrarh uyarısı olmasaydı, şimdi kendimizi çoktan o berrak sulara atmıştık. Bu şuada, güler yüzlü adahlar bize nezaket ziyaretinde bulunarak, serinlememiz için hindistancevizi sütü ikram ettiler.

Derken, Teeta'yı getiren küçük taşıt göründü. Bu kez de yanında yaşh bir refakatçi bulunmaktaydı; bu kişi o yöreyi, yani tropik bitki örtüsü içindeki o küçük açıklığı, etrafı taşlarla çevrelenmiş o dikdörtgenin yerini biliyordu. Bu dikdörtgenin dışında, uç tarafta büyük ve devrilmiş bir deniz kabuğu vardı ve Tanrıya şükür, mezar taşı değildi bu. İlk düşüncemiz bu olduysa da, bunu gizlemeyi başardık.

Üçümüz de birbirimize kararsızca bakıyorduk. O tehlikeli büyüyle ilgili konuşma bizi bayağı etkilemişti ve bir parça da korkuyorduk; ama bizi korkuyla merak karışımı bakışlarla izleyen adalıların gözünde cesur görünmemiz gerektiğini biliyorduk. Teeta'mn dost bakışlı gözleri üstümüzde dolaşıyor ve sessiz bir ricada bulunuyordu: "Dostlar, bırakın bu işi! Ruhları araştırmaya kalkmayın!"

Bizler bu arada kendimizi ortama uydurmaya çalışıyorduk. Karşımızda, 14 metre çapmda bir daire vardı; bunun ortasmda, kenarları küçük taşlarla belirlenmiş ve kenar uzunluğu 5.10 m. olan bir kare vardı ve bu karede en çok bir şey dikkati çekiyordu: Çevre-

deki bol bitki örtüsüne karşın, bunun üzerinde tek bir ot bile görünmüyordu. Evet, bu kare şeklinin ufak taşlarla örtülü olduğu doğruydu, ama yine de bunların arasında yeşU bir bitkinin fışkırabileceği kadar boşluklar bulunmaktaydı. Tropiklerin serayı andırır havasında, bugün boş olan bir alanda yarın bakarsınız bir şeyler büyüyüvermiş. Bu Tabu alanında hiçbir palmiyenin büyümediği de doğruydu, ama bir rastlantı da olabilirdi bu.

Başhekimin, çok büyük ölçüde bir şey beklemememiz gerektiği konusundaki uyarısına karşın, yine de şaşkm durumdaydık. Sırf bir şeyler yapmış olmak için ufak Geiger cihazımızı çaprazlamasına olarak kare içinde dolaştırdık. İbrede en ufak bir kıpırdanma yoktu. Willi bu kareye ayak basmak istediğinde, Teeta birden atılarak onu sımsıkı yakaladı. Burada kötü ruhlar için o pis kokulu tütünü kullanmamış olmamız da tuhaftı. Yerliler sanki Wimbledon tenis turnuvasındaki topu izlercesine, gözlerini bir an olsun bizlerden ayırmıyorlardı.

O büyülü çemberin yakınlarını şöyle bir dolaşacak olduk; dikkati çekecek herhangi bir şey yoktu buralarda. Her taraf cangüın yoğun bitki örtüsüyle kaplıydı. Bu örtünün çemberin hemen önünde birdenbire kesiüvermesi çok garip bir durumdu. Acaba, geleneklere uymak ya da bazı tahtası eksikleri buradan uzak tutmak için ortalığı silip temizleyen bir aile mi vardı? Ama bu aile sırf muziplik olsun diye niçin böyle bir külfeti yüklensindi? Buranın insanları iklim gereği, ancak gerektiği kadar hareket ederler.

İhtiyarın yanına giderek ona sordum: Adanın geçmişi konusunda bize bilgi verebilecek bir rahip, başka biri var mıydı? "Eng-eng" diye karşılık veren adam bizi bir kulübeye doğru götürdü; bunun önünde şişman biri kurumlu bir edayla oturmaktaydı. Bizlere daha önceden tenbih edildiği gibi, tütün çubuklarını ve kibritleri o yapışkan muhafazasından çıkardım. Tıpkı tahta kurulmuş Buda'yı andıran bu şişman adam sigarasını ateşlediği sırada hepimiz onun karşısında yarım daire oluşturacak şekilde oturduk.

Şişman Budamız kulak tırmalayan bir İngilizceyle, biraz önce görmüş olduğumuz dairesel alanda, ruhların en eski ve güçlüsünün hüküm sürmekte olduğunu anlattıktan soma, bu ruhun çevrede yaşam görmeye tahammül edemediğini, hatta üzerinden uçan kuşları bile öldürdüğünü söyledi. Adada böyle birkaç yer daha varmış, ama burası en güçlü ruhun yeriymiş. Kim onun gücüne aldırmaz da, o kareye ayak basacak olursa, kısa bir süre soma bunu hayatıyla ödermiş. Bu nasd oluyor diye sorduğumda, Buda kurnazca bir havayla konuştu:

"Bunu bilmiyoruz, kimse de bilmiyor zaten; Ruh kendindeki o güçle öldürüyor."

Ydlar boyu, her dine ait kutsal yerleri, mucizelerin olduğu söylenen birtakım yöreleri dolaştım. Böyle mucizelere Lourdes'da, Fatima'da, San Giovanni Rotonda Manastırında, Guadelupe'de, İborra'da rastlandığı gibi, dünyanın pek çok yerinde böyle şeyler vardır. Doktorların da onayladığı o mucizevî iyileştirmelerin bir temeli olması gerekir. Şimdilik üstün gelen fikir, içten gelen bir iyileşme isteği ve mucizeye olan inançtu. Bu olumlu ve mucize etkisi yapan bir inanç olup, ancak inanmayanlar tarafından küçük görülüp yerilmektedir. Kendi kendime, benzer psikolojik dürtüler sonucu birtakım olumsuz etkilerin de ortaya çıkıp çıkamayacağını soruyordum: Ruhlara ve Tanrılara inananlar, Tabu olarak kabul edilen ve tehlikeli bir büyüye sahip olduğuna inanılan bu yerden geçtiklerinde hastalığa ya da ölüme yakalanıyorlardı. Belki de burada olanların açıklaması budur: Adalılar eskiden olduğu gibi, günümüzde de aynı inancın etkisindeler.

Başhekimin ileri sürdüğü, büyü-gizem karışımı olayların zamanla mantıklı ve bilimsel bir açıklamaya kavuştukları görüşüne katılıyorum, ama akademik düşüncenin bu görüşü paylaştığından kuşkuluyum. Her şeyi ölçmek, saymak ve tartmak isteyen bir araştırma şekli, ölçülemeyen veya tanılamayan şeyleri zorunlu olarak araştırma dışı bırakıyor. Ama öyle güçler var ki, en geliştirilmiş teknik aletler bile bunları yakalayamıyor.

Kiribatililerin ataları şimdiki torunlarının da onayladıkları üzere, kare işaretli şeklin iç tarafının ölüm getirdiğini anlatırlardı. Ben orada olağanüstü herhangi bir şey belirleyemedim; ama bu benim, adalıların batıl inanç kurbanı kişiler olduğunu iddia edecek kadar ukala olmamı gerektirmez. Olağanüstü şeyler ölçülmediği, sayılamadığı ve tartılamadığı sürece, mucize veya batıl inanç olarak kalmaya devam edecektir. O halde Arorae'deki taşlarla çevrili daire de, inandırıcı bir açıklama getirilinceye kadar mucize olarak bir tarafa kaydedilecektir. Yalnız bu kaydın yanına da Michael Farada/ın (1791-1867) şöyle formülleştirdiği o kuşkucu not eklenecektir: "Gerçekleştiğinde, hiçbir şey muzice değildir."

Teeta, benim bir yabancı olarak yapamayacağım şeyi yaptı: O çenebaz Buda'nın konuşmasını keserek, gitmemiz gerektiğini belirtti. Karanlık basmadan önce lagünü geçmek istiyordu: Bunu, pek çok teknenin canına okumuş olan ustura keskinliğindeki mercan uzantılarından sakınmak ve ayrıca akşam saatlerinde yiyecek arama-

ya çıkan köpekbalıkları ve ahtapotlardan da kurtulmak için bir an önce yapmak istiyordu.

Hemen kara meleğimizin ardına düştük. Ahtapotlarla yerliler arasındaki bir kavgayı izlemek bize ilginç gelmiyordu; adamlardan biri canlı yem olarak ahtapotun kollarına doğru yüzer ve kısa bir süre sonra hayvan onu uzantılarıyla sıkıca sardığında, bir diğeri suya atlar ve ahtapotun gözlerinin arasmı ısırmak suretiyle hayvanı öldürür. Biz bu vahşi kavgayı hiç izlemedik, fakat Güney Kiribati adalarında bu hâlâ spor olarak yapılmaktaymış. Yine Tanrı'ya şükür ki, kurbanlarını o güçlü dişleriyle parça parça eden köpekbalıklarına da rastlamadık. Köpekbalıklarının cinsel organı, erkekliği güçlendirici olarak adahlarca pek aranan bir şeydir. Daha ufak, kol boyunda ve kol kalınlığındaki balıkların öldürülme şekli hep aynıdır: Balıkçı balığı şimşek gibi ağzına sokar ve bir ısırışta kafasını koparır; bu arada çoğu yerlilerin peltekçe konuştuğunu da belirtmek gerekiyor, çünkü çoğu zaman balık o cesur balıkçıdan daha çabuk ısırmaktadır...

Kayığımız, gelgit dalgalarının etkisiyle kıyıdan bir kilometre kadar açığa sürüklendi. On tane adalı aksi yönde çabalıyordu. Güneş bir ateş topu gibi ufukta batmaktaydı. Yerlilerle birlikte biz de tekneyi derin sulara doğru ittik. Ayaklarımızın altında kaynaşan yengeçleri hissetmek hiç de hoş olmuyordu. Sonra, karanlıkta Bairiki'nin ışıkları parlamaya başladı; ışıklar Güney Tarawa'mn uman girişinde oynaşıyordu. Kulübelerde, hindistancevizi kabuklan içinde yanan ateşlerden dumanlar yükselirken, palmiye ağaçları da huzuru simgeler gibiydi. Bu cennet adalarının üzerinde hiç de gerçeğe benzemeyen şarkılar uçuşuyordu. Kiribati'ye gece çöküyordu.

Kiribati Bilançosu

Merakım henüz yatışmış değildi, çünkü araştırılacak bir nokta daha vardı; okuması için Teeta'ya Rahip Scarborough'nun mektubunu uzattım:

Size devlerin ayak izlerinden söz ettim: Bunlar, bir zamanlar adada dolaşmış olan Tannlara ait izletmiş. Bunlar kayalarda mükemmel olarak görülmekte ve adaların hemen hepsinde mevcut. Bu izlerden birkaç tanesi Antebuka köyünün hemen dışında, adanın deniz tarafında bulunuyor; fakat öteki adalarda da çok daha iyi örnekler var. Antebuka'dan en yakın evler grubuna doğru yaklaşık 300 yarda (275 metre) kadar uzaklıkta, düz kayalann üzerinde izleri bulacaksınız. Belki aklınıza, bu izleri adalıların yapmış olduğu gelecektir; ama soruyorum, bunu neden yapsınlar? Adalılar niçin on altı tane ada üzerinde

ve kayalık yörelerde bu tür ayak izi modelleri oluştursunlar? Düşünecek olursanız, daha önceki çağlarda bu işi yapmak için pek az ve pek zayıf nitelikli malzemenin bulunduğunu kabul edeceksiniz. Bence bunu düşünmek saçma olur. Bu ayak izlerinin, gökyüzünden gelen Tanrılarca bırakıldığına ilişkin yöresel efsaneleri bir inceleyin.

Rahip Scarborough'nun açıkladığı o ayak izlerini o zamana kadar görmemiş olmamızın önemi yoktu, çünkü bu konuda henüz bir şey sormamıştık. Teeta'mn da bir şey anlamazcasına bakması şaşırtıcıydı; fakat o da çoktan beri bizim av tutkumuza kapılmıştı. Elimizde böylesine kesin veriler olduğundan, dördümüz birden av peşine düştük.

Mektupta sınırları kesin olarak belirtilmiş alan tam bir pislik yuvasıydı. Şimdiye kadar yaptığımız tariflerden, Tarawa'run kusursuz bir güzellik yuvası ve hoş kokuların doldurduğu bir cennet olduğu düşünülebilirse de, bunun tam tersine olan bir durum da akla gelmelidir; deniz kıyısından 50 yarda uzaklıktaki bu yer oradaki tek lağımdı.

Adalıların kulübelerinde ve bunların dolayında tuvalet bulunmuyor. Bunlar dedelerinin zamanından beri ihtiyaçlarım kıyının bir tarafında gideriyorlar. Bu sırada, popoları ahtapotlar tarafından çimdiklenmesin, su bitkileriyle gıdıklanmasın ve işlerim rahatça görebilsinler diye, iki palmiye kökü üzerinden aceleyle çıkılarak vardan ve salıncak gibi sallanan, su üzerine kazıklarla saptanmış kulübelerde bu işi yapıyorlar. Gelgit sırasındaysa bu pislik kâh denize sürükleniyor, kâh bir kulaç derinlikte bulunan kayaların üzerine fırlatılıyor. Bu tuvalet kulübeleri aynı zamanda adalıların iletişim merkezi: Kiribatililer saatlerce buralarda yan yana çömelerek gevezelik ediyor, haber alışverişinde bulunuyorlar. Burada herkes eşit ve aynı durumda. Amaç belli: Plomp!..

İnsan kazuratının denize boşaltılmasıyla ilgili yüzyıllardır süren alışkanlık, uygarlığın sağladığı onca şeye karşın kendi mantıksal yolunu Kiribati'de hâlâ izliyor. Konserve kutuları, kola şişeleri, plastik maddeler ve kullanılmaz durumdaki bir sürü ıvır zıvır, doğanın oluşturduğu artıkların aksine çürüyüp gitmiyor ve suların içinde kaybolmuyor: Deniz bunlan geri atıyor. Bu maddeler kumsalda yavaş yavaş kaybolup gidiyor ya da hiç kaybolmuyor.

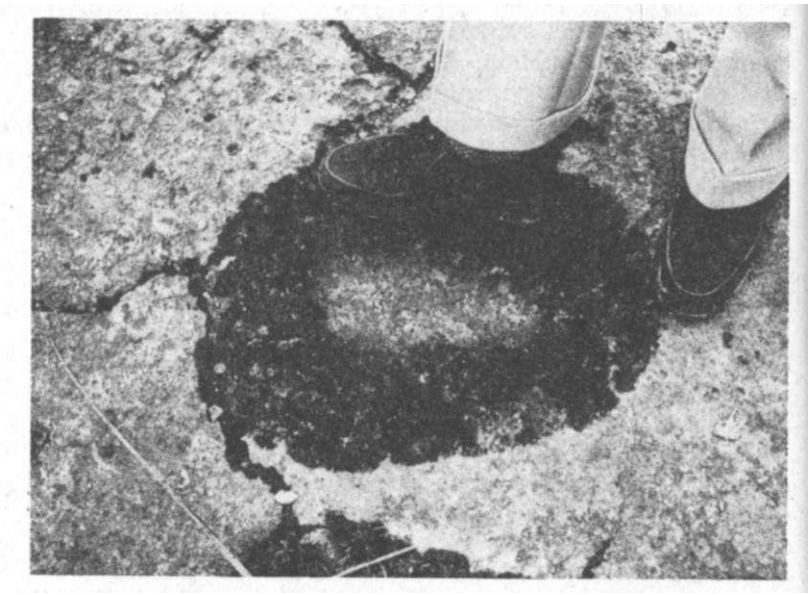
Rahip Scarborough'lnun öylesine kesin olarak belirlediği, devlerin ayak izlerinin bulunduğu "çıkarma bölgesi" bu durumdaydı. Bu kişiden o zamana kadir öğrendiklerimizi göz önünde bulundura-

rak, bu bölgeyi de ciddiye almamız gerekirdi. Ama artık gaz maskelerimiz olmadığından mıdır, yoksa grev yüzünden hava ulaşımının da duracağına ilişkin haberlerin bizi huzursuz etmesinden midir bilmem, devlerin herhangi bir izine rastlamadan Antebuka köyü kıpılarından ayrılmak zorunda kaldık.

Öğle vakti bir şeyler atıştırmamızdan hemen soma dişleri keyifle parıldayan Teeta göründü; dinlenme dönemini araştırma yaparak değerlendirmişti. Bize, Banreaba köyüne gitmemiz gerektiğini söyledi: Orada aradığımıza benzeyen ayak izleri bulunmaktaymış. Bu arazinin adı "Te Aba-n-anti" (Ruhların Yeri) imiş, ama buraya "Te Kananrabo" (Kutsal Yer) de deniyormuş. Bu bilginin peşine düşmek, gerçekte birbirinden farklı büyüklükte ayak izleriyle karşılaşmamıza neden oldu. İzlerden birinin topuktan parmak uçlarına olan uzunluğu 1.37 m, genişliği de 1.14 m idi; böylesine kocaman bir izi tarih öncesinin bir selamı gibi o düz taşların üzerine gömmüş olan bir dev, bu kocaman ayakları sürüyerek dolaşıyor olmalıydı. Bir sol ayak izinde on iki tane parmak belirtisi vardı ve bu ayak rölyefinin ortasmdan göğe doğru bir palmiye yükseliyordu. Tuhaftı bu! Bu kocaman ayaklı dev babanın yanında, ona eşlik eden normal, hatta küçük ayakh bir akraba daha bulunuyor olmalıydı. Genellikle bu ayak izlerinin her birinde altışar parmak farkedilmekte olup, izler yüzeye bir santimetre kadar gömülmüş durumdadır.

Kitaplıkta 'Polinezya Cemiyeti' tarafından yayınlanmış *Tarawa'dakiAyak İzleri* adlı bir eser buldum (11): Bunda, o dev ayak izleri konusunda bayağı önemli dipnotlar bulunmaktaydı: Efsaneye göre bu izleri dev Tabuariki bırakmıştı. Bu yaratık o kadar iriydi ki, fazlaca uzanmasma gerek kalmadan ağaçların en tepesindeki hindistan cevizlerini koparabiliyordu. Bu efsanede "Te-Bongi-Ro" (Koyu Karanhk)ın yeri vardır; bu, ilk kez Baanaba adasına inmiş oldukları söylenen ikinci göksel ekiple ilgiliydi. İyi de o palmiye nereden geliyordu? Bunu, içinde bulunduğumuz yüzyılın kırklı yıllarında bir din adamı o kafirce Tabuariki efsanesinde kendisinin de payı bulunsun diye dikmişti; bir tür botanikçi misyonerliği işte!

Titizlikle hazırlanmış belgesel bir eser olan *Tarawa'daki Ayak İzleri'*nde devlerin ayak izlerinin bulunduğu pek çok yerden söz ediliyor. Oraları ziyaret etmeyi çok isterdim, ama bot veya uçak olmaksızın atoldeki oldukça yakın hedefler bile ulaşılmaz durumda ve grev yüzünden, buraları ay kadar uzak görünüyor. O halde Banreaba'daki buluntuların başka sefere kalması gerekiyor.

Banreaba köyünün çevresinde tarih öncesine ait ayak izleri bulduk bazıları dev boyutlarda, bazıları da normal büyüklükte. Bunların hepsinin de atı parmaklı olduğu görülüyor.

En son araştırmalara göre Kiribati'de en az 3000 yıldır yaşanıyor. Yazılı olmayan aktarımlar için 3000 yd uzun, çok uzun bir zamandır. "Tanrılar" izlerini taşlar üzerinde silinmeyecek bir şekilde bırakmakla iyi etmişler: Bu izler sonsuza kadar, onların bir zamanlar var olduklarım bildirecek.

Bu ayak izlerinin kayalarda ne şekilde oluştuğu sorulabilir. En akla yakın fikir, bunların kayaların içine bir aletle oyulmuş olmasıdır. Fakat gördüğümüz ve fotoğrafını çektiğimiz ayak izi koleksiyonuna ait örnekler böyle bir izlenim vermez: Bu örneklerde, topuk ve ayak parmaklarının çevresinde "doğal" yuvarlaklıklar göze çarpar. Bu izlerin muazzam ağırlıkta^ i bir vücut tarafından brrakilmis olduğu şeklindeki düşünce de yerimle değildir. Bu durumda ayak tabanına kimbilir kaç ton yükün binmesi gerekirdi! Ayrıca saçma olsa bile şu fikir de akla gelebiliyor: Bu izler bir uzay gemisinin servis aracına da ait olabilir! Daha akla yakın bir olasılık ise, kayaların da-

ha esnek, daha sıcak ya da şimdiki formundan farklı olduğu bir dönemde bu izlerin bırakılmış olmasıdır: Volkan küllerinin oluşturduğu ince bir tabaka üzerinde bırakdmış çıplak ayak izleri hava şartlarının da etkisiyle sertleşen bu tabakada öylece kalabilir. Yine balçık yapısmdaki bir toprak üzerinde meydana getirilmiş bu izler, kuruyup taşlaşan bu ortamda yüzyıllar boyunca şeklini koruyabilir. Dünya dışı bir ziyaret kesinlikle düşünülmediğine göre, yeryüzünün pek çok yerinde göze çarpan bu devasa ayak izleri için ne zaman bilimsel ve ikna edici bir açıklama getirileceğini bilemiyorum.

Kiribatiye Veda

Gil Butler'dan öğrendiğimize göre, ertesi sabah Air Nauru'nun bir uçağı Nauru'ya uçacaktı; belki de sonuncu uçaktı bu; çünkü grev, uçuş planlarmı giderek daha çok engellemeye başlıyordu. Bize kalsa orada birkaç gün daha kalırdık; adalıların zamana aldırmaz yaşam şekli bize de bulaşmıştı. Eğer uçuştan önceki akşam, biz batılılara özgü o 'sınırlı zaman' duygusu bizi yakalamış olmasaydı, bunu neredeyse yapacaktık. O geceki yemek sırasında, son yemeğini yiyen bir idam mahkûmunun duyacağı melankoliye kapılmıştık. Derin düşüncelere dalıyor, Kiribati'ye yapılan uzun yolculuğun buna değip değmediğini hesaplıyorduk.

Rahip Scarborough'un bize vadettiği iki dev mezarından birini ve o büyülü çemberi görmüştük. Bunların, uzun bir geçmişin kanıtları olarak mevcut bulunduğunu, her ne kadar ithal malı bir dini 'tanımış' olsalar bile, adalıların günümüzde de buraları tabu olarak kabul ettiklerini artık biliyorduk. O büyülü çember konusundaki korkunun kaynağını bir temele oturtamıyorduk. Ayrıca, işaret ettikleri hedefleri harita ve pusulayla belirlediğimiz o seyrüsefer taşları da vardı. Bunlar daha ne kadar zaman, eskilerin o denizcilik yeteneklerini suskunca belirtmeye devam edeceklerdi? Hava şartları ve rüzgâr taşlar üzerindeki bilmeceleri toza toprağa karıştıracak. Ya o dev boyutlardaki ayak izleri? Adalarda üç buçuk yıl geçirmiş olan Rahip Scarborough gerçekleri bir bir tarif etmişti.

Dünya dışı varlıkların bir zamanki mevcudiyetlerine ilişkin kanıtlarsa anlatımlara dayanıyordu: Evrende uyuyarak uçan ve bir çağrı üzerine uyanan Nareau; gürültüyle beliren ve bir ada halkım başka yere taşıyan Kuş Rupe, ayrıca eski tanrılarla eşanlama gelen bir sürü isim.

Ayrılışımız sırasında, Teeta'mn o sevimli annesinden selamlar getiren Bwere bize hoşgörüyle gülümsedikten soma şöyle dedi:

"Kısa bir süre içinde adamızdaki gizemli yerleri gördünüz; oralara otuz beş yddır kimse uğramadı. Pek çok şey ele geçirdiniz, ama bunu kıskanmıyorum; bir Avrupalı olmak istemezdim. Ne zaman huzura kavuşacak, ne zaman kendinizi bulacaksınız? Bu kadar telaşh bir yaşam için enerjiyi nereden alıyorsunuz? Sizler hedefinize varıyor, ama yaşamınızı da israf ediyorsunuz!"

Pistin kenarında, o motor gürültülerinin orta yerinde Bwere'ye bir açıklama yapmak ve beni neyin dürtüp kışkırttığını, enerjimi nereden aldığımı söylemek fırsatım bulamadım. "Tanrdarın"ın izini bulmak konusundaki bu baskı ve istek bende öyle güçlü ki, uykumda bile peşimi buakmıyor; zaten dünyanın kendisi de bunları ortaya koyuyor.

Kara meleğimiz Teeta bir kenarda durmuş, kara gözlerinde yumuşak bir bakışla beni süzüyordu. Soma sordu:

"O eski Tanrdar geri dönecek mi?" >

"Dönecekler Teeta, mutlaka dönecekler!"

Az soma altımızda görünen Tarawa, Okyanus'ta kayıp bir cennet gibi yüzüyordu.

II
HERHANGİ BİR NEDENLE

Hangi çağda olursa olsun, atomu parçalamak, peşin bir hükmü yıkmaktan daha kolaydır.
Albert Einstein (1879-1955)

İngiltere'de Wiltshire Kontluğu'nda ve Salisbury kentinin yakınlarında bulunan *asılı taşlar* (Hanging Stones) yani Stonehenge, köken ve taşıdığı anlam yönünden pek çok kişi için huzursuzluk nedeni olmuştur. Burası hakkında neredeyse hemen her şeyin söylenmiş olduğunu düşünürdüm; ama son yıllarda Stonehenge ve ona benzer garip taş yapılar üzerinde sürdürülen bilimsel araştırmalar bu dev lokmalarım yeniden gündeme getiriyor. Sanki bu taşlar hep kendilerinden söz ettiriyor. Bu taşlardan söz ederken her ne kadar heyecanlanıyorsam da,bunları henüz dosyalamış değilim.

İngiltere'de her turiste, prehistorik çağların sessiz tanıkları olan bu bihnecemsi şeyleri gidip görmeleri önerilirmiş. Turistlerin bu gibi yerleri fazla aramaları da gerekmez. 900'den fazla ve görülmeye değer taş daire İrlanda, İskoçya ve İngiltere'ye serpilmiş durumdadır. Tertemiz yollarda geçmişin bu devlerini görmek, trafiğin soldan akışına alışddıktan sonra büyük bir zevktir: İnsan bu geniş yolları izlerken muazzam bir parkm içinde dolaşıyor gibi olur.

Fakat, insan o kocaman taş blokların yabancı dünyasına ayak bastığında, yolculuk etmek zevki serüvene dönüşür ve bu megalitlerin gizemli yapısal şekline bir anlam verme çabası başlar. İnsan birdenbire kendini soru işaretlerinin oluşturduğu bir labirentte kaybolmuş bulur: Bu canavar boyutlardaki taşlar neyi haber vermektedir? Bunlarda bizim kavrayabileceğimiz bir anlam var mıdır? Bizim için herhangi bir şekilde önemli olabUirler mi?

Aşağıdaki katalog, dişe dokunur hedefler arasında şöyle bir yapılan seçme sonucudur:

İSKOÇYA

- Kirkwall kasabasının yaklaşık 16 kilometre batısmda, Orkney adasında bulunan Brodgar ve Stennes taş daireleri.

- Stornoway'in aşağı yukarı 22 kilometre batısmda, Hebridlerdeki Lewis adasmda bulunan Garynahine, Cnoc Fillibhir ve Callanish taş daireleri.

- Aberdeen'den Alford yönüne giderken A/944 çatalından ayrdan bir yan yol olan B/9119 üzerinde ve Aberdeen'in 21 kilometre batısında bulunan Cullerlie ve Sunhoney taş çemberleri.

-Alford'un yalnızca beş kilometre ötesinde bulunan Old Keig taş dairesi.

- Daviot'daki Balquhain ve Loanhead taş daireleri: Abderdee'nin 26 kilometre kuzeybatısında, Inverurie'nin beş kilometre gerisinde, A/96 yolunun sağında ve solunda.

- Kilmartin'in 1.6 kilometre güneyinde, A/816 sapağından ayrdan küçük bir yan yolun üzerindeki Temple Wood taş dairesi.

İRLANDA

- Drogheda'ya giden yol üzerindeki Slane'in 5 kilometre doğusunda, Dublin'in 42 kilometre kuzeyindeki New Grange taş dairesi.

- Limerick'in 10 kilometre güneyinde, Bruff kasabasının 5 kilometre kuzeyindeki Lios taş dairesi.

İNGİLTERE

- Kuzeybatı kıyısındaki Millom'ın 8 kilometre kuzeyindeki Swinside Taş Çemberi.

- Güneybatıdaki Penzance'in 1.6 km. güneybatısındaki Carles-Castlerigg taş dairesi.

- Bristol'ün 11 km. güneyindeki Stanton Drew taş dairesi.

- Avebury köyünün ortasında, Marlborough'nun 10 km. batısındaki Avebury Taş Çemberi.

- Chipping Norton köyünün üç kilometre kadar kuzeybatısında ve Oxford'm kuzeyinde bulunan RoUright taş çemberi.

- Hakkında çok konuşulup çok yazdan Stonehenge taş çemberi: Salisbury" nin kuzeyinde, Amesbuıynin 3 kilometre batısmda, A/303 ve A/344'ün ayrılmasından biraz sonra, A/344 üzerinde.

Bunlar, ziyaret ettiğim, en tanınmış 15 megalitik anıttır. Bana kahrsa, Rollright ve Stonehenge öteki 900 tanenin vaftiz babalarıdır; çünkü bu ikisinde heyecan uyandmcı keşifler yapılmış olup, elde edilen sonuçlar kuşkusuz öteki megalit merkezleri için de geçerlidir.

Stonehenge'in üzerine 5000 yıllık geçmişin gölgeleri ve sisleri uzanmaktadu. Hiç olmazsa bu rakam üzerinde uzmanlar görüş birliği halindedir: Bunlar ilk inşa etabı olarak İsa'dan önce 2800 yılı sonrasını vermekte olup, bu da insanlık tarihinin üçüncü dönemi olan cilalı taş devridir. O zamanlar Mısır'daki Keops piramidi bulunmadığı gibi, Sfenks de Gize'de çömelmiş değildi.

Tuş Çağının Dehası

Sağlam olarak düşünülen bu görüş kabul edilecek olursa, mimarın birinin o tarihlerde işe girişmiş olması gerekiyordu. Bu kişinin, sipariş veren biri olmaksızın işe başlaması ve tek başına bunu yürütmesi pek düşünülemezdi; çünkü dev boyutlarda bir yapıydı bu. Yapının sahipleri kimlerdi? Taş devri rahipleri mi, güçlü hükümdarlar mı? O çağlarda henüz yazı olmadığı için, bu çok geniş kapsamlı planı mutlaka kösteklemiş olması gereken şeylerin ne olduğunu insan söyleyemiyor.

Herhangi bir zamanda işe girişmiş olan o dâhi mimar, birtakım kesin gerçekler göz önüne alınacak olursa, güneş, ay ve yıldızlar konusunda yüzyıllarca sürmüş gözlemlerin sağladığı bir bilgi birikimine sahipti. Pek çok nesil, güneşin doğup batışı sırasındaki ışık ve gölgelerin yer üzerinde oluşturduğu şekilleri işaretlemiş ve ayın geçirdiği evreleri izlemiş olmalıdır. Bu astronomik verilerin sonraki kuşaklara nasıl aktarıldığı hiç öğrenilemeyecek; çünkü söylendiği gibi, o zamanlar yazı yoktu.

Kesin olan bir şey varsa o da, Stonehenge'in mimarının sağlam nitelikli bir sürü araştuma sonucunun bulunması gerektiğidir; bu bir sürü veri, herhangi bir teknik araç kullanılmaksızın uzun gözlemler sonucu bir araya toplanmıştır. Ancak bu da varsayım olarak kabul edilmelidir.

Kendisine teslim edilen bu bilgiler ve sipariş edilen işin korkunç hacmi karşısında, mimar kendi ekibinin iş araçlarına bir göz attı: Çakmaktaşı, kemik ve ağaçtan yapılma şeylerdi bunlar. Bu tür

Stonehenge'deki trilitler (üçlü taslar)

aletlerle gökyüzü gözlemi için bir tapınak yapma işi ancak bin yılda bitirilebilirdi. O ise gelecek nesillere güveniyordu: Bunlar gösterişli bir şekilde başlatılmış olan o yapıyı tamamlayacak ve titiz bir çalışma sürdürerek, baştan savmacılığa göz yummayacaklardı. Taş çağındaki bu dünya görüşü ve geleceğe beslenen güven şaşırtıcı bir şey.

İlk inşa sırasında, arazi üzerinde daire şeklinde bir çerçeve yapddı; bunun, iki büyük taş bloktan oluşan bir girişi ve bu çerçevenin dış tarafında da 'topuk taşı' denen şeyler bulunmaktaydı. Daha sonra, kış gündönümü sırasında güneşin batışı ya da yaz gündönümü sırasında ayın yükselişi gibi gök olayları hakkında kesin tahminlerde bulunmak suretiyle, duvar benzeri dış çerçevenin içinde bir taş çember daha yapddı: Bunun üzerinde bulunan 56 tane deliğe herhalde sırıklar sokularak, birtakım kesin hedef hatlarının görüş alam içine alınması mümkün oluyordu.

Böylece, matematiksel olarak saptanmış noktalar arasında güvenle hareket etmek suretiyle, bu yapı bir tür uluslararası Ayar Dairesi olarak kullanılmaya başlandı ve uzunluğu 82,9 santimetre olarak belirlenen bir 'megalitik endaze' yüzyıllar boyunca aynı birim olarak kaldı.

O ilk mimar yalnızca dâhi bir matematikçi ve astronom olmakla kalmayıp boyutlar konusunda da bir kâhindi: Planlarında 4,5 tonluk ağır taş sütunlarına yer veriyordu! Yapımın başlamasından 700 yıl sonra bu mavi taşlar (özellikle ıslak havalardaki renklerinden dolayı bu adı almışlardı) 400 kilometre uzaklıktan çekilerek oraya götürüldü. Burada dikkati çeken şey, daha ilk planlama sırasında bunların göz önüne alınmış olmasıydı.

Bu tuhaf yapıyla ilk olarak ciddi şekilde ilgilenmeye başladığımda kendi kendime sordum: Mademki, yazı yoktu (tüm arkeologlar bu görüştedir) o halde tüm o bilgiler Stonehenge'in ilk mimarına nasıl ulaşmıştır? Düşünüyorum da, insan nasıl olur da yapıma başlama tarihinden 2000 yılı aşkın bir süre sonra (M.Ö.570) yaşamış olan Pisagor'un ortaya attığı kuramı önceden bilebilir ve Stonehenge'in ilk modelinde bunu gözönünde bulundurabilirdi? Bunu açıklayamıyorum. Hangisi daha önceydi acaba, tavuk mu yumurta mı?

Nasıl başladığı ve bu konuda bilinenler

Kral Jacob (1603-1625) yalnızca Stonehenge'in taş döküntülerine takılıp tökezlemekle kalmadı; Salisbury yakınlarındaki bu şeyin bir zamanlar ne olduğunu bilmek de istiyordu. O zamanki kralların başına kâhya kesilecek bir parlamento bulunmadığı için, Jacob hemen saray mimarlarına ve zamamn tutulan sahne dekoratörü İnigo Jones'a (1573-1652) görev vererek, bunu araştırmalarını istedi.

Bu eski yapı, uzman biri olan Jones'u çok etkiledi. Bu kişi orada, ağırlıkları yaklaşık 25 ton olan ve boyları 4,3 metreye varan 30 kadar taş bloğun bulunduğunu kaydetti; bunlar, birkaçı devrilmiş olmakla birlikte, belirgin bir daire oluşturacak şekilde sıralanmışlardı. Bu arada, taşlarda keskiyle açılmış delikler olması ve ötekilerinde de bunların karşılığının bulunması dikkatini çekti.

Jones, içinde gri-sarı Silisyum-kumtaşından beş tane trilitin de (üçlü taş) bulunduğu bir monolit çemberinin ve iç çemberin dışında bulunan yontulmamış ve güçlü topuk taşımn bir eskizini çizdi.

İnigo Jones, kralına nasü bir rapor verdi? Bunun, eski bir Roma tapınağının harabesi olduğunu söyleyerek.

Bu incelemeden birkaç yıl sonra üçlü taşlardan biri (dikey iki taşm üzerine konmuş bir üçüncüsü), güya mihrap taşı olan bir diğerinin üzerine yıloldı. 3 Ocak 1779'da da "Taş kapıların bir sonraki de çöktü." (1) Zamamn dişleri Stonehenge'i kemiriyordu.

Görünüşe göre eskinin kralları, bizim şimdiki iktidar sahiplerinin bırakın geleceği, şimdiki durumlarla bile baş edememeleriyle 1* yaslanacak olurlarsa, o bilmeceyi andırır geçmişimize karşı büyük ilgi duyuyor olmalıydılar. İngiltere Kralı II. Charles (1660-1685), da« ha 30 yıl önce Avebury"deki taş daireyi incelemiş olan ve eski çağ harabeleri konusunda uzman olarak tanınan John AubreyM Stone» henge'e gitmekle görevlendirdi. Aubrey 1678 yılında 56 tane delik keşfetti ve bu delikler o zamandan beri "Aubrey Delikleri" adını taşımaktadır.

Aubrey'in krala verdiği rapor nasıldı? Burayı bir Roma tapınağı olarak görmek saçma olup, daha çok Druidlerin eski kutsal yerleş rine benziyordu.

Druidler (İrlanda dilinde "Yüce Bilgeler")?

Aubrey bu Kelt Rahiplerinin gizli bir öğretiye sahip olduklarını ve astronomi alanında zamanın çok ötesine geçtiklerini söylüyor ve o muazzam yapdarın kurucusu olarak bunları kabul etmenin ye* rinde olacağım ifade ediyordu. Böylece o zamanlar, Stonehenge'ıı| bir Druid tapmağı olduğu fikri geçerlik kazandı. Günümüzde de Druid Tarikatı üyeleri yaz gündönümü sırasında Stonehenge'de toplanarak ve şarkılar söyleyerek güneşi beklerler; ve bu güneş, mihi rap taşının ortasından doğuya doğru bakılacak olursa, tam topuk ta-* sının üzerinden yükselir.

Neredeyse 200 yü sonra, yani 1901'de Sir Joseph Norman Lockyer (1836-1920) Stonehenge olgusuyla ilgilendi; bu kişi eski çağların o taş döküntülerini doğru dürüst anlayan ilk astronomdu. Lockyer'in kişiliğinde çok büyük bir uzman oraya ayak basmış oluyordu: Bu zat Güney Kensington'daki Güneş gözlemevinin direktörü ve astrofiziğin bir öncüsü olup, o zamanlar henüz bilinmeyen helyumun da kâşifiydi.

Lockyer'in astronomik çalışmaları onu, bu yapmın tarihinin M.Ö. 1860 olduğu sonucuna götürdü. Burada aşağı yukarı 200 yıllık bir fark bulunmakla birlikte, bu tarih yine de Keklerin zamanının çok gerisinde kalıyordu. Keltler ancak M.Ö. 6. yüzyılda farkedilmişlerdir. Böylece, Druidlerin kutsal yeri masalı da silinip gidiyordu.

İçinde bulunduğumuz yüzydda Stonehenge'le ilgili keşifler daha da canlandı. Bu arada çakmaktaşından baltalar ve kumtaşından çekiçler bulundu; bu araçların kaynağı inşam düşündürüyordu. Evet, 30 ldlometrelik bir alanda kumtaşı kaynakları vardı; fakat Mavi Taşların sağlanabileceği hiçbir yer bulunmamaktaydı. Bununla birlikte, bunlar Stonehenge'in çevresine yayılmış durumdaydı.

Britanya Krallığı Ölçüm Dairesi'nin 1923'de görevlendirdiği Dr. Thom adlı biri o mavi taşların kaynağının Güney Wales'de Pembrokeshire Kontluğundaki Prescelly madenleri olduğunu belirtti. Yalnız bu bulguda ufak bir kusur vardı ki o da, adı geçen yerin Stonehenge'in 385 kilometre uzağında olduğuydu.

Eğer Prescelly konusundaki bu görüş kabul edilecek olursa, çözülmesi gereken zor bir sorun ortaya çıkar: Binlerce yıl önce bu taşların Stonehenge'e nakledilmesi işinin üstesinden nasıl gelinmiştir? Bu konu üzerinde fevkalade bir uyum gösteren arkeologlar bilgilerinin yetmediği her seferinde yaptıkları gibi yine aynı çözüme yapıştılar: Kaya blokları Prescelly madeninden kızaklar aracılığıyla bir akarsuya indirilmiş ve soma salların yardımıyla gemilere yüklenmişti. Cardiff Üniversitesi Arkeoloji Bölümünden Profesör Atkinson'a göre bu kayalar keyifli bir yolculuktan sonra kayıklara aktarılmıştı. Bu kayıklar ise yanyana getirilerek birbirine bağlanmış ve tek bir güverte oluşturacak şekilde düzenlenmişlerdi (2).

1954'de bir deneme yapddı: Birbirine palamarla bağlanan ve böylece tek güverte meydana getiren üç tane tombaz teknenin üzerine, büyüklük ve ağırlık yönünden Stonehenge'dekderin kardeşleri sayılacak mavi kayalar sıkıca saptandı. Dört güçlü kuvvetli kişi bu yükü sırıklar kullanarak akıntı yukarı yürüttüler; daha sonra on dört kişi kabaca düzenlenmiş makaralar aracılığıyla hareket eden bir kızak üzerinde bu blokları bir yamaca çektiler.

Böylece bilmece çözüldü. Gerçekten çözüldü mü acaba?

Taş çağı insanlarına kendilerinde bulunmayan araçlar verilirse, evet. M.Ö 2100 yılındaki ikinci yapım dönemi de yine Taş Devri içinde yer almaktaydı. O halde yanlışlıkla veya düşüncesizce, o zamanlar mevcut olmayan alet ve araçların var olduğu kabul ediliyordu.

Böyle bir iş için, özel amaçlı modeller yapabilecek gemi tersaneleri, ağır yükleri çekecek ipler için urgancılık faaliyeti, en basit şekliyle de olsa, yükleme işlerinde kullanılacak vinçler ve ayrıca taşıma ve tahmil-tahliye işlerinde uzmanlaşmış ekipler gerekiyordu. Topu topu birkaç şey işte!..

Eğer M.Ö. 2100 ydında adada yaşayanların taş devrini geride bıraktıklarına ilişkin bir itiraz yapılacak olursa, o zaman şunun açıklanması gerekir: İkinci inşa döneminden ve kumlasından oluşan çemberin yapılmasından önce de o mavi kayalar oradaydı! O halde bundan yalnızca şu sonuç çıkıyor: O Taş Devri insanları, araştırma-

oların kendilerine layık gördüğünden bayağı üstün bir teknik yeteneğe sahiptiler.

Profesör Atkinson da böyle bir itiraza karşı değil; çünkü itirafında şunu belirtiyor: "O taşların nasd nakledildiğini tam olarak bilmiyoruz." Bu dürüstçe ifade için teşekkürler.

Bilgisayar Taş Çağı verilerini kontrol ediyor

Doğabilim dergisi Nature 26 Ekim 1963 tarihli sayısında, Massachusetts'deki Smithsonian Astrofizik Gözlemevi'nden astronom Gerald Hawkins'in bir yazısını yayınladı. Hawkins bu yazısında, Stonehenge'in bir astronomik gözlemevi olduğunun güvenle söylenebileceğini, yapmm 24 yönlü kuruluşunun ve sağladığı görüş olanaklarının astronomiyle ilgili olduğunu açıklıyordu. Onun bu görüşleri *Stonehenge Decoded^*)* adlı kitabında yer alıyordu (3).

Hawkins, birbirleriyle ve topuk taşıyla düz bir hat oluşturan 56 Aubrey deliğinin, bu durumu mavi taşlarla ve trilitlerle de sürdürüp sürdürmediğini bilmek istiyordu. Bunun için, günümüz insanının çok olasılıklı durumlarda başvurduğu şeyi yaptı: Bir bilgisayara 7140 adet olası kombinasyon vererek hesaplamaya bıraktı; acaba doğrultuların yıldızlarla olan ilişkisi raslantı sınırlarının ötesine geçecek miydi?

Bilgisayarın çözümü afallattı onu. Tüm Stonehenge büyük bir gözlemevi, bir sürü zincirleme astronomik veriyi önceden belirleyebilen bir yapıydı. O halde taş devri astronomları ayın en kuzey ve en güney uçlar arasında tam 18,61 ydda salındığını bildikleri gibi, çemberin tam ortasından, yüz gündönümü sırasında güneşin topuk taşı üzerinden yükseldiğini gözleyebiliyorlardı; ayrıca onlar için ay ve güneş tutulmalarım önceden bilmek, kış gündönümünde güneşin kesin doğuş yerini, yaz ve kış gündönümlerinde de ayın yükseliş noktasını belirlemek aynı şekilde mümkündü.

Böyle sarsıcı bir haberin karşılıksız kalmayacağı doğaldı. Neredeydi bu karşılık?

Stonehenge arkeologlarının "Papası" sayılan Profesör Atkinson *Antiquity* (4) dergisinde yayınlanan "Stonehenge Üzerindeki Ay Işığı" adlı yazısıyla konuyu alaya aldı. Bunun nedeni, kendi görüşlerinin iflas ediyor olmasındandı.

(*) "Stonehenge Şifresi'nin Çözülmesi"

Nasıl olur da o taş çağı insanları "kendisinin" Stonehenge'inde öylesine doğru ve karmaşık bilgi ürünlerini depolamış olabilirlerdi? Böylece Hawkins ve Atkinson bir kavgaya giriştiler; ama bu kavganın ne galibi ne de mağlubu vardı: Bu ikisi birbirlerini şöyle bir yokladıktan soma uzlaşma yoluna gittiler. Hatta tanınmış bir yazar olan Sir Fred Hoyle'un "Stonehenge Üzerine Düşünceler"(5) adlı yazısınoan sonra bile, bilgisayar verilerinden birkaçı varlığını korumaya devam etti: Stonehenge olağanüstü astronomik veriler sağlayan bir Taş Çağı gözlemeviydi.

İngiltere'den Profesör Alexander Thom da, Fransa ve İngiltere'deki birkaç yüz taş yapıyı incelemesi sırasında bilgisayardan yararlandı. Megalitlerce işaretlenmiş olan çemberlere ve çizgilere ait ölçüleri elektronik beyne yükledikten sonra, bu verilerin gökteki yıldızlarla olan ilişkisini sordu.

Sonuçlar artık kuşkuya yer bırakmıyordu: Araştırılmış olan 600'den fazla anıtta tek anlamı olabilecek astronomik koordinatlar bulunmaktadır. Taşlar konuşmaya başlıyor ve bildiriyorlardı ki, o eski inşa ustaları yalnızca güneş ve ayı görüş alanına almakla kalmamışlar, Kapella, Kastor, Pollux, Wega, Antares, Atair ve Deneb gibi pek çok sabit yddızın rotalarını da izlemişlerdi (6).

O 'megalitik endaze' ölçüsünü de keşfeden yine Profesör Thom'du, bu ölçü 82,9 santimetre uzunluğundaydı ve yapımcı tarafından her yerde kullanılmıştı. Bu konuda Felix R. Paturi şöyle diyor (7):

"Bu ölçünün arasua birkaç milimetre farklı olsa bile İskoçya, Wales, Batı Prusya ve Bretanya'da neredeyse inanılmaz bir yakınlık göstermesi bizi çok ilginç bir sonuca ulaştırır: Dört bin yıl kadar önce Avrupa'nın bir yerlerinde bulunan merkezî bir "Ölçüm Dairesi", tahtadan yapılma ölçü çubuklarım kıtanın farklı yerlerine ulaştırıyor olmalıdır. Yani, her toplum bu ölçüyü merkezi bir yerden değil de komşu köylerden almış olsaydı, uzunluklar arasındaki **farklılık** çok daha büyük olacaktı."

Rus Jeolog ve Minerolog Wladamir iwanovitch Avinski fantastik şeyler ileri sürmektedir. Tass'm (8) bir muhabirine yaptığı açıklamada, Stonehenge'deki beş trilitin (üçlü taşlar) geometrik şeklinde, çemberdeki 30 taşta ve 56 tane Aubrey Deliğinde bir Pentagram (beş ışınlı yddızı) farkettiğini ve bunların büyüklüklerinden, dünyaya yalan beş gezegen olduğu sonucuna vardığım bildirdi. Avinski'ye göre Merkür, Venüs, Mars, Jüpiter ve Satürn'ün büyük-

lük oranlan aynen bugün bilindiği şekilde olup, belki ancak yüzde birlik bir fark söz konusuydu. Buyurun işte! Taş çağı insanlarının elinde bugün kullamlan o hassas teleskoplar olmadığı halde bu hesaplamalar nasd yapılmıştı?

Yeni Alanlara Atılma

Astronomi, doğa bilimlerinin en eskisi, arkeo-astronomiyse yakın zamanlarda ortaya çıkan en yeni dalıdır. Bilimlerarası bir niteliği bulunan bu dalda modern arkeolojinin teknik ve bilgisiyle, pratik astronominin pek çok sağlam öğretisi birbirine kaynaşır. Birkaç düzine araştıncı bunu işleyip geliştirmeye devam etmekle birlikte (9), ashnda bu konuda ün yapmış pek çok kişiden söz edilebilir: Gerald Hawkins, Alexander Thom, Anthony Aveni gibi astronomlar, John A. Eddy gibi fizikçiler ve Griffith Gözlemevi Direktörü (Los Angeles) Edwin C. Krupp gibi girişimciler bunlar arasındadır.

Bu yeni bilim dalı benim hoşuma gidiyor. Fantastik gerçeklere yer açmak için ortalığı temizleyen benim gibi yazarların pek de yanlış yolda olmadıklarına bir kamt saydabilir bu yeni bilim. Kanıtlanamayan Ue cesaret bir arada: Belki de arkeologlarla astronomları aynı masaya oturttuk...

Arkeo-astronominin temsilcileri bize pek dostça bakmasalar bile, yine de bu bilime duyduğum sevgi sürecek. Benim anlayışım odur ki, Immanuel Velikovsky, Däniken ve benzeri kişiler ünlerini kaybetmemek için o yarı tanrı ve asla yanılmaz akademisyenlerin çevresinden uzak durmalıdırlar; çünkü onların gözünde biz yalnızca hayalperest kişiler, ayaklan yere basmayan kuramcılarız. Halbuki arkeo-astronomlar da kendi alanlarında ilk önce kuram ve hipotezlerini işaretlemeli (bizler gibi), soma da bunları ispat edecek kanıtların peşinde koşmalıdırlar (yine bizler gibi).

Eğer bir insan yepyeni şeyleri açıklamaya cüret ediyorsa, çıtkırıldım olmamalıdır; saldınları göğüslemeli ve ancak canı y anarsa karşılığa girişmelidir. Ancak; tüm saldrrdarm objektif bir doğrulukla yöneltilmesi gerekir. Genç bir bilim için bu öncüller geçerli değildir. Edwin C. Krupp ashnda hüeli kartlarla oynuyor. O, benim bilgiler üzerinde hilekârlık yaptığımı söylüyor. Yine bu kişi, Nazca'daki düzlük alanların dünya dışı varlıklar tarafından yapılmış pistler olduğunun tarafımca iddia edildiğini belirtiyor. Her ne kadar Bay Krupp benden alıntı yapıyorsa da, kitaplarımı okumuş olamaz; yok-

sa, "hilekârlık" yapan kendisi oluyor... Okurlarım bilirler ki ben, bana atfedilen açıklamaları hiçbir zaman kabul edilmeleri için değil, daha ziyade mantıklı bir öneri ileri sürercesine onlara sunarım. Yeni bir bilim için böyle sahtekârca ortaya çıkmak pek yakışık almıyor. Hele salt akademik yönden hiç mi hiç yakışık almıyor. Bu yeni bilimcilerin dürüstlüğü öğrenmeleri gerek, ama henüz çok genç-ler...

Astronomiyle bir dereceye kadar ilgisi olduğu düşünülen arkeolojik bulgulardan sonuç çıkararak, ilk atalarımızın yıldızlar konusunda ne derece şaşutıcı bilgilere sahip olduğunu açıklamak bayağı ilginç bir hedef belirlemedir. Bu hedefe varmak için de genç bir bilimin birazcık cesur olması gerekir. Belirlediği yolda ilerlerken gözlerine at gözlüğü takmamış olmalı, ta eskilerden miras yoluyla aktarılan o köstekleyici "kürsü" safsatalarına kulak asmamalıdu. Yine bu bilim kenarda köşede kalmış fikirleri kendi araştırma alam içine alabilir ve almalıdır da. Ama bunu yapmıyor. Bu nedenle bir kenarda duruyor ve dünya dışı bir ziyaret olasılığına kendi alanı içinde kesinlikle yer vermeyen arkeo-astronominin programma hayretle bakıyorum. Günün birinde gerçekler tarafından gafil avlanmamak için bu gibi fikirleri şöyle bir kafadan geçirmek aklın bir emri olmalıdır. Tanrı bilir ya, Edwin C. Krupp şunun gibi şaşkınca bir cümleyi hiç bir zaman kaleme almayacaktu: "Bu eski yapıda yüksek düzeyde astronomik bilgilerin gizli olması şaşırtıcıdır." Adam Stonehenge'e şaşıp kalmayı sürdürüyor, ama bu şaşkınlıktan kurtulacağı da yok.

Herhangi Bir Nedenle

Evlerindeki dürüstlüğü Stonehenge'de de gösteren Profesör* Alexander Thom ve oğlu Alexander bir olasılıktan söz ediyorlar:

"O (astronomik) yardım olmaksızın yapımı sürdüren kişinin anıtta yer alan megalitleri nasd dikip yerleştirdiğini tasarlamak çok zor; ama kesin olan bir şey var ki o da, megalitleri diken kişilerin geometri ve ölçüm alanında deney sahibi olmalıdır. Bu kavramların onların öteki yapılarıyla ne derecede ügili olduğunu bilmiyoruz, ama onlarca araştırdan matematik ilkeleri "herhangi bir nedenle" çok önemli olup, oradaki taşların korumasına bırakılmıştı."

İşte böyle. Benim için Stonehenge gereksinmenin klasik bir örneği ve dünya dışı ziyaretleri göz önünde bulunduran bir yapıchr.

Stonehenge ve Rollright'ın yapımını ilk tasarlayanlar ne olmuş-

tur, neredeydir bunlar? Her şey ve herkes o kutsal evrim kuramının konusudur. O halde o megalitik yapıyı kuranlar da nesilden nesile bilgi toplamışlar, biriktirmişler ve elden ele aktarmışlardır. Bilim merdiveninin basamaklarında giderek yükselen bu tırmanıcı maymunlar neredeydir acaba? Hiç görünmüyor bunlar.

O megalitik mimarlar ani bir sıçrayış yaptdar; bir anda, gerekli matematik ve astronomik temel kavramları ellerinde hazır buldukları gibi, bir de ölçü birimi oluşturdular. Bunlar ta işin başmda ve herhangi bir öğretim sürecine bağlı olmaksızın, gerekli malzeme konusunda fevkalade bilgi sahibiydiler; çünkü taşları da uzaklardan sürükleyip getirdiler. Acaba bunlar birtakım belirli özelliklere mi sahiptiler?

Artık yarı bilimsel masallar başlayabilir!

İsa'dan 2800 yd önce Avrupa'nin kuzey yarısı günümüze göre daha kuru ve sıcakmış; okuduklarıma göre (10) İngiltere'nin geniş bölümü sık ormanlarla örtülüymüş ve buralarda büyükbaş hayvan sürüleri otlamakta olup, bunların yetiştirümesiyle bayağı bir zenginliğe ulaşılarak, seyrek yerleşim merkezleri kurulmuş.

Ticaret ve ekonomiyle ilgili bu küçük hesap cetveli işe yaramıyor. M.Ö. 2500 yıllarında nüfus sıklığının bir kilometre kareye iki kişi olduğu kabul ediliyor; köyler veya ufak kentler de yoktur. Pekala, pazar da olmadığına göre kim et talebinde bulunur ki?

Biraz yavaş! Ekonomi politik konusundaki bu masalda bir nokta var: Zenginliğe kavuşma, hayvan yetiştiricilere çok boş zaman sağlamış, onlar da bu zamanı yaratıcı fikirlerle uğraşarak değerlendirmişlerdir. "Stonehenge fikrinin bu sığır yetiştiricdere ait olduğunu ve ayrıca bu kişilerin yaşam şeklinin monoton ve ilkel bir düzeyde bulunduğu sonucunu çıkarabiliriz."

Başlangıçta tüm bilgi avarelikten öteye gitmiyor! Bundan da şu sonuç çıkıyor: Hayvan yetiştiricilerin kültürü malzeme olarak değil, büyük bir hafıza gücü olarak ortaya çıkıyor. Kafesten çıkan hafıza sahibi tavşancıklar! Doğru, Taş Devrindekiler okuma-yazma bilmiyordu. Stonehenge ise, sanki tüm ülkelerin büyücüleri bir araya gelmişçesine yepyeni bir kültürün ürünüdür; ya da öteki adıyla "Hafıza Kültürü"nün. Vay canına! Taş devri dâhileri ha?..

Hayvan yetiştiriciler ve çiftçüer tarlalarım uçları sivriltilmiş taşlarla ya da geyik boynuzlarıyla sürerlerdi ve bunların üzerinde de doğal olarak bir kral hüküm sürüyordu. Tek basma veya çevresindeki zeki rahiplerin yardımıyla her şeyi denetleyebilen bu kral günün

birinde çok büyük bir işi için emir verdi ve İngiltere birdenbire Stonehenge tarzındaki taş yapılarla adeta istila edildi.

Niçin? Herhangi bir nedenle!.. Bu nedenlerin en budalacası şudur: Rahipler sonunda mevsimleri önceden bilmek, akarsuların yükselip taşmalarını hesaplamak, ay ve güneş tutulmalarım kestirebilmek için bu yapıların kurulmasmı istemişler. Bu rahipler ayrıca bir de takvimleri olsun isterlermiş! Sonuç: Yazının olmadığı bir yerde üst üste konan o deve gibi taşlar, zaten herkesin gözlemlediği şeyleri ortaya koyacaktı: İki haftalık med hareketlerinin ritmine uygun olarak akarsuların günlük iniş çıkışları, yaz ve kış göndönümlerinde güneşin doğuşu gibi şeyler... Doğaya bizlerden daha yalan olan Taş devri insanları tüm bu gibi şeyleri kulübe ya da mağaralarından izleyebilirlerdi. Periyodik olan birtakım olayları saptamak için, inşası yüzyıllarca süren o dev gibi yapdarı oluşturmak? Tümüyle saçma bu!

Saygın bir yeri bulunan *Science* (11) adlı Amerikan dergisi 1979 tarihinde, Kızılderililerin Yeni Meksiko'daki Cbaco Kanyonunda oluşturdukları binlerce yıllık, basit bir takvimden söz ediyordu:

Yerliler, güneş ışınlarının yıl boyunca bir kaya yarığı içinde periyodik olarak tekrarlanan bir kavis çizmekte olduğunu farkettiler. Burayı işaretledikten sonra, ışığın en yüksek noktaya vardığı yere de spiral şeklinde yivler açtılar. Işık 40 santimetre boyundaki bu spirale tam 18 dakikada tırmanıyordu ve işte o zaman yaz göndönümüydü. Yakınlardaki bir başka kaya yarığına oyulan daha küçük boydaki ikinci spiral 13 santimetreydi ve ışık buraya ulaştığında, sonbahar veya ilkbahar başlangıcı olduğu anlaşılıyordu. Her iki güneş ışmı da sağ ve soldan büyük spirale dokunduğundaysa kış göndönümüydü. Bu kadar basit.

SCIENCE dergisinin bu yazısı, basit toplumlar için takvim amacma yönelik anıtsal yapdarın gereksizliğini ortaya koyuyordu. Halbuki Stonehenge mimarları hiç de basit ya da ilkel değildi, bıraktıkları miras bunu gösteriyor. İnsan, sırf rahiplere o boyutlarda bir takvim hediye etmek için yüzyıllar boyunca taşlarla cebelleşmez. O zamankilerin de "aklı" vardı herhalde.

Hayn; tüm gelecek nesilleri etkileyecek nitelikteki olağanüstü şeyleri başarmaya insanları iten şey 'herhangi bir neden' olamaz; aksine temel bir nedendir bu: Adma Din diyoruz. O halde sormak gerekiyor: Cilalı Taş Devri inşam hangi Tamdan onurlandırmak için o canavanmsı yapıları dikmiş, gerekli yerlerin daha önceden ha-

zırlanıp hazırlanmadığını kontrol etmiş ve hafif ağaçlar kullanacak yerde niçin ağır taşları kullanmıştır? Ve yine, niçin Stonehenge'deki Dolerit ve Riyolit gibi belli taş türleri tercih edilmiştir?

Burada, bir bilimsel yan ürün ipucu veriyor.

Yuvarlak Masadaki Keşifler

Eski masallar büyücü ve kâhin Merlin'den söz eder. Bu kişi M.S. 573 yılındaki bir meydan savaşında yaralanır, Kuzey İskoçya ormanlarına kaçar ve yarım yüzyd boyunca vahşi hayvanların arasında yaşar. İşte doğaya bu zorunlu yakınlığı sırasında da kâhinlik yeteneğini elde eder (12).

İşte büyücü Merlin daha sonra, 6. yüzyılda yaşadığı bilinen o masalımsı Kral Arthur'ün danışmanı olarak ortaya çıkar. Bu Kral hakkında kesin bir şey bilinmemekle beraber, onunla Ugüi efsane büyük bir ün kazanır; Merlin ise bu efsanede, Kralın doğumundan, onun yuvarlak masasmda müşavir olarak yer alıncaya kadar hep mevcuttur. Arthur'ün sarayı şövalyelik kavramının ilk ve ideal olarak gerçekleştiği bir ortam olarak işlenerek, Wolfram von Eschenbach'in *ParsifaV*inden, Broadway*da Richard Burton'm oynadığı *Camelot* adlı müzikale kadar yansımıştır.

Kral Arthur, Monmouth Kontluğundaki Camelot sarayında nazik bayanlar ve soylu şövalyelerle bir arada olurmuş. Şövalyelerin toplantı yeri ise, o akıllı Merlin'in önerdiği "Yuvarlak Masa" imiş: Bu masada on iki tane hırslı şövalye, aralarında soyluluk farkı dikkate alınmaksızın yer almaktaymış. Bir zamanlar o kahraman şövalyeler için icad edilmiş bu yuvarlak masa günümüzde de en çetin diplomatik durumlar için varlığını sürdürmektedir. Yalnız, burada güçlüler öteltilere tepeden bakarlar!

Merlin adı yalnızca Kral Arthur'ün Yuvarlak Masası'nda ortaya çıkmış olsaydı, Stonehenge yönünden pek ilginç sayılmayacaktı. Ama bu çok yönlü büyücü Rahip Geoffrey von Monmouth'in *Historia Regnum Britanniae* adlı eserinde de göze çarpar. Bu eser ise bir hikaye kitabı olmayıp, Homer ve Virjil tarzında kaleme alınmış tarihi bir rivayettir (13).

Rahip Geoffrey Merlin'i, ülkeyi eline geçirmiş olan Brötanyah Kral Vortigern'in büyücüsü ve saray mabeyincisi olarak ortaya çıkarır. Bu nazik (!) kral bir defasmda 460 tane soyluyu sinsice öldürtür. Kendi kafası da bir baltayla uçurulduktan sonra onun yprine geçen meşru varisi Kral Aurelius Ambrosius o 460 kurban için bir

anıt diktirmek ister. Büyük Merlin bununla ilgili olarak şu öneride bulunur:

"Eğer bu insanların mezarını sonsuza kadar ayakta kalacak bir eserle süslemeye niyetliyseniz, İrlanda'daki Killaraus dağında bulunan 'Devlerin Dansı'nı buraya getirtin. Orada öyle taş yapılar vardır ki, günümüzde hiç kimse bunları yerinden oynatamaz; meğer ki, bunu marifetli bir şekilde deneyecek kadar aklı olsun. Çünkü bu taşlar çok büyüktür ve daha fazla güce sahip kimse yoktur. Eğer bu taşlar şimdi bulundukları yerde olduğu gibi, burada da bir daire şeklinde dikilecek olursa o zaman sonsuza kadar dayanırlar. Çünkü bu taşlarda bir gizem mevcut olup, pek çok hastalığa karşı iyileştirici etkileri bulunmaktadır. Çok eski zamanlarda devler bu taşları ta uzaklardaki Afrika'dan getirerek İrlanda'ya, o zamanlar yaşadıkları bu ülkeye dikmişlerdir."^)

Merlin'in önerisine uyan kral, İrlanda'ya neredeyse bir ordu gönderdi, ama bunlar o dev gibi taşların karşısında çaresiz kaldılar. Rahip Geoffrey'in yazdığına göre, bu işi ancak Merlin başarabildi ve büyülü bir söz sayesinde taşları Stonehenge'e nakletti.

Zaten genellikle böyle olmaktadır. Eski menkıbeler, mitler, efsaneler ve halk masallarıyla uğraşmaya başladığımdan beri sık sık farkına varmışımdır: Bu tür rivayetlerde sonraları yapdan süsleme ve fantastik eklemelerle "işin çekirdeği örtülüp gitmiştir. Halbuki tüm öykünün özü bu çekirdektedir. Daha somaki nesiller bunu kavrayamadığından bu öze yer vermeyip bir kenarda bn alurlar ve birtakım eklemelerde bulunurlar; ama öykünün ana noktası çok şaşırtıcı olduğu için birtakım değişik görünümler halinde yaşamaya devam eder."

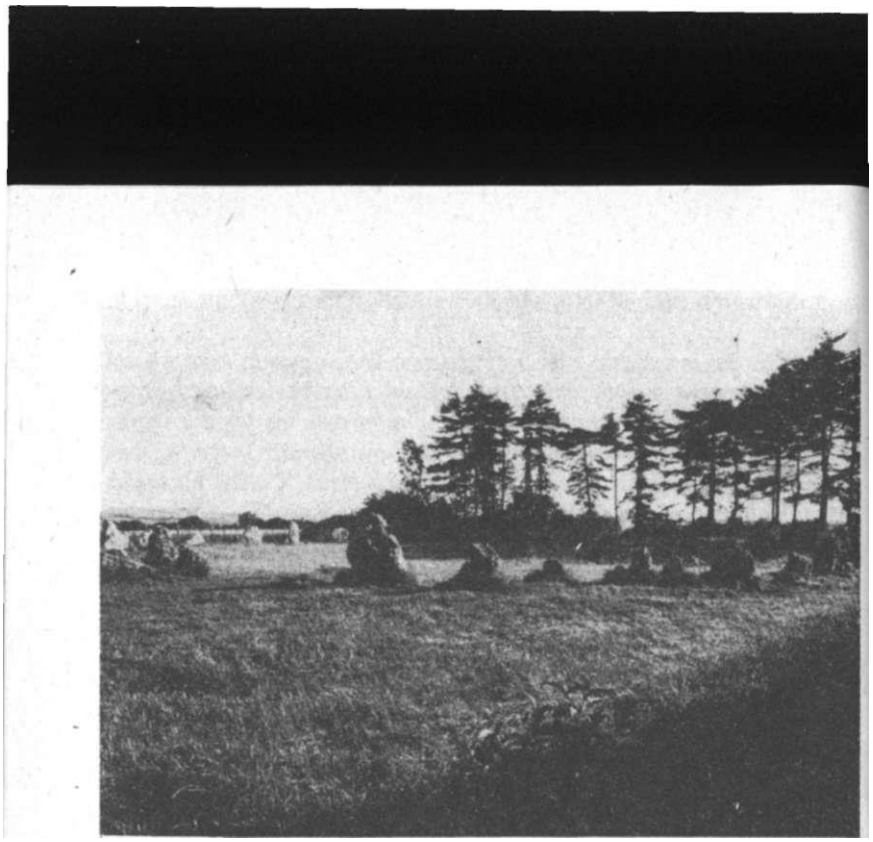
Merlin efsanesinin asd çekirdeği de şudur: Belli bir yere dikilmiş olan belli taşlar, açıklanamayan bir güç etkisi gösterirler. Böylece, krallara özgü o Yuvarlak Masa da yalnızca bir saray etiketi olmaktan çıkıp başka bir anlam taşımaya başlar: "Dairesel" bir durumda iletişim daha iyi olur.

Sessiz tanıklara sesli sorular

O megalitik -taşların içinde ve dolaylarındaki özel şey nedir?

Bu taşlaf'yalnızca ölü maddeler midir?

Bunlar belli bir daire şekline getirildiklerinde 'konuşacak'' hale gelirler mi?

RoUright'daki bu tarih öncesi taslar, Londra'danyabuzcayarım günlük bir uzaklıkta bulunuyor. .

Bu sorulardan yalnızca birinin yanıtı olumlu olsaydı, Taş Devri insanlarının bunlarla ilgili sevgileri nasıl olurdu?

Taşlarla ilgili araştırmalar konusunda uzman olan İngiliz kimyacısı Dr.G.V. Robins de birtakım meraklı sorular soruyor. Bu kişi *Alpha* dergisinde (15) Rollright'da yaptığı araştırmaların ilk sonuçlarım veriyor.

Londra'dan yarım günlük rahat bir yolculukla Rollright Taşları'na vardır. Kentin batı kısmından Oxford yönüne giden M/40 numaralı yola girilir, o çok eski Üniversite kenti geçilir ve A/34 nolu yola sapılarak Chipping Norton'a kadar yola devam edilir. Oradan soma M/44 numaralı yol izlendiğinde, dört kilometre kuzeyde sağlı sollu olarak taş amtlar görülür. Bunlar, Adlerstrop yönünde, özel bir mülk içindedir. Bu mülkün sahibesi her ülkeden gelen ziyaretçiler için burayı hoşnutlukla açmakta olup, arabalar için hız sınırı da 80 kilometre olarak belirlenmiştir.

Rollright yapısı üç bölümlüdür. Bir tarafta, 31,6 metre çapında kusursuz bir daire mevcut olup, bunun adı "King's men" (Kralın

adamları) dır. Bu çemberin yaklaşık 70 metre uzağında dimdik, ama harabolmuş bir menhir vardır; tipik bir Taş Devri ürünü olan bu taşm adı 'King Stone' (Kral Taşı)<hr. Binlerce yıllık zamanın etkisiyle törpülenmiş olmakla birlikte, bu taş hâlâ 2,60 m. yüksekliğinde ve 1,44 m. çapındadır. Taş çemberin doğu tarafında ise, kısmen yıkılmış menhirlerden oluşan bir grup daha vardu ve bunlara da "The Whispering Knights" (Fısıldayan şövalyeler) denir.

Bu ziyaret yeri hakkında efsaneler ne anlatır?

Bunlardan biri şunu fısıldar: Rollright taşlarında bir kral ve onun askerleri söz konusudur; bunlar bir mucize sonucunda taş haline gelmiş olup, içinde uyumakta oldukları mezarlardan günün birinde yeniden canlanmış olarak çıkacaklardır.

'Fısddayan şövalyeler'le ilgili olarak bir efsanede de şu anlatılır: Bunlar bir yılbaşı gecesi yakındaki bir tepenin dibinde bulunan çaydan su içmeye giden kişilermiş.

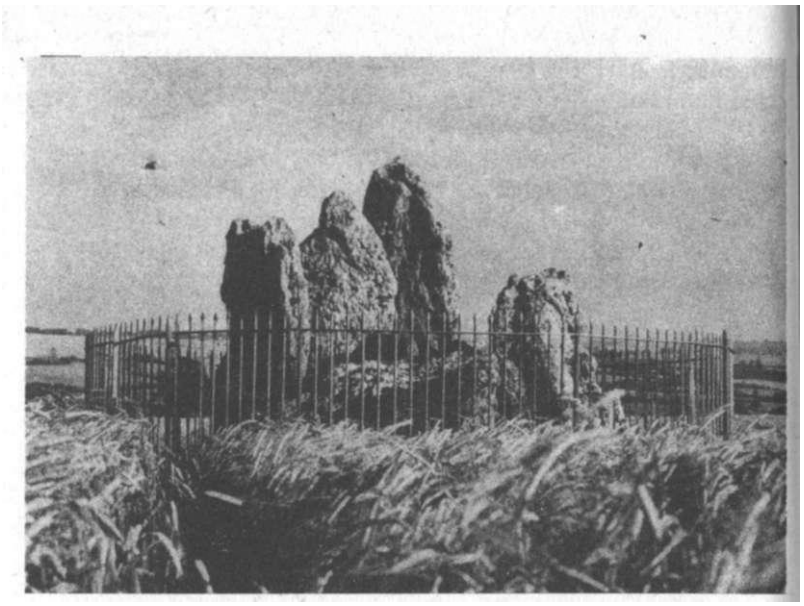
Bir diğerinde ise şöyle denir: Bir zamanlar o büyük taşlardan birini bulunduğu yerden alıp, yapılmakta olan bir köprü için payanda taşı olarak kullanmak istemişler. Pek çok kişi atlarını kullanmak suretiyle bunu başarmışlarsa da, ertesi gün olduğunda taşın yeniden çayırlıkların üstünde yatmakta olduğu görülüyormuş. Sürekli tekrarlanan bu taşıma işinin bir sonuç vermemesi üzerine, köprü yapıcılar sonunda bu işten vazgeçerek o inatçıyı eski yerine taşımışlar. İşin garip yanı, bu geri taşıma işinde yalnızca iki at ve dört kişinin bunu başarabilmesiymiş. (16)

Günümüzde anlatılanlar ise tuhaflık yönünden eskileri aratmıyor. Bu taşlara dokunan kişiler bir baş dönmesi hissettiklerini söylüyorlar. Değnekle su araşüranlar, günün belirgin saatlerinde Taş çemberin içinde durduklarında, uyanık olmalarına karşın birtakım halüsinasyonlar gördüklerim ve duyu yanılgılarına uğradıklarını anlatıyorlar. Hatta daha duyarlı olan bazıları şok etkisinde kalmışlar.

Tüm bunlar, Dr. G.V. Robins gibi bir araştırıcıyı işe başlatmak için yeterli olmalıydı.

Karmaşık Bir Içyaşama Sahip Taslar

Dr. Robins ve takımı taşların hemen hepsinde yüksek oranda silikat bulunduğunu belirtti: Latince *silex* - sert taş anlamındaki bu madde dünya kabuğunu oluşturan kayalarda yaklaşık %95 oranında bulunmaktadır. Taşların yapısal incelenmesinde üç boyutlu silis

'Fısıldayan Şövafyeler'in oluşturduğu grup, bulunduğu yeri terkedemez artık;parmaklıkla çevrilmişler çünkü!

yum-oksijen atomları görülmekte olup, bunların arasına Natrium ve alüminyum gibi iyonlar karışmış durumdadır. Analizciler taşların yapısıyla ilgili olarak "kusurlu fiziksel yapı" terimini kullanmaktadırlar; çünkü farklı atomların birbirine olan geometrik yakınlığı bu taşlarda hiç de aynı değildir: Elektron mikroskobunun altına yerleştirilen bir taş taneciğinde, kristal ve atom kafeslerinin arasında pek çok boşluklar olduğu görülmüştür. Bunu açıklamak gerekirse: Aradaki bu boşluklar kabaca bir filtre görevi yapmaktadır. Nerede böyle boşluklar varsa, filtre öteki atomları, iyonları, basit molekülleri... Ve *elektronları* yakalamaktadır.

İnsan, hayvan, ağaç ve tüm organik maddeler gibi kayalarda da düşük oranda bir radyoaktivite bulunmaktadır: Bu, sabit miktardaki bir karbon izotopu olarak atmosferden gelir. Taşlardaki bu radyoaktivite sürekli ayrışım halindedir ve atom kafeslerinde devamlı bir değişim meydana getirir: Böylece boşluklar oluşur ve bu boşluklar iyonlar ve elektronlarca hemen doldurulur.

Yakalanan elektronlar kafesten ayrılırken taşa enerji sağlarlar; bu da ya ışıma ya da büyük bir sıcaklık şeklinde olur.

Tasların ve taş benzeri maddelerin o 'esir' elektronları nasd tuttuklarını gösteren bu temel örnek, yeni bir yaş belirleme sisteminin; Termo-Işıma Analizinin gelişmesine yol açtı. Bunun için, araştırılacak madde ısıtdır, elektronlar serbest bırakılır, bunların enerjisi alçak bir düzeye indirilir ve enerji farklılaşması gözle görülebilir bir ışık şeklinde ortaya çıkar. Daha soma çok karmaşık bir ışm ve elektron yükselticisiyle bu ışık miktarı "ölçülür (17) ve örneğin bir çömleğin kaç yüzyıl önce fırınlandığı belirlenir.

Bu sistem her tür taş için kullanılabilir. X, Y ya da Z taşı ısıtılır, elektronlar bunu terkeder ve bu sırada ışık verir. Serbest kalan ışık miktarı, radyoaktif ışıma verisiyle ve dolayısıyla taşın yaşıyla ilgilidir; çünkü radyoaktif ışımalardaki azalma dönemleri bilinmektedir.

Böylece; termoışıma metodu, serbest elektronları yeni bir enerji ortamına indirgemiş olur. Ama elektronların ilk ortamlarında ölçülmeleri gerekiyorsa, o zaman elektron bükülme rezonansı denen şey kullanılır: Mikro dalgalar aracılığıyla iki enerji durumu arasındaki geçiş çözülür, taş bir manyetik alana maruz bırakılır ve yine ölçülebilir nitelikte bir elektromanyetik ışıma elde edilir; bu ise elektron miktarına göre değiştiğinden, böylece taşın yaş durumu da ortaya çıkarılmış olur.

Dünya varolduğundan beri doğal bir manyetik alana sahiptir. Ek nitelikteki manyetik alanlar ise genellikle yer altındaki maden damarlarından çıkar. Bu zayıf güçler binlerce yıldan beridir taşları etkilemiş, bunun sonucunda da şu veya bu zamanda ufak miktarlardaki elektronlar kafeslere yakalanmış ve sürekli bir ışımayla bunlar yemden çözülmüştür.

Dr. Rob insin Denediği Şey

Dr. Robins bu bilgi alanında daha önceleri önemli adımlar attı.

Elektromanyetik enerjinin sese dönüşümü büinen bir fiziksel sonuçtur. Bu yüzden, Robins Rollright Taşları'nda ultra ses dalgalarım denedi. 1978-79 yılları arasında portatif bir ultra ses dedektörü kullanarak değişik gün ve gecelerde ölçümler yaptı; dedektörün kafasındaki koruyucu bir başlık mikrodalga alanındaki rastgele girişleri önlüyordu. Aletin gösterge değeri de 1 ile 10 arasındaydı.

Robins doğal olarak ilk kez Rollright dolayındaki ultra ses fre-

karısının temel düzeyini keşfetti. Bulunan bu temel değer[1] aletin göstergesinde O ve 1 arasmda değişiyordu.

Maden cevheri kimyasını iyi bilen Robins, günün öteki saatlerine oranla, güneşin doğuşu sırasında taşların daha fazla bir ışıma yaydığını biliyordu. Gündoğumu şuasında uzun dalga ışınlan hâkim durumda olup, bunlar taşlardaki elektronları aktif hale getirir.

Sonra, ilk sürprizle karşdaştı!

Rollright taşlarında güneşin doğuşu sırasında bir ışıma görülmüyordu; bunun yerine, güneşin doğmasından yarım saat *önce,* çemberin dışında bulunan ve "Kral Taşı" denen menhirle, "Fısıldayan Şövalyeler" diye adlandırılan grupta hiç beklenmeyen nabız atışları ortaya çıkıyordu. Menhirle o taş grubunda görülen bu durum dedektörde 7 rakamı gibi akd almaz bir değeri gösterdiği sırada, taş çember yöresindeki ultra ses ışıması normal değerin allında bulunuyordu. Güneşin doğuşundan iki üç saat sonra o nabız atma durumu birdenbire duruyordu. Fakat; "Kral Taşı"ndaki ölçüm değeri düşmeye devam ederken, bu kez de taş çemberin verdiği değerler yükseliyordu. 1979 ilkbaharında taş çemberdeki ultra ses aktivitesi sürekli bir durum aldı ve "Kral Taşı" de "Fısıldayan Şövalyeler" arasında bir elektrik alam oluşturdu; bu alan, ultra ses senkronuyla nabız gibi atıyordu.

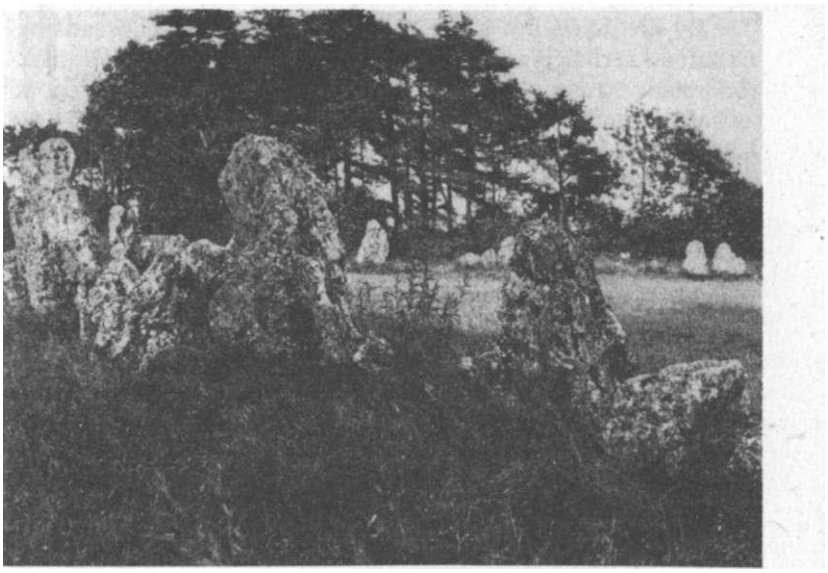
Bunun ardından ikinci sürpriz geldi!

Ölçüm işi sırasında ekipteki adamlardan biri Taş Çembere girdiğinde o nabız atışı aniden kesildi! Dr. Robins bu konuda şöyle diyor:

"Şafak vakti yapılan tüm ziyaretler sırasında, menhir çevresinde, yol üstünde ve menhirle çember arasındaki alanda güçlü nabız atışlan gözleniyor; ama birisi Taş Çembere girer girmez bu kesiliyor. Bu hem yoğun, hem de asıl değerin de altına düşen zayıf atışlar tüm göz lern zamanı boyunca tekrarlandı ve bir sürü izleyici tarafından da bu durum onaylandı."

Robins araştırmayla ilgili olarak hazırladığı kesin raporunda, Taş Çemberlerde 'Enerji Aktivite Merkezleri' bulunduğu kurammı doğrulamakta ve Rollright'ı kuran Taş Devri İnsanının bu enerji etkilerini bilinçli olarak kullandığını belirtmektedir.

Bu rapor olağanüstü bir şeydir! Evrim kuramının karşısına dikilen yeni boyutların ölçülebUirliğini ifade etmektedir. Sözü edden kuram, hangi alanda olursa olsun her gelişimin küçük adımlarla derlediğini ve her ilerleyişin belirli noktalar arasındaki bir sırayı iz-

RoUright: Geçmiş çağların taş tanıkları

leyerek, binlerce yıl nesiller boyunca gerçekleştiğini planlar. Bu şemaya göre hiçbir şey basitçe ve birdenbire "var" olamaz.

RoUright. Stonehenge ve benzeri şeyleri yapmış olan Taş Devri inşam, o tozlu şema düşünülürse düşük bir gelişim düzeyinde bulunduğuna göre, onların atalarının daha da basit bir düzeyde olmakları gerekir. Evrimle ilgili dogmalar böyle olsun istemektedir.

O halde: Dünya yüzünde, bu yapıları oluşturanlara öğretici kitaplar, ölçü aletleri ve tabelalar gibi şeyleri vererek bunları kullandıracak hiç kimse yoktu; öte yandan o kişiler modern fizik ve kimyanın ortaya çıkardığı nabız atışlarım ve bunların harekete geçeceğini önceden düşünerek o taşları dikmişlerdi. Hiç kimse bizim ilk çağdaki atalarımıza, hangi taşların hangi belirli düzenleyişle enerji etkisinde bulunacağını öğretmedi. Ama onlar, bunu daha kullanmaya başlamadan önce biliyor olmalıydılar. Bu taşların yıldızlarla ileteşim sağlaması dışında, bilmecenin başka hiçbir tarafının çözülmemiş oluşu, hele bu tür yapılar tüm dünyaya serpilmiş oldukları göz önüne alınırsa, daha da ürkütücü bir durum ortaya çıkarıyor!

Bu işte dünya dışı hiçbir katkının bulunmadığı konusunda bana garanti verildiğine göre, o halde bir zamanlar Taş Devri diktatörlerinden birinin o acaip ve hasta beyninde bir karar belirmiş ve adamlarım zorlayarak o devasa taşlan diktirmiş, bunları üst üste koydurmuştur; hiçbir diktatör kopyasız kalamayacağına göre, onun ardından başka çılgınlar da kıskançlığa kapılarak, aynı işi yapmaları için basıvermişlerdir millete lorbacı! Ve böylece (benim buna inanmamı istiyorlar) binlerce yıl boyunca İngiltere'de, İskoçya'da, İrlanda'da, az sayıda da Avrupa kıtasında bu tür taş çemberler ortaya çıkıvermiştir. Bu yapdann böyle bir doğum ve gelişim geçirdiği kabul edilecek olursa (ki, saçma bir şey!) o zaman bu Taş Çember olgusunun oldukça ufak bir coğrafî alanla sımrh kalması, örneğin Avrupa'ya özgü bir "Taş Salgım" olarak kabul edilmesi gerekirdi. Ama bu uymuyor. Taş Çemberler herhalde o zamanlar uluslararası bir moda haline gelmiş olmalı ki, bunlara Hindistan'da, Afrika'da, Avustralya'da, Japonya ve Pasifik'de de rastlanıyor. Bu megalitik taş çemberlerden en önemlilerinin adresleri şöyle (18):

- Brahmagiri Taş Çemberi; Güney Hindistan'daki Narmada ve Godavan ırmaklarının güneyinde.
- Sillustani T.Ç. (taş çemberi); Peru'daki Titikaka gölünde.
- Msoura T.Ç. Kuzey Fas'ta.
- Nioro du Rip T.Ç; Senegal'daki Casamance Eyaletinde, Senegal nehrinin güneyinde.
- İncil'de sözü edden Gilgal T.Ç; Jericho hududunun güneyinde. Peygamber Joshua Ürdün'ü boydan boya geçişin anısına buradaki 12 taşı yerleştirmiş; bu taşlar 12 İsrail kavmim simgelemekteymiş.
- Doğu Ürdün'deki Ayn es Zerka T.Ç.
- Ayun ve Rass taş çemberleri; Suudi Arabistan'daki Necef bozkınndadu.
- Avustralya'nın güneybatısındaki Emu çölünde bulunan taş çemberin coğrafi konumu: 28 derece 58 dakika güney enlemi/132 derece 00 dakika doğu boylamı.
- Japon adalar inin en büyüğünde ve Nonakado'daki Hokkaido adasmda pek çok tarih öncesi taş çember ve taş tekerlek bulunmaktadır.
- Tongareva Adalarına ait olan Naue adasmda bir taş çember bulunmaktadır. Bunun mezarla da, kutsal şeylerle de ilgisi bulunmadığı belirtilmektedir.

- Portela de Mogos ve Boa Fe taş çemberleri Portekiz'deki Evora'nın 16 küometrtp batısındadır.

Taş devri insanları bu taş yapdarı herhangi bir nedenle dünya çapmda yaygrnlaştrrddar. Şu "herhangi bir nedenle" terimi bana çok sisli, bulanık ve belirsiz geliyor. Peru'daki Inka öncesi ırklara, Avustralya'daki yerhlere, Senegal'deki siyahlara, Hinthlere, Japonlara, dünyanın ta bir ucundaki, uygarlık ve kültürden kopuk Pasifik adalarına aynı şeyi yaptıran asd *nedeni* bilmeyi çok isterdim. Evet kabul: Dünya yüzündeki taş çemberler hep aynı devirden kalma değd; ama bunları yaparı o basit adamların ışıma tekniği hakkında en ufak bilgileri yoktu ki!

Yakub 'un Tastaki Rüyası

Taşların insanlar için kutsal bir yanları olduğu söylenir: *Belirli* taşlara saygı duyulurdu; bugün de öyledir: Mezar taşları, bazı anılarla ilgili taşlar gibi. İsrad'in üç ulu atasından biri olan Yakub, Musa'nm anlattığına göre rüyasında başından geçenlerden dolayı bir anı taşı dikmiş:

"Fakat Yakub Beerseba'dan aynldı ve Haran yoluna koyuldu. Tesadüfen o (kutsal) yere, Bethel'e vardığında, geceyi geçirmek için orada kaldı; çünkü güneş batmıştı. Ve oradaki taşlardan birini aldı, başının altına koyduktan sonra uyudu." 1 Musa 28,10

Bu ifadeyi yorumlamaya gerek yok, gün gibi ortada: Yakup kutsal bir yere geldi ve herhalde orada devrilmiş durumda bulunan taşlardan birini başının altına koydu. O halde, Yakub'un başım dayayıp uyuduğu bu taş değişik bir taş olmalıydı:

"Rüyasında, Yeryüzü'nde bir merdivenin kurulmuş olduğunu gördü; bunun ucu göklere uzanıyor ve Tann'nın melekleri inip çıkıyordu. Ve işte bak; Tann onun karşısında duruyor ve konuşuyordu:... Ve senin soyundan gelenler yeryüzünün tozu kadar (çok) olsun; sabah, akşam, geceyansı ve öğle üzeri yatıp çoğalmalısın; senin ve soyundan gelenlerin adı Yeryüzü'ndeki tüm soylarca kutsanacak." 1 Musa 28,12

Bundan somaki ifade de şudur:

"Çünkü söz verdiğim şeyi yerine getirinceye kadar seni terketmeyeceğim."

Tanrı neyi vadetmiş, neye söz vermişti? Bunun tek anlamı var-

dı: Yakub'un soyu tüm dünyaya yaydacak ve Tamı Yakub'u terketmeyecek. Yakub kendindeki tüm üretim gücünü kullansa bile bir yaşam süresi içinde tüm kıtaları oğul, kız ve torunlarla dolduramayacağına göre, Tanrı da ona aktif olarak yardımda bulunmuş olmalı; çünkü Yakub'a verdiği söz uzak bir gelecek için değildi: Görev tamamlanıncaya kadar onu terketmeyecekti.

Yakub huzursuzluğa kapılır. 'O yerde' Tanrıyla konuştuğunun farkında değildir:

"Elbette, buradaki Tanrıdır ve ben onu bilmiyordum. Sonra korkuyla konuşur: Bu yer ne kadar verimli! Burası Tanrının evinden başka yer değil, gökyüzünün kapılan burada. Yakub ertesi sabah erkenden, başının altına koyduğu taşı işaret taşı olarak oraya dikti ve üzerine yağ döktü."

1 Musa, 28,16

Buradaki gerçekler:

- Yakub yürüyüşü şuasında, kutsal taşların bulunduğu bir yere vardı.
- Oradaki taşlardan birini başının altına aldı ve 'yastığının' büyülü olduğunu hiç aklına getirmeden uyudu.
- Uykusunda çok belirgin bir rüya gördü. Bir gök merdivenının üzerinde melekler inip çıkıyordu.
- Tamı Yakub'a çok büyük bir vaadde bulundu.

Bunların tümü rüya mıydı, yoksa içinde yaşanmış bir gerçek payı var mıydı?

Bu yalnızca bir rüya olsaydı, Tanrı'nın verdiği sözün bir anlamı olmazdı. Rüyalar bağlayıcı olmaktan uzak, madde dışı olgulardır.

Ama ya rüya değilse? Yakub'un başım dayadığı taş onun beyninde bir göksel merdiven imajı yaratmışsa? Vücudunun sıcaklığı taşın nabız atışlarına yol açmışsa?

Kutsal yerlerdeki her taşın ayrı öyküye sahip özel bir taş olduğu tartışma götürmezdi. Ya o taş da beyin akımlarını güçlendirecek bir özellikteydiyse? Ayrıca, Yakub da medyumluk için çok uygunsa? Acaba üstün bir varlık o taş sayesinde insan beyinleriyle iletişim kurabilir miydi? Bazı taşların 'verici' ve insanların da duyarlı 'antenler' olarak, başka beyinlerle bir tepki başlatmaları mümkün olabilir miydi? Bunlar tümüyle spekülatif sorular görünümünde. Ama değiller; bunların rastgele düşünülmediği ileride kanıtlanacak.

İnsanlar durup dururken birtakım taşları dikivermek fikrine kapılmaddar kuşkusuz. Genellikle bu fikri onlarda uyandıran, Tanrı ya da Tanrılar idi. Bundan İncil'de de söz edilir. Joshua'mn kitabında Tamı, belirli bir yere on iki tane taş dikilmesini emreder:

İsrailliler Joshua'mn emrettiği gibi yaptılar: Kendilerine söylendiği üzere, İsrail kabilelerinin sayısını belirten on iki tane taşı Ürdün'den aldılar, bunlan yanlannda götürerek oraya diktiler. Joshua ise yine on iki taş alarak, Rahibin ayak bastığı ve İsrail kavmince kutsal sayılan yere bunlan dikti: Bu taşlar günümüze kadar orada kalmıştır."

Joshua'mn kitabı, 4, 8

Bu taşlar yalnızca anı tazeleyicüer olarak değerlendirilmemelidir. Bunların görevi, çağları da aşarak bir öyküyü anlatmaktı:

Ve Joshua tüm bunları Tann'nın Yasa kitabına yazdı, büyük bir taş alarak bunu, Tannnm kutsal yerinde bulunan meşe ağacının altına dikti. Ve herkese dedi ki: Bakın, bu taş hepimizin tanığı olsun; çünkü o Tannnın bize söylediği her sözü duydu; yine o tanık olsun ki, Tannnızı inkâr etmeyesiniz.

Joshua'mn kitabı, 24,26

Taş sözleri mi "duymuştu"? Joshua onu "duyan bir tanık" gibi kabul ediyor. Ama ölü bir taşm sessiz tanıklığı neye yarardı ki? Acaba Joshua bu tanığın bir gün yeniden konuşabileceğine ilişkin o özel niteliği büiyor muydu? Yoksa, taşta bir bügi toplama özelliği bulunduğuna mı güveniyordu? O taşta bir teyp bandı niteliğinin bulunup bulunmadığı deride belli olacak.

Kutsal Taşların Zorlayıcı Güçleri Üzerine

Anadolu'nun "Yüce Ana"sı Tanrıça Kybele (ya da Sibel) bu toprakların Grek kökenli insanlarına kehanette bulunurken küçük bir "kutsal taş"ı aracı olarak kullanırdı. İsa'dan 250 yd önce, herkesin göz diktiği bu nesne Roma'ya götürüldü. Yine Suriye kıydarındaki kâhine Laodikiaia da 'haber'lerini benzer nesneler aracılığıyla verirdi (21). Delfi'deki Pythia oval şekilli Omphalos taşıyla iş görürdü; Dünya'nin göbeği anlamına gelen bu taştan elde ettiği bilgilerle de geçmiş ve gelecek konusunda manşetler atar -pardon! - açıklamalar yapardı.

Kûfeli Muhammed ibn-ül Kâtip (Khatib) *Futlar Kitabı* adlı ese-

rinde eski Arap dönemindeki kutsal taşlardan, mucize taşlardan bahsederek, bunların en ünlüsünün Mekke'deki **Kabe**'nin güneydoğu duvarına, yerden bir buçuk metre yükseğe yerleştirildiğini söyler. Bu taş İslam dünyasının merkezi olup, boş ve penceresiz bir yerde bulunan bu taşa büyük saygı gösterilir. Kâbeyi kendi dininin merkezi olarak kararlaştıran Muhammed de o 'Siyah Taş'm (Arapça: Hacer-ül-esved) tüm müslümanlardaki etkisini gözönünde bulundurdu. Dünyadaki yaklaşık 650 milyon müslüman hergün namaz kılmak için o taşın bulunduğu yöne doğru secdeye vanr. O siyah taşla ilgili arzu ve umutlarım denizler, dağlar ötesinden taşıyan o toplum, ondan bir tür karşılık da bekler. Her müslüman yaşamı boyunca en az bir kez Mekke'ye gidip hacı olmalı ve o taşa yüz sürmelidir; aksi halde mutluluktan nasibini alamaz. Çünkü inanç sahibi kişilerin taşa her dokunuşu taş tarafından 'kaydedilir'. O halde, 1200 yddan beridir milyonlar ve milyonlarca müslümamn, gümüşle çevrelenmiş o 'Siyah Taş'a dokunmasına ve bunu öpmesine şaşmamak gerekir.

Öyleyse ne vardu bu 'Siyah Taş'da? Cevherinde ne vardır? Ne yapabilir, ne etkide bulunur? Peygamberin bir zamanlar onda farkettiği özellik nedir?

Efsanelere göre 'Siyah Taş' gökten düşmüş olan bir göktaşıymış; dış kökenli bu taşın nikel-demir karışımından oluşması, atmosferde düşüşü sırasında tümüyle yanmasını önlemiş.

Bu, hiçbir şekilde kanıtlanmamış bir kabul şeklidir; çünkü bu 'Siyah Taş'ın kimyasal bir analizi yapılmamışta. Müslümanlar hiçbir gayri müslimi Mekke'ye sokmazlar; nerede kaldı ki bunların o kutsal şeyi araştumalanna izin verilsin. Belki de bu taş sıradan bir meteorittir; ama Muhammed devrinden beri onun insanları durmaksızın kendine çekişini anlamak mümkün değüdir. Her gün her büyüklükte meteor, ihtiyar dünyamızın ve Arap ülkelerinin üzerine düşüyor ve şimdiye kadar bunlardan birinin kutsallaştuddığı hiç duyulmadı. Belki de o taş tümüyle özel bir şey olup, Gökten *düşmemiş,* gökten gelmişti. Bu hem küçük, hem de çok büyük bir farktu.

Bilmecelerden Bilmece yapılamaz mı?

İngütere ve İrlanda'daki (22) tarih öncesi taş çemberlerle ilgili o mükemmel eserinde Burl Aubrey bana dokundurarak şöyle diyor: "Von Däniken's approach of making mysteries out of non-my-

steries" yani, bilmece olmayandan bilmece üreten von Damken'in yaklaşımı. Ünlü bilimkurgu yazan Arthur C. Clarke bir dergideki yazısında şu genellemeyi yapıyor: "Dünya gerçek bdmecelerle dolu. Beni kızdıranlar ise, bizim için apaçık anlam taşıyan şeylerden bümece üretmeye çalışan budalalardır." (23)

Yani böylece, 'başka inançta' olanlar üstünkörü karalanmış oluyor. Mademki biz ashnda şuadan hayalperestleriz, o halde niçin ciddiye alınıyoruz? Belki de ısrarlı sorularımızla can sıktığımız, sıradan açıklamaları mantıksız gördüğümüzden yutmak istemediğimiz, çok şüpheli birtakım öğretileri tabu olarak görmeyip bu konularda soru yönelttiğimiz için böyle oluyor.

Bir gazetede "100 Yd Önce Bilim" adh bir yazıyı okuduğum sırada aklıma bir sürü kendini beğenmişçe fikir geliyor: Aman Yarabbim! Bilim o zamanlar bilginin sonuna ulaşmıştı ha? Soma kendimi frenliyerek düşünüyorum: O zaman için bilinenler, en yeni olarak kabul ediliyordu. Zaman ise yanlışlıkları düzeltir, eskilerin yerine yeni ve daha doğru olan sonuçlan yerleştirir. Bunlar ise birkaç yd soma yeniden elden geçecek ve revizyon görecektir. Normal ve dürüst gidişat bu olmalıdır.

Beni eleştirenlerin yüceliği doğrusu hayranlık verici: Tüm dünyadan toparlanan en yeni ve kesin bdgder ellerinde bulunuyor. Onların o soylu yücelikleri ve ahmaklıkla karışık cesaretleri kıskanılmaya değer doğrusu. Ben ise geriye bakmaktan ürkmeyen merakhlarla birlik halindeyim: Onlar bugün belki de düşünülmeyenin, yann kanıtlanabileceğini kabul edebilenlerdir.

Malezya'nın Başbakanı Datuk Hüseyin Onn bana bir defasında şöyle dedi: "Peygamber bir zamanlar deve kullandı diye, insan motordan vazgeçemez."

Megalitik yapılarla Ugü inşa ve nakliye sorunları pek çok mantıklı kitapta çözüme kavuşmuş olarak işaretlenir. Bu gibi sorunlar çeşitü şekillerde çözülmüş olabilirse de, karşıma çıkan açıklamalarda beni rahatsız eden şey şu; hep bugünün olanaklarıyla yola çıkdıyor; sanki bilimsel bir hayal gücü bu olanakları ilk çağlara aktarabilecekmiş gibi. Ama o zamanlar böyle biri yoktu. Çözüm diye ortaya getirilen şeyler, mevcut pek çok olanaktan bir tanesi oluyor. Sürüyle kişi, sanki orada bulunmuş gibi hep aynı donanımdan sözediyor: Kızaklar -ipler-yuvarlamak- eğik alanların kum ya da toprakla doldurulması gibi. Nakliye konusundaki tasavvurlarımız bu tür hal çareleriyle kısıtlı olduğu ve bunlara şartlandrrddığrmız içindir ki,

bunlar konusunda kuşku beslemek neredeyse kâfirlik ve imansızlıkla bir tutuluyor. Bilim adamlarımıza karşı büyük saygım var, ama onlara bir türlü inanamıyorum. Onlar da insan ve sizler, bizler gibi hataya kurban gidebilirler. Kazayla yücelik tahtına oturdukları olursa da, bununla Tamı niteliği kazanmış olmazlar.

Snf şaşırtmak için soruyorum: Günümüzden binlerce yd önceki insan, taşları hamur haline getirip de, inşa yerinde yemden katılaştırmış olsaydı buna ne denirdi? Kerem buyurun lütfen, yalnızca bir soru bu!

Bu soruyu iş olsun diye sordum; çünkü daha sormadan, bana karşıt olan sürüyle kişinin hemen kaleme sarılacağını biliyordum. Öyleyse diyorum ki: Ben megalitik çağı yapımcısının bu şekilde çalıştığını iddia etmiş değilim!

O tonlarca ağırlığındaki taşlar, ilk çağ insanlarının boynuna oturan iplerle kilometrelerce uzaklığa milim milim sürüklenmiş olsun; bana göre hava hoş. Eğer inanmak inşam mutlu ediyorsa, işte karşıda sürüyle arkeolog var. Biz kendileriyle bir türlü bulaşamayacağız, çünkü onların genellikle ütopik nitelikte olan varsayımlarından hep kuşku duyuyorum.

Tâ eski çağlardan beri "Tanrüarla" bağlantısı olduğu kabul edilen o kutsal taşların en azından gökyüzüyle bir ilişkisi var; çünkü; Taş Çemberlerde olduğu gibi, bunlar yıldızlara yöneltilmiş durumda. Acaba 'Tanrdar' geri dönmeyi vadettikleri için mi gökyüzü sürekli olarak gözleniyordu? Dinsel bir kült açısından o korkunç çalışma gücünün böyle bir açıklaması yapılabilirdi; ama o astronomik bilgilerin, yapılar için seçilen yerlerin ve kullanılan özel malzemenin açıklaması için bu yetmiyor. Yetiyor mu yoksa?

Ayrıca dinsel kültler, musevilerin kitaplarında sözü edilen, belki 'Tamı'mn da rol oynadığı birtakım şeyleri açıklayamıyor: Yakub üzerinde uyuduğu o taşı niçin dikti ve niçin yağladı? Böyle bir kalafata neden gerek duydu? Bu yaptığı tümüyle dinsel bir tören. Döktüğü o yağın buharlaşacağım, güneş ışınlarıyla yanıp gideceğini bildiğine göre, kafasındaki neydi? Bu, kendisiyle 'konuşan' taşa teşekkür etmek anlamına mı geüyordu? Kuşku yok ki, Yakub başını o taştan kaldırdığı sırada trans halindeydi. Omphalos taşının karşısında düşüncelere dalan Pythia'mn durumu da bu muydu? O kehanetleri kendisine bağlayan Dünyanın göbeği' adlı taş mıydı? Eski kaynaklara bakılırsa, Bayan Pythia bir kaya aralığından süzülen buğuyu soluyarak kehanet için gerekli duruma girermiş. Delfı tapmağı-

nin içinde ve çevresinde sürdürülen pek çok araştırmaya karşın, bu tür buğu oluşturan bir kaya yarıntısına rastlanmadı. Yoksa Pythia Omphales taşıyla mı ilişki kuruyordu? O bir medyum ve taş da sorulara çift anlamlı karşılıklar veren bir şey miydi?

Dünya dışı varlıkların Taş Devri insanlarını etkilediği konusunda kanıtlar arıyorum. Şimdiye kadarki incelemelerde böyle bir şey bulamadım. Stonehenge bilmecesinin çözümü için dünyadışı şeylerin gerekli olmadığını anlamak için tek bir kitap bile okumak yeter. Her şey bunu gösteriyor. Buna karşdık, o 'sağlam öğretiler' konusunda insan birazcık düşünecek olursa, tatsız olmakla birlikte o yardımsever dış kaynaklar bayağı önemli bir durum kazanıyor.

'Tanrıların' Yeryüzündeki ikametlerinden soma bir gün yeniden geri dönecekleri konusunda söz verdiklerine ilişkin sayısız efsane bulunmaktadır. İnsanların bu geri dönüş konusundaki umudu sürüp gitti. Megalitik yapılarda geri dönüşle dgdi bir anahtar bulunup bulunmadığı konusunda şimdiye kadar hiçbir araştırma yapdmamıştır. Profesör Thom tarafından incelenen altı yüzden fazla yapı astronomik kurallara göre kurulmuştur. Bunun nedenini ise yalnızca 'Tanrılar' bilir.

Sert yapıdaki taşların, dünya dışı bdgi depoları olarak çok elverişli bulunduğundan kuşku duyulamaz. Böyle taşlar yüzydlar boyunca ayakta kalmış ve dikkati hep üzerlerine toplayan anıtsal ya da simgesel yapılar taştan yapılmıştır. Benim bu konudaki kuramım şöyle:

Binlerce yd önce Tanrdar" dünyalılara açıklamalarda bulunarak, taş çemberlerin nasıl kurulacağını, amaç için hangi, maddenin uygun olduğunu ve daha soma verilecek haberlerin deşifre edüebdmesi için bunların nerede ve nasıl düzenle yerleştirilmeleri gerektiğini açıkladılar.

Bizi kendi suretlerinde yaratan bu "Tanrılar", birtakım genetik işlemlere başvurarak geliştirdikleri yeni nesillerde zekalarının izlerini bıraktdarsa da, yine de yanılmışlardı: Bizler hiçbir şeyi kavrayamadık.

Stonehenge'de dünyaya yalan beş gezegenin büyüklüklerini gösteren işaretlerin bulunduğunu ifade eden Dr. Vladimir Avinski haklıysa, o zaman dünya dışı varlıkların yardımsever ellerinin bir rol oynamış olması söz konusuydu. Louis Charpentier (24) ve Robert Wernick'in (23) sözünü ettiği Taş Devri insanları o önemli yapıları, dünyanın içindeki elektrik akımlarının kesişme noktalarında

kurdular sa, o zaman bu işte dünya dışı şeylerin parmağı var demektir; çünkü bu akımlar ancak modern cihazlarla ölçülebilmiştir. Eğer eğitilmiş rahipler ve yetenekli medyumlar o nabız gibi atan taşlarla iletişim kurabilmişlerse, o zaman bu işe yabancı parmağı karışmış demektir.

Herhangi bir nedenle. Ama hangi nedenle?

III
RUH; TÜM MADDENİN TEMELİ

Niçin yanlışlık olduğu sorusuna bir soru da biz eklemeliyiz: Niçin olmasın?

George Bemad Shaw

Chicago'daki Illinois Teknoloji Enstitüsündeki bir tartışma sırasında öğrencilerden biri bana sordu:

"Kuramlarınıza gerçekten inamyor musunuz?"

; ^Bunların taraftarı olmam, kesin bir şekilde inanmamı gerektirmez. 'İnanç' dinlere has özerk bir ayrıcalık olup, bir otoriteye ve öğretiye duyulan güvendir. Bu anlamda inanç, doğadaki gizemlerin göründüğü kadar basit olmasıdır. Ben ise ard arda gelen gerçeklerle ikna olmalıyım; çünkü ne bir dinin ne de bir tarikatın kurucusuyum."

Aslında ben yorulmak bilmez bir toplayıcıyım; ama zaman, gelişim ve araştırma benim tarafımda. On dört yd önce kaleme sarılıp da altımda güvenlik ağı olmaksızın, cesurca kuramlar olarak ortaya attığım şeyler, artık ikna edici bilimsel kavramlar olarak yavaş yavaş kabul ediliyor. Bu iş çiçek bahçesinde gezinti değil tabii. Bazan zorlu yamaçlara tnmandığım da oluyor. Zirveye çıktığımızda ise görüş daha berraklaşıyor ve ovada uzayıp giden teorik izler, üzerinde yürünebilir bir patika halini alıyor. İnsan hiç inanmaman ki, o yüce cesareti ödülsüz kalmasın. Kendimize yeni bir yol çizelim. Eğer bu yolda yürümek biraz zahmetli olacaksa da, bunu değiştirmek elimde değil ne yazık ki.

Tumanmaya başlamadan önce, altı ünlü bilim adamının söylediklerini mânevi destek olarak yanımıza alalım.

1. Molekül genetikçisi ve Nobel ödülü sahibi Profesör Werner Arber şöyle diyor (1):

"Molekül genetiği biliminin. . . . . bize gösterdiğine bakılırsa, yaratma işi yer ve zaman yönünden sınırsızdır... Ek olarak, bu yaratma işi özel bir yaşam işleminin sürdürülmesi için gerekli ayrıntıların serbestçe seçilmesine olanak tanıyarak orada, burada ve her yerde etkisini gösteriyor."

2. Max Planck Enstitüsü'nden su bilimcisi Profesör Joachim lies'in ifadesi şöyle (2):

"Hepimiz, nesnel olmaya bayılıyoruz. Bize sanki ıiesnel bir kanıt' tüm ifadelerin en sonuncusu ve elde edilebilecek şeylerin en değerlisiymiş gibi geliyor, kendimizi nesnelliği kanıtlanmış bir dünyada yaşıyor varsayarak, gururla çağdaş bilimlerden söz ediyoruz. Tüm bilimlere uzanan geçidi hem kendimize hem de gerçeği kapamamak için birtakım efsanelerden tümüyle sıynlmalıyız."

3. Basel Üniversitesi'nden fizik profesörü Max Thürkauf da şöyle diyor (3):

"Doğa Bilimleri her şeyi ve en sonunda fiziksel-kimyasal işlemlere indirgemeyi amaçlıyor. Öte yandan, bizlerin yaşam ya da ruhsal dünya dediğimiz oluşumla paranormal olgular arasındaki ilgi devam ediyor ve bunlar, fizik-kimya işlemlerinin ötesinde olan şeyler."

4. Biyokimya Profesörü Erwin Chargaff da şu görüşte (4):

"Bilginin oluşturduğu korkunç bir sel, bilincin her köşe bucağına nüfuz ediyor; her düşüncede, boşuna çalışan bir makinenin oluşturduğu o ruhsuz gevezelik var... Tabii ki daha yapılacak şeyler var; her küçükten daha da küçüklerin olduğu artık biliniyor. Ama insan atomu ve atom çekirdeklerini daha ne kadar küçük ölçüde parçalayabilir? Artık daha başka element parçacığı keşfedilemediği için Nobel Fizik Ödülü'nün kaldırılabileceği düşüncesi beni bayağı huzursuz ediyor."

5. Kuramcı fizikçi Jean E. Charon *Maddenin Ruhu* adlı kitabında şunları yazıyor (5):

"Bilim adamları 'metafizik' sorularla ilgilenmeye ender durumlarda hazırdır; bunun en basit nedeni de, bilimin 'resmi' koruyucularının buna izin vermeyişlerindendir: Metafizik sorularla uğraşmak bilim dışı kabul edilir de ondan. Şahsen, şahsen böyle bir zihniyeti utandırıcı buluyorum."

6. Çeşitli ülkelerdeki üniversitelerin onur profesörü olan A.E. Wüder-Smith de şu görüşte (6):

"Doğabilimi sonuçta, bizim maddesel boyutlarımızın içindeki araştınlabilir şeylerin ardına düşer. Eğer biri çıkar da, yaşam şifresinin gerisinde bulunan ve özel türden bir düşünce ya da kavram olan Tann konusunu ortaya atarsa, o zaman doğa bilimcilerin hemen hepsi ***bu*** *konudan uzak durmaya gayret ederler; çünkü bu onların araştırma olanaklannın dışındadır... Sırf felsefi' yönden yerçekim gücünü kabul etmek istemediği için, gök cisimlerinin izledikleri yolu bir türlü açıklayamayan bir astronoma ne denirdi acaba? Böyle bir gücün laboratuvarda oluşturulup incelenmesi olanaksızdır. İnsan ancak bu gücün oluşturduğu etkileri inceleyebilme durumundadır, yoksa gücün özünü değil. İşte bu yüzden de çekim konusu bilim açısından çekilmez bir şeydir."*

Bir dönüşüm mü? Evet, bir dönüşüm

Deneyimize bir göz doktorunun yarı karartılmış odasmda başlayalım ve gözümüzü elektron mikroskobuna dayayalım.

Mikroskop gözün dış tabakasını ve irisi geçerek ağ tabakayı önümüze serer. Merceklerin yardımıyla, incecik liflerden oluşmuş bir ortama girer ve o çok büyütülmüş haliyle tıpkı çok dallı bir ağacı andıran göz sinirlerinden birini yakalarız. Önümüzde büyüleyici bir dünya açılmıştır. Sinir liflerinde ufacık kristaller asılıdır; bunlar garip bir ülkedeki kaya kırıklarına benzemektedir. Mikroskobumuz molekül zincirlerine, birbirlerine bağlanmış atomlara yaklaşır. Bu atomlardan birine bakıldığında ortalık birden aydınlığa boğulur; karşımızda, sürekli hareket halinde olan bir dünya vardır; atomun çekirdeğini ve bunun çevresinde büyük bir hızla dönen daha küçük parçacıkları görürüz; proton, nötron ve elektronlar. Çekirdekle bu parçalar arasında bir evren vardır besbelli ve bu, güneşle onun gezegenlerinin oluşturduğu şekle benzer.

Bir elektron yakalayalım! Bir ölçme cihazında bunun hızını korkunç derecede ağrrlaştrrdığrmızda, bu şeyin saniyede 10^{23} kez büyüyüp küçüldüğünü, nabız gibi attığım görecektik. Verdiğimiz rakam, 10'un ardına 23 tane sıfır eklenmesi anlamındadır. İşte bu sürekli devinim ve yaygın ışıma dünyası, tüm maddenin gizemli boyutlarını oluşturmaktadır.

Gözler önüne serden bu manzara bir deri parçasında, ufacık bir tahtada veya taşta da elde eddebilir. Yolculuk başka türlü başla-

sa bile, sonunda hep atomlara ve onun alt parçacıklarına rastlarız. Yani sonunda her şey enerji, ışıma ve devinimdir; Einstein bunun kuramım 75 yd önce oluşturmuştu.

Bu sonsuz ve değişmez gerçek pek çok bilim adamım umutsuzluğa düşürürken bazdarını da alçakgönüllülüğe yöneltir.

Çılgınca, ama yararlı bir sabit fikrin etkisiyle (hemen tüm) parçacıkları ayırıp moleküllerden atomlara vardığımızda, bunların yapısını incelediğimizde, dev boyutlardaki elektron hızlandırıcılarda atomları parçalayıp ışımayı serbest bıraktığımızda, durmadan aynı sonuçla karşılaşıyoruz: En küçük birimin ardında bile, sanki bizce bilinmeyen emirlere göre hareket eden, tüm filozofların "Ruh" diye adlandu dığı yeni bir düzenle ve bunun yasalarıyla karşdaşıyoruz.

Fransız matematik ve fizikçisi Jean E. Charon, madde ve ruhun birbirinden ayrılmayacak derecede **içice** olduğu konusunda kanıtları bulunduğunu deri sürüyor! Yine bu kişi kesin bir matematik dilinden söz ediyor (7). Onun çalışmalarını henüz geniş kapsamlı bir düşünce sistemi haline getirmemiş olan öteki meslekdaşları bu konuda bdgi edinmelidirler - bunun başka yolu yok. Charon'un gösterdiği yol tarih öncesinin "Tanrılarına" uzanan yönü de işaret ettiği içindir ki, bunu burada zevkle belirtiyorum. Onun kanıtları bir dönüşümü belirlemektedir.

Elektron olayı

Madde bir cevher ve kütleden ibaret olup, tüm canlıların ve varoluşun özünü teşkil etmektedir. Bu, neden meydana gelirse gelsin, atomlara ve element parçacıklarına kadar 'küçültülebilmektedir'. Bu artık herkesin bildiği bir şeydir. İyi de, madde nereden geüyor? Nasd ortaya çıktı? Her şey nasd başladı? Kışkırtıcı sorular bunlar.

Başlangıçta hiçbir şey yoktu; sonsuz bir boşluk... Fizikçderin ifadesiyle bir "siyah ışıma" vardı. Bu ışıma, her şeyin başlangıcından sonsuz derecede önceleri adeta bir bekleme durumunda bulunuyordu. Burada, bu durumdan da önce ne vardı diye sorulabilir; buna yanıt yok, meğer ki, ölümden somaki bir başka boyutun bunda payı bulunsun. Bu ise inancın sağladığı bir çözüm şeklidir. Ama bizlerin düşünce şekli dar boyutlarda kaldığı içindir ki (uzunluk, genişlik, yükseklik, zaman) sonsuz zaman kavramı burada yer bulamıyor. Her şeyin başlangıcında bir yaratıcı düşünüldüğü için de, o eski soru yine araya sıkışıyor. Yaratıcıyı kim yarattı? Fizikteki o 'sürekli devinim' kavramının karşılığı olarak soruya soruyla karşılık vermek felsefi yönden bir *sürekli devinim* sağlamıyor.

Felsefenin tam karşıtları matematik ve fiziktir. Fiziksel gözlem ve hesaplar o Siyah Işıma'dan, Yokluk'tan, ilk madde parçacığı çiftinin doğduğunu ortaya koyar: Bir elektron ve bir pozitrondur bu. Bunlar artı ve eksi yüklü olduklarından, ilk maddeyi oluşturacak şekilde birleşebilmeleri için pek bir enerjiye gerek duymadılar.

İlk elektron, bugün de olduğu gibi saniyede 10^{23} kez sıkışıp darahrken, bu hareket onu birkaç yüz milyon derecelik yüksek bir ısıya ulaştırıyordu. İşte böylece şerbet kalan elektromanyetik ışımaya da fizikçder yeniden 'siyah ışıma' adım taktılar.

Fizikteki o 'karşılıklı etki' nedeniyle, pozitron, bir eleman parçacığı olan nötronla birleşerek atom çekirdeğinin iki yapısal taşından biri olan protonu teşkil edebilir. Şimdi de elektron bu protonla bağlanarak bir hidrojen atomu meydana getirebilir. Elektron olmaksızın hidrojen atomu meydana gelemeyceğine göre, bu elektronun daha önce var olması gerekiyordu. 'Başlangıçta hidrojen vardı' şeklindeki slogan uymuyor - başlangıçta elektron vardı; ilk parçacıkların oluşumu sırasmda o oradaydı ve bu nedenle hem maddenin hem de ruhun içine nüfuz edişi konusunda tartışılmaz bir rolü olduğunu iddia etmektedir.

Jean E. Charon'un matematiksel olarak ortaya koyduğu üzere, elektron tıpkı "Kara Delik"lere benzer özellikler göstermektedir. Elektronu gözden kaçırmamak istediğimizden, devam edelim.

Şu Kara Delik neyin nesidir?

Konuyu en başından alalım. Evrendeki o ilk patlama denen şeyden beri gaz, hidrojen ve kozmik tozlar uzayda dolaşıyor, parçacıkları kendine çekiyor ve giderek küre şeklini alacak bir tür bulut gibi dönmeyi sürdürerek daha çok maddeyi kendinde topluyordu. Giderek artan bu sıkışma sonucu parçacıklar hızla birbirine sürtünmeye başlayınca büyük bir sıcaklık ve bundan da akkor halinde bir yddız doğdu. Bu genç yıldız sıkışmayı sürdürdü ve sonunda bir güneş gibi parlaklık vermeye başladı. Bu arada hafif atomların çekirdekleri ağn olanlarınkiyle kaynaşıyordu. İşte bu kızgın potanın içinde hidrojenden helyum, bundan karbon, oksijen, azot ve sonunda demire varıncaya kadar giderek ağırlaşan elementler oluştu.

Bu kaynaşma işlemi sırasında, güneşte milyarlarca yıldan beri süregelen işleme örnek olarak, sürekli bir enerji üretimi ve kaybı söz konusu oluyordu; öyle ki, Amerikalı astrofizikçi John Taylor (8) bu konuda şöyle bir benzetme yapıyor: "Güneşimiz her saniye kendi kütlesinden dört müyon ton kaybetmektedir; bu rakam ise Thames nehrinin aynı süre içinde Waterloo köprüsünün altından akıttığı suyun on bin katıdır."

Böylesine bir güç kaybı bir güneşi bile milyarlarca yıl zararsız durumda tutamaz. Hafif elementler harcanıp gittiğinde çekirdek füzyonu (hafif olanlardan ağır atom çekirdekleri oluşturma) sona erer, çünkü artık eriyip kaynaşacak bir şey kalmamıştır. Yddız şişmeye başlar, soma patlayarak yeni ve daha büyük bir yddız, bir "supernova" halini alır. Bu patlama sırasında parlaklık derecesi 100 mdyon defa artar. Yddız kütlesi tüm evrene savrulur, ama son dönemde geriye kalanlar yıldızın içine doğru çökmeye başlar, onu sıkıştırır, ufaltır ve "beyaz cüceler" grubunun bir ferdi haline getirir. Böyle bir beyaz cüce de önemlidir hani: Ağrrhğından dolayı ekseni etrafındaki dönüş hızı artar. Yapısında sürüp giden o şiddetli çalkantıya karşın, asıl kütle birkaç kilometre çapında kalacak şekilde büzülür ve beyaz cüce bir "pulsar" halini alır: Ona bu adm verilmesi, her dönüşünde elektromanyetik sinyaller yaymakta oluşunun söylendiğindendir. Bunu yapıp yapmaması önemli değd; şu var ki o dönüşler sırasında enerji kaybına uğrar ve dönme hareketi giderek ağırlaşmaya başlar. Böylece topacın sonu geliyor demektir.

Yddız son evreye ulaşmıştır artık: İçeriye doğru çöker. İçerideki basmç, çekim gücüne karşı koyamaz hale gelmiştir. Bu yüzden kendi içine göçüp gider; onun bir zamanki varlığını beürleyecek hiçbir ışın yayılmamaktadır şimdi. İşte geride kalan her neyse, astronomlar buna Kara E»elik derler. Astrofizikçi Reinhard Breuer bunları şöyle belirliyor(S):

"Bir kara delik bir yıldız olup, çökme sonucu o kadar ağırlaşmıştır ki, hiçbir par<;acık hatta ışık bde onun yüzeyini terkedemez. Bir kara deliği doğuracak yıldızın çöküşü bir anda; saniyenin bir parçacığı içinde gravitasyon çöküşü şeklinde olur."

Bir kara deliğin o zorlu doğum anını belirleyebdmemizi astronom Karl Scwarzschild'e (1873-1916) borçluyuz: Kendisi, Potsdam'daki astrofizik gözlemevinin direktörü olarak, sabit yddızların hareket sorunlarıyla dgili olarak en çok sıkışabileceği sınır değerine Scwarzschild Yarıçapı denmektedir. Kendisi bununla, Einstein'ın hesapladığı ve o zamandan beri astronom ve astrofızikçderin sayısız kez gözledikleri şeyi kanıtlamış oluyordu.

Su yüzündeki bir kabarcık, uzaydaki bir kara deliğin kapladığı alanla kıyaslanabilir. Bu alana bir kez kapılan kesildikle kurtulamaz. Bu doymak bilmez şey ışığı da bırakmadığı için gözle görülmez. Onun varlığını ortaya koyan tek şey, uzaydaki huni şeklinde bu kara delik yönüne uzanan bükülmedir. Bu yabancı dünyadaki fizik yasaları bizimkilerden tümüyle farklıdır:

- Zaman akışı, bizim evrenimizdekiyle karşılaştırıldığında ters yöndedir.

- Kara deliğin boyutları içindeki uzay *zamansal* yapıda, zaman ise *uzaysal* yapıdadır.

- Bizim evrenimizdeki tüm olaylar giderek artan *entropiyle* cereyan eder.

Entropiden maksat, parçacıklardaki ısı değerinin hesabıdır; enerjiye geçiş snasındaki bu değer artık mekanik işlere aktardamaz. Termodinamiğin 2. yasasına dayanan bu kavrama göre, her kapalı sistem içindeki "düzenlilik" maksimal entropi diye adlandırılan bir duruma ulaşan kesin düzensizlikle denge halindedir. Bunun kabaca açıklaması şudur: Sıcak suyla dolu banyo küvetine bir kova soğuk su döküldüğünde, sıcak ve soğuk su birbirine karışır. İşte bu karışma durumuna da 'düzensizlik' denir.

- Kara deliğin uzayında ise her şey tersinedir; olaylar *azalan* bir entropiyle cereyan eder. "Düzenlilik" durumu sürekli olarak yükselir.

- Kara delikte zaman çevrimsel (devrevî)dir; yani geçmişteki tüm durumlar tekrar tekrar yenilenir: Her bilgi yeniden çıkış noktasına döner. 'Kasa'dan dışarı hiçbir şey çıkmadığından, bilgide de bir kaybolma olmaz ve "Düzenlilik" sınırsızdır. Bu çevrimsel durumdaki bilgi ve düzenlilik insanların edindiği günlük bilgilerle sürekli artan bir öğrenim durumuyla kıyaslanabilir.

Başrolde: Elektron

Daha 1963/64 yılında, Pasadena'daki California Teknoloji Enstitüsü profesörlerinden ve Nobel ödülü sahibi Richard Phülips Feynman'ın ortaya koyduğu üzere, elektrondaki uzay boş olmayıp, bunun içinde nötrinolar ve "Siyah Işıma" faaliyette bulunmaktadır.

Jean E. Charon ise ek bir kanıt daha bulmuştur: Elektron aynen bir kara delik gibi hareket etmekte olup, bunun çevresindeki uzay da ayni şekilde deforme (şekilsizleşmiş) durumdadır. Bu uzay, bir kabarcığın çevresindeki su gibi, o minicik elektron etrafında bükülüp kapanmaktadır. Bu elektron kara deliğin tüm özelliklerine sahiptir... Ve bir başka olasılık daha vardu: Kapalı bulunduğu o uzayda, yine kapalı durumdaki başka elektronların uzayıyla bağlantı kurabilir.

Kara deliği sürekli kapalı bir 'kasa' olarak tarif etmem karşısında, bu söylediğim bir zıtlık mı oluşturuyor?

Birbirlerine doğru çdgınca bir hızla akan iki elektron çarpışu.

Her elektron kendisini ötekderden uzak tutan ve uzak etki diye belirlenen bir gücün etkisinde olduğundan, şu meydana gelir:

Çok kısa dalgalı ve kütlesiz ışık nicelikleri olan siyah fotonlar, öteki elektronların siyah fotonlarıyla hız değiş tokuşunda bulunurlar. Bizler için büyüleyici olan bu çok önemli olay sırasında elektronda olup bitenler *azalan* bir entropi, yani artan bir düzenlilikle kendiliğinden cereyan eder. Eğer elektronlar siyah fotonları aralarında değişiyorlarsa (ki böyle olduğu kanıtlanmıştır) o zaman bir elektronun içindeki bdgi düzeyi de sürekli artıyor demektir. Sonuç müthiş! Elektron evrenin yaradılışından beri vardı. Hangi evrelerden geçmiş olursa olsun, hiçbir şeyi "unutmadığı" için, demek ki bügide de sürekli bir artma oluyordu.

Elektron ezelden beri sabit bir parçacıktır. Bir am taşıyıcı olarak da ta başlangıçtan beri her şeyi yaşamıştır. O evrendeki her maddeye girmiş, tüm canlıların, tüm bitkderin, tüm taşlarm ve güneşlerin... Ve de tüm beyinlerin ayrdmaz parçası olmuştur. İçindeki düzenlilik giderek artarken, kendisiyle değiş tokuşta bulunabdecek türlerden de sürekli bdgi toplamıştır.

Astronomi ve astrofizik profesörü Rudolf Kippenhahn kara delik konusundaki tarifiyle bağlantılı olarak şöyle yazar (10):

"Bedenlerimizi oluşturan maddenin de en az bir kez bir yıldızın içinde kaynamış olduğuna kuşku yok."

Bunun anlamım tümüyle kavramak gerekir: Elektrondaki madde ölümsüzdür. Ayrıca hiçbir şeyi unutmadığı ve geçmişte olduğu gibi şimdi de her şeyde payı olduğu içindir ki, ondaki bdgi ve öğretiler de ölümsüzdür. Elektron yaşanan her türlü haz ve acıyla ilgili mesajı saklar. Dünyanın, taşlarm ve bitkderin içinde o vardır... Ve; bunlarm hepsi de bilgi taşıyıcdarıdır. Bedenler ölür ve dağdır, ama elektron yaşamayı sürdürür ve başı sonu olmayan bdgilerin taşıyıcısı sıfatıyla geçmişi geleceğe bağlar.

Jean E. Charon şöyle demektedir: >

"Bunun anlamı, bir canlının veya düşünen bir varlığın yapısında var olan ve oldukça kısa bir süre için bu yapının bilincine yerleşen o madde, yapının ölümüyle, aslî durumu olan dağınık, minimal fiziksel hale dönemez. Bir zamanlar kazanılmış bilgiler ve elde edilmiş "bilinç' bir daha asla kaybolmaz;karmaşık kuruluşa sahip bir yanını ölümünden sonra, dünyadaki hiçbir güç onun eleman parçacıklı bilinci üstünde ters doğrultuda bir etkide bulunamaz."

Perde aralanıyor

Şimdiye kadar nasd ele alınacağı bilinmeyen pek çok paranormal, parapsikolojik ve metafizik sorunların gerisinde kozmik sistemin bulunduğu birdenbire ortaya çıkıyor. Dünyada her gün yayınlanan milyonlarca gazetede atılan "Aşk şudur, budur..." gibi başlıklar en sonunda iki kişinin elektrondan arasındaki temasa gelip dayanıyor. İş bu kadar basit.

Albert Einstein öldüğünde cesedinin yakdmasmı ve beyninin de bir araştırma kurumuna verilmesini istedi. 1978 yılında basında çıkan utandırıcı bir haberde ise, onun bilime adadığı bu şeyin formaldehidle dolu bir kavanoza daldırılmış olarak Wichita'daki (Kansas) bir biyolojik araştırma laboratuvannda ve bir karton kutunun içinde bulunduğu bildiriliyordu. İnşam ürperten bu haberi okuduğumda, o hücrelerin ölümünden soma insanlığa tanınan bir fırsatın heba edddiğini düşündüm ister istemez. Şimdi bilinen bir şey var: Bu süper beynin elektronları varolmayı sürdürerek, depoladıkları bilgiyi yeniden ortaya çıkaracak şekilde herşeyin içine giriyor, bitkilerin, taşların ve bir beynin yapısmda kaynaşıyorlar. Sonra, içlerinde Einstein'ın çoğalttığı bilgiler bulunan bu elektronlar birden şimşek gibi çakıyor ve yeni bir beyinde fikirler oluşturuyorlar; bu fikirler o kişinin kendi çabasıyla öğrendiği şeyler değildir.

Bu ani fikir parlamaları pek çoğumuzda olur. Birden bir manzara, bir durum belirir ve biz bunu yaşamış olduğumuzu düşünürüz, ama hafızamız bize şöyle der: Ben burada biç bulunmadım, bu olayda bir payım yok. Elektrondaki bilginin ölümsüz olduğunun keşfedilmesiyle, bu gizem de aydınlanıyor: Çok önceleri ölmüş birinin elektronları beynimizde yuvalanmış oluyor ve önceki anıların çarkını döndürüyor.

Akd almayacak bir olay bu! Şaşutıcı, gizemli ve açıklanamayan şeyler anlaşılabilir hale geliyor. Elektron; kara delikte olduğu gibi zamanı geriye doğru geçebildiğine göre, gelecekteki olaylar hakkında da bilgi verebilir: Kehanet ve önceden bilme gibi şeyler açıklanabilir niteliğe kavuşuyor.

Bir süre önce ölen durugörü sahibi Gérard Croiset'nin adım Batı Avrupahlann belki de tümü bir yerlerde okumuştur. Çeşitli ülkelerin polisi, kaçırılan bir çocuğun izini keşfetmek ya da ölen birini bulmak gibi işlerde onun yeteneklerinden faydalanırdı. Böyle durumlarda Croiset'nin isabet payı son derece yüksekti. Kendisinin de açıklayamadığı bir medyumluk özelliğine sahipti ve bu durum-

dayken beyninde neler olup bittiğini bir türlü bdemiyordu. Öteki ünlü medyumlar gibi o da alçak gönüllülük gösteriyor ve sahip olduğu yeteneğin ardında tamisai bir gücün bulunduğunu tahmin ediyordu. Elektronlardaki güç, bu fenomeni anlaşılır hale getiriyor: Kaçırdan bir çocuk düşünür ve çevresine anılarla yüklü elektronlar salar. Artık bu minicik bilgiçler her yerdedir; geçemeyecekleri ne bir çit ne de bir duvar vardır. Daha önceden uygun duruma gelmiş bir medyumun beyni de gönderden bu elektronlardan bir tanesini olsun yakalayarak bilinci içine alır ve öteki insanlar kaybolan kişiyi ölü mü diri mi diye boş yere ararlarken, o doğru izi bulmuş olur. Başkaları da, Croiset gibi gizlenmiş cesetleri bulma başarısını göstermişlerdir.

Elektronlardaki bilgiyle bağlantı kurabilen bir beynin belli bir yeteneğe ihtiyacı olabilir, ama ben bu yeteneğin hemen hepimizde var olduğunu tahmin ediyorum.

Elektronun bilgi taşıyıcı olduğunun ortaya çıkışıyla, dün için ütopya ve bilimkurgu saydan şeyler de çözüme ulaşmış oluyor. Burada bir soru var: Biz kimiz acaba? Buna kabaca bir karşılık vermek gerekirse: Bizler, tüm madde gibi elektronlar için bir araç ve park yeriyiz; o zaman ötesi elektronlar ezelden ebede taşıyıp götürebüsin diye, bügi ve öğretileri toplayıp depoluyoruz.

50'li ydların ortalarında aynı derecede şaşırtıcı bir hüküm dünyayı allak bullak etti. Francis C. Crick ve J.D. Watson kalıtım bümecesini çözüme ulaştırdılar:

Her hücre, bedenin kuruluşundaki plana uygun olarak genetik bir kod içerir. Günümüzde hemen herkesin DNS sarmak diye bildiği bu doğa mucizesi yine de molekül biyologları için üstü örtülü **buseydi:** Bk bedenin oluşumunda gerekli bdgder için DNS molekülünü tayin eden neydi ve yine bk kadının yumurta hücresi, vajinaya fışkırtılan 200-300 mdyon sperm arasından tümüyle belkü bk tohum iplikçiğini nasd ayırdediyordu? Burada etkin olan neden, maddenin gerisindeki ruh, elektrondaki bilinçtk: Dişi yumurta hücresiyle erkek tohumunun birbirine yaklaşması sırasında elektronlar, siyah fotonlar aracılığıyla ve saniyenin çok küçük bir kesri içinde bdgi değiş tokuşunda bulunurlar. Aranılan, evrim için en uygun taşıyıcıdır.

Ütopya mı? Artık değil. Wernher von Braun şöyle derdi: "Hiçbk şey, gerçekleşen bk ütopya kadar basit değddk."

"Sevgili Tanrımız işi şansa bırakmaz?

Yıldızların iç yapdarıyla ilgili araştırmaların temelini atan İngiliz astronomu ve fizikçisi Arthur Eddington (1882-1944) "Dünyanın cevheri ruhun cevheridir" der.

Canlı ve ölü madde arasında yersiz bir aynım sonucu ikilik yaratılıyor: Halbuki madde canlı da olsa ölü de olsa, atomlar, protonlar ve elektronlardan oluşmaktadır.

Dr. Robins'in Rollright'daki taş çemberlerde yaptığı araştırmaları anımsayalım: Taşlar nabız gibi atıyor, elektromanyetik bir alan oluşuyordu; bu elektronların dünyasıdır! Bir kişi taş çemberin merkezine girdiğinde o nabız atışı kesiliyordu. Yoksa elektronlar o şuada merkezdeki kişiyle mi iletişim kuruyorlardı? Yeni araştırmaların ışığında, elektron haberleşmesine duyarlı bir medyumun, taşlarla "konuşabileceği" düşünülemez mi? Taşlar titreşiyor, elektron boşaltıyor ve bilgi aktarıyorlar; inşam olduğu kadar, tüm doğayı ve uçsuz bucaksız evreni de kavrayabiliyorlar. O halde: Dünyamn özü ruhun da özüdür.

Malenezya ve Polinezya yöresindeki adaların hemen hepsinde taştan yapılma çok eski mabetler vardır. Bunlara *marae* denir. Bunların mimarisi arasmda bir benzerlik bulunmamaktadır; Raiatea adasmdaki marae kocaman monolitlerden yapılmış büyük bir dikdörtgen şeklinde olduğu halde, Arahurahu'daki (Tahiti) teras şeklinde ve Büyük Okyanus'un güneyinde bulunan Tubua adasmdaki de, monolitlerin düzenli bir şekilde üst üste konmasıyla oluşmuş bir yapı görünümündedir. Huistiyanlık öncesi dönemde bu maraeler "Polinezyalılarla bir başka dünyanın gerçeklerinin resmî buluşma yerleriydi" (11) Bu yapdarda uygulanan törenler bilinmiyor; ama adalılar, oraları ilk ziyaret eden Avrupalılara bu maraelerin çok *tapu* (son derece kutsal) olduğunu söylerlerdi. *Tapu* kelime anlamıyla olağanın tam zıddı demekti. Bizler 'tabu' kelimesini Polinezyahlardan almışızdır.

Maraelerde böylesine kesin olarak işaretlenen tabu neydi? Adalıların çevresinde toplandıkları taşlar mı? Onlar maddenin gerisinden, taşlardan konuşan ruhları anlıyorlar mıydı?

Güneydeki adalılar için çok kutsal bir ikinci kavram daha vardı: *Mana* ('etkili' anlamında). Brockhaus sözlüğü *mana* kelimesinin anlamım formüle ederken bunun, fiziksel nitelikte olmayan, doğaüstü özelliğe sahip bir güç ya da bir etki olduğunu açıklar. Sözlüğe

göre *mana,* insanda, organik ve anorganik yapıda etkili olup, kural olarak kalıtım yoluyla başkalarına da geçer. Yine bu *mana* insanlarda, kutsal krallarda ya da nesnelerde odaklaşabilir. Bir yandan gücü belirlediği gibi, öte yandan ürperti ve saygı uyandırır.

Bir marae yalnızca tabu olmakla kalmayıp, pek çok *manayı* da hükmü altında bulundururdu. Wilhelm Ziehr bu konuda şunları yazar (12):

"Mana, *kayalık uçurumlar, kıyılardaki karanlık yerler veya ormanlar gibi tekinsiz yerlerde de ortaya çıkabilir. Bu tür kişiliksiz bir* mana *daha sonra o kutsal yerlerde dolaşan ruhlarda ve şeytanlarda somutlasın Örneğin, Yeni Hebridler'deki mercan kayalıklarında bulunan bir mağarada* mana *aracılığıyla birtakım gizli törenler yapan biri görünmez ve yaralanmaz hale gelebilir. İleriye doğru çıkıntı yapmış kayalann altında o kadar çok* mana *gizlidir ki, biri bunun altında duracak olursa cinsiyeti değişebilir. Garip şekilde deforme olmuş taşlar özel tapınma yerlerine yerleştirilir, çünkü bu taşlar da birtakım gizli güçlere sahiptir."*

Ölmüş olan saygıdeğer kişiler; bdge bir rahip, hayranlık duyulan bir reis, çok yürekli bir kahraman o gizemli manaya sahip olmaya devam eder; bunların kemikleri öteki ölümlülere kıyasla tabu saydır ve mezarları da daha fazla *mana* içerdiği için ayrı bir tabuya konu olurdu.

Temeli garip gizemlere dayanan, yabancı ve ruhlar **alemiyle** dgili bir kült bunlara kabul edilebilir bir açıklama getirebilir. Bize kalırsa, bir reisi yücelten ve rahibi bilgeleştiren mana o ölümsüz elektronlardan oluşmaktaydı. Bir rahip ötekilerden daha fazla manaya sahiptir ve bu yüzden onda bir bdgelik "ışddar". Batd itikat olduğuna inandan şeyin, maddenin arkasındaki etkili gücün neden olduğu bir önceden sezme bilgisi olduğu ortaya çıkıyor. Ölen kişilerdeki *manamn* pek çoğu kaybolmuyor, çünkü beden yapısı içindeki elektronlar etkiyi sürdürüyor. O halde biri çıkıp da, mezarlıkların tiyatroya benzer yerler olup olamayacaklarım soramaz mı? Yoksa bu yüzden mi cenaze törenleri sırasında hep geçmişle ilgili anıların, gelecekle ilgili düşüncelerin etkisi altında kalırız?

Acaba o ilkel yerlder doğaya rahatsız edilmeden geçişin bir başka yolunu bulmuştu da, o çılgın elektronların titreşimim mi hissetmekteydi? Bitkilerle, hayvanlarla ve eşyayla (fetişler!) da konuşabiliyorlar mıydı?

Bir Polinezya efsanesinde, Tamı Maui'nin büyük bir marae

kurmak için Tuamotu Adaları'ndan Raivavae'ye geldiği anlatdır. Bu iş bittiğinde, Maui taşın birini Tubuai'ye taşıdı, orada da bir marae yaptıktan soma yanındaki ağu yükü bu yapıya ekledi.

Herhalde Tanrı'yı bir marae humması yakalamış olmah ki, Tubuai'dekini bitirdikten hemen soma yine yanına bir taş alıp Rurutu'ya, oradan Rimatara'ya, soma Rarotonga'ya (Cook Adaları) uçtu; velhasd koşturup duruyordu. Bir yere giderken de yanma, yeni bitmiş yapdardan bir taş ahyordu. Saçma bir efsane mi? Bugün, Tamı Maui'nin bunu neden yaptığı biliniyor: O yanındaki taşla her yeni yapıya *mana* "dikiyordu". Bunun için de herhalde özel taşlar arıyordu.

Çünkü her taş aynı değildir. Bazaltın atom yapısı andezitten, granitinki de mercan kayalarınınkinden farklıdır. Gerçekte her şey bir ışıma ve elektron dünyası olan atomlarda sona erer, ama atomsal parmaklıklar (Stonehenge'i ziyaretimizde bundan söz ettik) birbirinden farklılık gösterir. Bazı taşlar az bir enerji girişiyle elektron değişiminde bulunurken, ötekiler elektronlarını zorlukla bırakır.

"İlkel insanlar" bunu biliyor muydu? Atalarımız bu nedenle belli kült yerleri için özel taşlar mı seçiyorlardı? Stonehenge'de, 400 ldlometre uzaklıktan çekilmiş mavi taşların mı bulunması gerekiyordu? Dr. Hans Biedermann'in yaptığı bir açıklama bunu destekler durumda (14):

"Guatemala'daki tarih öncesi kalıntılarla ilgilenen arkeologlar, üzerinde baş şekli, ya da oturmuş durumdaki çok şişman insan figürlerinin bulunduğu kocaman taşlan bilirler. Arkeolog diliyle 'şişko oğlanlar' diye adlandınlan bu heykellerin o zamana kadar bilinmeyen bir özelliğe sahip olduğu, coğrafyacı Vincent H. Malmstrom (Dartmouth Koleji, Hanover/N.H. ABD) tarafından keşfedildi: Bu heykellerin bazı vücut bölümleri manyetikti.

İsa'dan 2000yıl öncesinin taşçılanya da heykeltraşlan bu manyetiktik kavramını biliyor olmalılardı; çünkü işleri için hammadde olarak, doğal bir manyetizmaya sahip olduklan bazan saptanan bazalt blokları araştınyorlardı.

Kısmen, daha sonraki dönemlerin gelişmiş uygarlığı Ölmeklerin heykellerini andıran bu taş kafalann bazı bölgelerinde doğal bir manyetizma bulunmakta olup, oturmuş veya çömelmiş dunımdaki o şişko figürlerde ise bu özelliğe göbek bölgesinde rastlanmaktadır."

Tanrı *"That's it"* (İşte bu kadar) dedikten soma viskisini içti...

Ben de, "İşte bu" diyorum. Bir manyetizma durumunda elektrostatik alanlar birbirini etkder ve bir elektron değişimi olur. Eski taşlarda var olan bu etkinin gerçekliği, modern araştırıcıların modern ölçü araçları kullanmalarıyla tespit edddi. "4000 yd öncesinin bilgeleri hangi araçlardan yararlaaarak bir taşm belli yerlerinde manyetik ışıma oluşturabddi?" sorusunun yamtım Tanrı bdir!

İnsanlardaki manyetizma konusundaki araştırmalar daha yeni başladı (15).

1979 Haziranında, İngiltere'deki Durham Kontluğu'nda bulunan Barnard Şatosu'nda 31 tane kız ve erkek çocuğun gözleri bağlandıktan soma bunlar bir otobüse bindirildi ve onlarca bilinmeyen bir hedefe doğru yolculuk başladı. Bu deney için, herhangi bir yönlenmeye olanak tanımamak amacıyla güneşsiz bir gün seçilmişti. Çocuklardan bazılarının başmda sarılı olan şeylerin içinde manyetik çubuklar bulunmaktaydı; ötekderde ise sırf aldatmaca olsun diye yine aynı ağırlık ve görünümde uzun bağlar sanlıydı. Gözleri bu şekilde bağlı olan çocukların hedefe vardıklarında, çıkış noktası olarak tahmin ettikleri yönü göstermeleri gerekiyordu. Bu deneyin amacı, insanlardaki yönlenme yeteneğinin manyetik alanla etkilenip etkilenmediğini bulmaktı.

Sonuç şaşırtıcıydı ve *New Scientist'm.* 1980'de bildirdiği üzere, İngdtere'de büyük heyecan uyandırdı. Çünkü, başlarına yalnızca uydurma örtüler sarılan çocuklar istenen yönü doğru olarak işaret ettikleri halde, sargıların içinde manyetik çubuk taşıyanlar bunda başarısızlığa uğramışlardı.

Manchester Üniversitesi'nden Robert R. Baker bu konuda sürdürdüğü ayrı deneylerin sonucunda, "İnsanların bozulabilir nitelikte bir manyetizmaya sahip olduklan" inancına vardı.

Gerçi farklı özellikteki canlılarda (bal anları, güvercin, göçmen kuşlar, yunuslar gibi) bir manyetizmanın varlığı konusunda kuşku bulunmamaktaysa da, bunun biyofiziksel mekanizması şimdiye kadar bilim için bir bilmece niteliğindeydi. Geçen yd, Princeton Üniversitesi'nden (New Jersey / ABD) bazı araştıncdar, otopsi yapılmış güvercinlerin baş ve ense kısımlarında sürekli manyetik yapıda maddelerin bulunduğunu ortaya koydular.

Araştıncdar *Science* dergisinde, henüz açıklanamayan şeyler bulunduğunu, canhlardaki manyetik yapıların bir tür dedektör olarak dünyadaki manyetik alanları saptayarak, bunlan duyu organlarına aktarıp aktarmadığının bilinmediğim belirttiler. Bu konudaki ha-

ber, "Şu sırada dünyadaki en az altı laboratuvar canlılardaki manyetizma konusuyla uğraşıyor," ifadesiyle sona eriyordu.

Çember kapanıyor

Jean E. Charon'un çığır açan keşfinin bu tür araştırmaları da kapsamına almasıyla çember kapanmıştır: Manyetik alanlar elektronların çalışma alanlarıdır. İlk Ruh, Tamisai Ruh bunu biliyordu. Canlılar ve tüm maddeyi, elektron gücünün algılanmasına hazır şekilde yarattı. Evrenin oluşumundan beri geçen milyarlarca yıl boyunca Ruh hiçbir zaman maddeyi rastlantıya bırakmadı; Yaratma işi asla bir 'Oyun' değildi!

"Sevgili Tamı işi şansa bırakmaz!" derdi Albert Einstein.

Tenkitçüer benim astronot-tanrı kuramım yerin dibine batırmaya bayılırlarken, ileri sürdükleri kamt aradaki uzaklıktır; gezegenimizdeki yaşamın ortaya çıkmasında, bu uzaklık nedeniyle bir yabancı etki söz konusu olamaz. "Hayır," der onlar; "Bir uzay gemisi, 'Yaşam'ın nakline olanak sağlayacak ışık hızına yakın sürate ulaşamaz."

Beweise adh kitabımda bu konu üzerinde yazdıklarımı yeniden tekrarlamaya gerek görmeksizin şunu söylemek istiyorum: Yeni bilgilerin ışığında, dünya dışı bügi ve öğretilerin gezegenimize ithaliyle, bunların dünyadaki 'Yaradıhş'ta etkili olabilmeleri için, ille de teknik açıdan bizden çok üstün bir zekânın uzay yolculuğu yapması gerekli değildir. Tüm bilgilerle yüklü elektron için bir taşıyıcı olan atom dünyanın yaradılışından *önce de* mevcuttu. Atalarımızın beyni, evrenin ortaya çıkışıyla ilgili bilgiyi elektronlardan almış olabilirdi. Belki de bu elektronlar uzak güneş sistemlerinden ve yabancı canlılardan bilgi ulaştıran habercilerdi.

"Niçin," demeye yönelik sorular yanlışta. Bunu biz de sormalıyız: "Niçin olmasm?" George Bernard Shaw böyle diyordu.

Işıma . formülüyle ilgili o amtsal yanıtı veren Max Planck **(1858-1947)** bunu **siyah** ısı ışımasının yasası olarak, fiziğin İncil'i sa**yılabilecek** kitabına yazdı. **1918** yılında, Quanta teorisi için Nobel ödülünü aldı. Bu kişi yaşamının akşamı sayılabilecek bir dönemde şunları söylüyordu:

"Bir fizikçi ve insan olarak yaşamının tümünü en gerçekçi bilime, yani maddenin araştınlmasına adayan ben, artık bir hayalperest

sayılamayacak kadar kuşkudan uzağım ve atomlarla ilgili araştırmalarım hakkında sizlere şöyle diyorum: Kendiliğinden hiçbir madde yoktur! Tüm madde, atomun parçacıklannı titreşim haline sokan ve atomlardan oluşan o küçücük güneş sistemlerinde bu parçacıkları bir arada tutan güçten ibarettir yalnızca. Ama tüm evrende ne bir zeka ne de sonsuz bir güç olduğu için, bilinçli ve zeki bir ruhun o gücün ardında olduğunu kabul etmemiz gerekmektedir. Bu ruh tüm maddenin asıl temelidir."

Yani, elektron.

IV
UYDURMA HABERLERİN VE UZAYLILARIN PEŞİNDE

İnsan, bir hatayı kabulden asla çekinmemelidir. Bununla, geliştiğini ve dünden daha akıllı olduğunu gösterir.

Jonathan Swift (1667-1745)

Rusçayı kusursuz bilen Amerikalı gazeteci Henry Gris, Sovyet matematikçi ve astrofizikçisi Profesör Sergey Petroviç Boziç'le görüştü. 1979 ağustosunun başlarında da UPI haber ajansı bu olay yaratıcı görüşmeyi tüm dünyaya yaydı. Güney Afrika'da bulunduğum bir şuada, 20 Ağustos 1979'da günlük Rand Daüy Mail (1) gazetesi elime geçtiğinde, aşağıdaki yazıyı soluğumu tutarak okudum:

"Harabolmuş bir uzay gemisinin, içinde uzak dünyaların ölü mürettebatını taşıyan bir mezar olarak dünyamızın çevresinde döndüğüne hiç kuşkum yok."

Profesör Boziç aklım mı kaybetmişti yoksa?

Geri döndüğümde *National Enquirer'm* arşiv bölümünde aynı görüşmeyi ele geçirdiğimde, Latana (Florida) da redaksiyon işiyle görevli dostlara yazıp, o görüşme bandının bir kopyasını rica ettim ve bunun İngilizce çevirisi bana hemen gönderildi (3). Bunun bazı kısımlarını sözcük sözcük veriyorum:

Gris: Profesör Boziç, meslektaşlarınız araştırma sonuçlarınızdan çok etkilenmiş durumda, Batılılar için bunlardan birkaçım açıklayabilir miydiniz?

Boziç: Elimde önem derecesi farklı olan keşiflerle ilgili kesin astronomik veriler bulunmakta.

Gris: Bunlar ikna edici mi?

Boziç: Evet, ikna olmuş durumdayız: Yabancı bir güneş sistemi-

nin harabolmuş durumdaki uzay gemisi dünyamızın çevresinde dönüyor ve bunu, basma gelen zor durumdan bu yana sürdürmekte. Patlamış bu gemi. İki büyük ve sekiz ufak parça dünyanın çevresinde dolaşıyor. O iki büyük parçayı bilim adamlarımız yulardan beri teleskopla izlemekte. Sanırım, siz Batılılar da bunu yapmaktasınız. Bana göre ortak bir Amerikan-Rus projesi hazırlanarak, o yabancı uzay gemisinden ve içinde bulunanlardan ne kaldıysa yeryüzüne getirilmelidir. Bu yapdabilir ve ayrıca, dökuntülerin dünyaya düşmesinden ve atmosferde yanmaya başlamasından önce yapılmalıdır da.

Gris: 'İçindekUer' mi dediniz?

Boziç: Evet! Sanırım başka sisteme ait yabancılar, patlamış uzay gemisinin o iki büyük parçası içinde hâlâ bulunmakta. Neye benzediklerini kim bilebilir? Herhalde gezegenimizi izlemek istediler ve daha soma da, geminin patlamasına yol açacak olan o önemli arıza meydana geldi. Bu araştırıcılardan kaç tanesi ölmüş olursa olsun, bunlar bdim uğruna öldüler. Bizim şimdiki bilimimi/ göz önüne alınırsa, düşünün bir, onlardan neler öğrenebilirdik. Teknolojimiz onlu yıllarla ifade edilebilecek bir aşama geçirirdi.

Gris: Söylediklerinize bütün ciddiyetinizle inanıyor musunuz?

Boziç: Şöyle ki, başmdan beri o nesnelerin dünyaya ait uzay gemisi parçaları olmadığından emindik, çünkü 1957 Ekiminden önce dünyamızın çevresinde dolanan hiçbir uydu yoktu. Halbuki, bu dökuntüler daha uzun zamandan beri yukarıda! Daha sonra bu parçaların patlamış bir meteora da ait olamayacağım düşündük, çünkü o iki büyük parçanın hızı o kadar fazla ki, eğer atmosfere girecek olsalar yanar ya da yeniden uzaya savrulurlardı. Sonuç: Atmosferden geçmelerinin dışında, meteorların patlama adeti yoktur.

Gris: Bunun başka ve kabul edilebilir bir açıklaması yok mu?

Boziç: Bildiğim kadarıyla yok. Bunu tekrar araştırdık. Bu yüzden bu kadar uzun sürdü.

Gris: O iki büyük parçayı dk kez ne zaman gördünüz?

Boziç: Gözlemevimizdeki teleskopla bir süre baktıktan soma, deftere kısa bir not düştüm ve bunun ardından meseleyi unuttuk; çünkü güneş sistemi içinden pek çok yabancı cisim geçer; akanyddızları bir düşünsenize. Ancak aylar soma o iki büyük parçayı keşfettim ve bunun bir açıklamasını yapama-

dim. Ne olabilirdi? Niçin yörüngede dönüyor ve uzaklaşıp gitmiyordu? Unutmayın: Uzayda o sıralar bizim ürettiğimiz döküntüler henüz yoktu! Daha sonraları bizim uyduların yolları bu iki yabancı nesne tarafından hafifçe saptırdınca, her şeyi bdgisayarlarla baştan hesaplamaya başladık. Öteki küçük sekiz parçayı bulduk; bunlar optik olarak görünmüyordu. Bu on parçanın yörüngesini geriye doğru hesaplayan bilgisayar bizim büyük şaşkınlığımız karşısında, bunların hepsinin 18 Aralık 1955'de aynı noktada ve birleşik durumda bulunduğunu ortaya çıkardı! O halde o gün dünyamızın yörüngesinde bir şey patlamıştı ve o parçalar da daha büyük bir yapıya aitti. Bu konuyu meslektaşlarımla görüştüm. Ydlar boyu sesimizi çıkarmadık, buluşumuzdan emin olmak istiyorduk; sonuçta bizler bilim adamıyız. Durmadan, tekrar tekrar hesapladık ve artık hiç kuşkumuz yok ki, bu parçalar dünya dışı bir uzay gemisine aittir.

Henry Gris başka Rus uzmanlardan da, Profesör Boziç'in açıklamalarıyla ilgili görüşlerini rica etti. Dr. Vladimir Corceviç Azhazha (Kuzey Kutbu'nun altından geçen dk Rus denizaltısının komutanı ve pek çok bilimsel eserin yazarı) şunları söyledi:

"Birtakım ölü varlıkların hâlâ o yabancı uzay gemisinin içinde olması tümüyle olanaklıdır. Amerikalılarla Ruslar kafa kafaya verecek olursa, uzay gemisinin parçalannı dünyaya getirecek tekniği sağlayabilirler. Bunu da ne kadar çabuk yaparsak o kadar iyidir; çünkü parçalann aşağı düşüp yanmalan halinde çok geç olur. Bana göre, karşımızdaki şeylerin yabancı bir uzay gemisinin parçalan olduğu su götürmez. Bunlan meteoritlerle kanştırmanm da olanağı yok, zira onlar dünyanın etrafından dönmez!"

30 Haziran 1908'de Sibirya taygalarında parçalanan Tunguzka meteoru konusundaki araştırmalarıyla tanman jeofizikçi Profesör Aleksey Vasdyeviç Zolotov da bu görüşü desteklemektedir:

"Bunun, yabancı bir uzay gemisinin döküntüleri olduğundan kuşku duyulamaz. Olay üzerinde yıllarca çalıştık, artık zaman kaybedilemez!"

Sırf ihmal veya kayıtsızlık yüzünden yabancı bir teknolojinin ilk gerçek kanıtını elimizden kaçırdık mı?

Ruslar bu konuda haklı mıdır?

Uzun süreden beri izlenen o parçalar yabancı bir uzay gemisine mi aittir?

Amerikalılar niçin bu konuyu açıklamaya yanaşmıyorlar?

Eğer bu olayda yüzyılımızın en fantastik öyküsü sıfatını taşıyan bir şey varsa, o zaman basın neden habire manşet atmıyor?

Bu araştırmanın bilimsel bir 'Zirve Toplantısı'na layık görülmemesi, bunun kötü niyetli bir fikir olduğu anlamına mı geliyordu?

Bunun gerisindeki "sansasyon"un ne olduğunu bilmek isterdim. İşte öyküsü:

Yabancı bir uzay gemisinin havada nasıl dağıldığı

Astronomi alanındaki Amerikan bilim dergisi *Icarus* 1969 Ekiminde dokuz sayfalık bir yazı yayınladı: "Dünya Uyduları - Doğrudan ve Dolaylı Kanıtlar" (4) Bunun yazarı olan astronom John P. Bagby, Culver-City'de (California) bulunan Hughes Havacılık Şirketi araştırma merkezinde çalışanlardan biriydi.

Bagby yıllardır dünya çevresindeki uzayı gözlemekteydi ve bu önemli bir görevdi; çünkü altmışlı ydların başlamasıyla Ruslar ve Amerikalılar bir sürü uyduyu yörüngeye oturtur olmuşlardı. Bu yapay gök cisimlerinin izledikleri yol, daha önce hesaplananlardan en ufak bir sapma göstermiyordu: Böylece, biraz "sarsak" uydularla çarpışma da önlenmiş oluyordu. Bu durum, örneğin dünya çevresindeki televizyon ve telefon konuşmalarım aktarmak için atdan uydularda olduğu gibi, ashnda hareket ettikleri halde "duruyormuş" gibi izlenebden öteki uydular için de böyleydi. Bu uydularm yörüngeleri her ne kadar alabildiğince kesin olarak hesaplanıyor idiyse de, yine de bazı uydular önceden belirlenen yolu izlemiyordu. Herhangi bir şey bunları yolundan saptırıyor, yörüngelerini değiştiriyor ve zamanından çok önce atmosferde yanmalarına yol açıyordu. Ruslar da, Amerikalılar da çok duyarlı radarlarla tepemizdeki uzayın her noktasını araştırıyorlardı: Bu yörünge değişikliklerinin sebebi neydi?

Daha ilk Sputnik'in 4 Ekim 1 ?57'de atılmasından önce, birtakım doğal "mikro ay"ların dünya çevresinde dolaştığı biliniyordu. Böyle on adet *doğal* uydunun kaydı yapdmıştı: Sekiz tane küçük Ve iki tane de büyük. Bu mikro ayları gözleme alan P. Bagby, uzun zamandan beri düzenlenmekte olan yörünge verderinin dökümünü yaparak bunları bir bilgisayara yükledi; amacı, yapay uydulardaki yörünge değişikliğine o *doğal* uydularm yol açıp açmadığım bulmaktı. Bagby ya da onun bilgisayarı şaşırtıcı bir saptamada bulundu: Eğer bir gök cisminin yörüngesi biliniyorsa, başka pek çok fiziksel etki de bu arada bilinmiş olur. Güneş rüzgarları, dünyanın çekimi, uçuş gücü gibi ve böylece, deride uydunun yörüngesinde hangi sapmala-

rın olacağı önceden hesaplanır. (1979'da yapdan benzeri bir hesaplaşma Skylab'in kalıntılarının nereye ve ne zaman düşeceğini ortaya koydu.)

Bagby tüm olasılıklarla uğraşıyordu. Uydu yörüngelerinin birbiriyle çatışmaması için bilgisayara yalnızca ilerisim hesaplatmak kalmıyor, gerisini de inceletiyordu. Nereden geliyordu şu doğal mikro aylar? Öğrenmek istediği buydu. Ayrıca, daha ne kadar süre dünya çevresinde dolanıp duracaklardı?

Yörünge verilerinin geriye doğru yapdan hesaplaması şunu verdi:

On parçanın tümü de 18 Aralık 1955'de tek bir noktada birleşmişti. Bu tarihte dünya çevresinde bir patlama olmuştu. Ama: Bagby *IcarusX&ki* yazısında *doğal* döküntüleri ele aldığı görüşündeydi ve yazıda dünya dışı bir uzay gemisi hakkında tek söz edilmemekteydi. Bu fikre varan Ruslardı. Ama neden?

Ruslar batıda yayınlanan ilginç bilimsel yazıları hiç atlamazlar; yazdarın bazıları da düşüncesizce kaleme alınmış olabilir. Her ne kadar Profesör Boziç o iki büyük parçayı teleskopla izlediğini söylemişse de, bu konuyu ilk kez kaleme alan John P. Bagby olmuştu. Doğu ile Batı'nm uyuştuğu nokta döküntülerin varlığı, uyuşmadığı ise bunların neyin nesi olduğuydu.

Büyük güçler milleti aldatmayı severler, ama yeraltında yapılan atom patlamaları gibi, gizli tutamayacakları bazı gerçekler de vardu. Bunun gibi, yaptıkları bir uzay aracının yörüngede vurulmasını da gizli tutamazlardı. Bu nedenle, yukarıdaki o on parçanın yapay olabileceği düşüncesi geçersiz kalıyor. İlk dünya uydusunun çıkışı, o bilinmeyen şeyin patlamasından iki yd *sonra* **4** Ekim 1957'de oldu. Ruslar Bagby'nin yazısındaki tarihi dikkate aldılar; patlama tarihi olarak onların verdiği de buydu: 18 Aralık 1955.

Uzaydaki bu oyunbozanın yabana bir gemiye ait parçalar olduğu düşüncesine onları iten neydi?

Ruslar Amerikalılardan biraz daha zekice düşünüyordu: 18 Aralık 1955'den *önce* gelmiş olan tek parça halindeki o objenin hangi yoldan geldiğini bulmak istiyorlardı. Bunun için de, parçaların büyüklüğünü öğrenmeleri gerekirdi; böylece o şeyin tam hacmi hakkında bir yargıya varabileceklerdi. Radar ve laserle yapdan ölçümler iki büyük parçanın yaklaşık 27 metre çapında olduğunu gösteriyordu; geri kalan sekiz tanesi için bu ölçülerle bağlantılı bir tahmin yapdabilirdi ancak. Bilgisayar şimşek hızıyla hesabı yaptı: Bu

nesnenin 18 Aralık 1955 gününden önceki çapı 70-80 metre arasında olmalıydı.

Ruslar iskandil etmeyi sürdürdüler. Eğer o şey meteor demirinden oluşmuş olsaydı, mantık içi boş bir şeye göre farklı ağırlıkta olmasını gerektirirdi. Sürdürülen ciddi araştırmalara göre ise patlayan şeyin içi boş olması gerekiyordu.

Acaba kim haklıydı? Ruslar mı, Amerikahlar mı? O şey yapay mıydı, doğal mı?

Ben sordum — Bilimadamı karşılık verdi

Ayrıntılı mektuplarla, batıdaki bilim adamlarına sorular sordum.

Ydlarca Wernher von Braun'un 'sağ kolu' olan, bugün Münih'deki Teknik Üniversitenin uzay araştırmalarında kürsü sahibi bulunan Profesör Dr. Harry O. Ruppe'nin verdiği yanıt şu:

"Sözünü ettiğiniz Icarus yazısını biliyorum. Geriye doğru yapılan yörünge hesaplan her zaman biraz şüpheli olmuştur; bu yüzden 'Nesnelerin Tekliği'fikrinin biraz ihtiyatla ele alınması gerekir. 'Orijinal'in ölçümü işi de basitçe yapılmıştır.

Böyle bir nesnenin dünyadışı olması kuramsal olarak mümkündür; buna yapılacak itiraz ise, insanın ne olursa olsun 'egzotik' bir açıklama bulmayı her zaman denediğidir."

Buna benzer, ama daha ayrıntılı bir yanıt da NASA mühendislerinden Jesco von Puttkamer'dan geldi (6):

"Bugüne kadar dünyanın aydan başka doğal bir uyduya sahip olduğu konusunda bir ize rastlanmamıştır. Bu arada, Icarus'da yayınlanan o makaledeki veriler de kuşkulu bir durum arzetmektedir; bu alandaki en büyük uzmanlardan biri olan, Goddard Uzay Uçuş Merkezînden Dr. John O'Keefe, Bagby'nin verilerinin yanlış olduğunu belirtmiştir. Kendisi bu kişiyle pek çok kez görüşmüş ve sözü edilen şeylerin yapay uydular olarak tanımlanmasına yol açacak olan yörünge bozuklüklanyla ilgili verilerin gerçeği yansıtmadığı kanısına varmıştır. O zamandan beri de öteki uydular konusunda girişilen yoğun araştırmalar tümüyle sonuçsuz kalmıştır. Doğal ki tüm yapay uydularla ilgili olarak çok kesin kayıtlara sahibiz ve bunlann çoğu da tanımlanmamış' durumdadır, ama hiçbiri dünya dışı kökenli değildir.

Bu nesnelerin niçin doğal kaynaklı olmalan gerektiği konusundaki sorunuza gelince: Mantıksal olarak akla ilk gelen budur da ondan. Güneş sisteminin bu tür şeylerle dolu olduğu biliniyor, dolayısıyla

dünyada da bu gibi şeylerin bulunması pek olağanüstü sayılmaz. Şimdiye kadar dünya dışı uzay gemileri yalnızca hayallerimizde yer almıştır; bu nedenle, sağlam, sıradan ve mantıksal açıklamalan bulunan şeyleri gerçekleşmiş hayal ürünleri olarak kabul etmek hem dayanaksız, hem de bilim adamları için anlamsızdır.

Böylece, 'dünyadışı uzay gemisi' balonu patlıyor ve geride gerçek ya da ciddi hiçbir şey kalmıyor. Ama pek çok kişi bu arada iyi niyetliler olduğu kadar, profesyonel yalancılar da ortaya habire yeni kanıtlar sürmekten kendilerini alamıyorlarsa da, bunların gerçekle ilgisi yok."

Profesör Frank Drake dünyanın en ileri gelen radyoastronomlanndan biridir. Kendisi Ithaca'daki Cornell Üniversitesi'nde 'Ulusal Astronomi ve İyonosfer Merkezi'nin başındadır; bu merkez ise Arecibo'daki (Porto Riko) dünyanın en büyük radyoteleskobunu işletmektedir. İşte bu Profesör Drake bana şu yanıtı verdi (7):

Ulusal Astronomi ve İyonosfer Merkezi

Cornell Üniversitesi
Direktörlük Bürosu
Uzay Bilimleri Binası
Ithaca, N.Y. 14853

Arecibo Gözlemevi
Posta Kutusu 995
Arecibo, P.R. 00612

"Eğer bu nesne aslında tek bir şeyden kaynaklanıyor olsa bile, bu asd yapının hangi kökenli olduğunu şu anda söyleyemeyiz. Bunun için doğrudan bir araştırma gereklidir. Ne olursa olsun, bu nesnelerle ilgili şimdiki bilgilerimizin ışığında, bunun doğal kaynaklı bir şey olduğunu söylemek en akıllıca şekil olacaktır. Bununla birlikte, burada özel önem taşıyan bir şey var: Bu nesnenin kabaca hesaplanmış yörünge ekseni dünyanın 'Roche Sınırı' içinde bulunuyor (Roche sımrmda dünyamn ve ayın çekim gücü birbirini etkiler). Bunun akla getirdiği şey ise, bu sınırdan geçmekte olan doğal bir nesnenin çekim güçleri yüzünden parçalanmış olmasıdır. Yani nesnenin çok yumuşak olduğu ve bir patlamayla parçalanmadığı tasarlanacak olursa, bu tasarı onun çokl benzer bir yörünge izleyeceği gerçeğiyle de uyuşacaktır. Ayrıca bu, onun gelgit güçlerinin etkisiyle parçalandığı görüşüne de uyguncur.

O tek nesnenin boyutları konusunda hiçbir bügiye sahip değilim ve o parçaların da şimdi nerede bulunduklarım bilmiyorum. Bu nesnelerle ilgili yakın ve planlı aı aşürmalar olduğundan da haberim yok. Verdiğim bilgilerin size yararlı olacağını umarım."

Her şey açık mı? Hiç de açık değil!

Bu çok havalı ve kendine güvenen üç yanıttan sonra durum aydudanmış görünüyor. Gerçekte öyle mi?

Bilimin en emektar ilkelerinden biri, açık ve şaşırtıcı şekdde yö ıeltüen sorulara yamt olarak "egzotik" türden açaklama yollarını araştırmadan önce, tabir caizse "buzdolabındaki" çözüm bîlgderini orl aya çıkarmaktır. Yukarıda verilen mektuplar da bu ilkeye dayanmaktadır. Bilimsel mantığın bu temel ilkesine başvurulmaması halinle, gerekli güç ve araştırma kaynakları israf edilmiş olacaktır. Böylece, üzerine gidilen sorunlar sonunda zaman ve para kaybına yol açmış olacaktır.

Yine de, bu uygulamada gizli bir mikrobun hüküm sürmekte olduğunu düşünüyorum. Puttkamer'in "mantıksal olarak akla ilk gelen" ifadesi, Drake'in 'şimdiki bilgilerimizin ışığında" deyişiyle uyum halindedir.

"Bugüne kadar. . . . bir kanıta rastlamadığı" ifadesi (Puttkamer), yaratıcı ve hayal gücünün ve sonuca varmaya yönelik düşünce şekillerinin açıkça geri çevrilmesi demektir; halbuki belki NASA'nın kendisi bile, o cesurca planları sırasmda bu tür şeylere başvurmuş olmalıdır. Wernher von Braun benimle yaptığı bir konuşma sırasmda, kulağım bu tür şeylere açık tuttuğunu söylemişti. "İlk akla gelen" şeklindeki bir karşılık, hep bugünkü görüşlere dayanmaktadır. Bilimin olağanüstü tutuculuktaki bu ilkesine bir soru yöneltmiş olmak için, Amerikalı bdim adamı ve diplomat James Briant Conant'ın "Modern Bdim ve Modern İnsan" (1952) adh eserindeki bir cümleyi aktarabilirim:

"Bilim tarihindeki gerçek devrimlerin ve önemli adımların deneyciliğe (ampirizm) değil, yeni kuramlara dayanmakta olduğu her türlü kuşkunun ötesindedir."

Yalnızca "ilk akla gelen" şeyin düşünülmesi sonucu ne gibi yanlışlıkların ortaya çıkabdeceğine önemli bir örnek:

Bir maden arayıcısı 40 yaşına varmak üzereyken hastalandı. Baş dönmelerinden, gözlerindeki ağrılardan yakınmaktaydı; adamın cddi kuruyor, giderek sıklaşan bitkinlik hallerine düşüyordu. Doktorlar çantadan hemen "ilk akla gelen" yanıtı çıkardılar ve adama üşütme, soma grip, daha soma anemi (kansızlık) ve en son olarak da tammlanamayan bir virüs teşhisi koydular. Bu teşhislere göre tedavisi sürdürülen adam, sonunda acıklı bir şekilde öldü.

"İlk akla gelen şey" konusunda atlanmış olan neydi?

Madenci uzun süreden beri, altında uranyum damarı bulunduğunu bilmediği bir arazide çalışmaktaydı. Doğa, kendinde var olan bu radyoaktif elementi beton duvarlar ve suyla dolu odaların ardında saklamaz. Adamın mesleğiyle ilgili olarak düşünülmesi gereken "ilk akla gelen" olasılık gözönüne alınmadığından, bu kişi yanlış tedavi edildi; zararlı ışınların etkisini giderecek çareler yerine ona, gribe karşı ilaçlar ve anemiyi giderecek olan kansızlıkla ilgili preparatlar verildi. Burada yapdan, "ilk akla gelenin" uygulanmasıydı.

Yine:

25 yddan beri binlerce kişi UFOİarı (Tanımlanmamış Uçan Nesneler) gördüğünü iddia etmektedir. Bu tür şeyler ise şimdiki bilimin "akıllıca" kavramlarına uymamaktadır; o halde böyle şeyler yoktur. Bu konuda "ilk akla gelen" o acımasız hükümler de psikolojiden kaynaklanmaktadır: Bu kişilerin tahtası eksiktir, halüsinasyon görmekte ya da gördüklerini sandıkları şeyler onlardaki kuruntudan veya bunları görebilme arzusundan doğmaktadır. Ben hiçbir UFO Kulübüne üye değilim, ama şuna inanıyorum ki "ilk akla gelen" şeyler olarak uygulanan bu yöntemler sorunu çözmeyip, yalnızca bir tarafa itelemeye yöneliktir.

Ya da şu:

"Tanrdar" hakkında enine boyuna şeyler aktaran bir sürü efsane vardtf; bunlarda, bu varlıkların gökyüzünden gelerek gezegenimize indiği anlatılır. Eskinin tarih yazarları bunların adlarını vererek, vardıkları günden itibaren yaptıklarını, sürdürdükleri işlevi kesin raporlar halinde kaleme almışlardu. Ama "şimdiki bilim" açısından, bunların gerçek varlığı konusunda "hiçbir kamt" bulunmadığı içindir ki, "ilk akla gelen şey" olarak bunların dinlerin inanç alanına girdiği ileri sürülmekte, ya da psikolojik tefsirler olarak işaret ecülmektedir. Böylece de, o geleneksel mutfağın hazuladığı aştan bir lokma almamız engellenmiş olur.

Sürekli ikazlar bir işe yaramıyor olsa bile, insan yine de şunu düşünmelidir ki, önüne çekilen bentleri yerle bir eden buluşlar çoğu zaman "şimdiki bilim" fikrine hiç aldırış etmeyen dışarıdaki kişilerce yapılmış, o zamana kadar "egzotik" olarak kabul edüen alanlara girUerek, orada başarıyla kalınmıştu. Bu gibi kişüer için "ilk akla gelen yanıt" yeterli değildir; bunlar apar topar işe girişerek, "bilimin şimdiki yeri" için ütopik saydacak sorular sormaya devam ederler.

Bu soruma ilgili olarak, dostum sayılan bilim adamlarıyla yıllardır tartışmayı sürdürüyorum. Bana diyorlar ki: Ne yapalım? Her

fantazmagori'nin (*) ardına mı düşelim? Böyle yaparsak mali destekleyicUerimiz, üniversiteler ve devlet, para musluğunu hemen kısmaz mı? Böyle bir malî endişe bana, bilimin "ilk akla gelen yanıt" ve rastlantısal bir isabete sahip deneycdikten oluşan çıkmaz içinde sıkıştığı izlenimini veriyor. Nahoş bir durum bu.

Hayal gücüm zengin, ama hayalperest biri değdim. Bu müşkül durumu kavrayarak, her kaçıklığı açıklamak çabasına girişecek değilim; fakat "ilk akla gelen yanıt" de spekülatif yönden mümkün yamt arasında, Theodor Fontane'in ifadesiyle "geniş bir alan" mevcuttur. "Mümkün" bir yanıtın izine düşmeden önce bunun gerçekleşme payım iyice araştırmak para sarfı değil, ancak birazcık beyin uğraşı gerektirir. Titizce sürdürülen bir araştırma sonucu, *mümkün* yanıtın "ilk akla gelen yanıt" olup olmadığı ortaya konmuş olur.

Kuşku yalnızca caiz değil, gereklidir de

Somut bir durumla ilgili olarak birbirinden ayrı iki ifade var. Batıdaki, parçanın *doğal* "uydular" olduğu görüşünde. Ruslar ise şöyle diyorlar: "Araştırdık, bir daha araştırdık ve tekrar tekrar hesapladık... Bunlar yabancı bir uzay gemisinin parçalarıdır."

Bu iki görüşün değerlendirmesini yapmak benim harcım değil; ama içimdeki sağduyu, her iki tarafın bdim adamlarının yeşd bir masanın başında toplanmaları yolunda. Öte yandan, düşünülemeyecek derecede büyük bir şansın boşa harcandığı kanısındayım.. En azından, o şeylerin atmosferde yanmasından önce Rusların bunlan gözlem altına almaları hoşuma gidiyor. Aydan birkaç tane taş parçası getirebdmek milyarlarca Amerikan dolarma mal oldu ve şimdi kimse bunların sözünü etmiyor. Ama son zamanlarda, 4500 tane kayıtlı yapay uydunun arasmda on tane belirlenmemiş nesne dolaşıyor ve Batıda hiç kimse bunlarla dgdenmiyor; çünkü bunlar "ük akla gelen yamt" kavramına uygun olarak dosyalanmış durumda.

Ben de, şu on parçanın doğal kaynaklı oldukları görüşüne yatkınım, ama başka bir yerlerden geldi bunlar! Dünyadan olmadıkları kuşkusuz. Doğu-batı arasında harika netlikte tek bir parça olarak duran ve 18 Aralık 1955'de parçalanan o şey çok uzun bir yolculuk yapmıştı. Onun yalnızca varlığı bde, dünyadışı yaşam konusundaki o soruyu canlandırmaya yetmez mi? Yabancı ve minik taşıyıcılarda uzak yaşam biçimleri var olamaz mı?

(*) Gerçekte olmayan nesneleri gösterme sanatı.

Yeryüzündeki Yaşamı Uzaydan Gelen "Bomba"lar mı Yarattı?

11.11.80 tarihli *die Welt*

i

1980 Kasımında ABD'deki Maryland Üniversitesi'nde buluşan bir dizi ünlü öğretim üyesi, dünyadaki yaşamın evrenden yapdan bir tohumlamayla ortaya çıkıp çıkmadığı konusunu tartıştı (8). Ben daha 1973 ydında böyle bir olasılığı tartışmaya açtığımda, küçümserlikle yüklü buz kovaları o kaim kafama boşaltılmıştı. Şimdiyse her bilim adamı bunu konuşuyor. Bundan hoşnudum.

Dünyadışı yaşamla ilgili kesin kanıtlar henüz noksan. Kozmik yaşam formlarının ciddi bir araştırma konusu haline gelmiş olması, Profesör Hans Elsaesser'e göre, "evrendeki tek zeki varlık olduğumuzu kabul etmek isteyen megaloman düşünceli pek çok doğabilimciyle" uyuşmazlık göstermektedir.

Dünyadışı yaşamla ilgili düşünceler o kadar yeni değildir. Bir fizikçi ve fizyolog olan Hermann Ludwig Ferdinand von Helmholt (1821-1894) şunları yazmışta:

"Tüm evrende kaynaşan meteor ve kornetlerin her tarafa tohumlar taşımadığını, geleceğin canlılarını oluşturacak dünyaları böylece geliştirmediğini kim söyleyebilir?"

Maryland'daki 1980 sempozyumunda California Ames'deki NASA Arastama Enstitüsü'nden Sherwood Chang böyle bir şeyin nasd olabileceğini belirledi; Dünya, öteki gök cisimleri gibi yaşama düşman bir yapıda olup, bu arada uzay sondalarıyla 'analiz' edilmekteydi; Ay kadar çıplak, Jüpiter kadar kaskatı, atmosferden yoksun Mars'm kraterlerle örtülü yüzü gibi tozlu bir haldeydi. Ama kornetler (kuyruklu yddızlar) ve asteroidler dünyaya 'bomba' gibi çarpıyorlar ve her yaşam formu için temel madde olan karbonu sağlamış oluyorlardı. Sherwood Chang işte bu ilk biyolojik yapı taşlarından en eski yaşam şeklinin geliştiği inancındadır. Uzay ışımalarının ve büyük sıcaklıkların molekülleri parçalayabileceği konusundaki itiraza ise Washington Üniversitesi'nden Don E. Brownlee'nin görüşü karşı çıkmaktadır: Ona göre, karbonla zenginleşmiş durumdaki parçacıklar uzun yolculuklara dayanabilirler. Brownlee, meteoritlerin ve kornet kuyruklarının o karakteristik radyo ışımaları yardımıyla, yaşamın oluşumuna izin verecek en az 50 kimyasal maddenin bunlarda mevcut olduğu sonucuna varmışta.

Yaşamın Temeli üzerine Kudüs Toplantısı

ADEM EVRENDEN Mİ GELDİ?

25.6.1980 tarihli *die Welt*

Aynı görüş, Kudüs'teki İbrani Üniversitesi'nden Profesör Yeheskel Wolman tarafından da deri sürülmüştür (9). "Adem Evren'-den mi geldi?" konulu bir kongrede 100 kadar bilim adamı, 1980 yazında bunu tartıştı. İlkel durumdakilerden giderek yükselen öteki yaşam formlarının oluştuğu konusunda fikir birliği mevcut idiyse de asıl tartışma, mineral dünyasından alçak düzeyli Ùk yaşam biçimlerine geçişin nasd olduğundaydı.

Profesör Wolman şöyle diyordu:

"Kimyasal analizler sonucu biliyoruz ki, yaşamın temel taşları, dev moleküllerle kimyasal bağlantılar kurmuş durumdadır. Bu moleküllerin her biri birkaç yüz binle mdyonlar arasında değişen atomlardan oluşur. Bu kimyasal yapdara polimer diyoruz. İlk polimerin nasd ve ne zaman ortaya çıktığım bulduğumuzda, yaşamın kökenine de yaklaşmış olacağız... Tahminimiz, doğanın Uk polimeri oluşturduğu o temel maddelerin dünya kökenli olmayıp uzaydan geldiğidir." Bu tartışma sırasında, Weizmann Bilimler Enstitüsü'nden Profesör Emanuel Gilav da şunları söylüyordu: "Her araştırma gibi, bizimki de merak yüzünden başladı, ilk canlı hücrenin nasd ortaya çıktığını bir anlayacak olursak, kanserle savaş çok daha kolay olacak. Çünkü bu hastalık da, hücrelerin hastalıklı şekilde çoğalmasından başka bir şey değüdir."

İyi! Yaşamla ilgUi yapı taşlarının evrende var olduğu keşfediliyor; ama bu, dünya dışı yaşamın var olduğunu kabul ettirmeye yetmiyor. İşte, dünyanın yakınlarında bir sürü parça dönüp duruyor ve Rusların yabana uzay gemisi kavramım bir tarafa bırakırsak bu yabancı kaynaklı şeylerde birtakım mikroorganizmaların var olup olmadığını araştırma zahmetine bde girmiyoruz; halbuki bu organizmalar, evrende yaşam olduğunun yadsınamaz kamdandır!

Durmadan uğraşan o bilim adamları, kuramlardan gerçeğe varmak için gerekli fırsatın neredeyse dokunulacak kadar yafanda olduğunu bilmiyorlar mı? Şu on tane kuşkulu parçanın araştırılması için gerekli teknik mevcut. Neden bu iş yapdmıyor? Bu parçalar ister doğal, ister yapay olsun, o son derece önemli sorunlar göz önüne alındığında bu bir şey farkettirir mi? Yaşamın ilk ortaya çıkışım

araştırmaya başlayalım. Bu her türlü çabaya değer. Bu anlamda doğuda ve batıda şimdiye kadar sürdürülen araştırmalar oldukça yüksek düzeydedir. Şimdiyse başka ve yeni bir hedef söz konusudur. Bunun da o kadar zor olmaması gerekir. Eğer Birleşmiş Milletler bağlı organizyonlarıyla birlikte o kadar güçsüz bir durumda olmasaydı, yaygın bir çağrıda bulunabilirdi: Evrendeki Uk yaşamı araştırın!

Uzaylılara veda mı?

Yaşamın, evreni aşarak gezegenimize nasü ulaştığı konusunda bilimin yoğun bir şekilde uğraştığım biliyoruz.

Evrendeki tek zeki yaratıkların bizler olamayacağı düşüncesi yavaş yavaş ortaya çıkmaya başladığında, espri ve hayal gücü de kışkırtılmış oldu: Başka yddızların efendileri neye benzerdi acaba? Belki de dünyadışı yaşamla ilgili fikirleri toptan ortadan kaldırmak için, "küçük uzayhlar" bir işe yaramadı; çünkü sayıları giderek artan araştırmacılar, bizim uygarlığımızın, belki milyarlarca sayıdaki uygarlıklardan yalnızca bir tanesi olduğu fikrine yaklaşmaya başlıyordu.

İşte tam bu şualarda, bana göre kelimenin tam anlamıyla yıldızlara doğru bir uzanış oldu. Bununla, Sovyet astrofizikçisi Josif Samuyloviç Şklovski'yi kastediyorum. Bu kişi bana, 100 ışık ydı uzaklıktaki gezegenlerde zeki yaratıklar bulunduğu konusundaki tahminlerinden ve sibernetik olarak yönetderek 1000 yıllık bir yolculuğu zarar görmeden yapabilecek bir uzay istasyonundan söz etti. Şklovski bugün dünyayı "evrendeki ender bir ayrıcalık" olarak görmekte ve en yalandaki uygarlığa olan uzaklığının 10.000 ışık yılı olduğunu açıklamaktadır.

Rusların, dünyamızın "evrendeki ender bir ayrıcalık" olduğuna ilişkin bu bildirisi pek yeni bir şey değüdir. Bu görüş Jacques Monod'nun varsayımı kadar bayattn neredeyse, bu kişi 1974 yılında çıkan "Rastlantı ve Zorunluluk" adlı eserinde biz dünyahların (rastlantı sonucu!) evrendeki tek zeki yaratıklar olduğu konusunda rapor veriyordu. Aşağıda, bence açık bir şekilde tartışması yapdmamış birtakım görüşler sunuyorum:

- Yaşamın herhangi bir şeküde, herhangi bir yerde ve herhangi bir zamanda başlamış olduğunu bilim adamlarının önceden kanıtlamaları gerekmemektedir. Bunun kanıtları bizleriz: İşte buradayız ya!
- Yayılmak ve çoğalmak tüm yaşamla ilgili bir yasadu. Bu

(kimbilir niçin ve ne samandan beridir) çevremizdeki günlük bir şey olup, bizler de ke)ifle buna katılırız. Yaşamın yeniden ortaya çıkmak üzere kaybolup gidişiyse pek de kesinlikle kanıtlanmış bir şey değildir.

- *Zekâdışı* ve alçak yaşam biçimleri yalnızca kendi gezegenlerinde gelişebilir; meğer ki, birtakım fiziksel olaylar (deprem, volkan patlaması, büyük bir meteorun çarpmasıyla gezegenin parçalanması gibi) yaşam tohumlarını, aşağı düzeydeki zeka dışı yaşam biçimlerini uzaya savurmuş olsun.

- Zeki yaşam yaygınlaşma eğilimindedir. Gerekli teknik şartlar yaratddığında, kendi gezegenini terketmek ve uzaktaki yepyeni hedeflere yönelmek çabasına girişir. Böyle bir başlangıca örnek olarak bizlerin Ay, Mars, Jüpiter ve Venüs'te yaptığı keşifler gösterilebilir.

- Zeki yaşam mutlaka insanlı uzay gemderiyle yayılmak zorunda değildir. Dünyadışı zeki yaşam da hafif kapsüller şeklindeki "Yaşam bombaları"m roketler aracılığıyla kendi güneş sistemlerinin dışına fırlatabilir. Böyle kapsüllerde, belli bir genetik koda uygun hücreler, mikroorganizmalar bulunabilir. Bu tür bir işlemle, başka gezegenlerin zeki yaratıkları sonsuz sayıdaki güneş sistemlerini "tohumla mış" olabilirler; 1980'deki Maryland sempozyumunda da sözü edilen budur. Yaşama uygun gezegenlerde mikroorganizmaların hızla çoğalması neredeyse garantidir.

- Kapsüllerden pek çoğu hiçbir hedefe varamaz; bunlar ya sonsua kadar uzayda dolaşıp durur, ya da bir güneşte kavrulup giderler. Bu tür bir yayılma olasılığı "bizler için" uygulanmış bir yöntem olabilirdi. Okurumuz bu kitabı elinde tuttuğu şuralar, 1972 Martında fırlatılmış olan Jüpiter sondası Satürn'ü de geçmiş olarak güneş sistemimizi terketmektedir. Eğer bu sondada, içinde mikroskobik küreciklerin bulunduğu küçük bir muhafaza yer almış olsaydı, radyo sinyalleriyle etrafa dağdacak olan bu "yaşam habercileri", yani genler ve mikroorganizmalar, evrenin ta uzaklarındaki elverişli gezegenlerde belki de binlerce yıl sonra, 'bizlere benzeyen' canlıların evrimini gerçekleştireceklerdi.

- Bu şemaya göre, bir zamanki örneğe uygun yaşam, farklı güneş sistemlerinde gelişebilir. Başka gezegenlerdeki böyle bir gelişim ise, bizi istatistiksel nitelikteki bilimsel kavramlara bağlı kalmaktan kurtarır.

- 'Başka gezegenlerde yaşamın gelişmesi olasılığı ne kadardır?' işte bu yüzden karşılık verdemez. Bu bizler (ya da başka zeki yaratıklar) tarafından evrene saçılmış olan yaşamın başlangıçta saptanmış yasaya göre gelişebilmesine bağlıdır. Yaşamın çoğalması

tıpkı yuvarlanan bir kartopunun büyüyerek çığ haline gelmesi gibidir. Sonsuza kadar ve duraksamadan sürer bu.

Şimdiye kadar gözden geçirilmiş tüm kıstaslar göz önüne alındığında, bence üç olasdığın seçimi söz konusudur;

Birincisi: Yaşam sonsuz derecede karmaşıktır. Bizlerin oluşumu bir şans işi, bir tür rastlantıydı (Monod).

İkincisi: Yaşam, farklı zamanlarda farklı yerlerde ve farklı biçimlerde ortaya çıkabilir. Bu olasdık öyle küçüktür ki, olsa olsa 10.000 ışık ydı içinde bir tane olabilir. (Şklovski)

Üçüncüsü: Yaşam *bir kez* herhangi bir yer ve zamanda gelişir, soma aritmetik ve geometrik olarak yaydır. Bu kavram, evrim ilkesini desteklemektedir. Bu ilkeye göre tüm zeki yaşam biçimleri benzer niteliktedir (Däniken).

Şimdiki halde birinci ve ikinci olasılıklar kanıtlanmış değildir: Evet bizler varız; ama başka zeki yaşamların olup olmadığını kesin olarak bilmiyoruz. Üçüncü olasılık ise kanıtlanabüir. Bizler yaşamaktayız ve her zeki yaşam yayılıp çoğalma eğdimindedir. Biz ve doğa, bunun pratiğini yapmaktayız.

Hem de uzaylılar olmaksızın.

Dünyadışı bir iskelet mi?

Binlerce yddn toprakta yatıp duran şey, kıyamet gününde benimle karşılaşmayı bekliyor olmalı. Bunun unutulmasına olanak yok; çünkü arşivimde farklı renklerle işaretlenmiş olarak bana kendisini hatırlatıyor. "OLANAKSIZ" başlığı altında 1975 yılında yayınlanmış sansasyonel bir haber:

"Tarih öncesi çağın mezarlarında: Başka yıldızlardan ölüler.

Belçikalı din adamı Gustavo Le Paige, başka gezegenlerin insana benzer yaratıklarının binlerce yıl önce dünyamıza gömülmüş oldukları inancındadır. Rahip Le Paige misyoner olarak Şili'de yaşamakta, yirmi yıldan beridir arkeoloji araştırmaları yapmaktadır. 72 yaşındaki misyoner 5424 mezon ortaya çıkarmış olup, bunların birkaçmdaki ölüler ona göre yüz bin yıldan daha önce gömülmüşlerdir. Peder Le Paige Şilili bir gazeteciye şöyle diyor: "Mezarlarda gömülü olanların dünya dışı canlılar olduklarına inanıyorum. Bulduğumuz birkaç mumyanın yüz yapılan dünyalılara hiç benzememektedir."(11)

Rahip ŞUi'nin en kuzey tarafındaki çok eski bir mezarda tahta bir figür bulmuştu; gövdesi silindire benzeyen bu şeklin baş tarafım bir astronot başlığı örtmekteydi. Le Paige'e göre bu, dünyadışı kö-

kenliydi. Bu arada şunları ekliyor: "Mezarlarda başka neler bulduğumu anlatacak olsam kimse bana inanmaz!"

İşin doğrusu: Aslında inanmıyor olmakla birlikte, iş olsun diye Hamburg'daki Yazı işleri'nin telefonunu çevirdim. Rahip hakkında o yazıdan başka birşey bilinmiyordu; zaten Şili'yle olan tek bağlantı da, haberin geçilmiş olduğu teleks idi. Yolun sonu! Santiago'da tanıdığım iki gazeteci de bana yardıma olamadılar: Rahibi tanımıyorlardı. OLANAKSIZ diye bir haber almışlardı.

Eğer *Vıstazo* adlı bir Meksika gazetesi bir iskeletin resmini basarak, bunun Panama'daki Profesör Ramon de Aguilar'da bulunduğunu bildirmeseydi, öteki haber bugün hâlâ bir kenarda duruyor olacaktı.

Tam 1979 Noelinde Brezilya'da çıkan *Gente* adeta bir Noel hediyesi olarak yine o iskeleti ve Profesör Aguilar'ı ortaya sürüverdi. Resimdeki orta yaşlı, bakımlı ve kurnaz bakışlı adamda bir şarlatan ifadesi yoktu. Zaten öyle biri değil, kendisiyle tanıştım çünkü!

Daha sonraları biraz da gecikmiş olarak İspanya gazetesi *Mundo Desconocido'daki* bir röportaj elime geçti: Burada da rahipten ve iskeletinden söz edilmekteydi.

Çekmecedeki OLANAKSIZ başlıklı haber beni yüreklendirircesine şöz kırpıyordu.

Mundo Desconocido'mm yazıişleri müdürü Andreas Faber-Kaiser'le yıllardan beri dost olduğumuzdan, yardımını rica ettim. Rahip hakkında o da bir şey bilmiyordu, ama Profesör de Aguilar'm adresini bana sağladı. Meksika ve Brezilya'dan konuyla ilgili başka bügiler elde edemediysem de, Profesör bana çabucak cevap verdi: İskeleti bana memnuniyetle gösterecekti; ayrıca resim de çekebilirdim; istediğim her yönden.

İyi de, şu Rahip Le Paige, geçmişin habercisini bulan kişi kim ve neredeydi?

Şili'deki İsviçre Büyükelçdiği 4 Mart 1980 tarihli bir mektupla bana şu karşılığı verdi:

AMBASSADE DE SUISSE — 4 Mart 1980
AU CHILI — Santiago
Ref: 642.0-VU/ke

Sayın von Däniken,

23 Şubat tarihli yazınızı aldığımı bildirerek size şunu söylemek isterim: Şahsen de tanımakta olduğum Belçikalı Rahip Gustavo Le Pa-

ige şu sırada Colegio San İgnacioda, Calle Alonso Ovalle 1480, Santiago adresinde bulunmaktadır. Kendisi son aylarda agir hastalandığı ve uzun süreyle doktor bakımı altında kaldığı içindir ki herhalde bir daha San Pedro de Atacamaya dönemeyecektir.

Andların eteğinde ve güherçile çölünün yakınlanndaki bu yerde bir müze kurulmuştur; burada, o yöreden çıkartılan iskeletler ve başka pek çok obje yer almaktadır.

Sizin Rahip Le Paige ile bir bağlantı kuracağınızı umar, Şili'deki ikametiniz sırasında sizi kabul etmekten memnunluk duyacağımı bildiririm."

Keşke tüm elçilikler böyle sevindirici olsa!

Aynı gün, kitaplarımın İspanyolcaya çevrilmiş tüm nüshalarını elçiliğe göndererek, hasta rahip için àcd şifalar dileğinde bulunduğumu ve kendisini ziyaret etmek istediğimi ona aktarmalarım rica ettim. Elçimiz Bay Casanova 7 Mayıs 1980 tarihli yazısıyla bana karşılık verdi (16):

"Kitaplannızı rahibe bizzat teslim etmek istediğimde hasta olduğunu ve derin koma durumundan bir türlü çıkamadığını söylediler."

Taslağını hazırladığım Güney Amerika yolculuğum pek çok sıçrama noktasından oluşmaktaydı ve Ağustosun ikinci haftasında da Rahip Le Paige de görüşmeye niyetliydim. 6 Haziran'da elime geçen bir ekpres mektupla kafama sopa yemiş gibi oldum (17):

"Sayın von Däniken,

8Ağustos'ta Santiago'da olacağınızı bildiren mektubunuz için teşekkür ederim.

Ne yazık ki Rahip Le Paige'nin 19 Mayıs günü vefat ettiğini bildirmek zorundayım. Onun tarafından kurulmuş olan Atacama'daki Arkeolojik Müze, Casilla 1280, Antofagasta adresindeki 'Universidad el Norte'nin nezareti altında bulunmaktadır.

Rahip Le Paige hakkındaki üç gazete makalesini ilişikte gönderiyorum."

Saygılanmla,
İsviçre Büyükelçisi
M. Casanova

OLANAKSIZ şeklindeki başlıkla ilgili haberler artık bayağı çoğalmıştı. Rahiple ilgili anma konuşması, onun İndio'lara içten gelen bir eğilimi olduğunu ortaya koymaktaydı. Yine bu konuşmaya göre, Tamı adamının sözleri her zaman güvendir nitelikteydi. Ama bu kişi, mezarlarla ve o mucizevî dünyadışı iskeletle ilgili gizemi kendisiyle birlikte götürüyordu.

Tanrı Profesör de Agudar'ın sağlığını korusun diye içimden dua ediyordum.

*Profesör de **Ağalarla** karşı karşıya*

Ağustos sonunda, profesör de Aguilar beni o hoş kitaplığında ve aüe çevresi içinde kabul etti. Kısa bir süre sonra, kitaplarım dolayısıyla onun benim hakkımda her şeyi bildiği ortaya çıktı; doğaldır ki, ben onun hakkında hiçbir şey bilmiyordum. Çekici ve rahat bir kişiliği olan bu gür sakallı beyefendi aradaki çekingenliği hemen ortadan kaldırdı; anlayışlı bir şekdde bıyık altından gülümseyerek, çekmeceden aldığı, yaşamını aksettiren beş sayfalık yazıyı bana uzattı. 1953'de Sevilla'da tıp doktorasını vermiş, 1960'da psikiyatrist olarak Madrid'e atanmıştı. Başhekimliği sırasında birkaç tane *honoris causa* almıştı. İyi ellerde bulunuyordum ve dünyadışı iskeletlerin ilkiyle karşılaşmayı heyecan içinde bekliyordum.

Profesör ise adeta bana işkence edercesine, şampanya servisi yaptırdı; birbirimizin şerefine içtik. Bu şuada karısı ve iki kızı Panama'nm rutubetli sıcağından, çocuklardaki okul bunalımından ve uluslararası politikanın acınacak durumundan söz etmekteydder. Bir ara kendimi tutamayarak bu tath konuşmayı kesmek zorunda kaldım ve kaba sayılacak bir davranışla çantamdan gazeteleri, yazıları çıkarmaya koyuldum. Kuşkusuz, bu sırada sormadan edemedim: "Peki, iskeletlerden ne haber?"

Profesör gülümseyerek beni yatıştırdıktan sonra bir açıklamada bulundu: Önce o buluntuların öyküsünü dinlemeliydim. Onu dinlerken bir ara bu bilim adamının aklından zoru olup olmadığı kuşkusuna düştüm.

Siyahlar içinde üç kişi ve iskeletçikler

Yd 1972. California koyunun Meksika sınırı tarafında ve **Eren**dira yakınlarında bir iskelet bulunuyor; profesör Aguilar bunun, kendisinde bulunanlarla büyük benzerlik gösterdiğini söyledi. Bu iskelet daha soma Meksiko Cit/nin dünyaca ünlü antropoloji müzesine yerleştiriliyor, ünlü antropologlar bunu inceliyorlar, 'dünyasal değil' şeklinde sınıflandırıyorlar.

Bunun ardından garip bir şey oldu: İskelet bir iz bırakmadan kayboldu ve kısa bir süre önce bunu inceleyerek dünyasal olmadığını söyleyen aynı bilim adamları bir gece içinde fikir değiştiriverdiler: Artık eski görüşte değillerdi. Profesör bu sırada bıyık altından

gülümsedi; meslekdaşlannm bu tür 'dayanıklılık' örneklerine yabancı olmamalıydı.

Bu olayın üstünden pek fazla geçmeden, Ramon de Aguilar'ın yanında bir rençber peydah oldu ve yarımda bir iskelet getirdi; bunu, Panama'nın Pasifik sahilinde, San Carlos kumsalında bulmuştu. Profesör pek çok fotoğrafından tanıdığı Meksika'daki buluntuyla bunun arasında büyük benzerlik bulunduğunu hemen farketti. Şimdiyse geçmişi anımsayarak içini çekmekteydi: Bir sürü gazeteci başına üşüşerek onu soru yağmuruna tutmuş ve ertesi günkü baskılardan farkcttiği üzere, ağzından çıkan sözleri değiştirmişlerdi. Bunu çok iyi anlıyordum; bu tür şeylerin sık sık beni de tökezlettiği olmuştu. Profesörün anlattıkları aslında tatsız tuzsuz şeylerdi; sonunda iskeleti görebilmek için lafa karışmadan onu dinliyordum. Derken, iş heyecanlanmaya başladı.

Uç yıl önce bir öğleden soma, baştan aşağı siyahlar giyinmiş üç kişi evinin kapısını çaldılar; kapıyı açan sekreter bayanı sessizce bir tarafa ittikten sonra çalışma odasına girdiler; profesör, yanındaki yardımcının bu kişilere korkuyla baktığını söylerken, kendisinin de pek iyi durumda olmadığını bu arada itiraf etti.

Bu üç siyahlı kişiden söz edilmesi, aklıma MIB'ler (Men in Black-Siyahh Adamlar) denen esrarengiz kişderi getirdi (18): Bunlar uluslararası nitelikli spekülatif edebiyatın unsurlarıydı. Bu kişilerle, gizemli birtakım cinayetler arasında bağlantı kurulur; bunlar "Zaman Yolcuları" gibi birden ortaya çıkarlar, korkunç görevlerini yerine getirdikten sonra da iz bırakmadan kaybolurlardı.

Profesörün sözünü ettiği siyahlı o üç kişi tamı tamma düşündüklerime uyuyorsa da, kuşkusuz karşımdaki bunlar hakkında hiçbir şey duymamıştı. Aynı giysiler içindeki üç kişi oraya gelmişti ve bunlar tümüyle gerçek olduğu gibi, pek çok tanık da onları izlemişti. Yarım saat kadar soma bu görüntüler geldikleri gibi sessizce çekildüer; sanki yer onları yutmuştu.

"Bu adamlar ne arıyor, neyi istiyorlardı?" diye ona sordum.

"BUmiyorum," dedi Aguilar. "Hiçbir şey istemeden sessizce durdular; çok garip ve ürkütücü bir durumdu."

"İskeleti aldılar mı? Bunu inceledilер mi?"

"Hayır," profesör gülümsedi. "Doğal olarak, başlangıçta niyetlerinin bu olduğunu düşündüm ve aklıma, bir türlü açıklığa kavuşmamış olan o Meksika olayı geldi; ama hayır, iskelete el sürülmedi."

"O halde hâlâ sizde mi'!"

"Onu size şimdi göstereceğim!"

Yüreğimden ağır bir yük kalktı; insan yaşamı boyunca olsa olsa bir kez dünyadışı iskelet görebilir!

Profesör de Aguilar masanın üzerine küçük bir pleksiglas kutu koydu. Bu, on beş santim boyunda, on santim enindeydi. Soma kapağı kaldırdı.

Gözlerim yerinden fırlayacak gibi oldu. Hepsi hepsi sekiz santimetre boyundaki soluk renkli, büyük gözenekli bir deriye sahip olan şeye bakıyordum. Üstü örtülü bir fare iskeletine benzettiğim bu şeyi hafifçe tiksinerek elime aldım ve her tarafım inceledim. Birkaç gram ancak gelirdi.

Ön tarafta 'göğüs üzerinde' aynı hizada bulunan iki delik gördüm; bu şey herhalde şişlenmiş olmalıydı. Onun tıpkı bir cenine benzemesine yol açan iki tane kısacık kol kökü belli ki beyaz deriye dikilmişti. Bu nesnede dikkatimi çeken tek şey, arka tarafta, kürek kemiklerinin üstündeki iki uzantıydı: Drakula dişlerine ya da aşırı büyüklükteki meme uçlarına benzer bu uzantılar yanlış yerde bulunmaktaydı.

Soru ve hayal kmklığı karışımı bakışlarla tekrar tekrar profesörü süzdüm; o ise belli bir haz duyarak, elimdekine bir memeliymiş gibi tiksintiyle bakmamı izliyordu.

"Başlıklara geçen iskelet bu mu?" Kısık bir sesle bunu sorduğum şuada, yanlış yolda bulunduğumu biliyordum artık.

"Tam da bu işte!" Profesör başıyla onayladı.

"Bunun dünya dışı olduğuna nereden inanıyorsunuz?"

"Dünya dışı mı?" Ramon de Aguilar o sakallı başım kararlı bir şekilde salladı, *"Ben* bunun dünya dışı olduğuna inanmıyorum ki. Bunu hiç iddia etmedim!"

Bu balonun şişirilmesine kim sebep oldu acaba? Profesör gülüyor, karısı gülüyor, kızları gülüyordu; böylece oluşan neşe, benim hayal kırıklığımı da alıp götürdü. Profesör hiçbir zaman bu 'iskelet'in dünyadışı kökenli olduğu iddiasında bulunmadığını yeniden vurguladı. Evet doğruydu; bu şeyi bir gariplik olarak kabul etmişti, ama bununla herhangi bir fantastik bağ oluşturmak niyeti gütmemişti. Sansasyoncu muhabirler bunu öyle allayıp pullamışlardı ki, ta öteki kıtadaki gazeteciler bu palavrayı olduğu gibi yutmuşlardı.

Eğer insan yanıldığını anlarsa, bunu nükteyle karşılamayı bilmelidir.

NOT:

1. Profesör Aguilar'da bulunan "Dünyadışı İskelet"in şişirilmiş bir gazetecilik örneği olduğunu anlamış oldum.

2. Ben nesnelerin fotoğrafını çekerken (örneğin devlerin ayak izlerinde olduğu gibi) bunların büyüklüğünün tasarlanabilmesi için ölçülerini de veririm. Şu "dünyadışı iskelet" in de sekiz santimetre boyunda olduğu bildirilmiş olsaydı, bu palavrayı yutacak enayi bulunmazdı.

3. Rahip Le Paige'deki kalıntıların da bir daha ortaya çıkacağından kuşkuluyum.

Düşük kaliteli İnka elmasları

5 Temmuz 1980'de üç sütunluk bir gazete başlığına takılıp tökezledim: "İnkalar elmasın sırrmı biliyor muydu?" (19)

İnkalar eski tanıdıklar olup, sürpriz konusunda da bayağı iyidirler. Bunlar, açıklanamayan öteki yetenekleri yanında, yapay elmaslarla da niçin birşeyler çevirmesinler diyerek yazıyı okudum ve afalladım:

"En azından 500 yıldan beri Kuzey Huanuco (Peru)daki geçilmez dağlann arasında bulunan eski İnka tapınağı Cuca'da, bir dağcı gmbunun başında araştırmalar yapan Güney Afrikalı halk bilimcisi Dr. Maath efsanelerle çevrelenmiş bu Güney Amerika ırkına ait tapınağın güneş tanrısına ayrılmış kurban yerinde şaşırtıcı bulgularla karşılaşmıştır. Kap kentinden gelen Dr. Maath, Lima'daki La Cronica muhabirine göre buraya gelen ikinci araştırmacıdır. Daha önce 1935 yılında İspanyol Lepicu Cuca'daki tapınağın harabesine girmeyi başarmıştı. Inkalann, oralarda bulunmayan dev gibi taş bloktan vadilerden sürükleyerek 5000 metre yüksekliğe çıkarması ve güneş tannsı için yapılan tapınakta bunlan kullanmalanndaki gizem bugüne kadar çözülmemiş olduğu gibi, adak yerlerinin birinin altında bulunan elmaslann esran da henüz aydınlanmamıştır. Bilim adamlan bunlann 'sentetik taşlar'olduğunu açıklamışlardır."

Yine bu yazıda açıklandığına göre, İnkalar kurban töreniyle ilgili kap kaçağı, bugün için ölçülemez değerdeki ham elmaslarla süslemekteydiler. Elmaslarla süslü bu kaplardan iki tane bulan Dr. Maath, bunlardan çıkardığı yedi taşı inceleme için Lima'da bırakmıştı. Yazının gerisini okuduğumda, elmas uzmanı ve diplomalı kimyacı Collins'in Amerika'dan uçarak Huanuco yolunu tuttuğunu öğrenmek beni şaşırtmadı. Bu kişi daha sonra anlattıklarında, kendisini yaşamının en büyük keşfini yapan bir kimyacı gibi hissettiğini ifade ediyordu. "Daha önce hiç böyle elmaslar görmedim," diyordu; "uzun yıllardır süren mesleğim boyunca bir karar verebilmek yönünden bu kadar sendelediğim hiç olmamıştı. Bu taşlar sentetik olabilirlerdi, ben onları yarı elmas gözüyle görüyordum. İnkaların ya-

pay-gerçek karışımı elmaslar üretmenin sırrını bilmeleri inanılmaz bir şey olacaktı. Kuşku yok ki, bunlar saf karbon elmaslarıydı; ama özellikleri yönünden, doğal olmadıkları ortadaydı."

Bay Collins daha fazla açılmak istemiyordu; fakat Lima'da uzmanları bekleyen şey, o değerli buluntuları özel bir lup altında gözden geçirmeleri gerektiğiydi. Yazı kuramsal bir iyimserlikle son bulmaktaydı:

Belki de 'Güneş taşlan Reisi'nin mezon üzerinde bulunmuş olan hiyerogliflerin deşifre edilmesi, bu tapınaklarla ilgili gizem ve bilmecelere bir çözüm getirecek. Onbirinci sülaleden Cuzeca adlı bu kişi elmaslann tapınıcısı olup, güneş tannsının kutsal hediyelerinden birine bakmaktadır.

İçinde adların, yerlerin ve gerçeklerin yer aldığı bir rapor işte!

"Yapay-gerçek elmas" konusundaki bir kayıt herhalde gazeteci tarafından araya sokulmuş olmalıydı. Elmaslar ya 'yapa/dular, ya da 'gerçek'. Bu haberde beni kızdıran şey, Peru'yu iyi tanıdığıma inandığım halde o zamana kadar Cuca adlı İnka tapınağını duymamış olmamdı. Onbirinci sülalenin hükümdarı olarak Cuzeca adının verilmekte oluşu bir dikkatsizlik eseri olmalıydı: Bu sülale 1493'den 1525'e kadar sürerdi ve baştaki hükümdarın adı da Huayna Capac idi.

Ama bu, inşam heyecanlandıran haber karşısında önemsiz kalıyordu: Elmaslar- belki de yapay kökenli. Tanrım!

Doğruca gidip, Kiribati yolculuğunda da bulunmuş olan dostum Rico M er curio'nun kapışım çalarak, onu uğraşıp durduğu elmasların başmdan ayırdım.

"Yapay elmaslar nasıl oluyor? Var mıdır bunlar? Nasd üretilir, kaça mal olurlar?" gibi sorularım üzerine şunları öğrendim:

Lavoisier (1743-1794) modern organik kimyanın kurucusuydu. Onun 1886'da gösterdiği üzere, elmas karbondan oluşmaydı ve yapısal olarak da, doğada sık sık rastlanan grafitle eş durumdaydı.

İşte bu bilgi 19. yüzyıl sonundaki araştırıcıları kışkırttı ve 20. yüzyılın ilk yarısı yapay elmas oluşturmak için harcanan çaba ve deneylerle geçti. Ancak 1954 yılında geliştirilen Belt cihazıyla, yüksek basmç ve büyük sıcaklık altında elmas terkibini oluşturmak mümkün oldu. Bu işlem şöyledir: Bir yüksek basmç cenderesi içine deney kabı yerleştirilir; bu kab, 35000 atmosfere ve 1600 derecelik sıcaklığa dayanabilir durumdadır. Bu gibi zorlu şartlar altında grafit elmasa dönüşür; işlem sırasında katalizör olarak da nikel veya çok

pahalı bir kimyasal element olan tantal kullanılır. Rico'nun anlattığına göre bu işlem çok karmaşık ve pahalı olup, bu şekilde üretilen elmaslar da gerçek türdekdere rakip olacak durumda değildi.

Öğrenmek istediğim de buydu işte: Sentetik elmas üretimi için, İnkalar'da mevcut olmayan teknik bir *know-how* (sistem bdgisi) gerekliydi. Eğer Cuca tapınağında gerçekten birtakım pırıltılı taşlar bulunduysa, o zaman ya İnkalarda son derece modern bir teknolojinin var olduğunu kabul edecektik... Ya da, bu şeylerin, çok gelişmiş bir uygarlık ve tekniğin temsilcileri tarafından verdmiş hediyeler olduğu sonucuna varacaktık.

Beni heyecana sürükleyen o makale *La Cronica* gazetesinde çıkmıştı. Bunun yazıişlerine hitaben hemen postalanan mektuptaki isteğim, haberin orijinalinin gönderilmesiydi. Bu mektubun alındısı ve bununla ilgili uluslararası posta işaretleri ekli zarf elime geçtiği halde, Lima'dan hiç ses çıkmadı. Santa Monica'daki (Los Angeles) 'Gemoloji Enstitüsü'ne başvurarak, doğal, yapay ve taklit şeklindeki taşları birbirinden ayırdetmenin yollarını sordum ve ayrıca uzman Collins'i araştırdım. Hiçbir ses çıkmadı.

"Cuca Yun nerde olduğunu bana söyleyebilir misiniz?"

1980 yazında Peru'daki uzun ikametim sırasında, plan dışı birkaç boş günüm olduysa da, bunları mini yolculuklarla geçirmek istemedim.

Bir sabah eski püskü bir Lima taksisiyle Cronica'mn binasma gittim; bunun bol renkli ve yüksek tirajlı bir gazete olduğunu öğrenmiştim. Başlangıçta kuşkulu bir nezaketle beni karşılayan yazı işleri müdürünün bu tavrı, ona çiçek yerine *Beweise* adlı kitabımın İspanyolca baskısını sunduğumda hemen değişiverdi. Ona, bir Alman gazetesinde okuduğum ve kaynak olarak *Cronica'daki* habere dayanan, Cuca'da elmas bulunması öyküsünden söz ettim. Müdürün bundan hiç haberi yoktu ve yardımcısını çağırdı. Derken büyük palavra ortaya çıktı: kimsenin ne Cuca'dan ne de oradaki yapay elmaslardan haberi vardı.

"Ama bu olamaz!" diye atddım. "Benim bildiğim Bir Nisan şakası yazın ortasında yapılmaz!"

Müdür, o kalın purosunu gözden gizleyen dumanların arasından konuştu: "Bu görevde bulunduğum geçen yıldan beri gazetede böyle bir haber çıkmadı. Arşivi istediğiniz gibi araştırabilirsiniz."

Kendimi yan binadaki dar ve uzun odada bulduğumda umutla-

rim kırıldı: Her taraf evraklar, dosyalar, ydlık ciltler ve buna benzer şeylerle kaplı olduğu gibi, ortalıkta tam bir klasik Latin Amerika karmaşası göze çarpıyordu. Allahtan ki üç tane hoş arşiv memuresi işleri biraz düzeltti. Burada da, benim özel arşivimde olduğu gibi çiftli bir sistem uygulanmaktaydı: Zamansal ve konumsal. Zaten *Cronicd'raa* dışındaki tüm Lima gazetelerinde durum daha da karmakarışıktı.

Önümde 'Arkeoloji' başlığı altında toplanmış bir tepe duruyordu. Neyse ki bayanların ve cin gibi gönüllülerin yardımları sayesinde hiçbir haber atlanmıyordu. Cuca konusunda bir şeye rastlanmıyordu. Acaba bu Cuca denen yer var mı, diye aklımdan geçiriyordum. Peru sözlüğünde Cuca kelimesi kayıtlı **değüdi,** fakat binlerce İnka yeri açısından, bu önemli olmamalıydı.

Otelden açtığım bir dizi telefonla, Peru'daki tanıdık tüm arkeologlara, etnologlara ve bu arada yaşamlarım Inkalar'a adadıklarım söylemiş olan bir sürü baya sorular sordum. Bunların hiçbiri Huanuco dağındaki Cuca tapmağım bilmiyor idiyseler de, hemen hepsinin konuşması güven ve umut vericiydi: Peru'da o kadar çok İnka harabesi vardı ki, bunlardan biri özel bir durum göstermedikçe literatürde yer almıyordu.

Çocukluklarından beri izcilik yapan kişilerden plan ve haritalar edindim. Alman gazetesinin haberine göre 5000 metre yukarıda bulunması gereken Cuca tapınağının, bu durumda ebedi kar ve buzlar arasında olması gerekiyordu. İyi! Huanuco 3000 metre yükseklikte olup, bunun kuzeybatısında *Cordillera Blance* (beyaz Kördüler) yükselmektedir ve bu sıradağlar Huascaran ile 6788 metreye ulaşır. Huanuco'nun çevresindeki 100 kilometrelik bir uçuş alam içinde beş bin metrelik birkaç dağ daha varchr ve Cuca tapınağı bunlardan birinde olabdirdi. Daha doğrusu, buna 'inşallah' demek gerekirdi.

Aero Peru 50.000 nüfuslu kente haftada iki sefer yapar. Başka zamanlar her taş yığınına dikkat çekmek isteyen turist rehberi burada uyarıda bulunur: Yukarı Huallago'da yer alan eyalet başkenti ılımlı iklimi dolayısıyla, yabancı turistler için kayda değer pek bir manzaraya sahip değddir. Bence, durumu hafifletme çabasıydı bu. Huanuco umutsuz bir yerdir kısacası; ama ben yine de Turistas otelinde üç gün kaldım. Burada Ica, Nazca veya Cuzco gibi daha büyük kentlerdeki gösterişli otellerin firma işaretleri göze çarpar.

Otelin yakınındaki eski bir evde oluşturulmuş bir müze, zayıf, keçi sakallı ve sinirli bir adamın özel malıdır. Müzeyi meydana geti-

ren dört oda bir sürü ıvır zıvırla doludur; duvarlarda doldurulmuş hayvanlar, bu arada altı bacaklı bir koyun, garip arkeolojik figürler ve kafataslan yer almaktadır. İşiyle ilgili uyduruk şeyleri almak için ülkeyi dolaşan keçi sakallı, Cuca hakkında hiçbir şey bilmiyordu.

Huanuco'nun yerel gazetesi, gerektiğinde ya da haftada bir falan çıkıyordu: Bunun redaktörünün ve karısının, isteğim üzerinde düşünebilmek için bol bol zamanları olmuştu. Hayır, Cuca'dan, oradaki bir tapmaktan ve elmaslardan söz edildiğini hiç duymamışlardı. Orada arkeologlar da yoktu ve zaten çoktan beri kazı yapdmıyordu.

Hay Allah! Yine mi palavralara kapılıp hayal peşine düşmüştüm?

Akşama doğru pazar yerindeki yeşil bir sıraya çöktüm ve dalgınca geçip gidenleri seyretmeye başladım. Okul çağındaki kız ve erkek çocuklar kollarının altında kitapları, çantaları ve bir örnek üniformalarıyla evlerine doğru koşturuyorlardı: Kızların üniforması beyaz bluz ve koyu gri ceketti; erkek çocuklarsa gri pantolon ve beyaz gömlek giymişlerdi. On iki yaşlarında üç tane kız önümde durdu ve meraklı Havvalardan biri sordu: "Nerelisin sen?"

Soma konuşmaya daldık. Öteki öğreneder de toplandılar; tenleri kahverengi, saçları ise zift gibi siyahtı bunların. Onlar soruyor, ben karşılık veriyordum. Benden İsviçre milli marşım söylememi rica ettüer; eğer ülkelerinin bir halk şarkısını söylerlerse bunu yerine getireceğime söz verdim. Onların doğal bir kaynaşmayla söyledikleri bu şarkı, bir pan flütün eşliğiyle bizde de tanınmıştır. *El Condor pasa*. Benim milli marşı şakımaya başlamamla yeni meraklılar toplandı. Kendimi bir ara misyoner gibi gördüm. Genel konuşmayı bir tarafa bırakarak birdenbire soruverdim:

"İçinizden hiçbiri İnka tapmağı Cuca'yı biliyor mu? Onun burada, ülkenizin dağlarından birinde olması gerekiyor."

Çocuklar boş bakışlarla beni ve birbirlerini süzdüler: Yo, Cuca hakkında hiçbir şey duymamışlardı.

Onlardan, bu konuyu akşam ebeveylerine, sabah da öğretmenlerine sormalarım rica ettim. Aynı yer ve saatte kendilerini bekleyecektim ve bana kim Cuca'nin yerini söyleyecek olursa, on Amerikan doları kazanacaktı. O akşam Huanuco'daki pek çok adede Cuca sözü edilmiş olmalıydı.

Tatilin ertesi günü, buna biraz iş kokusu karıştırmak için Huanuco'nun hemen dışında bulıman Kotoş harabelerine gittim. Ko-

nuyla ilgili literatürden, Kotoş'un İnka öncesi bir yerleşim merkezi olduğunu ve burayı kimin kurduğunun bir türlü öğrenilemediğini biliyordum. Ufak bir tepenin üstünde bulunan bu harabeler kendinden söz ettirecek kadar önemli bir yer değildir. İnka öncesi yapımcılar monoütlerle uğraşmayı, taş bloklar üzerinde çalışmayı henüz bilmiyorlardı; teknik "esinlendiren öpücüğü" vermemişti daha. O gün tek ziyaretçi bendim. Turist rehberinin uyarısını dinleyen ötekiler Huanuco'ya ve dolayısıyla Kotoş'a pek geliniyorlardı. İyi de ediyorlardı.

Çocuklarla olan ikinci randevumdan bir şey çıkmadı. Ne aileleri ne de öğretmenleri Cuca hakkında bilgi sahibiydiler. Öteki İnka tapınaklarını ziyaret etmek öneriliyordu bana; ama yalnızca Cuca'yı arıyordum ben.

Kesin sonuç:

O ciddi Alman gazetesindeki sansasyonel haber her türlü temelden yoksundu. Eğer bu yazı 1 Nisan'da çıkmış olsaydı, güler geçerdim o zaman; tıpkı *Sterne und Weltraum* dergisinin 1980 Nisan sayışma yaptığım gibi. Bunda güya Macar kaynaklı bir haber yer almaktaydı: 'La SUla'da Arkeoloji'. Habere eklenen akademik kısalıktaki üç fotoğrafın, Santiago'nun kuzeyindeki Atacama çölünün 2400 metre üstünden çekildiği bildiriliyordu. Orada Kolomb öncesi çağlardan kalma İndio yerleşim merkezleri varmış. Resimlerdeki taş işaretlerinde halkalı şekliyle Satürn'ü andıran bir şey vardı. Yazı ise şöyleydi:

Eğer her iki şeklin birkaç yüzyıldan, hatta Avrupa'nın teknik uygarlığından çok daha eski oldukları ortaya çıkarsa o zaman, Güney Amerika'da pek çok araştırma yapmış olan Erich von Däniken'in yazıları konusunda yeni bir tartışmanın açılması gerekecektir."

Kaynak olarak da şu veriliyordu: 'D. Niken ef al., Ver. Arch. Ung. 11, 222 (1979)'. Bence bunun anlamı şuydu: "Däniken ve Genel Saçmalıkları".

Eğer La SUla'da ispatı vücut edersem bu, oradaki teleskobu daha büyük saçmalara yöneltmek için olacak, yoksa uzaydaki sabun köpüklerim seyretmek için değil.

Her 1 Nisan'da bu tür şakalara izin vardır. Öteki günlerde ise okur, görünüşte ciddi, ama aslında sansasyonel haberlerle aldatılmamalıdır. Ben, değersizlik örneği olan böyle üç olayı ortaya çıkardım. Evet aklanmıştım, ama dönüşüm daha akıllıca oldu.

V
ADANMIŞ TOPRAKLARDA MI?

İnanç, başlangıç değil, tüm bilgilerin sonudur.
Johann Wolfgang Von Goethe

Hindistan ve Pakistan'ı yaptığım kısa ziyaretlerden tanıyor ve okuduklarımdan dolayı, Pakistan'daki tarih öncesi Mohenjo-Daro kentiyle Hindistan yaylalarındaki yıkık tapmak ve piramitler hakkında bilgi sahibi bulunuyordum. Ama bu yerleri dolaşacak kadar kalamamıştım oralarda. Daha önceki ziyaretlerim, uçakla çabucak ve rahatça vardabdecek kentlere yönelik olmuştu. Eğer aynı anda pek çok neden bir araya gelmeseydi, belki de "araziye" hiç çıkmayacaktım: Hindistan'da İsa'nın mezarı bulunduğuna ilişkin bir şeyler duydum. Çok önemli bir haberdi bu. Bunun ardından Kalküta'daki yayıncım Ajit Dutt bana yazarak, uzun zamandan beri planlanan ziyaretim için vaktin geldiğini bddiriyor ve eğer bunu yapacak olursam, kendisine de "portatif' bir yazı makinası getirmemi istiyordu; kendisi orada bulamamış da!

Yaşamım boyunca başımdan geçen, insanın bir etkide bulunmadığı veya bulunmaması gereken olaylarda, şans ve rastlantılar benim için genellikle yönlendirici unsurlar olmuşlardır. Tahran'dan gelen bir yazı elime ulaştığında, Hintli yayımcının mektubuna henüz yamt vermemiştim. Bu son yazıyı bana gönderen, yıllar boyu yazışma arkadaşım olan Dr. Kamil Botoşa idi; kendisi, Kermanaşa kentine kadar uzanan 80 küometrelik bir çöl yolculuğundan yeni dönmüştü. Bana yazdıklarına bakılırsa, orada yüzlerce mağara ve kaya işaretleri görmüştü ve bunlar ona, kitaplarımda sözü edden uçan varlıkları ve astronot benzeri figürleri ammsatmıştı. Bu mağaralar ancak yöre yerlüerince biliniyordu ve arkeolojik açıdan bakir bir durumdaydılar. Dr. Botoşa bu arada bir öneride bulunuyor ve

eğer uzun bir deve yolculuğu yapmak istemiyorsam, arazi yolculuklarına elverişli bir araç edinmem gerektiğini bddiriyordu.

Şöyle bir düşündüm. Mohenjo-Daro harabeleri Pakistan'da olup, Dr. Botoşa tarafından övülen Batı İran'daki harabeler de Irak sınırından kuş uçuşu 150 kilometre uzalıktadır. Dünya küresine bakıldığında, tüm bunlar cücemsi boyutlarda ve birbirlerine çok yakın görünmekle birlikte, bu hedefler arasında düz hat olarak 2500 kilometrelik bir mesafe vardır. Haritaların karşısında uzun uzun düşündükten sonra, bana çok ilginç gelen ve zincirleme durumda bulunan o arkeolojik noktaları keşfettim: Bunlar Pakistan ve Irak sınırları arasmda yer almaktaydı. Şöye bir işaretleme yaptım:

- Güney İran'daki Soghum Vadisindeki Tepe Yahya. 6000 yd önce Elam Krallığının merkezi olan bu kent, M.Ö. üçüncü yüzyıldan beri birtakım roller oynamıştır. Tepe Yahya'da en eski yazılı tabletler bulunmuştur ve bunlar Sümerler'inkinden de öncelere gitmektedir. Bir Amerikan-İran kazı ekibi 1971 yılında yaptığı çalışmalar sonucu şunu açıkladı: Burası M.Ö. 4000 yıllarında bir ticaret merkezi olmalıydı. Onları bu karara varmaya şunlar yöneltmişti: Bulunan tabletler, malların alındısı ve teslimiyle ilgdi makbuzlar niteliğindeydi. Ayrıca bu tepelerde, açıklanamayan motiflerle süslü kap kaçağın yanında yüzlerce de mühür bulunmuştu. Hiç kuşku yoktu: Tepe Yahya bir yolculuğa değerdi.

- Bugünkü Şiraz kentinin 100 kilometre güneyinde, Firuzabad ovasında eski Sasani kenti Ardaşir Kureh bulunmaktadır. Tıpkı pergelle çizilmiş gibi yuvarlak olan kentin 2,16 kilometre çapında olduğunu okuduğum şeylerden biliyordum. Sasani sülalesinin kurucusu Ardaşir Papakan, kenti dört caddeyle dört eşit büyüklükteki bölüme ayırdı ve bunları Evren'in tasvirleri olarak kabul etti. Tam orta yerde 30 metre yükseklikte kapısız ve merdivensiz bir kule bulunmaktaydı. Arkeologlar bu garip yapının amacı konusunda bir açıklama yapamıyorlardı. Bu yapının beni büyüleyişi, Sasander'in ataları olan Partlar'ın elektrik denen şeyi bilip bunu kullandıklarını öğrendiğimde daha da arttı. Partlar'ın, Bağdat müzesinde bulunan elektrik pilleri konusunda daha önce bilgi vermiştim.

- Keşmirdeki İsa mezarı, Mohenjo Daro harabeleri, Tepe Tahya adlı eski kent; bunların hepsi tek bir yolculuk sırasında görülebdecek bir hat oluşturuyordu. Buralara gitmehydim, ama nasıl?

Karmaşık yol hazırlıkları

Uzun ve sürprizlerle dolu yolculuklar için insanın yanma alması gereken şeyler, normal girişimlere göre çok fazladır. Hindistan ve Pakistan'daki yol şartları büyük kentlerde yapdan birkaç duraklama dışmda en azından Orta ve Güney Amerika ülkelerindeki kadar kötüdür. Taş yığınlarından oluşmuş kentler arasında kaynaşan milyonlarca insan arkada bırakıldığında, yollarla başa çıkmak zorlaşu. Bu iş için bir arazi aracı kaçındmazdır ve bu kiralık olarak kolayca bulunmaz.

Eğer kendi arabamla İsviçre'den yola koyulacak olursam, gidiş ve dönüş için dört aylık bir süre kâfi gelemez. Yöresel duraklamalar ve olası politik huzursuzluklar göz önüne alınacak olursa, bunu altı aya çıkarmak gerekir ki, takvimimde bu kadar uzun süreye yer ayıramam. O halde bu zaman kaybı akla yakın bir süreye nasıl indirilebilir? Hesaplar ve kara kara düşünmeler sonucu tek bir çözüm ortaya çıktı: British Leyland'dan bir Range Rover satın alıp bunu gemi veya uçakla önceden oraya göndermek ve dört tekerlek üstünde hedef noktalarını izleyerek İsviçre'ye geri dönmek...

Arabanm satın alınması yalnızca bir telefona bakıyordu. İki hafta soma, inşam etkileyen bir büyüklük ve yapıya sahip bu araç evin önündeydi. Bu araba jipten hızlıdu; dört tekerlek diferansiyeline sahip olup, rahatlık ve yer genişliği bakımından da daha iyidir. Bununla birlikte, aracm teknik özellikleriyle ügüi sözlerimi daha sonraları geri aldım. Dağlarda ve çöllerde geçen yolculuklar şuasında onda pek çok zayıf nokta keşfettim. Benzin pompası bozulursa ne olur? Gerektiğinde, 3 046 000 kilometrekarelik ve üzerinde 500 mdyon insamn yaşadığı bir ülkede bir yedek pompa bulabilir miyim? Normal akü durumu yeterli olur mu? Arabanm karoseri ince çöl kumlarına karşı koruyucu olabilir mi? Bujder, yağ filtresi ve lastikler ne durumdadu? İçimden bir duygu bana akıl verirken, arkadaşlarım da takılmadan edemediler. Gerekli her şeyden bir çift alırken, zor yolculuk sırasmda beni çamur ve bataktan kurtarabdecek bir de çekme halatı edindim.

Bizim Range Rover Paris'in Orly havaalanında Karaçi'ye gidecek bir Air France uçağına yüklenmesinden önce onun benzin deposunu boşaltmamız, lastiklerin havasmı yarı yarıya indirmemiz ve aküleri çıkarmamız gerekti. Bu şuada yükleme sorumlusuna başvurarak, aracm Karaçi'ye varışında gölgeli bir yerde muhafazası konusunda oradaki Air France bürosuna haber yermesini rica ettim:

Ecza dolabımızdaki ilaçların, oranın sıcağında bozulmalarını istemiyordum.

Bir konteynere yerleştirilen aracımızın havaya kaldırılarak uçağın ambarında kayboluşunu izledik.

Arabamı yeniden ele geçirmek istiyorum!

16 Ocak. Geceyansmdan biraz önce Lufthansa'mn DC/10 uçağıyla Karaçi'ye, insanı soluksuz bırakan bir rutubetin içine indik.

Polisi andıran beyaz giysili bir gümrük memurunun önünde kuyruk oluşturduk. Pasaportumuza damganın basılması dünyanın zamanını aldı. Ancak gece üçe doğru otele gidebildik.

17 Ocak. Air France sıska bir Pakistanlı olan Bay Lakmiehr'i otele gönderdi: Bu kişi gümrükte yanımızda olacakmış. Niye ki? Bir *Carnet de passages'a* sahibiz. Adam hemen 'A' formülerini soruyor. Böyle bir şey yok bende, ayrıca bunu bilmiyorum da; arabanm karnesini gösteriyorum ona.

Yorgun bir bakışla bizi süzen Bay Lakmiehr bunun bir önem taşımadığını, bir gece önce arabayı deklare ettirmemiz gerektiğini söylüyor. Ona, arabanm bizimle birlikte -Sekreterim Willi Dünnenberger ve ben- uçmadığını, günlerce önce oraya gönderildiğini bildirdim. Bizim bu ihmalimiz Pakistanlı için anlaşdmaz bir şeydi. Birlikte havaalanı gümrüğüne gittik. Adam orada benim adıma, yaklaşık şu içerikte bir dilekçe doldurdu:

Çok Yüce, çok saygıdeğer Bay Gümrük Müfettişi!

Ben,....

Sayılı İsviçre pasaportunun sahibi Erich von Däniken bir gece önce buraya geldim ve vanş anında arabamı deklare etmeyi ihmal ettim. Buna gerçekten pişmanım ve sizin sonsuz hoşgörünüze sığınarak hatamı bağışlamanızı ve bana bir 'A'formu vermenizi istirham ediyorum."

Uç saat sonra bu 'A' formunu aldım ve otuz saniyede doldurdum. Bay Lakmiehr bizi bir büroya götürdü; buradaki daha uzun bir bekleyişten soma sonunda 'A' formu damgalandı. Bizim Pakistanlı kendisini izlememiz için öteki büroyu işaret etti. Burada, ilk damga bir ikincisi tarafından teyit echidi. Bu 'bürolar' açık hangarlar olup, tavanlardaki vantüatörler halsizce dönmektedir; buralarda yalnızca tek bir sandalye vardn ve bunda da memurlar oturmaktadır. Arada bir kedilerin fare kovaladığı görülür.

'A' formunu bir savaş antlaşması gibi elinde sallayan Bay Lakmiehr bizi peşinde sürükleyerek, havaalanının ta öteki ucunda bulunan sonsuz uzunlukta bir caddedeki binaya götürdü. Niye bir taksiye binmiyorduk? Adam sessizce işaret ederek o uzaktaki, güneş altında yanan binayı gösteriyordu. İyice bozulmuştum artık ve bunu da gizlemedim. Masanın arkasındaki adam gülümsüyordu! Bizden özür dileyerek bir sandalye getirtti, pasaportuma baktı ve bir imza aldıktan soma arabamın anahtarım uzattı. Tamam işte. Sonuca ulaştığımız için mutluydum.

Bay Lakmiehr yeni bir tura başladı. "Nereye? Niçin?" diye sorular sorduğumda, o yumuşacık bir sesle, arabanın henüz gümrük alanı içinde bulunduğunu ve onu oradan çözmek için yine bir gümrük memurunun gerekli olduğunu söyledi. Bu memuru ise havaalanının çapraz ucunda, ta karşı tarafta bulabildik. Kahverengi yüzlü bu adam bir gülümsemeyle bizi temin ederek, bu işi ele alacağını söyledi: Bugün vakit çok geç olmuştu. 25 kilometrelik bir yolculuktan soma otele döndük. Panik içindeydik artık.

18 Ocak. Saat tam dokuzda havaalamndayız. Bay Lakmiehr bir yığın formla yelpazeleniyor; gece boyunca bunlarla uğraşmış. "Arabam nerede?" diye sorarak kendini övmesine son veriyorum. Dev gibi bir hangara doğru kendisim izlememizi rica ediyor. Daha ta uzaklardan o sonsuz insan kuyruğunu görüyorum. İnatçı bir havayla bunları geçiyor ve masanın gerisindeki ilk kişinin karşısında duruyorum: "Bağışlayın, çok uzaklardan geldim ve yolculuğuma hemen başlamam gerikiyor. Tüm formaliteler tamamlandı; işte 'A' formu, işte karne..."

Beyaz giysili adam bana sırıtıyor: "Bu karne havaalanlarında iş görmez; ancak karayolu gümrüğünde veya limanlarda işe yarar. Arabalar normal olarak uçakla gelmez!"

Tıpkı bir duş gibi her yanımdan sular akıyor olmasaydı, şimdi iyi bir ter dökerdim herhalde.

Artık sesimizi kesmiş olarak Bay Lakmiehr, Willi ve ben bir buçuk saat boyunca Karaçi'yi arşınlayarak limana ve oradan da kocaman bir yer olan gümrük binasına gittik: Burada yüzlerce memur ve yüzlerce masa bulunmaktaydı. Tavanda tam -bunları sayacak vaktim olmuştu- 41 tane yararsız vantüatör mırıldanıp durmaktaydı. Buradaki hiç kimse uluslararası geçerliğe sahip 'Carnet de passages'ın adını duymamıştı! Umutsuzluğun verdiği bir cesaretle ve

oradaki şamatayı bastıran bir sesle haykırdım: "Burada 'Carnet de passages' için yetkili olan biri var mı?" Bunun etkisi muazzam oldu. Birden ortalıkta ses soluk kesildi. Baylar işlerini bırakarak dik dik bana baktılar. Arkada, ta gerderde kel kafalı ve gözlüklü biri ayağa kalktı.

"Yetkdi olan siz misiniz?" diye ona bağırdım bu kez.

Adam bayağı korkmuştu. Ben de öfkeden dostluğa doğru bir geçiş yaparak onunla yumaşakça konuştum ve yeniden yerine oturmasını rica ederek, iki günden beri arabamın peşinde olduğumu ve bu oyunu daha fazla sürdürmek istemediğimi söyledim. Kel kafalı adam bana şu karşılığı verdi:

"Arabanız iki saat içinde otelinizin önünde olacak!"

İnsan adamım bulmayı bilmeli! Bu kişi Bay Lakmiehr'e üç yeni form uzattı; o bu formlarla hangara giderek arabayı kontrol ettirecek ve geri geldikten sonra da araç serbest bırakdacaktı.

Bay Lahmiehr bize ısrarla, artık yalnızca tek bir memurun gerekli olduğunu, bunun da arabayı inceleyeceğini, daha soma ise limana gidebileceğimizi söylüyordu. Kenti yeniden geçerek aynı hangarın önünde durduk. Ben keyifle kel kafalıya doğru yürüdüm:

"Tamam işte! İşte 'A' formu ve öteki üç tanesi. Mührü basıyor musunuz?"

Bu sırada hiç görmediğim bir şeyi görüyorum; adamın kel kafasında oyuklar oluşmaktaydı. Hayır, diyordu bizim ürkek tavşan; mührü basamazdı, bu dosya, müfettişle ilgdiydi. Bay Lakmiehr'e en kötü bakışlarımdan biriyle baktım.

"Arabanız nerede?" 4 numaralı binadaki gümrük müfettişi sordu.

"Hangarın birinde," dedim.

Ne yazık ki Müfettiş orada yetkili değilmiş, hangarın kendi polisi varmış. Hangar polisi ise bizi başından savdı: Öteki meslektaşları yanlış biliyormuş; arabam 7 numaralı salondaki gümrükteymiş. Oradan hemen bir 'serbestlik belgesi' alıp, ardından, sonuçta, arabama binebilirmişim.

7 numaralı salonda gevezelik eden müfettişler. Grubun birine yaklaşıyorum: "Baylar, konukseverliğinizi takdir ediyorum; ama burada oynanan oyun sinirime dokunmaya başladı. Hiçbiriniz 'Carnet de passage' diye bir şey duymadınız mı?"

Omuz silkmeler. Onlara form destesini gösteriyorum ve o son damgayı basmalarım rica ediyorum. Beyaz giysili biri benimle hangara yürüyor.

Range Rover'imi yeniden görüyorum orada! Hâlâ mavi kayışlarla bağlı olarak, iki metre kadar yukarımda, bir ayaklığın üzerinde duruyor. Müfettiş o hizmetsever başını salhyor: "Araba aşağıya indirilmeli! Onu nasd teftiş edeyim?"

"Sizin tüm bilmeniz gerekenler karnede yazdı."

"Orada yazılı olanlarla, arabanın birbirini tuttuğunu bana kanıtlayabilir misiniz?"

Sol elimle karneyi tutarak ayaklığa tırmanıyorum. Artık onun gözünün seçemediği bu yerden karnedeki verileri okumaya başlıyorum. Bunu da, sanki arabadaki yerlerden okuyormuş gibi biraz tutukça yapıyorum. Adam arabaya şöyle bir bakıyor, soma kalemini formüler üzerinde çiziktiriyor. İş bitti.

Hangar nöbetçisine, orada kimin çalıştığını soruyorum. Beni içinde birinin uyumakta olduğu bir kulübeye gönderiyor. Adamı yavaşça uyandırarak, şimdi 'Serbestlik Belgesi' almak için limana gideceğimi, bu arada arabayı aşağı indirecek olursa bunun karşılığını cömertçe ödeyeceğimi söylüyorum.

Yeniden Karaçi'yi boydan boya geçiş. Gümrük binasındaki kel kafabya gidiyorum. "Oldu! İşte bütün formlar! Hepsi damgalı, eksiği yok!"

O gülümsüyor ve bana bir sandalye iteliyor. Üç dakika kadar beklersem... Tam iki saat bekliyorum. Akşam saat 19'da benim karne damgalanmış durumda.

Bay Lakmiehr yavaş bir sesle, bu saatte havaalanına gitmenin anlamsız olduğunu söylüyor. Damga kovalamakla geçen o gün boyunca adamın ağzından çıkan tek söz buydu.

19 Ocak. Sabah sekizde bize neşeyle işaret eden Bay Lakmiehr her şeyin tamam olduğunu, yalnızca bir 'Kapı Geçişi'ne gereksinmemiz olduğunu söylüyor. Bu da nesi? Önümde yeni engeller görüyorum. Adam bir solukta açıklıyor: Hangar caddeden bir bariyerle ayrılmaktaymış ve burada askerler durmakta olup, geçmek için bir 'Kapı Geçişi' gerekliymiş.

Öğleden sonra olup da bu lanetli belgeyi verecek kimse görünmediğinde hemen hangara gidip arabaya bineceğimi ve o bariyeri arabayla yarıp geçeceğimi söyledim. Artık benimle biraz samimi hale gelmiş olan Bay Lakmiehr bunu yapmamam için yalvardı: Beni vururlarmış ve ayrıca onu benim yanıma göndermiş olan Air France da ona kızarmış. Hangara doğru yürüdüm.

Range Rover hâlâ ayaklığın üzerindeydi. Oradaki işçüerden, bunu aşağı indirmelerini rica ettim; karşdığında iyi para ödeyecek-

tim. Aralarındaki uzunca bir konferanstan soma üç kişi ağır ağır mavi kayışları çözmeye başladı. Saat beşte araba yere inmişti. Birden aklıma geldi: Benzin deposu boştu, aküler çıkarılmıştı ve lastiklerde de yarım hava vardı; Orly"deki şu lanet olası iş! Taksi şoförlerinin birinden bir bidon benzin satm almasını rica ettim; soma aletleri ele alarak aküleri yerine taktım, bu arada Willi de lastiklere hava basıyordu. Taksi şoförü saat yedide geri döndü. Havaalam paydos etmişti. Yapılacak bir şey yoktu.

20 Ocak. Saat sekizde havaalamndayız. Bay Lakmiehr'e soru: "Kapı geçişini aldınız mı?" Hayır, diye gıdakhyor adam; bunu yalnızca havaalam müdürü verebilirmiş ve hafta sonunda da kendisi bulunа m azmış. Niye hafta sonu? O gün cumartesi değd mi?

"Müdür nerede oturuyor?"

Bu soru Pakistanlının diğine işliyor. Adam yüksek bir memurmuş, pazartesiye kadar beklemeliymişim. Her türlü engele karşm bu yüce kişinin adresini ele geçiriyorum. Taksiyle 30 kilometrelik bir yolculuktan soma, gösterişli bir parkı bulunan villanın önünde duruyoruz. Yüzü örtülü bir hanım Müdür Bey'in evde olmadığım söylüyor. "İyi," diyorum ben de, "geri dönünceye kadar parkta beklerim."

Bir süre sonra delikanlının biri kuşatmamı sona erdirmek istedi. Ona, kitaplarımın İngilizce çevirilerinden üç tane vererek, Şefle iki dakikalık bir görüşme ayarlamasını rica ettim. İçeri davet edildiğimde, arabam yüzünden sürdürdüğüm dört günlük savaşı anlatarak, beni hem malıma hem özgürlüğüme kavuşturacak, ayrıca kaybolan zamanımı kazandıracak imzayı atmasını o kişiden rica ettim. Evrakı alan müdür yeşil keçe kalemiyle bunu cızırdattıktan soma tek bir söz söylemeksizin bana uzattı. Belki de hafta sonlarında konuşmuyordu.

Bay Lakmiehr bu imzaya bir mucize eseriymiş gibi bakıyordu.

Off! Doğru arabaya ve bu formlar cehenneminden dışarı. Bariyerin önüne geldim. Oradaki asker arabamn içinde ne olduğunu bdmek istiyordu. Sesime değişik bir ifade vererek, kendisinin bahtım karartmak istemediğimi, çünkü arabamn en yüksek makamca serbest bırakılmış olduğunu söyledim. Asker hemen kulübeye doğru sıvıştı ve bariyer kalktı. Otomatikti bu.

Özgürlük. Dört buçuk gün içinde 23 büro, 23 imza ve 300 kdometrelik yolculuktan sonra.

Srinagar Yolculuğu ve Kutsal İnekler

İlk hedef olarak Batı Pakistan'daki Lahor'u belirledik; 1,3 milyonluk nüfusu olan bu kent önemli bir endüstri merkezi olduğu kadar, ünlü Pencap Üniversitesi'nin de bulunduğu bir kültür merkezidir.

Harita, İndus'un altındaki Haydarabad'a kadar 150 ltilometrelik uzun bir yolu işaret etmekteydi; "Super Highway" denen bu yolda Pakistanlılar kaynaşıyordu. Karaçili bir taksi şoförü bizi, karmakarışık caddelerden, insanların doldurduğu pazar yerlerinden ve fakir mahallelerinden geçirerek asfaltla kaplı gösterişli caddelere ulaştırdı. Arabanın tüm camları açık olduğu halde içerideki ısı 41 dereceydi!

Yolumuzu pusulayla ve burnumuzun doğrusuna izlemek zorundayız, çünkü buradaki yol işaretleri arap yazısının değişik bir şekli olan *nastalik* yazıyla gösterilmekte. Çevreden bügi edinmenin de olanağı yok, zira Pakistanidar ya 32 lehçeden birini ya da resmi dil olan *Urduca'yı* kullanıyorlar ve biz dé bunları anlamıyoruz kuşkusuz. Neyse ki bir teselli: Lahor'da, Pakistan'ın Hint sınırında yeniden İngilizce'ye kavuşuyoruz.

Saat dokuzda dövme demirden bir kapının altından geçiyoruz: KEŞMİR SINIRI. 500 metre sonra ise çok daha büyük ve Hindistan'ın renkleriyle süslü demir bir kapıya geliyoruz: HİNDİSTAN'A HOŞ GELDİNİZ.

Wagah'tan Jammu'ya giden 250 kilometrelik Hint yolunun Pakistan'ın gösterişli karayolundan farkı, oradaki hayvan trafiğine bir de buranın başıboş inek sürülerinin eklenmiş olması. Bu inekler hep önceliğe sahip ve bu delice özgürlüğün tadmı iyi çıkarıyorlar. Akıllarına eserse, sürüler halinde yola çöküveriyorlar. İnsan yavaş yavaş bu hayvanlara kin beslemeye başlıyor.

Burada o kutsal inekler hakkında öğrendiğimiz pek çok gerçek, daha önceki kavramları değiştiriyor. Bu arada, karşımızdaki sıska hayvanların günlük yaşamda çok önemli ve vazgeçilemez rolleri olduğu anlatılıyor. Bu nasd olur derken, aklıma İsviçre çayırlarındaki koca memeli o tombul inekler geliyor. Hindistan yollarında dolaşan bu cılız hayvanlar ise günde ancak yarım litre süt verebiüyor; ancak, açlığın bir gölge gibi insanları izlediği bu ülkede önemli bir besi payıdır bu. Güneşte kurutulmuş sığır gübresinin yerlilerce ısınma aracı olarak toplandığına tanık olmuştum; ama ısınmada kullanılan şu inek gübresi (tezek) miktarının Batı Alman kömür havza-

sından elde eddenden daha fazla olduğunu duymak beni şaşırttı. Tüm caddelerde mevcut olan bu beklerin varlığı için bir üçüncü neden daha vardı: Bunlar sindirdebdir ne varsa yiyorlardı ve böylece bir tür çöp kaldırma işlevi görmekteydiler! Bu hayvanlar niçin kutsaldır? Çünkü Hindular'da bunları öldürmek kesildikle yasaktır ve Hindistan Cumhuriyeti'nde bu dine bağlı 300 mdyon kişi bu dinsel-yasanın koruyucusu durumundadır.

Srinagar!

Himalaya'mn kocaman kütlesi Jammu'dan görünür. Burası üç buçuk milyonluk nüfusa sahip olup, kışları Yakın Hindistan'ın başkentidir; yazın ise bu görevi Srinagar yapar. Eğer insan Jammu'dan Ocak ayında geçecek olursa, böyle bir görev değişikliğinin nedenini iyi anlar; sıcaktan kurumuştuk adeta. Yolculuk rehberlerinin "Asya'nın İsviçre'si" diye tanımladığı Keşmir'deki Srinagar'a varmak düşüncesi bizi ferahlatıyordu.

İnsan burayı "Asya'nın Venediği" diye tanımlamakla aşırılığa kaçmış olmaz. Kentin içinden pek çok kanal geçer ve bunların üzerinde kayıklar, gondollar ve demirlenmiş yüzer evler kaynaşır; bu tür evler daha çok kentin doğu sınırını oluşturan Bal gölünde göze çarpar. Srinagar 34. cü erdem derecesinde olmakla, Cebelütarık ya da Şam'la aynı pozisyondadır. Burada yazları sıcaklık ortalama 30 derece, kışları ise üç dört derece dolayındadır.

Srinagar, Keşmir vadisinde bulunan Wular gölünün çıkış yerinde bulunmaktadır. Bu vadiye "Yeryüzünün Cenneti" denmesi yerinde bir ifadedir. Burada daha önceleri hüküm sürenler olağanüstü güzellikte parklar ve bahçeler yaptırmışlardı: Ozanların övüp durduğu Şalimar bahçeleri tahta köprüler aracılığıyla sakin havuzların üstünden aşardı.

Her şeyin öylesine çekici oluşu yalnızca görünümdedir. Keşmir'deki Asya gelenekleri modern yaşama ayak uyduramamadadır. Kentin nüfusu yarım milyondur ve aşağıdaki vadderde olduğu gibi bura insanları da kendi pislikleri içinde yaşamaktadır. Burada en dkel sağlık kurallarına bde uyulmaz. Gerçi içme suyu fdtre eddmektedir, ama yine de sarımsı bir rengi vardır.

Başka yerlerde olduğu gibi, burada da gelişime yardım amacıyla gönderilmiş şeylerin anlamsızlığı ortaya çıkıyor. Soğutucular olmadığından ilaçlar bozuluyor. Ender olarak birkaç buzdolabı varsa bde, çalışmıyor. Buranın yerlileri doğumdan itibaren pislik içinde

yaşadıklandan, çevrede hüküm sürmekte olan bakteri ve virüslere karşı bağışıklık kazanmış durumdalar; fakat yabancılar için bunlar tehlikeli olmaya devam ediyor. Hem de öldürecek kadar tehlikeli. Verimli tarlalarda, sayısız küçük iş yerinde hâlâ altı yaşındaki çocuklar çalışmaktadır. Bir tür Ortaçağ! Bir benzin istasyonunda bize hizmet eden on iki yaşındaki Mahmud, bize kız bulmayı önerdi. Ona sordum:

"Niçin okula gitmiyorsun?"

"Annem babam yok ve yaşamamız gerekiyor. Sahiden kız istemiyor musunuz?"

Zengin bir yabancının (yabancılar hep zengin olarak kabul ediliyor) bu öneriyi geri çevirmesi küçük pezevengi hayal kuıkhğma uğratmıştı.

Kıyaslama

Keşmirlilerin İsraillilere olan tipik benzerliği şaşırtıcıdır. Bunlar da aynı boya posa, aynı badem gözlere ve benzer burunlara sahiptirler. Burada da doğanlar sünnet edilir. Eski İsrail'de olduğu gibi burada da ölüler doğu-batı yönünde gömülür. Keşmir inşam da İsrailliler gibi ufak bir başlık olan ***Kipasmı*** başının arka tarafında taşır.

Keşmir'in kışları kar görmeyen vadilerinde yolculuğumuzu sürdürürken, İncil'deki bir ülkeden geçiyormuş, Eski Ahitteki insanlar arasında yaşıyormuşuz gibi oluyorduk. Zaten Keşmir dili de, Batı-Semitiğin en eski dalı olan, İsa'mn konuştuğu eski Aramiceyle pek çok ortak noktaya sahiptir.

Birkaç örnek veriyorum:

İbranice (Aramî)	*Keşmirce*	*Anlamı*
akh	akh	yalnız
ajal	ajal	ölüm
awa	awan	kör
ahad	ahad	bir
ham ah	hum ah am	gürültü
loal	loi	sevgi
qatal	qatal	katil
gabar	qabar	kabir (mezar)

Keşmir Efsaneleri neler anlatır?

İsraillilerle Keşmirliler arasındaki ortaklık, rastlantı olarak açıklanamayacak kadar fazladır.

Keşmir halkı arasında sıkıca yerleşmiş bir efsaneye göre Keşmir vadisi, Musa'nın İsrad evlatlarına sözünü ettiği "vadedilmiş toprak"ın ta kendisidir ve ayrıca, bugünkü Keşmirliler dosdoğru o eski İsrad boylarından gelmedir. Burada bir halk efsanesi olarak verden şey inşam şaşırtır: Keşmirliler İncd'de söylenenlerin aksine, Hicret'in 40 yıl sürerek, Mısu'dan başlayıp Sina çölünü geçmek ve Filistin'e ulaşmakla noktalandığım kabul etmezler! Onlara göre (Büyük Hicret) Mısır'dan başlamakla birlikte Ürdün, Suriye, Afganistan, Pakistan gibi ülkeleri arkada bırakarak Keşmir yaylasında sona ermiştir.

Bu anlatımı ciddiye almak gerekir; çünkü haritaya bakıldığında, bu göç hareketi, insan sürülerinin amaçsız olarak Orta Doğu'da dönüp durmalarından daha geçerli bir ardam kazanır. Yine bu efsane üzerinde düşünülecek olursa, İsraillilerin 40 yıl boyunca yaptıkları kavga ve savaşlar da yeni bir çehreye bürünür. Sina çölündeki dolanıp durmalar sırasındaki savaşlar niye çıksındı? Orada yabancı kavimler yoktu ki. Halbuki Keşmir'e uzanan o zahmetli yolda derleyen İsraillilerin pek çok düşmanla savaşması gerekecekti. Bunlarm geçtiği ülkelerde yaşayanlar başka başka krallarm hükümranlığı altındaydılar ve bu krallar da ath arabalı, sığırlı danalı bu göçebe kavme karşı savunmaya geçecekti.

Bu Keşmir efsanesi ayrıca, Musa'nın bu yaylada öldüğünü söylemektedir. Ona göre Peygamberler burada yaşamış ve etkili olmuş, Süleyman bile tahtını burada elde etmiştir. İşte bu efsaneye sadık kalınarak bugün bde Srinagar'daki dağa *Taht-ı Süleyman* denmektedir ve her Keşmirlinin bildiği gibi kentin 30 kdometre güneybatısında dağın üzerinde de Musa'nın kabri bulunmaktadır! Bu gerçek İncd'de de ifade eddir:

"Ve Tanrı Musa'ya dedi ki: Bu ülke İbrahim, İshak ve Yakub'a söz verdiğim, 'Senin soyuna vermek istiyorum' dediğim yerdir. Burayı sana gösterdim; ama bunun ötesine geçmemelisin. Ve Musa, Tannnın kölesi, Beth-Peorun karşısındaki Moab ülkesinde öldü; bugüne kadar hiç kimse onun mezarını bulamamıştır."

5, Musa, 34

Bir düşünelim bakalım...

Diyelim ki, Musa İsraillderi Filistin'e değd de Keşmir yaylası-

na götürdü. İncil'in anlattığına göre Musa'nın emrinde olduğu Tanrı, Mısırlıları mahveden, İsrail halkım geceleri kızıl renkte ışıldayan beyaz bir bulutla ileriye sevkeden aynı Tanrı'ydı. Bu Tamı o uzun yolculuk şuasında insanlar çölde ölmesinler diye onlara göksel Manna'yı verdi. Mısu'la Keşmir arasında geçilmesi gereken pek çok çöl vardı. Tanrı İsraillUeri Keşmir'e yöneltmeyi düşünmüş olamaz mıydı?

Henoh 'un sözünü ettiği isyan

Aklıma, tufan öncesi peygamberi Henoh'un anlattığı isyan; "200 Meleğin Efendilerine Karşı Ayaklanışı" geldi. Apokrip (Grekçe: Gizli yazdar) Kitabının 6. bölümünde Henoh şöyle der:

*"tnsanoğullan çoğaldıktan sonra güzel ve sevimli kızlar doğurdular. Ama göklerin oğulları olan melekler bunlan gördüklerinde iştahları kabardı ve aralannda konuştular: 'Haydi, kendimize eş olarak bu kızlan seçelim ve onlara çocuk doğurtalım.' Ama onlann başındaki Semyasa şöyle dedi: 'Korkanm, siz bu işi yerine getirmeyeceksiniz ve bu büyük günahın kefaretini yalnızca ben ödeyeceğim.' Ötekiler buna karşılık verdi: 'Bu plandan vazgeçmeyeceğimize ve niyetlendiğimiz işi yapacağımıza and içelim.' Bunun üzerine aralannda and içtiler ve bu işten vazgeçecek olanları lanetlediler. Bunlar Jared günleri sırasında Hermon dağının tepesinden indiklerinde sayılan tam iki yüz idi. Onlar bu dağa Hermon dediler, çünkü onun üzerine and içmiş ve lanette bulunmuşlardı. Başlarında bulunanlann adlan ise şöyleydi: Semyasa, Urakib, Arameel, Akibeel, Tamiel, Ramuel, Danel, Ezekiel, Sarakuyal, Asael, Armers, Batraal, Anani, Zakvebe, Samsaveel, Sartael, Türel, Yomyael, Arasyal... Bunlar ve ötekiler birer tane kız seçtikten sonra bunlarla ilişkide bulunmaya ve kızlan kirletmeye koyuldular. Bunlara büyücülüğü, üfüriikçülüğü ve yararlı bitkileri öğreterek, çeşitli kökleri bulup çıkarmayı gösterdiler.^*

Henoh daha sonra anlattıklarında birtakım komploları, garip "melekler"in yaptıkları şeyleri dile getirir. Onun yönünden bunların tek bir anlamı vardır: İsyan. Bu 200 meleğin "melek"ten başka şeyler olduklarını kavramak için hayal gücünü harekete geçirmeye gerek yoktur. Henoh'un tarif ettiği özelliklerin hiçbiri incil'deki yardımcı ve hayırsever meleklerinkilerle uzlaşmamaktadu. Ötekiler asla çocuk doğurtmaz, dünya kızlarını baştan çıkarmaz, birtakım 'lanetler' aracılığıyla bir araya gelmezler. Henohunkiler efendilerine baş kaldırmış asilerdi. 200 kişiden oluşan gösterişli bir ekip komu-

tanlarına baş kaldırmış ve Henoh'un büdiğine göre, sonunda bu komutanlar tüm asileri dünyada bırakarak bir uzay gemisiyle kaybolup gitmişlerdi.

Bu asilerin yanında ne gibi şeyler vardır, varlıklarını nasd sürdürebilirler? Belki de aletleri, teknik cihazları, paletli araçları, helikopter benzeri şeyleri vardu, ama yddızlararası boşluğu aşacak hiçbir şeye sahip değillerdir. Kendüerine kalan şey bellidir: Bilgileri! Bunlar önemsiz bir nedenden ayaklanmış olabüirler. Kimbilir, çok uzun süren yolculuklardan usanmış da olabilirler. Belki de komutanları onlara karşı çok sertti. Ya da gemideki günlük işlerden gına getirmişlerdi artık. Bunlar hep spekülatif yaklaşımlar! Ama; o sıralarda, insanları kendilerine çok benzeyen bir gezegende bulunmaktaydılar. İsyancdar, bu insanları kendilerine köle yapmak, istedikleri gibi kullanmak, bunlarla zevk ve safaya dalmak kararma varmışlardı.

Bunlar uzun süre birlikte kalmadılar. Gruplara ayrdddar ve geride kalan aletleri de aralarında paylaşarak, yaptıkları hakkında birbirlerini haberdar etmek konusunda anlaştılar. Daha sonra farklı yönlerde olmak üzere göğe yükseldüer. Bir grup Okyanus'u geçerek Güney Amerika'ya giderken, bir diğeri Kuzey Amerika'ya, üçüncüsü Pasifik havzasına, dördüncüsü de Asya'ya gitti. Dünyayı paylaşmak onlar için bir sorun değddi. Bunların bu davranışı, binlerce yıl sonra 1787'de İngiliz gemisi Bounty'de ayaklanan tayfanın durumuyla aynıydı: Bunlar gemiyi ele geçirirken niyetleri, Güney Pasifik'te bağımsız bir yaşam sürdürmek ve birer Kral olabilmekti. Birkaçı bu hayali gerçekleştirebüdiyse de, öteldler adalılar tarafından öldürüldü.

Evet, Henoh'un anlattığı ekiplerden biri Keşmir yaylasının üzerinden uçtu ve oranın anlatılmaz güzelliğini görüp ideal iklim şartlarım farketti. Burada yaşanırdı işte! Ama işin kötülüğüne bakın ki 3000 yıl, ya da daha öncesinde (aslında İncil'deki tarihlere güvenmem) Keşmir vadisinde hiçbir insan ya da hizmet edecek biri yaşamamaktaydı. Yüksek bir yaşam düzeyine alışmış olan başka yıldızların bu insanları ise, uşaksız bir yaşamı en kötü rüyalarında bile kabul edemezlerdi. Yalnızca bir insan çiftinden hizmete elverişli bir topium oluşturmak onlara çok uzun süreli geldiğinden, Mısır'daki bir halkı alarak Keşmir vadisine götürmeye karar verdder. Buranın ise bir cennet ülkesi olması gerekiyordu. Bu düşünce uygulandı. Asiler İsraillileri Mısır'dan alıp bu Hint yaylasma götürdüler. Geceleri yol gösterici olarak da duman sütunlarını ve alevleri kullandı-

lar. Bu işaretler olmasaydı hedeflere varılamazdı. Çölde yol almak, bir labirentin içnide kaybolmaktan daha kötüdür. "Tanrdar"ın burada yardıma olmaları gerekiyordu. Durum gerektirdiğinde, gelecekteki hizmetçüeri zarar görmeden ve galip olarak hedefe ulaşabüsinler diye çarpışmalara da müdahale ettder.

Bunlar, o uzun yolculuk şuasında aklıma gelen şeyler. Fakat bu arada şunu da düşündüm:

Keşmir'e varabilmek için Pir-Panjal sıradağlarının aşılması gerekir. Bunların bir geçişe izin verecek en alçak yeri yine de 2510 metrenin üzerindedir. Bugün bu yer 2180 metre yükseklikte bulunan Banihal tüneliyle aşılmaktadır. Keşmir vadisinin binlerce yd boyunca boş kalmasının nedeni belki de bu dağ sıralarıydı.

Elimizdeki ipliği eğirmeye devam edelim: Artık İsraiUiler "Efendderi" için işleyip geliştirecekleri bir ülkeye sahip olmuşlardı. Bu kavim bugün olduğu gibi o zamanlar da çalışkan, itaatli ve zeki bir toplumdu; asderin bu yüksek kültürlü halkı ahp getirmelerinin nedeni de bu olabilir. Kendilerinin de yardımıyla, kısa zamanda tapmaklar, saraylar ve bahçeler oluşmaya başladı. Keşmir vadisi bir adanmış ülke, cennetin ta kendisi oldu.

Ancak, bu atakça düşüncelerde pürüzlü bir taraf var. Incd tefsirlerinde, Hazreti Süleyman'ın (965-926) Kudüs'te bir tapmak inşa ettiği belirtilir. Bu Kral, kendinden önceki Davud gibi, Keşmir vadisine sevkedden grubun içinde değd miydi? Süleyman bir Keşmir vadisinde, bir Filistin'de mi oluyordu? Hiç kimse aynı anda iki yerde birden olamaz! Süleyman oluyordu ama!

Hazreti Süleyman Uçan Kral

Kebra Nagast, Etyopya'nın en eski efsanesidir. Bunun 30, 52, 58, 59 ve 94'üncü bölümleri uzun uzadıya 'Gök Arabaları'ndan bahseder: Hz. Süleyman bunu atalarından elde etmiş ve bol bol kullanmıştır.

"Kral ve onun emirlerine uyan herkes hiçbir hastalığa, sıkıntıya, açlığa, susuzluğa uğramadan ve terleyip yorulmadan bu arabalarda uçuyor, üç aylık yolu bir günde alıyordu." (2)

Kudüs-Srinagar arası kuş uçuşu 400Q ltilometredir. Bu yol yaya olarak üç ayda alınamaz. Günde 20 kdometre yol alınsa, ayda 600, üç ayda 1800 kdometre eder; ayrıca bu derleyiş bir uçuşta olduğu gibi dümdüz gitmez. Ama Süleyman arabasıyla bu yolu **bu**günde alırmış.

Eğer bu uçan kral gün boyunca yalnızca 12 saat havada kalmış olsa, buna göre hızının 150 km/saat olması gerekirdi. Onun uçuş süresinin 8 saat olduğunu düşünecek olursak o zaman arabasının hızının da 225 km/saat olduğu hesap eddir. Bu ise bir jet uçağının hızına eş olmamakla birlikte, bir ay içinde pek çok kez Kudüs-Srinagar seferi yapmaya yeter.

Diyelim ki, Kral Hazreti Süleyman Keşmir /İsrad yolunun ortalarında bir ara istasyonu kullanıyor; o zaman bunun bugünkü İran'ın oralarda bir yerde olması gerekirdi. O devirlerde şimdiki kadar çok rastlanır bir nesne olmayan bu uçan araçlar yöre halkına görünmeden kalkıp inebilirdi.

Gerçekten de Kuzeybatı İran'da 2200 metre yükseldikte, Srinagar'da olduğu gibi *Taht-ı Süleyman* adlı konik bir dağ bulunmaktadır. İran'daki bu dağda Sasanilerin bir Ateş Tapmağı vardı: Burada ateş ve suyla törenler yapdırdı. Ateş ve Su!.. Bu ikisi bir arada olmaz; bu ikisinin her karşılaşmasında buhar oluşur. Süleyman'ın uçan aracı yoksa buharla mı gidiyordu? Fransız doğa araştırıcısı Denis Papin'in ancak çok sonraları bulduğu buhar makinası tekniği o zamanlar biliniyor muydu? İşin eğlenceli tarafı, bu dağın komşusu olan bir diğerinin adımn da *Zendan-ı Süleyman* (Süleyman'ın Hapishaneleri) olmasıdır. Belki de pdot bir arıza sonucu oraya zorunlu iniş yapmıştı.

Tüm bu fantezi fikirlerin gerisinde kesin bir şey vardır ki o da, hem İran da hem de Srinagar'da iki tane Süleyman dağının bulunmasıdır. Bu ikisinin üstünde de Süleyman'a vakfedilmiş tapmaklar bulunmaktaydı. İran'daki yapı artık mevcut değd; Srinagar'daki ise bugün çok daha genişlemiş olarak faaliyette bulunuyor. Bu arada deri sürdüğüm kuramın açıklığa kavuşturduğu bir şey daha var; Süleyman Kudüs'teki tapmağın inşası için Lübnan'dan mimarlar ve ustalar getirtmişti: Böyle yapması doğaldı, çünkü kendi halkı Keşmir vadisinde çalışmaktaydı.

Kuramlar ve birkaç gerçek

Bazı okurlar için soluk kesici gelecek bu kuramların, dünyadışı varlıklarla ilgisi olduğu açıktır. Açık olmayan şey, 1000 yd sonra yaşayacak olan îsa'mn bu işteki yeridir. Bu konudaki gerçekleri ortaya koymadan önce birtakım fikirleri düşünce çıkrığından geçireyim dedim.

Musa yasaları üzerine and içmiş bulunan Ölü Deniz'deki Esse-

ner Tarikatı en azından bir İsrail kavminin uzaklardaki Keşmir'de vaşadığını bilmekteydi. (3) Bunlar Süleyman'm hükümdarlığıyla ilgili tüm eski yazdar ve onun Asya'yla olan bağlantısı hakkında bilgi sahibiydi; İsa döneminde de, bu tarikat de Keşmir'e sürüklenmiş boy arasında hâlâ bir ilişkinin mevcut olması muhtemeldir. İsa'nın nasd ve niçin Keşmir'e gitmiş olabileceği konusundaki kuramlarım şunlar:

- İsa bir Cuma günü öğle üzeri haça gerildi. Cuma günü gece yarısı haftanın 7. günü olan Şabat başlar: Dinlenme, takdis ve ruhsal yendenme günüdür bu. Romalı işgalciler bu dinsel yasayı gözönünde bulunduracak kadar akıllıydılar. Şabat sırasında hiçbir suçlu çarmıha gerilemezdi. Genel kabulün aksine, tarihçder Romalıların uyguladıkları bu ceza şeklinin bir öldürme kararı olmayıp, sağlıklı ve sağlam bir iradenin emrindeki vücudun barbarca işkence çekerek bu cezayı atlatması amacına yönelik olduğunu belirtmektedirler.

- İncd'de yazdanlara göre, Romalı bir lejyoner mızrağım İsa'nm yan tarafına batırdı ve açılan yaradan kanla su aktı. O halde İsa ölü değildi. Joseph ve Nikodemus aralarmda İsa'nın annesinin de bulunduğu birkaç kadının huzurunda, onu haçtan indirebilme iznini aldılar. Bu iki kişi Roma askerlerine İsa'yı ölmüş gibi göstererek, onun işkence çekmiş vücudunu örtülerle sarddar, merhem ve otlarla yaralarına bakım yaptılar; bu iş gizli bir yerde, belki de gerekli ilaçların mevcut olduğu bir Essener Manastırı'nda yapddı. incil'deki metinden yalnızca şu anlaşılır: İki delikanlı mezarlıktaki kadınlara sordular: *"Siz canlılar, ölülerin arasında ne anyorsunuz?"* (Lukas 24, 1)

- Evangelist Johannes gök yolculukları hakkıda bir şey bilmediği gibi, Matthaeus, Markus ve Lukas'ın ifadeleri de çelişkdidir. İncd'de, İsa'nm haçtan indirildikten sonra Havarilerine göründüğü, hatta inançsız Thomas'm el ve ayaklarındaki yaralara dokunmasına izin verdiği anlatılmaktadır.

- Romalılar İsa'mn yaşadığı haberini aldılar ve onu aramaya başladılar. İsa tüm kentin tanıdığı biri olarak artık ortada görünemezdi; bugünkü İsrad tümüyle Romahlann işgali altındaydı. Güney Mısır'm kuzeyi, Anadolu ve Batı Avrupa da öyleydi. Geriye tek bir kaçış yolu kalıyordu; doğu yönü! Essenerlerin beşinci kolu o sıralar harekete mi geçmişti? Bunlar İsa'ya orada kendi boyundan insanlarla karşılaşacağını garanti ederek Keşmir yönünü mü önermişlerdi?

- Romaidar yakalama işiyle Saulus'u görevlendirdiler: Onun

Hıristiyanlan kovalayan bir subay olduğunu biliyorlardı. Kurnaz biri olan Saulus, İsa'nın Şam yoluyla doğuya doğru çekilmesi gerektiğini düşündü. Şam'ın önlerinde ona bir tuzak kurdu: "Saul, Saul, beni niçin izliyorsun?" (Havarüer tarihi 9,4). İsa Romahlarla yaptığı görüşme sırasında, kişdiğinin artık bir tehlike teşkil etmediğini açıklayarak, yoluna gitmeye buakmaları için onları ikna etti.

- Saulus bu görüşmeden soma Paulus olarak çağrılmaya başlandı; dinini değiştirerek misyoner oldu. Böylece bu kişi İsa tarafından Hıristiyanlığa kazandırılmış ilk kişi oldu. Kendisi artık isa'nın öğretilerini temsil ederek, Tanrı önünde herkesin eşit olduğunu belirtiyordu. Bu kavram, yanlış anlama da çekilebdecek nitelikte, yüksek patlayıcı güce sahip bir politik programdı. Paulus'un misyonerlik yolculuklarına esirlerin ayaklanmaları eşlik ediyordu; İsa soması ilk imparatorların genç Huistiyan toplumunu kan dökerek kovalamasının asd nedeni buydu. Romalı Saulus/Paulus sonunda başaşağı olmak üzere ve Romahlarm gözleri önünde haça gerildi.

- Meryem Ana yolculuğun acılarına dayanmadı mı? Yoksa bugünki Rawalpindi'nin (Pakistan) birkaç Itilometre batısında öldü mü? Her ne ise, bugün orada *Mai Mari* (Meryem ananın son istirahatı) adlı ufak bir kilise bulunmaktadır.

- Hindistan'daki fikirler izlenecek olursa, İsa Keşmir'e kadar gelerek Romahlarm takibinden kurtuldu! Bu sürgünden sonra güven içinde yaşadı, Keşmir'deki törelerine çok bağlı Essenerler tarafından dostça kabul edddi, evleudi ve ileri bir yaşta öldü. Basit bir adamken, güçlü bir efendi olarak saygı gördü.

Okumak ve ipuçlarını araştırmakla toparlanan bu fikirler pek çok soru işareti taşıdığından, beni görülebüir izlerin peşine düşmeye şevketti.

Kuram...

Bir zamanlar Mihrace sarayı olan Oberoi otelinin terasında, Profesör Dr. F.M. Hassnain beni bekliyordu; onunla pek çok kez yazışmış ve ziyaretimi de haber vermiştim. Kendisi "Arşiv Şefi" görevindedir ve yalnızca günümüzdeki devlet evrakım değil, geçmiş zamanlara ait dokümanları da korumaktadu. Onun pervasızca oluşturduğum birtakım kombinasyonlara açıklık getireceğim umuyordum. Bu kişi şimdi yanımda, güneş şemsiyesinin altında oturmaktaydı. Çevremizde bir sessizlik vardı. Önümüzdeki uzanan cenneti andmr parkm manzarası ve Srinagar'ın güneşte ışddayan suları sa-

kin bir konuşma için gerekli ortamı tamamlamaktaydı. Gün boyunca bu dost tavırlı, orta boylu bilim adamının kenti nasıl bir hazla seyrettiğinin farkına varmıştım. Rastlantı, beni gerçekten bdgdi bir adama itiyordu.

İsa'nm Keşmir'deki tahmine dayanan ikametinden söz açarak, onun mezarının var oluşunun inşam gerçekten ikna etmek için yeterli olmadığını söylediğimde, Profesör Hassnain benim bu tahminle dgdi kuşkularımı hissetti.

"Kanıtlar zinciri noksansız. Bunlarla her mahkemenin önüne çıkabıürsiniz!"

"Lütfen Profesör, sizi büyük bir açgözlülükle dinliyorum..."

"Sanırım yolculuğunuz sırasında ülkemizi izlemiş ve Keşmir halkımn o eski Filistin'in halkına ne kadar benzediğini farketmişsinizdir. Bu benzerlik yalnızca dış görünüş, dil ve dinsel törenler açısından değildir; eski tapmaklarda da bunu görebilirsiniz. Bunların hepsi de Kudüs'teki tapınakların birer minyatürü gibidir. "Taht-ı Süleyman" dağını ve bundan ancak 15 kdometre uzaklıktaki "Süleyman Bahçeleri"ni gördünüz. Sayın Bayım; sizlerin boş yere Fdistin'de arayıp durduğunuz, Musa'nın 5. kitabında sözü edilen dağ ve Musa'nın mezarı burada, Keşmir'de bulunmaktadır. Hayır, bana inanın: İsa buraya doğru gelirken, aradığı raslantısal bir hedef değildi; *Atalarının Yurduna* gitmeyi istiyordu o!"

"İsa burayı nereden biliyordu?"

Profesör bana şöyle bir baktıktan sonra buz gibi soğutulmuş limonlu çayından bir yudum aldı:

"Bunun için pek çok olasılık var. Belki de Essener manastırındaki eski yazdardan biliyordu bunu. Bizi Hicret konusuna yaklaştıran şeyler yazdı belgeler olmayıp, ağızdan ağıza aktardan söylentilerdir. Ayrıca, değeri pek takdir edilmeyen bir olasılık daha var. Bilirsiniz, batılı Hıristiyanlık araştırıcıları İsa'nm on iki ile otuz yaşları arasındaki boşluğu bir türlü dolduramazlar; onun yaşammda böyle bir açıklığın bulunduğu tartışma götürmez. Burada şu sorunun sorulması gerekir: İsa gençlik ydlan boyunca, erkeklik çağının ilk döneminde burada, bizim ülkemizde miydi?"

Profesör doğruluk konusunu savunduğu içindir ki şu soruyu sordum:

"Kudüs ve Srinagar: Arada kuş uçuşuyla 4000 ldlometrelik zorlu bir mesafe var. İsa bunu aşmayı nasd başardı?"

Profesör hafifçe gülümseyerek o uzun sigarasını yaktıktan sonra bunu yanıtladı:

"Dostum, çağımızda Kanada'ya yerleşenleri düşünsenize! Bunlar ne demiryoluna ne uçağa ne de arabaya sahip olarak doğudan batı kıydarına kadar ulaştılar - 7000 kilometredir bu! Bunu yaya olarak, aileleri ve ev öteberileriyle, at arabalarını kullanarak gerçekleştirdüer. Günde 15 küometre yürümekle, FUistin-Keşmir arası bir yılda alınabilir ve İncd çağı insanları da bizlere kıyasla çok daha iyi yürüyorlardı kuşkusuz..."

Bu Profesör tartışmayı iyi beceriyor, diye düşündükten sonra bir kanca daha attım:

"Bu konuda yardımcı olacak türden ölçülecek, tutulacak, fotoğrafı çekilecek şeyler var mı?"

Bu soru onda gözle görülebilir bir sarsıntı yarattı; koltuğuna yerleştikten soma şöyle dedi:

"Biz, 1900 yddan beri belgelerde sözü edilen İsa'nın mezarına da sahibiz! Buradaki yazı şöyle der: 'Burada *Yusu* denilen ünlü peygamber *Yuz-Asaf, İsrail* çocuklarının peygamberi yatmaktadır.' Şunu bilmelisiniz: *Yuz-Asaf ve Yusu İsa'yla aynı şeydir ve buradaki yazış şekli böyledir."*

...ve Uygulama!

Ertesi gün Profesör Hassnain bizi dar bir sokağa götürdü; sürekli loş görünüme sahip bir yerdi burası ve ismi de *Bir Peygamber Gelecek* şeklindeydi. *Rauzabal Khanyar* adlı bu yer bizim hedefimiz olup, burada bir sürü cami ve kilise bulunmaktaydı.

Eğer yanımızda Profesör olmasaydı, bunlara asla giremezdik. Kendisi buralarda tanımp saygı gördüğü için, yamnda bulunan bizler de bundan yararlamyorduk.

Pabuçlarımızı çıkardık ve mezar koruyucusuyla ailesine katdarak dua ettik. Durumun benim için oldukça kuşkulu göründüğünü kabul ediyorum. Gerçek İsa'nın kemiklerine bu kadar yakın olabUme düşüncesi müthiş bir şey.

Bulunduğumuz yer oldukça karanlık. Direklerin üzerinde bulunan haçta mumlar yamyor. Tam orta yerde tahtadan bir sanduka duruyor; bunun etrafı tahtadan yapılma süslü parmaklıklarla çevrelenmiş. Sandukanın üzerindeki toprak bir çanağın içinde isli mumlar yanıyor.

Buraya gelenler yalnızca Hıristiyanlar değil; Hindular ve Müslümanlar da bu yere saygı duyuyorlar. Müslümanlar için en yüce peygamber Hazreti Muhammed olduğu halde, İsa da hem bir peygamber hem de iyi bir insana tipik bir örnek olarak kabul ediliyor.

Sandukanın ayakucunda, girmemize izin verilmeyen yerdeki bir taşta ayak izleri gördüm. "Nedir bu?" diye sordum fısıltıyla.

"Bunlar İsa'nm ayak izleridir," diyen koruyucu bir dua mırddandıktan soma başını eğdi ve kutsal yerleri ziyaret eden hacdarın yaptığı gibi ellerini göğsünde kenetledi.

"Taşa dokunabilir miyim?" diye sordum. Adam duasına ara vermeksizin, onaylarcasına başını salladı. Karışlayarak yaptığım ölçüm sonucu ayak büyüklüğünün 45 numara olduğunu tahmin ettim. Bu izlerin bazı yerlerinde çukurluklar vardı. Yara izleri miydi bunlar? Buradakiler öyle olduğunu iddia ediyorlar.

Profesör Hassnain'e fısıldayarak, iç bölüme girip giremeyeceğimi sordum. Eğer o sırada yanımızda bulunan *Keşmir'deki Isa* adh kitabm yazarı Dr. Aziz Kaşmiri olmasaydı, profesör herhalde bu önerimi geri çevirecekti. Doktor araya girerek beni destekledi.

Sanduka açıldı; beni izleyenleri hoşnut etmek için kısa bir dua okudum. Soma kamerayı hazırlayarak ufak bir parmaklıktan içeri geçtim. Şimdi bunu düşündüğümde, o sırada anlaşılmaz şekilde bir sinirlilik içinde olduğumu anımsıyorum. Flaş parladı. Dinsel bir saygısızlık mıydı bu yaptığım? Okul sıralarında isa'yla ilgili olarak öğrendiklerim göz önüne alımrsa, onun bu yaptığımda bir anlayış ifadesi bulacağından emindim. Cebimden pusulayı çıkardım: Mezar doğu-batı yönündeydi.

Sırf duyduğum hayal kırıklığı sonucu kendimi meşgul etmek için değişik objektiflerle resimler aldım. Bu, taşla örtülü mezarın neleri gizlediği konusunda bir bdgi var mıydı acaba? Tüm söylenenler yalnızca bir kuruntudan ibaretse? Bu taş plakaların kaldırılarak gerçek mezarın açılması gerekirdi. Ancak üzerlerinde yara işaretleri taşıyan el ve ayak kemikleri ortaya çıkarıldığında, gerçek kamtlar elde edilmiş olurdu. Belki de mezarm ek bölümlerinde birtakım bilgiler bulunmaktaydı.

Hatta insanın aklına, İsa gibi ünlü birinin, elinde yaşamıyla ilgili bir kağıt tomarı olarak buradaki son istirahat yerine uzanmış olabileceği bde geliyor. Ashnda, küçücük bir kemik parçasının bulunmuş olması bile ölüm tarihini kesinlikle belirtmeye yeterdi.

"Sayın profesör, bu mezar niçin araştırılmıyor? Böylece, kuramlardan gerçeğe varmak mümkün olurdu."

Benim bu sorum üzerine profesör, ydlardan beri bu konuda boş yere çaba harcadığını söyledi. Yüksek makamlar, Hıristiyanların, Müslümanların ve Hindularm dini hislerini yaralamaktan korkuyorlardı. Bu arada bana göz kırptı:

"Bunu yazın! Kitaplarınız her yerde okunup tartışılıyor. Belki bunun bir yardımı olur. Aslında, tüm dünyadaki bilim adamlarının buradaki yüksek Hint makamlarından bir açma izni elde edebilmeleri bile büyük başarı olurdu!"

"Mezarın röntgen ışınlarıyla araştırılması bde önemli ipuçlarının ortaya çıkmasını sağlayabilir," dedim. "Böylece, oradaki kemiklere, mumyaya, ya da her neyse o şeye el sürülmemiş olur."

"Olabilir," diye karşılık verdi profesör, durumu kabullenmişçesine.

Oberoi oteline dönüşümüz sırasında profesöre dikkatle açıklamada bulunarak, bu mezarın İsa'ya ait olduğuna, onun Keşmir'de yaşayıp yaşlandığına ve Srinagar'da gömülü olduğu konusuna kimsenin kolay kolay inanmayacağını söyledim.

Sokaktaki insan seline bakmakta olan pofesör bana şu karşılığı verdi:

"Bunu kabul ediyorum; ama bir de o dokümanları düşünün!"

"Hangi dokümanları?"

"Yarın Taht-ı Süleyman dağında size iki yazı göstereceğim. Bunlardan biri şöyle der: *Bu çağda peygamber Yusuf vaazda bulundu.* Gregoryen takvimle hesaplanmış bu tarih M.S. 54 yılını verir. İkinci yazıysa şöyledir: *O, İsrail oğullarının peygamberi İsa'dır."*

"54 yılında oldukça genç bir isa'nın Keşmir'e gelerek bu yazılara neden olması düşünülemez mi? Üstelik bunun için İsa'nın ille de orada olması şart değildi."

"Yann kütüphaneye gelin! Size bir Sanskrit kitabı olan Bhavişya Maha Purana'yı göstereceğim. Bu kitap İsa'dan 115 yıl sonra kaleme alındı. Bunun 465 ve 466. sayfalarında yer alan 17 ve 32'ci beyitlerde, Keşmir'in o zamanki efendisiyle İsa'mn bir karşılaşması yazılıdır. Batılı ziyaretçiler bana sık sık, bu yazının yanımda olup olmadığını sorarlar. Eğer isterseniz bu metni banda okuyabilirim..."

Hem de nasd isterdim! Böylece, İngilizce olarak konuşulan o bant benim sesli arşivime girmiş oldu. Çevirisini yaptırdığım bu bantta Profesör Hassnain bana şunu okumaktaydı:

"Raya Şalevahin'in yönetimi sırasında -İsa'dan 78 yıl sonraydı bu - adı geçen bu hükümdar Keşmir'in serin tepelerine taşındı. Orada, beyazlar giymiş mutlu bir kişinin çayırlıkta oturduğunu ve çevresinde pek çok dinleyicinin bulunduğunu gördü. Şalevahin bu yabancıya kim olduğunu sordu. Beyaz giysili adam sakin ve neşeli bir sesle karşılık verdi: Ben bir bakireden doğdum. Gerçek prensipler demek olan Mlaha Dini'nin vaiziyim.'

Hükümdar yeniden sordu:

'Nasılbirdin bu?'

Yabancı karşılık verdi:

'Omarahay (Yüce Efendi), ben Mlaha ülkesinde (Filistin) dolaşıp durarak vaazda bulundum; bu arada hem gerçeği hem de geleneklerin yıkılmasına karşı koymayı öğrettim. Oralarda bulunduğum sırada bana Masih (Messialı-Mesih) adını verdiler. Kendilerine öğrettiklerimden hoşlanmadılar, gelenekleri söküp attılar ve - eni de mahkûm ettiler. Onlann elinden çok çektim.

Hükümdar, kendisine yabancı gelen bu din hakkında daha fazla şeyler öğrenmek istediğinde, beyazlı adam şöyle konuştu:

'Bu din sevgi, gerçek ve kalbir saflığı demektir; bu yüzden bana Masih denilmekte.'"

Bayağı heyecanlandırın bir metindi bu!

Profesörle otelin önünde birbirimizden ayrıldıktan soma, yaklaşan gecenin yarı karardığında bir saat kadar balkonda oturdum. Srinagar'm ortasından geçmekte olan Yhelum umağı bir duvar resmi gibiydi; yamaçlarda Hindu dönemlerinden kalma tapmaklar ve tarihleri 14. ve 15. yüzyıllara kadar uzanan saraylarla camder yer almaktaydı. O heyecanlı günden soma yeniden huzura kavuştum ve dinlediğim şeyler üzerinde düşünerek bandı habire ileri geri sardun.

M.S. 115 tarihli bu Sanskrit efsanesinde İsa (Mesih) hükümdara şöyle diyordu: Ben bir *bakireden* doğdum, gerçeği ve geleneklerin yıkılmasına karşı koymayı öğrettim... *Onlar ise gelenekleri bir tarafa bıraktılar ve beni mahkûm ettiler..."*

Evangelistler de, İsa'nm bir bakireden doğduğunu anlatular. 1947 yılında Kumran'daki mağaralarda 'Ölü Deniz Yazıtları'mn bulunduğundan beridir, onun doğru gelenekler konusunda öğretderde bulunduğunu bdiyoruz (4). Yine Evangelistler çağ dönüşümü demek olan İsa'nm doğum tarihini de kesin olarak belirtirler. Essener rahipleri M.S. 66 yılında değerli yazılarını toprak kaplar içine koyarak Kumran'daki mağaralara gizledder. Ölü Deniz'deki mağaralarda bir raslantı sonucu bulunan bu eski yazdar hemen hemen dünyanın yarısını dolaştı, üniversite ve manastularda incelendi; zaman zaman bu sansasyonel buluntularla ilgili olarak paranın da işe karıştığı oluyordu. En sonunda tek bir belge, teolojik dünya görüşünü büyük ölçüde değiştiren bir yazı, iki profesörün, André Dupont-Sommer de Millar Burrows'un emin ellerine ulaştı.

Bu buluntuların ortaya koyduğu üzere, İsa savunduğu öğretderi ve bunların özünü büyük ölçüde Essenerler'den almıştır; bu dok-

trinin çekirdeği demek olan Cebel Nutkunda "Işığın Oğullarının", "Karanlığın Oğullarına" karşı savaşı anlatılmaktadır ve bu bir örne' olarak verilebilir.

M.Ö. 25 ile M.S. 50 yılları arasmda yaşamış olan İskenderiyeli Filon, Quod omnia probus liber sit (6) başlıklı yazısında Essener-ler'le ilgili olarak şöyle der:

"Büyük bir kısmı zengin Yahudi halkının yanında ikamet eden Filistin kökenli Suriyeliler, faziletli kişiler yetiştirme yönünden de pek kısır değillerdir. Bunlann aralarında bulunan ve sayılan 4000'e varan bir kısmı Essener olarak adlandmlırlar; bana göre bu ad 'Kutsallık' kelimesiyle bir araya getirilmiştir. Gerçekten de bu kişiler kendilerini Tann hizmetine adamışlardır.

Bunlar gümüş ve altın biriktirmedikleri gibi, büyük çiftliklerin de sahibi olma yoluna gitmezler... Aksine, yalnızca yaşam için gerekli olan şeylerle ilgilenirler... Kendilerinde hırs uyandırabilecek şeyleri kaldınp atarlar... Aralannda tek bir köle bile bulunmaz; herkes hürdür ve karşılıklı olarak birbirlerine yardım ederler... Onlann Tann sevgisine binlerce örnek gösterilebilir..."

Yahudi komutan ve tarihçi Flavius Josephus (M.S. 37-97) 77 ydında yazdığı *Yahudi Savaştan Tarihi* adh eserinde Essener toplumu hakkında şöyle der:

'Yahudiler arasında üç türfelsefe okulu vardır: Birincisi Pharisäer, ikincisi Sadduzaer, üçüncü ve özellikle sıkı kurallara sahip olanı ise Essener'dir... Bunlar evliliği önemsiz bir şey olarak görürler ve henüz yaşlan ufak olup yetiştirilmeye elverişli yabancı çocuklan alarak bunlan ailenin birferdi gibi görürler; sonra da kendilerine özgü örf ve adetleri bu çocuklann kafalanna yerleştirirler... Giysileri ve dış görünüşleriyle erkek çocuklanna benzerler... Yemeğe başlamadan önce Rahip bir dua okur... Yemekten sonra yeniden dua eder... Yeğledikleri uğraş, eski yazılar üzerinde çalışmaktır... Acılan ruh gücü sayesinde yenerler... Vücudun, çürüyüp giden fani bir şey olduğu, nıhun ise sonsuza kadar yaşadığı konusunda sağlam inançlara sahiptirler..."

O toplumla ilgili bu psiko-program, İsa'nınkiyle büyük uyum göstermektedir. Yoksa o, doğumundan soma eğitim için Essener-ler'in araşma mı verilmişti? Kumran'daki manastırda ona tek Tanrı fikri aşılandığı için midir ki, erginlik çağma ulaştığında Romalılar'ın çok tanrıcılığını hor gördü ve bir asi halini aldı? Essenerler'in yanındayken öğrendikleri yüzünden mi, çarmıhtaki acıyı ruhun gücüyle yenmeyi başardı? O eski Sanskrit metninde MasÛı'in hükümdara bir bakireden olduğunu ve geleneklerin yıkılmasına karşı koy-

mak için gerçeği vaaz ettiğini söylemesi yalnızca bir raslantı mıdır? Essenerler'in programı da bu değd miydi?

Karşımda bir iz görüyordum: Bu, Srinagar'dan 2000 yd geriye, İsa'nm çağma uzanıyor, hatta daha da gerdere, Tannlara ve Asüere kadar gidiyordu. Her ne kadar İsa'nm kabrinin Srinagar'da bulunabdeceğine o zamandan beri inanıyorsam da, Batılı teologların Asya efsanelerini ancak bir gülümseyişle karşıladıklarını da biliyorum. Halbuki bunların bir işbirliğine girişerek, Hint kökenli bir İsa efsanesini açddığa kavuşturmaları gerekmektedir. Benim bu fikrim edepsizce bir meydan okuma, bir küfür müdür? Böylece Tanrı'ya karşı mı gelmiş oluyorum? Keşmir'deki İsa mezarının araştırdamaması, Miraç dolayısıyla bir mezarın var olamayacağından mıdır?

Hıristiyanlıkla ilgili bu son gerçek sorunun aydınlatılması gerekirdi. Rauzabal Hanyar'daki ziyaret yerinde İsa'nm kemiklerinin gerçekten bulunuyor olması, onun yüce öğretderini değiştirmez. İnsanın bu konuda kutsal Paulus kadar karamsar olması gerekemez; bu ermiş kişi l'ci Korint mektubunun 15'ci bölümündeki 16 ve 17 saydı dizelerde şöyle der:

"Mademki ölüler ditilmez, o halde İsa da dirilmemiştir. Ama İsa dirilmemişse, sizin inancınız da değersizdir."

4000yü önce atomik patlama mı?

Profesör Hassnain pek çok kilometrekarelik tam bir yıkıntı alanı görünümündeki Parshaspur Tapmağı harabelerini bize gösterdi.

Bir zamanların bu basamaklı yapısı, bana hemen Güney Amerika' daki Cuzco'nun (Peru) biraz üst tarafındaki İnka tapınaklarım, bunlardaki yapı metodunu ve işçiliği anımsattı. Orada olduğu gibi burada da taş kütleleri kayalardan zahmetsizce kesdmişti ve belli ki burada da bir nakliye sorunu olmamıştı; burası da insanın aklına, kimbilir kaç bin yd önce olduğu bilinmeyen ve çevreyi yerle bir eden patlamaya benzer bir şeyi getiriyordu. Bu manzaraya bakan bir insan (televizyonda hemen her gün gösterilen bombardıman alanlarıyla Ugili resimler düşünülürse) çevreyi çöl haline sokan şeyin Hiroşima'daki patlamaya benzer bir şey olduğunu düşünmeden edemez. Yapının merkezindeki yuvarlak alana bakıldığında, binlerce taş parçasının orta noktadan eşit aralıklarda yer aldığı görülür.

Benim için "Tanrılar"la ilgili efsaneler ve onların korkunç silahlan, çarpım tablosu kadar apaçık bir şeydir. Bu nedenle, havadan gelen bir saldırı sonuç u mahvolma düşüncesi bence saçma değildir.

Eski Sanskrit met. nlerindeki uçan araçlar

Profesör DUeep Kumar Kanjilal yukarıdaki başlık altında, 1979'da Münih'te yapdan İlk Çağlar Astronot Derneği'nin 6'cı dünya kongresine parlak bir rapor sundu. Bu kişi Kalküta Sanskrit Koleji' nin önde gelen bilim adamlarından biridir.

Profesörün anlattıkları ve bana da sözünü etme iznini verdiği şeyler kuramımı desteklemektedir: Henoh'un bahsettiği "Asder", ana gemi başmı alıp gittiği sırada birtakım teknik araçlara ve uçan makinalara sahiptiler. Bu "Asi Melekler", "Gökten Gelen Varlıklar" yeryüzü kızlarıyla birleşerek çocuklar meydana getirdüer. "Tanrıoğulları" diye adlandırılan bunların, uzak bir gezegende büyümüş bulunan ve ilk uzay gemisinin tayfaları olan AsUerin sahip olduğu *temel* bügiden haberleri olmadığı kuşkusuzdur. Dünyadışı varlıkların o teknik araçları bozuldu, çürüdü ve dünyaya inişten somaki Uk yüzyd içinde kaybolup gitti. "Asiler" tarafından oluşturulan çocuklar ve bunların çocukları dünya yüzünde büyüyüp çoğaldı; o bozuk cihazların yeniden tamir edilmesi için gerekli bilgiye hiç kimse sahip değildi artık. Neyse ki, geçmişten aktarılan anlatımlarla, atalarının sahip olduğu "know-how" (teknik bilgi birikimi)nin kendilerine ulaşabilen kısmıyla basit uçan araçlar oluşturabiliyorlardı; bu ise onları, çağdaşlarına kıyasla çok daha yücelere ulaştuıyordu.

Geçmişle ilgili değişik açıklamalar ve Sanskrit metinlerinin anlattıkları şeyler konusunda kulağım hep deliktir. Bu metinler çevreden saklı tutulan birtakım gizli yazılar değildir. Profesör Kanjilal'ın sözünü ettiği belgeler her büyük Sanskrit kitaplığında mevcut olup, o dili bilen herkes bunlan okuyabilir. Kalkütalı Sanskrit âliminin bize bildirdiği şeyler hâlâ eski raylar üzerinde ilerlemeye devam eden bilim için öylesine "tehlikeli" dir ki, ya kulak ardı edilmeleri ya da alaya alınmaları gerekir. Kendderini savunmadan yoksun durumdaki bu efsanelere karşı çıkacak bir kanıt da deri sürülememektedir.

Profesör Kanjüal'm raporundaki ifadeleri kelime kelime alıyorum:

"Dünya dışı tannlann ve onlann dünya kadınlanyla çoğu zaman başarılı olan cinsel ilişkilerinin, Veda metinlerinin (Ari Hintlilerin en eski dinsel edebiyatı) ve Mahabharata'nm (Hintlilerin ulusal destanı) bir buluşu olduğunu kabul etme yolunda bir eğilim vardır.

"Ama Hindistan'daki resimlere tapmanın tarihi izlenecek olursa, iki önemli eserle karşılaşılır Kausitaki ve Satapatha Brahmana. Bunlar İsa'dan 500 yıl önce tannlann resimlerini ortaya koymaktadır. Hem meunier hem de resimler, tannlann başlangıçta bedensel varlıklar olduğunu vurgulamaktadır. İşte burada şu soru kaçınılmaz olmaktadır: Bu tannlar dünyanın atmosferini nasıl geçtiler?

'Yajurveda apaçık bir şekilde, Asvinlerin (tannsal ikizler) kullandığı bir uçan araçtan söz etmektedir. Vımana kelimesi kesinlikle uçan makina anlamındadır. Bu kelime Yajuveda'da, Ramayana'da, Mahabharata'da ve Bhagavata Purana'da karşımıza çıktığı gibi, klasik Hint literatüründe de yer almaktadır. Yantra kelimesiyse tam çevrisiyle "mekanik araç" demektir ve bu kelimenin Sanskrit edebiyatında çok yaygın olduğunu görürüz(9).

"Rigveda'nın en azından 20 pasajı (taunlarla ilgili 1028 ilahi) özellikle Asvinlerin uçarak yapılan yolculüklanndan söz ederek uçan araçlann üç katlı, üç köşeli ve üç tekerlekli olduklannı belirtir ve bu araçlann en az üç yolcu taşıdıklannı anlatır. Yazılanlara bakılırsa bu uçan araçlar altın, gümüş ve demirden yapılmakta olup, iki kanatlıydılar. Asvinler bir deniz kazası geçiren Kral Bhujyuyu böyle bir araçla kurtarmışlardı.

"Her Sanskrit uzmanı Vaimanika Sastrayı bilir; bu bir çizim külliyatı olup, bunun çekirdeğini de İsa'dan dört yüz yıl önce yaşamış olan bilge Bharadvajy oluşturmuştur. Bu külliyat 1875 yılında yeniden keşfedilmiştir. İçinde, değişik uçan araçlann büyük ve en önemli parçalan gösterilmektedir. Eser okunduğunda, araçlann nasıl kullanılacağı, uzun yolculuklarda ne gibi garipliklere dikkat edilmesi gerektiği, fırtına ve şimşeklerden nasıl sakınılacağı, zorunlu inişin ne şekilde yapılacağı, hatta güneş enerjisinin hareket ettirici güç olarak nasıl dönüştürülebileceği öğrenilebilir. Bu arada bilge Bharadvajy, Hindistan'daki tarih öncesi uçuşlarla ilgili olarak bu alandaki 70 otoriteden ve 10 uzmandan söz etmektedir!

"Uçan araçlann eski Hint metinlerindeki tarifleri insanı şaşırtacak kadar kesindir. Burada karşılaştığımız güçlük yalnızca tek bir noktada, metinlerde geçen farklı madenleri ve metal alaşımlannı yeni dile aktarmayı başaramayışımızdadır. Geçmiştekilerin o kelimelerle neyi anlatmak istediklerini bilemiyoruz. Samaranganasutradhara'da asıl olarak beş uçan aracın yapıldığı yazılıdır: Bunlar Brahma, Vişnu, Yama, Kuvera ve İndra adlı tannlar içindir. Sonralan birkaç tane daha bunlara eklenmiştir. Bu uçan Vımanalann dört ana tipte olduğu belirtilir: Rukma, Sundara, Tripura ve Sakuna.

Bunlardan Rukma konik şekilli ve altın renkli, buna karşılık Sundara roket benzeri ve gümüşî bir parlaklıkta, Tripura üç katlı, Sakuna ise kuş benzeri bir şekildeydi. Bu dört ana tipe bağlı olarak 113 farklı şekil meydana getirilmişse de, bunların birbirinden farkı pek azdır.

Vaimanika Sastra'dc, *güneş enerjisi kollektörlerinin yeri ve işlev şekli yazılı bulunmaktadır. Buna göre belli nitelikte ve güneş ışınlarını absorbe edebilen bir camdan sekiz tane boru yapılmalıdır. Bu türden ve çoğunu anlayamadığımız bir sürü ayrıntı metinlerde yer almaktadır. Amaranganasutradhara'da ise uçan aracın kontrolü, havaya kaldıncı güç ve yakıt konulannda bilgi verilmektedir. Buna göre yakıt olarak cıva ve 'Rasa' kullanılmaktaymış. Ne yazık ki bugün Rasa'nm ne olduğunu bilmiyoruz."*

Bize sunulan Henoh raporu ve kadim Hint efsaneleri aracılığıyla, bugün için bilmece gözüyle bakılan birtakım şeylere açıklık getirebUiriz. Ayak bastığım o Parhaspur harabeleri 'tanrısal' bir hava savaşının yıkıntıları olabilir.

İpuçları artıyor

1979 yılında İtalya'da bir kitap basıldı; bu, Hindistan doğumlu bir İngiliz olan David W. Davenport'a aittir: *2000 A.C. Distruzione Atomica/İ&a'dan* 2000 yd önceki atomik tahribat (9).

Davenport, uygarlık tarihinin en eski kentlerinden biri olan Mohenjo Daro'nun bir atomik patlama sonucu mahvolduğu konusunda kanıtlara sahip bulunduğunu ifade etmektedir. Mohenjo Daro, bugünkü Karaçi'nin 350 kilometre kuzeyinde, İndus'taki Sukkur'un batısında yer almaktadır. Davenport'a göre, arkeologların "Ölüm yeri" dedikleri o harabelerin meydana gelişi yavaş yavaş olmamıştır.

Başlangıçta, 4000 yıldan daha fazla bir zaman önce o eski Mohenjo Daro, İndus'taki iki ada üzerinde bulunmaktaydı. Davenport bir buçuk kilometre yarıçaph, merkezden dışa doğru değişen üç değişik çöl yapışma işaret etmektedir. Merkezde çok yüksek bir sıcaklık toptan yıkılmaya yol açmıştır: Burada bulunan ve arkeologların "kara taşlar" adıyla vaftiz ettikleri binlerce topağın korkunç bir ısının etkisiyle eriyip kaynaştığı ortadaydı.

Burada bir volkan patlaması olasılığından söz açmak gereksizdir, çünkü Mohenjo Daro'da ne donmuş lavlar, ne de volkan külü vardn. Davenport'a göre kısa süreli ve 2000 derecelik bir ısı söz konusuydu; seramik kaplar bu nedenle erimişti.

Yine Davenport'un bildirdiğine göre, Mohenjo Daro'nun dış kesimlerinde insan iskeletleri bulunmuştu; bunların çoğu el ele tutuşmuş olarak yerde yatmaktaydı: Sanki beklenmedik bir afet onları gafil avlamıştı.

Arkeologlar geleneksel metodların sağlayabileceği olanaklar içinde de olsa, Mohenjo Daro'da çalışmayı sürdürüyorlar; olsun, yine de başarı kazandılar. Öte yandan, o harabelere uçan araçların ve atom patlamasının yol açtığı önceden düşünülüyor olsa bile, fizikçi, kimyacı ve metalürjistlerden oluşan genişletilmiş bir ekibin orada araştırmalara girişmesi söz konusu olmamıştır.

İnsanlık tarihinin en önemli bölgelerinde sık sık iniveren bir demir perde dolayısıyla içimdeki kuşkudan bir türlü kurtulamayacağım. Böyle giderse, bir zamanların düşünce yapısının ne olduğu asla öğrendemeyecek. 4000 yıl önceki bir atomik patlama eldeki şemaya uymuyor mu? Davenport'un raporu Mohenjo Daro konusunda beni daha da heyecanlandırdı yalnızca; şimdiye kadar elde edebildiklerim gerçeğin yalnızca yarısını gösteriyor gibiydi.

Kalküta

İndus vadisinde ilerlemeye devam etmeden önce Kalküta'daki yayıncım Ajitt Dutt'u ziyaret etmem gerekiyordu.

O ve tüm adesi havaalanında beni bekliyordu. Kendisine getirdiğim yazı makinasının sevinciyle bana bir anda içini boşaltarak, iki günden beri beklenmekte olduğumu ve konferans için gelmiş olan birkaç bin kişinin geri gönderddiğini bana açıkladı.

Hindistan'ın en büyük kenti olan 3,5 mdyonluk bir nüfusa ve 425 kilometrekarelik alana sahip Kalküta'yı görmeyi ne kadar isterdim; ama otel odasından dışarı zor çıkabildim. Gazetecderin eli kapının zilinden kalkmıyor, radyo röportajcıları mikrofonları burnumun dibine sokuyorlardı. Kentte yalnızca 2000 tane alıcı bulunduğunu duyduğumda, televizyonda görüşme önerisini geri çevirdim. Televizyon çağı burada daha yeni başlıyordu.

İkinci gün de birincisi gibiydi. Bir gün önce söylediklerimin (bunu resimlerden anlıyordum) ilk sayfalarda, aktüel ve politik haberlerle İndra Gandi'nin resimlerinin yanında yer almış olduğunu görüyordum. Hakkımda neler yazdıyordu acaba? Bengal yazısmı okuyamıyordum, ama buradaki arazinin ekinlerim için elverişli olduğu belliydi.

Öğle üzeri bir karşdama komitesi göründü; iki arkeolog, bir

müze müdürü ve çok sayıda üniversite asistanından oluşmaktaydı bu. Orada öğrendiğim üzere, ellerimi dua edercesine göğsümde kavuşturarak eğddim. Bana, her türlü hazırlığın en iyi şeldlde yapddığı söylendi.

Kalküta'da geçirdiğim o akşam, korkulu rüyalarımdaki karmaşayı bile geride buaktı. Saat altıya doğru Karşılama Komitesi'nin arabasıyla müzeye gittiğimiz şuada, polisin sıraya soktuğu insan yığınlarını gördüm. Tüm bu kaynaşma benim için miydi? Polis yardımıyla iç salona alındım. Önümüzdeki koridoru kesen bir kordon kaldırıldı ve ilerlemeye devam ettim; karşıda kocaman bir salon ve merdivenler, galeriler, geniş boyutlu pencereler göze çarpmaktaydı. İğne atılsa yere düşmeyecek kadar kalabalıktı ortalık. Hava sıcak ve inşam boğacak kadar rutubetliydi. Bir beyazperdenin önünde duran sağlam görünüşlü dört koltuktan birine çöküverdim. Bir bayan antropolog, bir arkeolog ve müze müdürü yaptıkları konuşmalarla beni öylesine övdüler ki, kendimi korkunç utanmış hissettim. Kürsüye geçtiğimde, gürültüden dolayı dakikalarca konuşmayıp öylece durdum. Kalabalığın ortalarında bir yerde duran Willi'nin sırtında göz alıcı kırmızılıkta bir gömlek vardı; projektöre yeni dialar sürmesi için kendisini görüp işaret edebilmem için giymişti bunu. O akşamki konferansı biraz kısa geçiştirmem gerektiği sonucuna vardım; ama yine de üç kez sesim kısıldı. Daha önceleri hiç olmamıştı bu; herhalde insanı bitkin düşüren havaydı bunun nedeni.

En sonunda kıyamet koptu. Binlerce kişi bana doğru sokulmaya çalışıyordu. İnsanların bu kadar korkutucu olabileceğini o ana kadar bilmezdim. Duvara sıkışıp kalmıştım; karşımdakiler imza istiyorlardı, ama ellerimi oynatamıyordum. Uzaktan, Willi'nin bana yaklaşmaya çalıştığım gördüm. Boşuna! Kalabalığın sıkıştırmasıyla yere çöktüm. Kendimi koruyacak bir köşe bulmak amacıyla ve sürünerek iki duvarın birleştiği yere doğru ilerledim. Birden, polislerin coplarla girişti̇ğini gördüm. Var güçleriyle vuruyorlardı, ama insan zinciri kopmuyordu bir türlü. Bu manzarayı izlemek hiç de hoş değildi. Kaçabileceğim bir pencere var mıydı acaba? Hepsi parmaklıklıydı bunların. Derken, polis arabaya kadar bir koridor oluşturabildi ve kendimizi koltuklara atıverdik. Bitkin, sırılsıklam tere batmış, bayağı örselenmiş, ama yine de bir parça mutluyduk.

Günün geri kalanı boyunca, üniversitede vereceğim ikinci konferansın korkusunu bir türlü üzerimden atamadım. 240.000 öğrenciye sahip olan Kalküta Üniversitesi Asya'run en büyük ve en eski öğrenim merkezidir. Söylendiğine göre, konferans, nükleer fizik salo-

nunda verilecekti; üniversitenin en büyük **kampusu** buydu ve izleyiciler de çoğunlukla bilim adamları olacaktı.

Ama işler yine yolunda gitmiyordu. Daha başlangıçta arabadan çıkamaz oldum: Öğrencüerle kuşatılmıştım. Polis yine pek dostça olmayan yöntemlerle bir yol açtı. Öğrenciler buna aldırmıyordu; onların habire bağırdıklarım duyuyordum: *Çok yaşa Däniken!* Bunda ne vardı ki?

Salon tıklım tıkhm doluydu. İki saat boyunca konuştum. Ortalık öyle sessizdi ki, yere iğne düşse işitilirdi. Hoparlör düzeni de kusursuzdu doğrusu.

Öğretim üyelerinde bir sempatinin uyanmakta olduğunu hissediyordum. Profesörler uzmanlık alanlarında yardıma hazırdılar. Sanskrit araştırıcdarı bana pek çok malzeme sağlayabileceklerini söylediler. Sözlerini de tuttular. Bir Sanskrit uzmanı kitaplarımda yer alan kuramların Hindular için gerçek olduğunu söyleyerek, kendi kafasında da yer alan bu fikirlerin basit kişilerin onayını kazanmasını uzun zamandır beklediğini ifade etti.

Zayıf ve ürkek görünüşlü bir öğrenci gül kırmızısı renkli bir kitabı bana uzatarak "Bu sizin!" dedi. Başlığı hemen okudum VYAMAANIKASHASTRA AERONAUTICS by Maharashi Bharadwaaja (10). Kendisine kibarca, kitabın hangi konuda olduğunu sordum. Zayıf yapık öğrenci gülümsedi: "Sizin ilgi duyacağınız eski metinlerin bir araya toplanmış şeklidir," dedikten sonra kalabalığın içinde kayboldu.

Otele vardığımda o güzel hediyeyi elime alırken, sanskritçe öğrenmeye başlamam gerekeceğinden korkuyordum; ama kitabın arasında İngilizce çevkiyi bulduğumda büyük sevinç duydum. Uyku diye bir şey olamazdı artık.

Kitaptaki on bölümde son derece aktüel konular yer almaktaydı. Pilotların eğitimi, uçuş rotaları, araçların tek tek parçaları, hatta pilot ve yolcuların giyimi ve uzun yolculuklar için önerilen beslenme düzeni gibi şeyler bu arada sayılabilkdi. Bu arada teknik ayrıntılar da vardı: Yararlı metaller, erime noktasma kadar sıcakkk emen madenler, hareket gücü ve farklı tipteki uçan araçlardan söz ediliyordu kitapta.

Eğer elimdeki şeyin binlerce yıllık bk Sanskrit metni olduğunu bilme se y dim, bunu pilotlar için bk el kitabı olarak kolayca kabul edebilkdim. **Çünkü** pilotlar uçağı harekete geçirmeden önce otuz iki kalemden oluşan bir kontrol semasım gözden geçkmek zorundaydılar. Elimdeki kitapta uçuşla dgdi birtakım sırlar da yer almak-

taydı: Aracın nasd 'sıçrayabileceği', yılankavi bir zikzakla nasd gideceği, püotun tüm çevreyi nasd görebUeceği ve uzak gürültüleri duyabileceği konusundaki talimatlar bu aradaydı. Makinamn savaşçı amaçlarla kullanılmasıyla ilgili talimatlar da eksik değildi. Düşmanca bir manevranın nasd farkedileceği ve bundan kurtulma şekilleri de kitapta gösterilmekteydi.

Aracm yapımıyla ilgili bilgilerde, kullanılması gereken metaller üç türde toplanıyordu: *Somala, soundaalika ve mourthwika.* Bunlar doğru dozajda birbirleriyle karıştırdacak olursa, ortaya 16 tür ısı emici metal çıkıyordu; bunların adları uşnambara, uşnapaa, ıraajaamlatrit vs. idi. Ben bunların ne olduğunu anlayamadığım gibi, herhalde çevirmen de anlayamamıştı; aksi halde ingilizce metinde bu konuda açıklamalar olması gerekirdi.

Yapdan açıklamalar arasında metallerin nasd temizleneceği, hangi asitlerin -limon veya elma asitleri- kullanılacağı, bunların karışım oranları, hangi yağlarla hangi ısı altında kullanılmaları gerektiği de önerilmekteydi.

Kitapta yedi değişik motor tipi tarif edilmekte, bunların hangi özel işlevler için uygun olduğu ve hangi yükseklikte kullanılmaları gerektiği de önerilmekteydi.

Bu katalogda uçan araçların var olduğundan kuşku duyanlara, burada sözü edilen Sanskrit metnini öneririm. "Böyle şey olamaz!" şeklindeki o yakışıksız çığlıklar, utanç içinde susmak zorunda kalacaktır.

Bir raslantı sonucu elime geçmiş olan bu şey, uçuş mühendisleri ve yapımcılar için zorunlu bir el kitabı olmalıdır. Belki de onlar ter dökerek uğraştıkları projeler için Sanskrit efsanelerinde bir çözüm yolu bulabileceklerdir. Kimbilir, belki de hemen patent bürolarına koşacaklardır! Binlerce yıllık bir teknikle ilgili "Telif Hakları Yasası" mevcut değil nasd olsa. Ama daha önce bizim akd kumkumalarımızın o eski metinleri oldukları şekilde kabul etmeleri gerekiyor: Tüm bu gösterüen şeyler bir zamanların gerçekleriydi.

Uçakla Srinagar'a döndüğümde, Kalküta'da görüp görebildiğim yalnızca otel odam, müze, üniversite ve caddelere sığmayan halk olmuştu. Buna karşın yayıncım Ajitt Dutt durumdan çok hoşnuttu.

VI
TANRILARIN SONU

Beyninizin, egemen durumdaki öğretiler tarafından örtülmesine izin vermeyin.
Alexander Fleming (1881-1955)
- öğrencilerine.

Felaket bir durum! Yolculuklarım sırasında pek çok kişi benimle konuşur; bunların çoğu da şimdiki durumda olduğu gibi yardım edici nitelikte bilgiler verir ve genellikle kartvizitlerini de eklerler. Yolculuklardan soma eve dönüp de hatıra türünden eşyaları ayıklamaya başladığımda, kaybolan şeyler için sık sık dan vermem gerekir. Ashnda düzensever biri olduğum için de bu gibi şeyler bana zor gelir.

Bu kez de, Chicago'da benimle konuşan elli yaşlarındaki koyu gabardin giysili o bay belki kitabımı okur umuduyla, kendisine teşekkür etmek ve beni önemli bir iz üzerine sevkettiğini kendisine bildirmek isterim.

Eski Çağlar Astronot Derneği'nin 1978 yılında yapılan 5'ci dünya kongresi şuasında otelin lobisinde bana doğru gelen bir bay iki tane hava fotoğrafı uzattı: Bu resimleri otuzlu ydların *National Geographie Magazine* dergisinden almıştı. Bu dergi 1888'den beri çıkmakta olup, National Geographie Society[5]nin araştırmalarını yansıtan bir yayın organı olarak faaliyet göstermektedir.

Geniş açıyla çekilmiş bu panoramik manzaralara baktığımda, üzerinde tekerlek izlerine benzer bir şeylerin bulunduğu, neredeyse tarih öncesine ait arızalı bir gölge gördüm. Burası bir dağ sırası içinde uzanıyor olmalıydı: Arazi çopur bir görünüm taşıyordu; içinde döküntüler bulunan bir dağ akıntısı kendine çentikli yoUar açmıştı ve bölgenin sıcak olduğu da anlaşılıyordu. Görünürde ne bir bitki örtüsü, ne ot ne de ağaç vardı. Bu manzara bana hemen, And suadağlarının ön tarafındaki Güney Amerika kordillerasını anımsattı;

bu dağ zinciri Güney Amerika'nın batı kıyısını katedip, ta Ateş Adaları'na kadar uzanu.

"Burayı tamyor musunuz?" diye beni dikkatle izleyen bay sordu.

"Hiç görmedim," diye karşılık verdim.

"Şu ize ne diyorsunuz?" İşaret parmağıyla, tepeleri ve çukurları aşıp giden koyu renkli hattı gösteriyordu.

Taramaya benzer o şekli ben de görüyordum kuşkusuz. Resimdeki tepe ve uçurumları aşan ve ön plana çıkan bu görünüm çevredeki doğal ortamdan apayrı bir şeydi.

Chicagolu dostum beni şaşntmaya devam ediyordu; ikinci bir fotoğrafi uzattı bana. Büyütülmüş bir resimdi bu: Aynı iz sanki zımbayla yapılmış binlerce delik şeklinde, tıpkı bir merdanenin hamur üzerindeki izi gibi devam edip gidiyordu. Bir tutamak noktası olarak dağ çaylarının genel genişliğini şöyle bir kafamdan geçirdiğimde, bu bandın genişliğinin de 15 metre kadar olması gerektiği sonucuna vardım. Karşımdaki hava fotoğrafları beni elektriklemiş gibiydi.

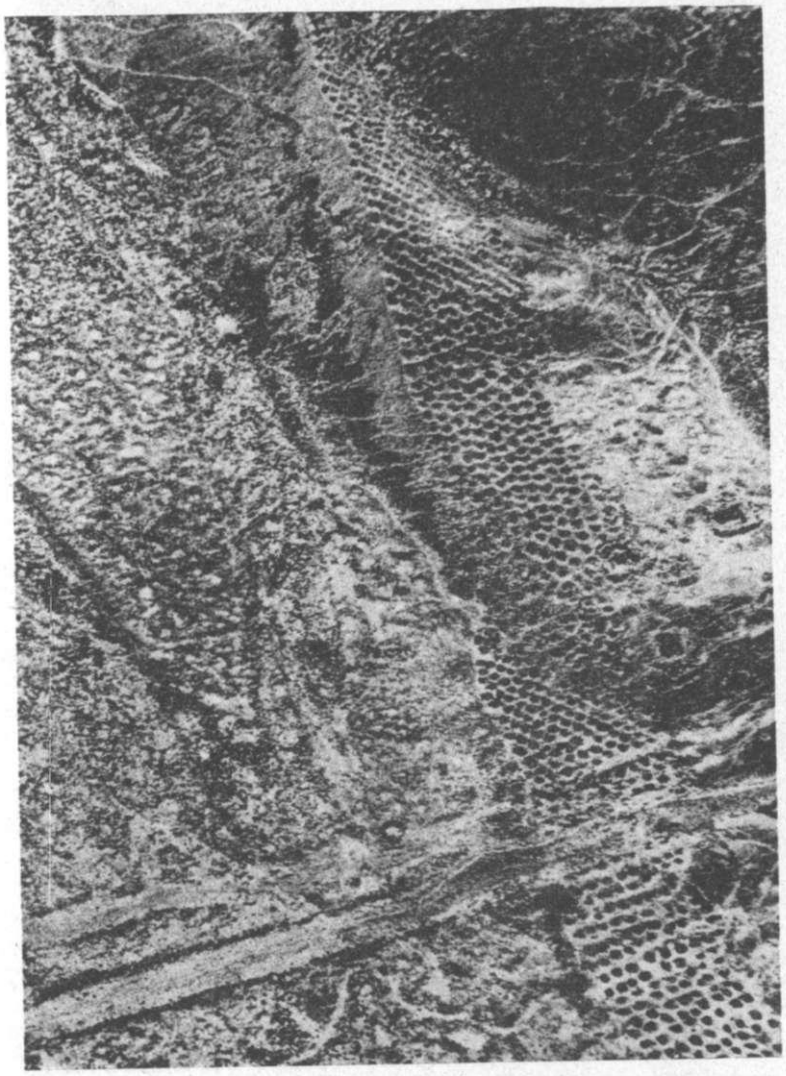
"Nedir bu?" diye bakımlı beye sordum.

"Tanrılar bir araçla oradan geçmişler," diye sanki bunu kesinlikle biliyormuş gibi karşılık verdi: "Şuraya bir bakın: Fantastik bir araç olmalı bu. Böyle bir yükseklikte hareket edebUen ve taşlarda bu tür izler bırakabilen herhangi bir araç biliyor musunuz? Bakın hele, izler dağa nasıl tırmanıyor ve boğazları nasıl aşıyor! Günümüzün bir ürünü olamaz bu..."

"Bunun nerede olduğunu biliyor musunuz?"

Ne yazık ki tam yerini bilemiyordu; bu fotoğraflar Peru üzerinde çekilen bir seri resimden alınmaydı, ama ilgili metinde fotoğraf ların yeri belirtilmiyordu. Bu bay iki resmi de bana bu aktı ve 'Tanrı sizi korusun' dedikten sonra Amerikan otellerinin o istasyonu andırır kalabalığı içinde kaybolup gitti.

Eve döndüğümde, Peru'yla ilgili yüzlerce kitabı karıştırdım; başlangıçta, o sansasyonel resimlerle yeniden karşılaşacağıma inanıyordum. Ama karşıma çıkmadı bunlar. Pek çok inceleme sonucunda o ünlü ve büyük İnka Duvarı'mn resimleriyle karşılaştım: bu, Paramonga kıyı bölgesinde başlayarak Peru'daki snadağların içine doğru derler. Altmış küometrelik bu mesafenin sağ ve solunda on dört tane müstahkem mevki bulunmaktadu. O koyu renkli izle İnka Duvarı arasındaki tek ortak nokta, ikisinin de tarih öncesinin sürüngenleri gibi tepe ve vadilerden kıvrdıp geçmesidir.

Bu delikli şeride Peru'nun hiçbir yerinde rastlamadım. Günümüzdeki bazı hesap makinalarının şeridini andırıyor.
Bunu kim yaptı?

Aradığım şey o İnka Duvarı değddi. İyi de, o koyu renkli bant ne olabilirdi ki? Eski mezar dizileri miydi bunlar? Yoksa doğanın bir kaprisi, yer kabuğu dalgalanmalarının oluşturduğu tümüyle apayrı bir örnek miydi? Ya da birtakım engellere sahip koruma duvarı mı? Çok eski çağlara ait plantasyonların kalıntıları mı? Sorular bir türlü kafamdan çıkmıyordu. Oraya gitmeliydim. Ama nereydi orası?

Peru 1.285.216 kdometrekarelik yüzölçümüyle, ulaşım yolu olmayan, oldukça ufak bir noktayı aramak için çok büyüktür. İsviçre'ye döndüğümden beri Peru'daki dostlara mektup yağdırıp duruyordum. Her mektupta o iki resim ve aynı rica yer almaktaydı: Bunun nerede olduğunu bana söyleyin! Haftalar boyunca gelen cevaplar beni umutsuzluğa düşürdüğünden, artık zarfları açmayı bile istemiyordum. Tam vazgeçmek üzereydim ki, sekreterim açılmış durumdaki sevindirici bir mektubu masanın üzerine koydu.

Mektup, hava albayı Omar Chioino Carranza'dan geliyordu. Bu dostun bir zamanlar fevkalade bir pdot olduğunu ve hobi olarak arkeolojiyle uğraştığım biliyordum. Bu kişi birkaç yddan beri Hava Bakanlığı'nca görevlendirilmiş olarak, başkent Lima'da kurulmakta olan Havacılık Müzesi'nin yapımında çalışmaktadır. Albay Chioino gönderdiğim fotoğrafları arkadaşları ve Perulu arkeologlar arasında dolaştırmıştı. Bana yazdığı mektupta ise tamdık bir arkeologun o delildi bandı tanıdığını yazıyordu: Burası Peru'nun kuzeyindeki And sırdağlarının bir kolunda, Trujdlo kentinin kuzeydoğusunda, eski yerlilere ait kültür kalıntılarının tam merkezinde bulunuyordu. Beni mutlaka bekliyordu; yolculukla dgdi organizasyonu zevkle yapacaktı. Yalnızca oraya varacağım günü bddirmek yeterüydi. Seferin başlama tarihi olarak 15 Ağustos 1980 tarihini önerdim.

Zaten yine "o yörede" *d* bir yeri, Orta Amerika devletlerinden Guatemala'daki küçük El Baul'u da ziyaret etmek istiyordum; buraya dikkatimi çeken kişi, dostum Dr. Gene Phillips olmuştu. Orada çok dginç ve hiç farkedilmemiş tanrı heykeUeri bulunmaktaydı.

Guatemala üzerinden

O zamana kadar öğrendiklerimden dolayı, Guatemala havaalanında bir arazi aracı kiralamak istedim. İnsanların bu araba kiralama işinde niçin hep gösterişli ve ancak asfalta uygun araçlara eğilim gösterdikleri benim çözemediğim bir şeydir. Merkezî ve Güney Amerika ülkelerinde kvdlandabdecek tek araç, arazi arabalarıdır

ama, yoktur bu araçlar. Masadaki sevimli bayan, şu El Baul'un da nerelerde olduğunu sordu.

"Likkin'in yakınında; orası ise Pasifik Okyanusu'ndaki San Jose'de bulunmaktadu," dedim ona; iyi hazırlıklıydım doğrusu.

Karşımdaki güzel kadının diş macunu reklamlarmdakini andırır dişleri ortaya çıktı.

"Bir arazi aracına gereksinmeniz yok ki! Yollar kusursuz durumdadır."

Eğer bu sözü bana kahverengi dişli bir erkek söylemiş olsaydı pek kabul etmezdim. Ama bu öneri güzel bir ağızdan geldiği içindir ki, normal bir Dodge arabayı günlüğü 28 Quetzal'dan ve kdometre başına 11 sentten kiralamayı kabul ettim. Quetzal hemen hemen bir Amerikan doları karşılığıdır.

Kentin dışındaki dört şeritli yol pek çok dönüşler yaparak daha aşağdarda bulunan Escuintla yönüne doğru gidiyordu. O güzel ağız yalan söylememiş gibiydi. Yolculuğum turistik bir gezi gibi başladıysa da, Escuintla'ya 20 ldlometre kala işin tadı kaçtı. Yolun her iki tarafında cangıldan, insanı tere boğan bir buğu yükselmekteydi. Otobüs ve kamyonlar yanaşık düzende ilerliyor ve bunların egzostundan pis kokulu dumanlar yayılıyordu. Gözün görebildiği kadarıyla, bunları geçmek olanaksızdı: Sonsuz uzunluktaki bu kokulu canavar bir sümüklüböcek hızıyla yol alıyordu ancak. Escuintla yolundan aklımda kalanlar, ancak test yollarında rastlanan derinlikteki çukurlar oldu: Akslar ve amortisörler böyle bir yüke nasd dayanıyordu? Bana yalnızca Dodge'u öneren o çekici gülümsemenin etkisinde kalmamam gerekirdi!

Göstergede 49 ldlometre olarak gördüğüm Escuintla-San Jose arasını rekor denebdecek bir sürede, tam üç saatte alabildim.

Uçuşun oluşturduğu o beş saatlik zaman farkının uyuşukluğunu hâlâ kemiklerimde duyarak, San Jose'den sonra on kilometre daha yola devam ettim; Likkin'deki modern tatd köyünde dinlenmek istiyordum. Ertesi sabah El Baul yolculuğu için formda olmalıydım.

Geceler gebedir, derler; bu süre içinde hoş ve nahoş pek çok şey olabilir. Sabahleyin odanın perdesini açtığımda, gökyüzünün bulutlarla yüklü olduğunu gördüm. Buna memnun olmuştum: Güneş bugün arabayı kavurmayacaktı. Bu kocaman bulutlar bazan cangda boşarur, ama insan -bir arazi aracıyla- bundan kurtulabilir.

Tam rotayı tutturmuştum ki, gökyüzü bent kapaklarını açıverdi; hem de Guinness'in rekorlar kitabındakini aşmacasına... Bu be-

nim için yeni bir şey değildi; daha önceleri tropikal yağmurların boşaldığım da görmüştüm, ama o 12 Ağustos günündeki yağmur bunların hepsini geride bıraktı.

Bir gün önce sağ tarafımda bana eşlik eden çay şimdi sola geçmiş olarak gürüldeyip akıyor ve her dakika tehdit edici bir şekilde yükseliyordu; derken yolu yalamaya, taşları, sökülmüş ağaçları ve ufak hayvanları alıp götürmeye başladı. İnsanın yola devam etmesi için ya acemi çaylak olması ya da intiharı göze alması gerekiyordu. Arabayı durdurdum ve diz boyu suyun içinde bata çıka yürüyerek, bagajdan çıkardığım çekme halatının ucunu güçlü bir maun ağacına sıkıca bağladım.

Can sıkıcı bir şekilde çağıldayan o bulanık renkli suyun içinde bile o güzel Guatemalalının gülümseyişini görüyordum. Bir arazi aracım olsaydı! Bunların aksı daha yüksektir, suyun tekerleklerin arasından akmasına izin verir; ayrıca motor da su ve toza karşı daha iyi korunmuş durumdadu. Sular Dodge'un önünden, bir geminin pruvasından geçercesine köpüklenip çağlıyordu. Bir sirk cambazının çabukluğuyla pabuçlarımı ve üzerimdeki blucini çıkararak arabadaki en yüksek yere, arka camın oraya koydum; zira keyif içindeki su bir süreden beri arabamn içine de konuk olmaya başlamıştı.

Houston'da aldığım bir hediyeyi hep yanımda taşırım: NASA'ya ait, her türlü yalıtım için kullandan bir örtüdür bu. O gün bu örtüyü kullanarak, motoru mümkün olduğunca sarıp sarmaladım. Suyun kendisi kadar, içinde taşıdığı şeyler de rahatsız ediciydi: Suda, oraya özgü ve çok zehirli olan Barbamarilla yılanları da bulunmaktaydı. Bu hayvanları hiç sevmemekle birlikte, kd payı kurtulduğum pek çok karşılaşmamız olmuştur. Dodge, çekme halatını koparıp gitmek isteyen huysuz bir eşek gibi gerip duruyordu.

Tufan iki saat sonra, başladığı hızla bitiverdi. Herhalde melekler bu arada cennetteki tüm yüzme havuzlarını boşaltmışlar, sonra da güneşin düğmesine basmışlardı. Cangıldan, bir ortaçağ çamaşırhanesindekine benzer buharlar yükselmekteydi. Kuşlar, su bentlerini kapatan kendileriymiş gibi gururla cıvıldaşıp şakıyorlardı.

Gümüş kakmalı giysisi ve siyah sombrerosuyla tam da filmlerdeki kovboyları andıran biri demir atmış arabamm önünden geçerken beni teseUi edercesine, çayın pek çok yerde yatağını yıktığını ve yolun harabolduğunu söyleyerek, dikkatli olmamı önerdi.

Suyun bir ölçüde alçalması için üç saat geçti. Yol hâlâ suyun altındaydı. Motorun üzerindeki örtüyü kaldırdım ve birkaç uğraşmadan soma bunu çalıştırabildim; onu köpüklü sulardan korumayı dü-

şünebilmem şanstı doğrusu; motor da vaftiz olmuştu bu arada. Bir an önce bu felaket yerden uzaklaşmak ve ortak anlaşma sonucu benim vücudumu beslenme alanı olarak ilan eden sivrisineklerden bir an önce kaçma niyetim işe yaramadı. Bir tufanzede olarak uğraştım çabaladım ve çoğu zaman da arabayı köylülerin yardımıyla çamurdan sökebildim. Yol San Jose'nin 38 kilometre gerisinde suyun yatak seviyesinden yükseldi. Tanrılar El BauFla olan buluşmadan önce sıkı bir deneyden geçirmişlerdi beni: Onun sunacağı şeylerin bu zahmete değeceğini biliyorlardı.

El Baul'daki tanrı tasvirleri

Santa Lucia Cotzumalguapa'dan birkaç kilometre uzaklıktaki El Baul küçük bir köydür. Buranın çekiciliği, bir şekerkamışı fabrikasının yanındaki tahta bölmeyle ayrılmış, rüzgara ve her türlü hava şartlarına açık durumdaki şeylerdedir. Yolculuk hedefim olan bu taş heykeller son on yıl içinde ormandaki ayıklama çalışmaları sırasında bulunmuş... Ve buraya dikilmişlerdir.

Arkeologlar buradaki en eşsiz parçayı "El Baul Anıtı No. 27" olarak belirlediler. Böylece hiç olmazsa bir katalog numarasına sahip oldu. Zamanın onu nasıl bozup yıpratacağını göreceğiz.

27 numaralı eser 2,54 metre yüksekliğinde ve 1,47 m. eninde bir dikili taştır. Bu taştaki egemen figür, ellerini kalçalarına dayamış bir yaratıktır; gururlu bir havası vardır bence. Ellerindeki boks eldivenlerini andırır şeylerle, tenis topu büyüklüğündeki küreleri kavramıştır. Modern bir görünümü olan bu yaratığın ayaklarında dize kadar yükselen çizmeler ve üzerinde golf pantolonuna benzer bir şey vardır. Geniş bir kemer, pantolonu vücudun üst kısmından ayırmaktadır. İnsana garip gelse bile, yine de çağının modasına uygun bir giyimi vardır bu şeklin. Şaşırtıcı olan şey, başı çevreleyen miğferdir: Günümüzün dalma giysilerine benzemektedir bu. Miğferden geriye doğru uzanan bir hortum tank benzeri bir şeye bağlanmaktadır. Miğferde göz için delikler bulunmakta olup, bu delikler, berrak görüş sağlayacak bir plakayla korunuyor gibidir; miğferin içindeyse kaşları bulunan bir göz, burun kökü ve burnun bir bölümü belli olmaktadır.

Böylece, taş obje daha da merak uyandmcı bir hal almaktadır: Miğferin dış kısmı, burnun doğrudan bir uzantısı olacak şeldlde devam etmekte ve bir hayvan burnuna, belki de bir jaguarınkine benzemektedir. Diş etleri görünen bu ağızdan miğfer taşıyıcının alevli soluğu çıkmaktadır. Biraz daha dikkatli bakıldığında ise görünen

2.54 m. yüksekliğindeki bu şekil kollarını kalçalarına dayamıştır; ellerindeki boks eldivenlerine benzer şeylerle tenis toplarını andırır küreleri tutmakladır.

şudur: Bu şeklin boynundaki iki bantttan biri göğüsteki küçük, kare şekilli bir kutuda, ötekiyse muskaya benzer yuvarlak bir şeyde sona ermektedir.

Bu miğferli kişi kim olursa olsun, bir üstünlüğü var demektir, çünkü onun ayaklan dibinde çömelmiş ve yine modaya uygun olarak boks eldivenleriyle bir tenis topu taşıyan bir başka figür korkuyla bunu ona sunmaktadır. Bu rölyefi tamamlayıcı unsurlar olarak da; taşm alt tarafındaki geniş diktörtgenin içinde ne oldukları belirlenemeyen altı tane cüce yaratık durmaktadır.

Arkeologların görüşüne göre bu rölyef Mayaların ölümcül derecede tehlikeli bir top oyununu tasvir etmekte olup, galip durumdakinin taşıdığı maskeyse bir maymunu, bir jaguarı, belki de opossumu belirtmektedir; miğferden tanka uzanan 'hortum'a gelince, bu küçük bir farenin kuyruğundan başka bir şey değildir ve ağızdan çıkan 'hava' ise yalnızca suyu simgelemektedir. Opossum bir su hayvanıdır çünkü. (1)

Hangisi için daha fazla bir hayal gücüne gerek vardır: Taştaki

şeyi yumuşak hareketli bir opossuma benzetmekte mi, yoksa bunda tanınabilir bir tekniğin işaretlerini bulmakta mı? Bu konudaki çalışmaları sürdüren biri ne derece kör olmalıdır ki, bir opossumun, maymunun ya da bir jaguarın sırtındaki tanka bir kuyruk daldırılmış olarak ortaya çıkacağına 'inanabilsin'?

Ne yazık ki bu pervasız yorumcu, stilize edilmiş bir soluğu su sembolü olarak işaret etmekle gerçeğe varamıyor. Yine de bu kişinin önemli biri olması gerek ki, onun bu derin düşünceleri bu alandaki kitaplarda kabul yolu bulabiliyor; bu kitaplara girmiş olan bir görüş ise artık tabu niteliğindeki bir öğreti halini alır. Suttaki tankın ne olduğu konusunda bir açıklama yok. Hayvansal bir ayrıntı mı? Bilimsel inançların açıklamaya ihtiyacı yoktur. İnanmak yeter. O kadar!

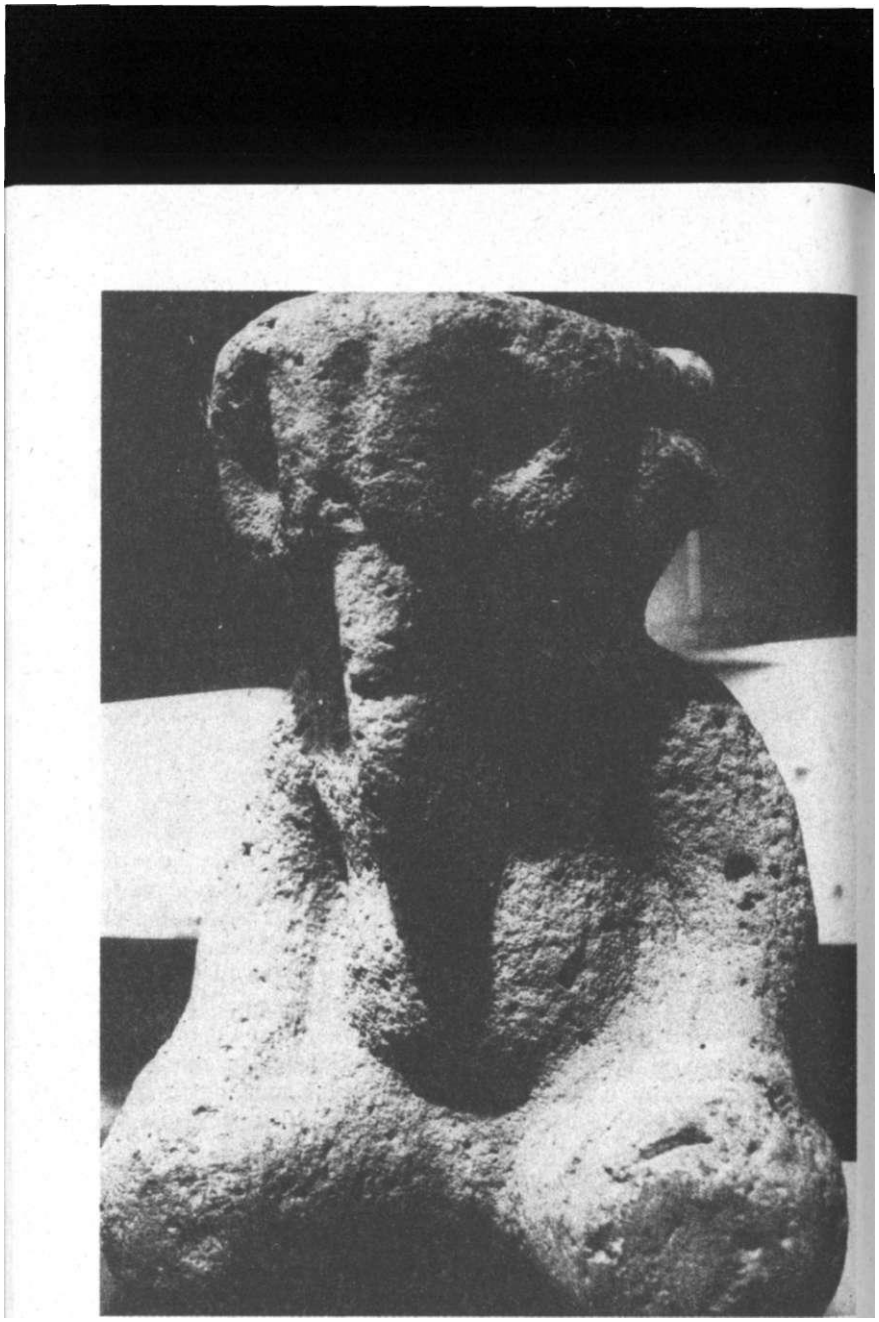
Bu rölyefin açıklaması Mayalar'ın top oyununa bağlıysa, bu topların olmaması halinde, giyden o teçhizat gereksiz ve de bir engel niteliğinde olacaktır. Herhalde Mayalar da bu oyunu pantolonlar, çizmeler ve vücuda iyice yapışan giysilerle oynamıyorlardı!

Ben de Sir Alexander Flemming'e uyuyor ve beynimin hüküm süren öğretilerce örtülmesine izin vermiyorum. Yorumum şöyle:

Dunyadışı iki "tamisai" varlık birbirleriyle savaşıyorlar ve yenilen yenene silahını teslim ederek merhamet diliyor. Ya da; büyük figür tanrısal bir şeyi temsil ediyor ve bir hükümdar veya rardp de diz çökerek o güçlü yabancının inayetine sığınıyor. Hâkim durumdaki yaratık kazanmış olandır; üzerindeki giysiler farklı olup, bunlar kendisini yabancı bir gezegendeki bakteri ve virüslerden koruyacak kapalı bir sisteme göre yapılmıştır. Dünyadakilerin ise böyle bir korunmaya gereksinmeleri yoktur; onlar bu tür şeylere ve enfeksiyon hastalıklarına karşı bağışıklık kazanmışlardır. Kapalı devre solunum sistemi de bunu açıklıyor: Yabancı varlık filtre edilmiş havayı tanktan çıkan hortum aracılığıyla miğfere çekiyor.

El Baufdaki İndiolar bugün de o dikilitaşa karşı yabana bir tamı tasviriymiş gibi saygı gösteriyor. Bunlar daha birkaç yd öncesine kadar bu figürün ayakları dibinde mum yakarlardı. Guatemala'daki İndiolar Maya asıllıdır; o muhteşem tapmakları ve piramitleri dikmiş olanların soyundan gelmedirler. Mayalar'm derin inançlarına göre maddede bir ruh, *Mana* bulunmaktadır.

İnsanı şaşırtan şey, miğferin dış tarafındaki hayvansal ağızdır. Beni eleştirenler şimdi tüm şamatalar iyi a itiraz ederek, dunyadışı varhkların hayvan ağızlı olmadıklarım, ayrıca heykeltraşhk yaparak bunları geride btrakmadıklarmı söyleyeceklerdir.

Tikal'de (Guatemala) piramitlerin arasında bir taş kütlesi var. Tüm aşınmışhğına karşın, bunun orta yerindeki dişli şekli ve bundan çıkan hortuma benzer uzanh far kedi lehi liyor. Taşın kendisi de, ne kadar eski olduğunu ortaya koyuyor.

Bir kez daha işaret edeyim: Buradaki şeyler dünyadışı varlıkların işi değildir. Bir 'tanrıyı' başındaki miğfer, üzerindeki giysüer ve teknik donanımla ebeddeştirmiş olan taş sanatçısı neyi tasvir ettiğini bilmiyordu. O, uzaydan gelen ve kendisini etkdeyen bu garip yaratığı gördü; sonra da teknik bir bilgiden tümüyle yoksun olarak bu izlenimini şekillendirdi. Tüm eski resimlerdeki durum bence şudur: Uçan araçlar kuş halini alır (eski çağların acaip görünümlü masal hayvanları), laser silahı bir tanrının elinde şimşek olur, miğferler de saçma sapan maskeler halini alır.

Başka yerler üzerine düşünceler

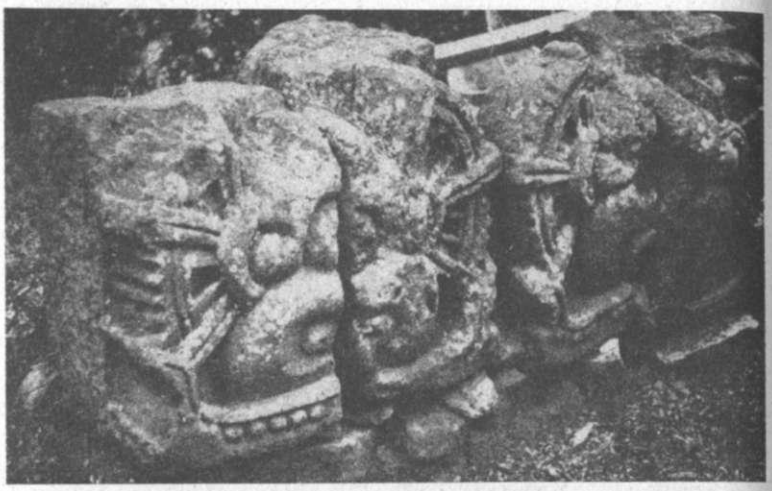
Monte Alban (Meksika) daki bir tapınak duvarında fil kafalı, insan gövdeli, pabuçlu ayaklarının üzerinde pantolunu dalgalanan ve elinde bir alet bulunan varlık sizi selamlar. Bildiğim kadarıyla hiçbir insan fil kafası taşımamış ve bunu da bir ışın tacı çevrelememiştir.

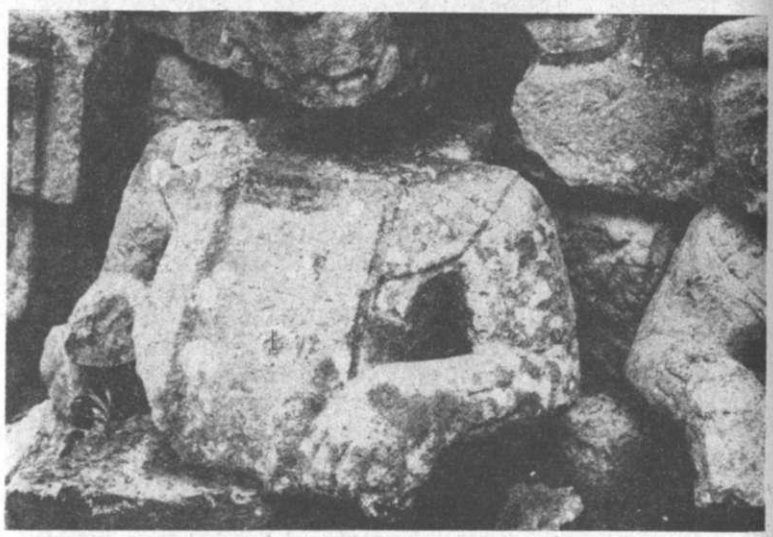
Zapoteklerin başkenti ve kültür merkezi olan Monte Alban'daki yapıların tarihi M.Ö. 600-100 yıllarına dayanır. Zapotekler o tarihte fili nereden biliyorlardı? Kutsal (!) bilim bu hayvanların yalnızca Afrika ve Asya'da yaşadıklarım söylüyor. Biri bana fillerin ya da mamutların 12000-15000 yd önce Bering kanalından Amerika'ya geçtiklerini söylerse, "buyurun" derim o zaman; Monte Alban'in tarihi de M.Ö. 12000 ydlarına uzanacaktu.

Her ikisi birden, yani M.Ö. 100'cü yıl ve filler- Olamaz! Burada biraz yavaş: FUler yoktu. Bununla birlikte, Monte Alban'daki duvarları fil tasvirleriyle süsleyen taş sanatçısı tanımadığı bir şeyi çiziyordu.

Mısu Firavunu III'cü Ramses'in (1195-1164) bir filoyu Meksika'ya gönderdiğini okudum; o halde fil tasvirleri de böylece büyük suyu aşmış olacaktı. Vay canma! Ramses'in filleri Meksika'da! Bazı arkeologlar Orta Amerika'daki hortum tasvirlerinin fillerle bir Uişkisi olmadığını deri sürerler: Nesli tükenmiş bir kuş türüyle ilgilidir bu (2). Hortumlu kuşlar ha! Hiç fena değd.

İçimdeki bir kuşku o hortumlu varlıkların ne fillerle ne de kuşlarla ilgisi olduğunu söylüyor. Meksiko kentindeki Antropoloji Müzesi' nde, çömelmiş durumda olan geniş ve düz kafataslı, birbirinden ayrık büyük gözleri olan masif bir figürün önünde durdum. Bunun kafasının orta yerinden bir hortum çıkıyor ve bu göğüs bölgesindeki garip bir şişkinliğin içinde kayboluyordu. Kim bu şeyi bir fil olarak tarif ederse, dünyadışı bir ithalatı da kabul etmesi gerekir. Dünyamızdaki fillerin görünümü başkadır çünkü.

(üst) Copan'daki Maya harabelerinde, kusursuz yapıdaki iki tekerleği gösteren bu şekiller var. Göbekten çıkan uzantılar tekerlek çevresine bağlanıyor. Bunun dış yüzü ise dişli şeklinde.
(alt) Yine Copan! Alt tarafı bulunmayan büstün üzerinde bir önlük var. Sakatlanmış durumdaki bu şeklin kıvrık parmakları bir aleti kullanıyor.

Tikal'de (Guatemala) piramitlerin arasındaki çayuhkta bulunan bir taş kütlesini binlerce yıllık bir zaman kemirip durmuştur. Bir zamanlar kesin bir belirginliğe sahip konturlar (kenar, profd) rüzgar ve hava etkisiyle aşınıp düzleşmiştir. Buna dikkatle bakddığında bir yaratığın dış hatları farkeddebilir hale gelir: Bu şey de sırtında veya göğsünde kutu benzeri bir şey taşımaktadu. Bunun üzerinde belirgin bir dişli **seldi** vardu ve bundan çıkan bir hortum, belki de bir boru, baş kısmına gitmektedir. Tuhaf mı?

Mayaların tekerleği bilmedikleri söylenir. Gerçekliği kanıtlanmamış olan bu görüşün nedeni, Maya tapınaklarında ve dikilitaşlarda tekerlek şekline rastlanmamış oluşudur. Bu düşünce örneği yaygın şekdde uygulandığında, yalnızca mevcut olabden şeylerin eski uygarlıkları temsd edebdeceği sonucuna vardır ki, böylesine ilkel bir yöntem de geçmiş toplumları, kültürleri, uygarlıkları tanımamak ve aşağdamak sonucunu verir. Bu ukalaca görüşe karşı şunu demek isterim: Araba ve buna benzer şeylerin tasvirlerine rastlamayışımızın nedeni, bunların tabu olarak görülmesindendi.

Çalışkan dostum Dr. Gene Phillips Copan'daki (Honduras) Maya harabelerinde taşlara resmedilmiş iki tane kusursuz tekerlek şeklinin fotoğraflarım çekti; tekerlek göbeğinden çıkan parmaklar eşit aralıklarla janta bağlanmakta ve bunların da dış tarafında geniş aralıklı dişli şekilleri göze çarpmaktadır.

Ashnda çok sansasyonel olan bu buluş hiçbir şekdde parmaklıklı tekerlek olarak kabul edilmeyeceği içindir ki kendi kendime gülerek bekliyorum şimdi; o TV profesörlerinden biri bir akşam televizyona çıkarak boğazım temizledikten sonra bunların Yağmur Tanrısı'nin dişleri, mısu ekicderinin koruyucu azizlerine ait dişler veya yüksek bir rahibin ayakkabı bağlan olduğunu söyleyecek. Alfred Polgar "Azamet de cehalet arasındaki şuurlar gayet oynaktır." der.

Copan'daki restore edilmiş o harabeler görebilen gözler için zengin kaynaklar niteliğindedir. Arkeolojiyle hobi olarak uğraşan Dr. Gene Phdlips Şikagolu bir avukattır ve mesleği gereği gözü açık biridir. Onun bu gözleri bir tapmak duvarındaki iki büstü farketmiş ve hiçbir şemaya uymayan, bu nedenle herhangi bir müze de yer almamış olan büstleri fotoğrafıyla saptamıştır. Belden aşağısı bulunmayan bu büstler bir askıyla başlarından geçirilmiş geniş önlükler taşımakta ve bunların önünde de 50 santimetre uzunluğunda 20 santimetre genişliğinde dikdörtgen şekilli bir şey saUanmaktadır. Kutuya benzer bir şekli vardır bunun. Taştan figürün parmakları bu kutudaki bir şey üzerinde çalışmaktadır.

Copan'daki müzede bulunan şekil; elleriyle garip bir şeyi tutuyor; armonikaya benzer bu şey bir zamanların teknik bir ürünüydü belki de.

Çeşitli gözlemlerin de ortaya koymuş olduğu gibi burada bir teknik göze çarpmaktadn. Sorulması gereken ise, taşların üzerine aktarılmış bu tekniğin ne tür bir şey olduğudur.

Büstlerden birkaç yüz metre ötede, Copan harabelerinin orta yerindeki küçük müzede, baş kısmı hemen hemen kusursuz durumda bir büst daha varchr. Her ne kadar ünlü MUo Venüsü kadar çekici değilse de, bunun da kolları onunki gibi larık durumdadn. Büstün boynundan sallanan bir askıda armonikaya benzer bir şey asılıdu; bunun ortasındaki yuvarlağın içinde çapraz bir şekil bulunmaktadn. Maya arkeolojisinde bunun bir yazı işareti olduğu bilinmektedir. Ancak bunun şifresi çözülmüş değildir. İnsan o nesneye baktığında, bunun ışddı bir işaret verici, bir Mors lambası, hatta ufak bir motor olduğunu haklı olarak düşünebilir. Gerçekten de, Avusturyalı fizikçi Friedrich Egger bu şekdden esinlenerek küçük ve çok pratik olan döner pistonlu bir motor yapmış ve bunun patentini almıştır. İnsan, önyargıların görmeyi engellemesine izin vermemelidir.

"ElastronautaT

Benim o dikilitaşları uzun uzun inceleyişim şuasında çevremde toplanmış olan ve fotoğraf makinalarını merakla inceleyen yerli çocuklara dönerek sordum.

"Buradaki şey nedir?" Parmağımla miğferi ve tankı işaret ediyordum.

"El astronauta!" diye karşılık verdi oğlanların en büyüğü; sanki onun için çok doğal bir açıklamaydı bu. Bıyık altından gülümsedim.

"Peki, bu astronot niçin böyle boks eldivenleri giymiş, eünde küreler taşıyor?"

"Onun bir tanrı olduğunu görmüyor musunuz?" Oğlan daha da koyulaşmış gözleriyle hayret içinde bana bakıyordu. "Bu bir tamıdır ve tamı da hep *un mysteriodvul"* Evet, Tanrı'nın bir gizem olduğu doğru.

O anki içten ddeğim, çocukların bu tarafsızca görüşü hep koruyabilmeleriydi. Batı dünyasının yanlış kavramları çerçevesinde, oraların yüksek okul ve üniversitelerinde okuyarak kendi ülkelerine yardıma olabüecek bu çocuklar somaları da bunu unutmamalıydılar. Onlar kendilerine özgü düşünceleri kaybetmekle kişiliklerini de kaybediyorlar. Onlar belki buna karşı koyuyorlar, ama basit bir var-

lik olabilmenin mutluluğu, bir daha düzeltdemeyecek şekilde bozuluyor.

Lima 'daki yanlışlık

Sözleştiğimiz üzere, 15 Ağustos günü Lima'daki Sheraton otelinin lobisinde oturmuş Albay Omar Chioini'yi bekliyordum. Kendisi, askerlerde rastlanan bir dakiklikle tam zamanında döner kapıdan içeri girdi; yıllardır tanıdığım bu kişi hiç değişmemişti: 60 yaşlarında, iri yapdı, kn saçlı, kısa bıyıklı, koyu kahverengi gözlerinin yanlarında gülme kırışıkları oluşmuş bir centilmendi kendisi. Koyu gri moher giysisi, beyaz gömleği ve koyu mavi kravatıyla onun orada durduğunu gören biri, bu kişiyi Wall Street'den bir banker ya da İngiliz Hava Kuvvetlerinden bir subay sanabilirdi.

Selamlaşmamız, Güney Amerika'ya özgü bir şekilde kucaklaşmak ve birbirimizin sutını pat küt okşamak şeklinde oldu; neyseki Kremlinli bayların ağızdan öpüşmeleri gibi iğrenç bir adet yoktu buralarda.

Mermer bir masanın basma oturarak o alışılmış içkiden söyledik: *Piscosour.* Bu konyağa benzer bir şey olup, en iyisi Pasifik kıyısındaki Pisco kentinde üretilir. Bunun hazırlanışı da limon, şeker ve yumurta akı ilavesiyle, mikserde çalkalanmak şekliyle olur. Hafif yeşde çalar beyazlıktaki bu şeye birkaç damla Angosturabitter eklendiğinde nefis bir içki olur.

"Her şeyi ayarladım" dedi albay, karşılıklı nezaket kelimelerinden sonra. "Yarın sabah altıda bir landrover hazu bekleyecek; her şey yolunda giderse dört gün içinde geri dönebilirsin. Deneyimli bir arkeolog olan dostum Frederico Falconi de sana eşlik edecek. Kendisi *la Muralld'yı* çok iyi tann..."

"...la Maralla duvar demek öyle değil mi?" İşin içinde bir yanlışlık olduğunu sezmeye başlıyordum.

"Tabii!" dedi Chioini. "Görmek istediğin yer."

Birtakım yanlışlıklardan dolayı sıkıntı çekmeye alışkındım ve bunlar başıma gelmesin diye yolculuk hazırlıklarını en titiz şekilde yaptığım halde yine oluyordu bu. Albay ve arkeologlar benim o ünlü ve herkesçe bilinen Peru Duvarı'nı görmek istediğimi sanıyorlardı. Sinirlenme Erich! dedim kendi kendime. Yanımdaki yol çantasından, National Geographic'de yayınlanan o iki resmi çıkardım.

"Amigo, görmek istediğim yer burası! Duvarı biliyorum ben."

Albay birkaç saniye bıyıklarıyla oynadı, dudağım dişledi, yanhş-

hk için özür diledikten sonra ayağa kalkıp, resepsiyonun yanındaki telefon kulübesine gitti. Bir süre sonra yeni bir haberle yanıma döndü: Landrover siparişini ve arkeologla buluşmayı iptal etmiş, mimar Carlos Milla'yı bulmaya çalışmıştı; ama karısının dediğine göre, adam hafta sonlan bulunmazdı ve ancak pazartesi günü onunla konuşulabilirdi. Bu arada teselli edici bir şey duydum: Mdla, Peru'daki her arkeolojik garipliği biliyordu; yalnızca resmi arkeologlar değd, mezar soyguncuları ve yatakçdar da onun tanıdığıydı. Bana bdgi verebdecek tek kişi varsa bu da Carlos Mdla'ydı.

"La Paz'a uçuyorum!" dedim kısaca.

"Orayı da Lima kadar iyi tanırsın. La Paz'da ne yapmak istiyorsun?"

"Puma-Punku harabelerini göreceğim," derken Chioini'nin yüzüne bakıyordum. Puma-Punku anlaşılmaz bir yerdi onun için.

"Aha," dedi yalnızca. "Yeniden ne zaman buluşuyoruz?"

"Bir hafta içinde; ayın 22'sinde aynı saat ve aynı yer. Tamam mı?"

Albay içkisinin geri kalanını içti:

"Okey, Erich!"

Zahmete değer bir hedef: Puma-Punku

Ertesi sabah 7.30 uçağıyla Lima'dan havalandım ve 10.30'da La Paz'a indim.

Bir arazi aracı bulmak için aynı kavga döğüş yeniden başladı. Buradaki firmalar yalnızca ufak Avrupa arabalarını, ya da Amerikaldarın o benzin yutan asfalt kruvazörlerini kiralıyorlar; bunların hepsi de yamru yumru olmuş, sayısız kez tamir görmüş, birbirinden sökülerek toparlanmış ve hurdaya aynlması gereken şeyler.

Ben bir Volkswagen seçtim: 1969 model ve 264.000 kilometrede. Arabanın birkaç defa 'toplanmış' olduğu belliydi. Daha önceki vıllardan buranın yollarım bdirdim: 4000 metre yükseklikteki ağaçsız yaylalarda dümdüz uzanıp giden asfalttan yoksun yollardı bunlar. Buranın, İsviçre'yle kıyaslandığında tepe saydabdecek yerlerine Bolivyahlar 'Geçit' derler. Akımdaki VW en dik yerde teklemeye başladı; yoğunluğu az ve oksijen oranı düşük havadan dolayı pistonlar yeterli randımanı veremiyordu. Bu yüzden denenmiş bir hileden yararlandım: Arabayı 180 derece çevirdikten sonra geri vitesine taktım. Yiğit Volkswagen birkaç yüz metreyi bu şekdde aldı; ama sakat bir gidişti bu: Bir yandan uçurumlar, bir yandan da toz bulutla-

rı içinde gelip geçen otobüsler işi zorlaştırıyordu. Yolun her iki tarafında sahipsiz olarak sürüyle, kurt benzeri köpekler vardı. Yerhler bunlara *losperdidos;* 'ziyanlık' derler. Bu hayvanlar arasında her ukın temsdcisi vardn. Sıska ve uyuza benzer görünümleri olan bu hayvanlar herkesin midesini döndürmeye yeter. Sürüyle dolaşan, içler acısı şekilde uluyan bu *perdidos* geceleri bayağı tehlikeli olabilir.

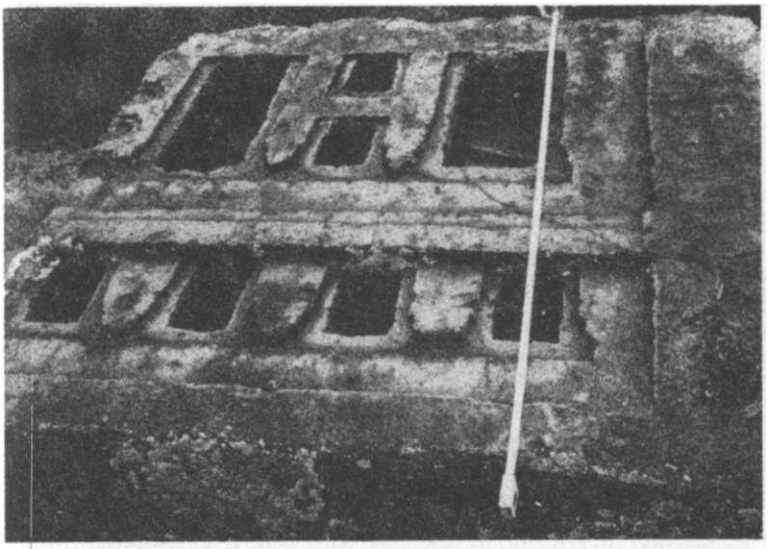
Yaylalardaki İndiolar da köpekler kadar fakirdirler. Önlerinde birkaç keçi ya da koyunu verimsiz meralarda sürükleyip duran bu insanlar cam gibi gözlerle yol kıyılarında otururlar. La Paz sokaklarında olduğu gibi, ağzına kadar dolu otobüslerde de And yörelerine özgü koka bitkisinin yaprakları çiğnenir. Sarımsı çiçekli, çalıya benzer bir görünümü olan bu bitkiden elde edilen kokainin acı bir tadı vardır ve dd sinirlerini geçici olarak uyuşturur. Andlara giden ilk gezginler koka kullanmanın yerülere güç verdiğini bildirirler. Ama tıbbın ortaya koyduğu gibi, aşm dozlarda ve sürekli olarak yutulan, çiğnenen ya da buruna çekilen kokain başlangıçta giderek yükselen bir iyilik durumu vermekteyse de, daha sonra merkezi sinir sistemini yıpratarak ruhsal bir bulanıklığın ortaya çıkmasına neden olur. Ufak piyasalarda bol bol ve yok pahasma sunulan bu narkotik, çıkışı olmayan bir fakirlik içindeki İndiolar'a dayanma gücü sağlar. Bir İndio de konuşan kişi ondan yanıt alabilmek için, rüya dünyasmdan gerçeğe döndürmelidir.

İki buçuk saat soma, benim de üzerinde çok şey yazdığım Tiahuanaco harabelerinin oradan geçiyordum. Asıl yolun sol tarafında, güneydoğuya doğru uzanmakta olan dar bir yol, terkedilmiş, üzerini otlar bürümüş demiryolu hattını aşarak La Paz'dan Titikaka Gölüne gider. Orada, üzeri otlarla bürülü ve telle çevrili bir tepecik vardu. Konuyla ilgili literatürde 'Piramit' olarak geçen bu şeyde piramitlerle ilgili hiçbir şey keşfedilmiş değüdir.

Tepenin eteğinde, bir dev tarafından fırlatılmış gibi duran monolit göze çarpar.

İsviçreli seyahat yazarı Johann Jakob von Tschudi (3) bunu 1869 yılında görerek şunları yazdı:

"Puma-Punku yolu üzerindeki bir arazide garip bir monolitle karşılaştık; bunun boyu 155 cm, eni 162 cm, tabandaki kalınlığı 52, tepedeki ise 45 cm. Bunun üzerinde iki sıra halinde çekmece şekli var. Altta büyük ve yanlarda olmak üzere iki uzun çekmece; ortada, birbirinin üzerinde olan daha küçük ve dört köşeli iki tane; üst tarafta ise, bir pervazla alttakilerden ayrılmış olarak dört tane dört köşeli çekmeceler var. Bu monolit El Escritorio *(Yazı masası), adıyla biliniyor."*

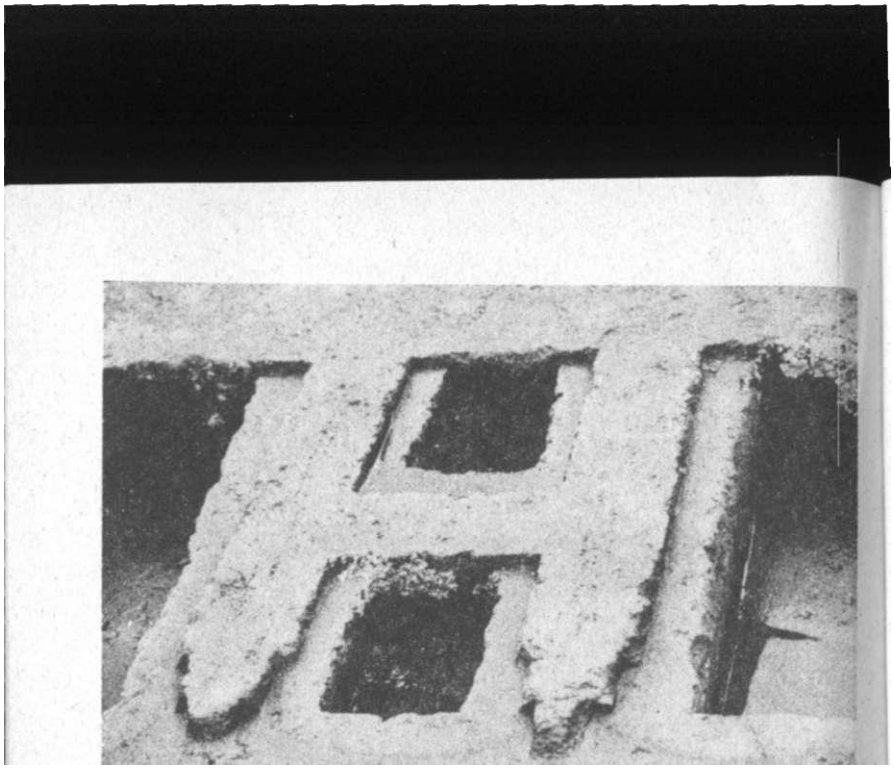
Tiahuanaco yakınlarındaki bir tepenin üzerinde, etrafı parmaklıklarla çevrili olan bu rölyef duruyor; bu şey arkeoloji literatürüne 'Yazı masası ' adıyla girmiştir. Boyutları: 155x162x52 cm. —garip bir yazı masası doğrusu!

İnce bir işçilikle bezenmiş andezit bloğuna bu adı takan bilim adamı herhalde vatanındaki yazı masasının göz ve çekmecelerini anımsamış olmalıydı. Bu şeyin ne olduğu, hangi amaca yönelik bulunduğu konusunda bugüne kadar literatürde bir öneri ileri sürülmemiştir. Ama bir yazı masası olmadığı kesin.

Bunun bir plana göre yapılmış olduğu tartışma götürmez. Farklı büyüklükte ve tam ölçüdeki dikdörtgenler, doksan derecelik açılar, keskin hath pervaz ve kusursuz bir kademeli görünüm bunu desteklemektedir. Bir plan olmaksızın böyle bir iş çıkarılamaz. Plan ise ölçme demektir ve bu da yazıyı gerektirir.

Andlardaki bilmece

Tepenin üst tarafında Andlann bilmecesi gözler önüne serilir: Puma-Punku. İnanılmaz bir heybetlilik, çeşitlilik ve kesinlikteki taş yapılardır bunlar. Buradaki şeyin ne olduğu asla anlaşılamamış, bildiğim hiçbir eserde buraya layık olduğu değer verilmemiştir. Gü

Keskin köşeler, titizce yapılmış dikdörtgenler, ince hata pervazlar belli bir tekniğin damgasını belirtiyor.

ney Amerika'yla ilgili ilk ve büyük kitaplarda Puma-Punku'ya şu birkaç satu ayrılmıştır:

"Tiahuanaco'nun güneybatı köşesinde Puma-Punku diye adlandınlan büyük piramit vardır. Bunun üst platformu iki farklı kademe halindedir ve buraya çok sayıdaki merdiven aşılarak varılır. Platformlann birinde bir zamanlar bir tapınak mevcut olabilirdi; bunun girişi, güneş kapılan stilindeki üç antreden oluşmaktadır."

Çok kısu bir tanımlamadır bu, Berlin Fdarmoni orkestrasının, 'Eroica' Senfonisi'nin onaltı mezürünü eserin tamamı olarak çalması gibi bir şey... Puma-Punku'ya tüm dikkatimizi verelim artık.

Burayla ilgili ilk bUgderi eski dünyaya getirenler, İspanyol fatihlerin soyundan gelenlerdi.

16.C1 yüzyıhn ortalarında Pedra de Cieça (5) Puma-Punku'yu oralardaki tek yapı yeri olarak belirttikten soma ekliyor: "Kocaman heykeller ve dev boyutlu bir teras. Hiç kimse bu harabelerden daha tekinsiz bir yer görmemiştir."

1651 yılında La Paz Piskoposu olan vatandaşı Antonio de Castro y del Castdlo ise şunları yazıyor: (6)

"Gerçi önceleri bu harabelerin Inkalarca yapılmış müstahkem mevkiler olduğu düşünülmüşse de, buradaki yapılann tufan öncesinden kalma oldukları şimdi anlaşılıyor... Susuz bir arazide bulunan ve înkalara ait olduğu sanılan bu yapılann temeli öyle derinlerdedir ki, İspanyollar bile böylesine olağanüstü güzellikteki yapılar\meydana getiremezler. Beni şaşırtan şey taşlann birbirine kaynaşmasına uyumu olup..."

19'cu yüzyılın ilk yarısında Fransız paleontoloğu Alcide Charles Victor d'Orbigny (1802-1857) Güney Amerika'ya bir yolculuk yaptı. Bu kişi Puma-Punku hakkında yazdıklarında, yatay durumdaki taş döşemeler üzerinde yükselen muhteşem kapılardan söz eder. Üzerinde tek bir yarığın bulunmadığı platformlardan birinin 40 metre uzunluğunda olduğunu belirtir. Bugün artık böyle platformlar yok; kırılmış, ufalanmış, zamanın dişleriyle gevelenmiş bunlar. Yine de, geride kalanlar bize ürküntü verecek kadar muazzam.

Bir "koleksiyoncu" olarak eski yapıları görmekle kendimi pek kaybetmediğim halde, Puma-Punku'da, bir başka zamana ait bu muhteşem panorama karşısında ddim tutuldu. Buradaki kaosta, bir zamanlar var olan düzeni insana sezdiren bir şeyler vardu; her tarafta, olağanüstü sertlikte ve çok büyük dayanma gücüne sahip granit, andezit ve divorit bloklar göze çarpmaktadır. Monolitlerin karşısında afallamamak elde değildir: Bunlar öyle bir incelikle işlenmiş, traş edilmiş ve cdalanmıştır ki, sanki bunun için modern makinalar, delicder ve hareketli bantlar kullanılmış sanır insan. Dioritten yapılma, beş metre boyundaki monolitlerin üzerinde, cetvelle çizilmişçesine düz ve incecik yivler uzanmaktadır: 6 milimetre eninde, 12 milimetre derinliğindedir bunlar. Kocaman taşlar, zıvanalar aracılığıyla birbirine bağlanmıştır. Canavarca boyutlardaki kayaları birleştiren metal kenetler, bugünkü yapımcdarm bde düşündüklerinin ötesindedir.

Puma-Punku üzerine klasik bir eser

Dresdenli arkeolog Max Uhle (1856-1944) "Peru'daki arkeolojinin babası" olarak bilinir; onu "Peru'nun ikinci kâşifi" olarak da adlandırırlar (8). Uhle, Kraliyet Zooloji, Antropoloji ve Etnografya Müzesi'nde bulunduğu sıralarda, Peru'daki arkeolojik kazılarla dgili üç cdtlik kitabını yeni çıkarmış olan jeolog ve gezgin-araştırıcı

Alphons StübeFle (1835-1904) tanıştı. Bu ikisi, yıllar boyu birlikte sürdürdükleri araştumalar sonucu "Eski Peru Yaylasındaki Tiahuanaco Harabeleri" adlı klasik eseri yayınladdar: Bu kitap 58 santimetre yüksekliğinde ve 38 santimetre eninde olup, ağulığı 10 kilodur. Bunun içinde yer alan Puma-Punku'yla ilgdi veri ve detaylar bugüne kadar erişdememiş bir kesinlik ve mükemmelliktedir. Kitabımda yer alan çizimler, 1892'de Leipzig'de basdan bu eserden alınmıştu.

Puma-Punku iki bilgini de büyülemişti. İnsan aklının kavrayamayacağı şeylerin karşısında duran bu ikisi, yapıyla ilgili tam ölçüleri almak ve çizimlerini oluşturmak kararma vardılar.

Onları buna sevkeden şey yalnızca büim aşkı değddi, bir endişe de yer almaktaydı bunda: Bu ölçü ve çizimler olmaksızın Andlardaki o bilmece çözülemeyecekti. Bulundukları yerin etkdeyicüiği konusunda Stübel şunları yazıyor:

"Puma-Punku harabelerinde en dikkat çekici şeyler platformlar ve bunların arasında darmadağınık şekilde bulunan sağlam ya da kınk bloklar; bunlar büyüklük, şekil ve işleniş bakımından olağanüstü bir çeşitlilik gösteriyor. Düz şekilli taşlar, keza işlenmiş lav plakaları, kapı şeklinde çalışmalar, tekne derinliğinde taşlar, çapraz süslemeli olanlar, küçük oyukları bulunanlar, kalın ya da ince pervazlı taşlar ve daha sayısız formlar. Harabelerin şimdiki durumu -düz bir çizgi halinde uzanan üç büyük alan hariç - tam bir düzensizlik arzediyor. O üç alan ise kuzey-güney yönünde uzanıyor. Bunlar 43 metre boy ve yaklaşık 7 metre enindeki bir alanı kaplıyor."^)

Max Uhle, Bolivya ordusuna ait bir birliğin heykeller üzerinde atış talimi yaptığım görmüş olmalıydı. Puma-Punku'nun kurucusu buradaki yapdan sonsuzu düşünerek planlamış olmasaydı, geriye yalnızca bir döküntü alam kalırdı. Belki bu da kalmayabilirdi.

Puma-Punku'nun anlamı, Aslan Kapısı'dır. Oysa artık herhangi bir kapıdan eser yoktur. Buna da şaşmamalı: İspanyollar ve onların ardından da İndiolar taşları kırıp, götürebddiklerini götürmüşlerdir. Ama buakın İspanyollarla İndiolan, tüm Bolivya ordusu burayı hırsızlamaya kalksa o dev gibi taşlardan oluşturulmuş yapıların şeklini değiştiremezdi. Bugün yapdabiür miydi bu?

Ebu Simbel, 1964 yılında kesilerek parçalara ayrdmış; bunlar numaralanmış ve eski yerinden 60 metre ötede bir araya getirümiştir. Batı'mn tekniği el ele vererek bunu sağlamıştır. Puma-Punku'da ise böyle bir deneme yapılmamıştır. Bugün hâlâ o andezit ve diyorit bloklarla, kocaman plakalar halindeki taşların, toprağın ne

kadar derinine girmiş olduğu bilinmiyor. AUahtan ki, şimdinin ekskavatörleri o en büyük kayaları kaldıracak güçte değil! Eğer bunlar taşınacak gibi olsaydı, patlatılarak parçalara ayrılır, sürekli ve ucuz bir inşaat malzemesi olarak gösterişli büro binaları içinde veya iş hanlarında kaynar giderdi - ya da çalışkan arkeologlar o yere ait olmayan taşlarla duvarları yeniden kurmaya çalışndı. Siegfried Huber'in yazdığı gibi burası yine de insanda bir şantiye etkisi bırakmaktadır (10):

"Bu yer insanda, usta ve kalfaların ikindi kahvaltısı için geçici olarak aynldıklan bir inşaat alanı etkisi yapmaktadır; adamlar az sonra ellerinde aletleriyle geri döneceklerdir. Ustaca yontulup parlatılmış bir sürü materyel, taş levhalar, bloklar, değirmen taşlan, taştan oturma yerleri ve kapılar başka yere nakledilmeyi bekler gibidirler."

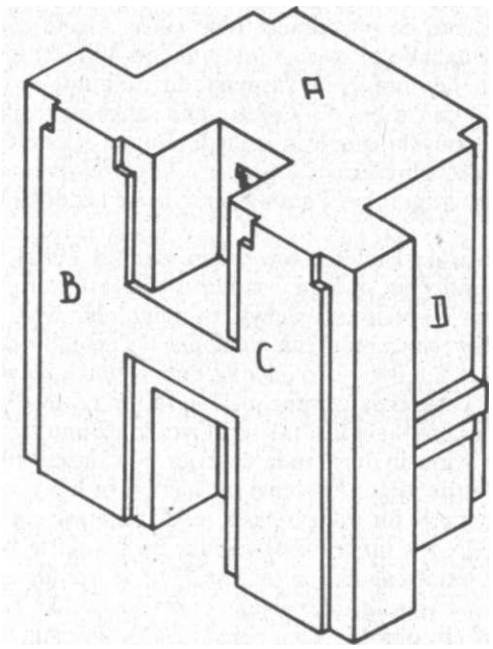
Puma-Punku'nun toprağa demir atmış hah göz önüne alınırsa, bu taşınma işlemi de bir bilmece olup çıkar. Akide d'Orbigny bugün üç parça halinde olan taştan döşemeleri 40 metreden uzun tek bir parça halinde gördüğünü yazmaktadır. Bilinmeyen bir derinliğe kadar inen 40 metre boy ve 7 metre ene sahip bir taş bloğu on bir kath bir bina büyüklüğünde olmalıydı. Bunun işlenmemiş hali ise çok daha muazzam olacaktı kuşkusuz. Taşm tesviye edildiği yerde parçaların olması gerekir. Puma-Punku'da ise taş döküntüsü bulunmamaktadır.

Sonuç olarak: Binlerce ton çeken ağır taş kütleleri, üzerinde ağaç bulunmayan bir yaylada -modern yükleme rampları ve vinçler olmaksızın- suf insan gücüyle taşınmış olmalıdır. Düşüncesiz biri çıkar da her şeyin mümkün olduğunu söylerse, bir düşünsün bakalım: Bin ton, 1 milyon kilo eder ve Puma-Punku'da pek çok sayıda binlerce ton hareket ettirilmiştir! Bu taştan canavarların altına o ünlü (!) yuvarlama kalasları mı sürülüyordu? Bunu diyenler, renkten söz eden körlerin durumuna düşerler. O kalaslar kibrit çöpü gibi un ufak olurdu! Eğer herhangi bir nakliye birliği yola düzülerek, ahlayıp inlemelerle bu yükü o basık tepelerden aşırma çabasına girişmiş olsa bde, tek bir tropikal yağmur bu kayaların bataklık içinde kaybolup gitmesine neden olurdu. Her ne şekilde olursa olsun, bu nakliye işi başarıldı, aksi halde Puma-Punku'da ne monolitler ne de taş blokları olurdu. Nasd oldu bu? Çözülmemiş bir bdmece.

Taşıma işi kadar gizemli bir başka şey de, insanı afallatan bir kesinlikteki çalışma örnekleridir.

Örnek 1:

Şemada dikdörtgen şekilli bir blok var: Boyu 2,78 m, eni 1,57 m. ortalama yüksekliği de 88 santimetre. Bu bloğun altı ana yüzü vardır: Üst, alt ve dört tane de yan taraf. Bu altı yüz üzerinde irili ufaklı düzlükler bulunmakta olup, bunların her birinin yüksekliği diğerinden farklıdır. Şöyle ki: Yandaki B yüzünde bulunan 1 den 7'ye kadar olanlar, yardarındakilerden 1 santim alçak ya da yüksektirler. 6 ve 7 numarayı birbirinden ayıran 5 santimetre kalınlığındaki pervaz 4 santime kadar daralır. C ve D düzlükleri arasındaki incecik ve dümdüz şeridin (8 numara) eni yalmzca iki santimdir. Bu blok kama şeklinde olup, arka taraf (çizimdeki üst yan) öne doğru daha kaimdir.

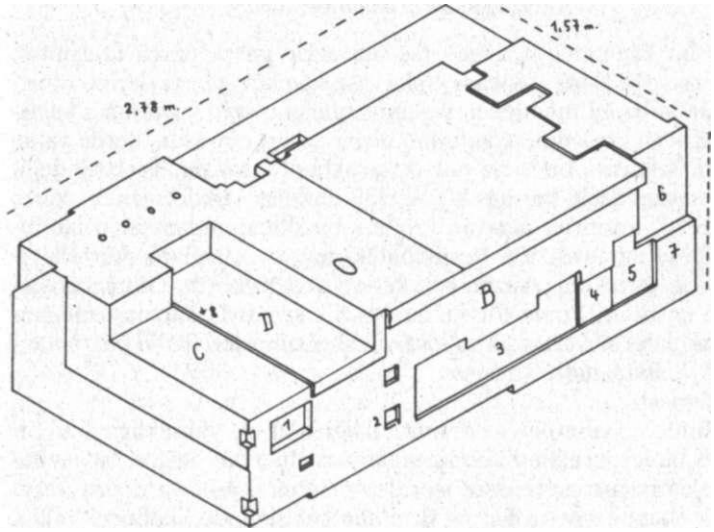
Puma-Puma konusunda Uhle ve Stübel'in birlikte meydana getirdikleri eserden daha iyisi yoktur. Yukarıdaki eskiz, yapı şeklinin İÇ içe girmişağine çok iyi bir örnektir.

Günümüzde böyle bir şeyi oluşturmak için (bir taş işleme yeri düşünülürse) frezeler, hava veya suyla soğutulan duyarlı delme araç lan gereklidir. Bu freze ve delgi makinalarımn da çelik şablonlarla kullanılması zorunludur. İşi daha da zorlaştıran şey ise, işlenecek maddenin granit sertliğindeki diyorit taşı olmasıdır. İşte ödüllü soru: Puma-Punku'daki taş ocaklarında hangi araçlar kullanddı?

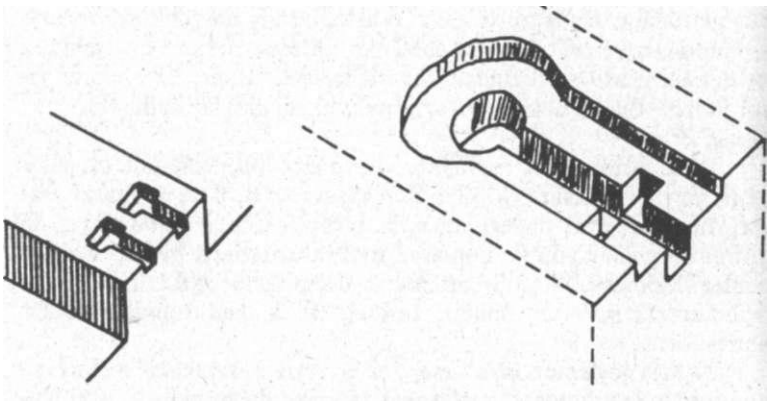
Örnek 2:

Blok, Andezit-lav özellikli ve bir metre yüksekliğinde olup, en geniş yeri 1 metredir. Görülebilen yüzleri A, B, C ve D olarak işaretliyorum. B ve C yüzleri arasında, birbiri üstünde olmak üzere iki girinti bulunmaktadn ve bunların arka duvarlarmda küçük dikdörtgenler kesilmiştir - sekiz milimetre derinliğinde çok temiz ve dik açılı incecik setlerdir bunlar. İnsana, tüfek namlusundaki setleri anımsatır.

Açıkça söylemek gerekirse, zor iş. Ayrıca, zıvanalar birbiri içine girdiğinden, bunları tıraşlayacak bir araç da gerekliydi; aksi hal-

Bu yapı şekli, Andezit-Lava taşından bloğun ne tür bir incelikle işlendiğini ortaya kaymaktadır.

Taşların arka tarafındaki yükseltiler, modern tüfeklerdeki kilit kamalarını anımsatmaktadır.

de açdıp kapanma sırasında taş pervazlar parça parça ufalanırdı. Tonlarca ağırlıktaki blokları tıpkı kasa kapıları gibi yerlerine oturtma işinde hangi maddeden yapılmış olursa olsun, yuvarlama kalaslarının veya bir kalduaç kolunun hiçbir yararı olmazdı. Yerde yatan taşlara bakılırsa, bu işlem pek de alçakta olmuyordu. Taşlarm değişik yüzeylerindeki karmaşık yükseklik farkları; dikdörtgenler, kareler, setler, kornişler ağaçtan yapılma bir donanımdan salduılan iplerle başarılamazdı. Bu büyüklükteki taşlarm yuvalara oturtulabilmesi için birtakım çevirme hareketleri de gerekliydi. Günümüzdeki beton unsurlar, Puma-Punku'daki işçilik sanatıyla karşılaştırıldığında, çok daha az karmaşık ve hatta Ukel görünürler. Tabii bir zamanlar böyle bir sanat var idiyse...

Örnek 3:

Binlerce yılın pek az kemirebddiği 1,10 m. yüksekliğindeki bir diyorit blok toprakta dikili durmaktadu. Bu cilalı bloğun ön yüzünde, sekiz buçuk santimetre içeride, yukarıdan aşağıya doğru uzanmakta olan bir yiv vardu; yiv üç miüm genişliğinde, iki buçuk miüm derinliğindedir. Ve bu yivin üzerinde, tıpkı bir elmas delicisiyle yapdmışçasına dört santimetre aralıklı delikler bulunmaktadır; deliklerin büyüklüğü bir buçuk milimetredir. Tahtadan aletlerle veya en

sert hayvan kemiklerinden yapılma deliciyle bu incelikte bir işin meydana getirilmesine olanak yoktur.

Örnek 4:

7,81x5,07 ebadmdaki bir andezit blokta yer alan geniş yüzlü dikdörtgen, iki buçuk mdimetre derinliğe yerleştirdip tesviye eddmiş durumdadır. Bu iş baştan savma bir şekilde yapılmamış olup, çimento ya da harçla kapatılması gereken tek bir yer bulunmamaktadır. Taş sanatının bir şaheseridir bu. Böylesine az bir derinlikte bile, taşları birbirine bağlayacak yuvalar göze çarpmaktadır.

Örnek 5:

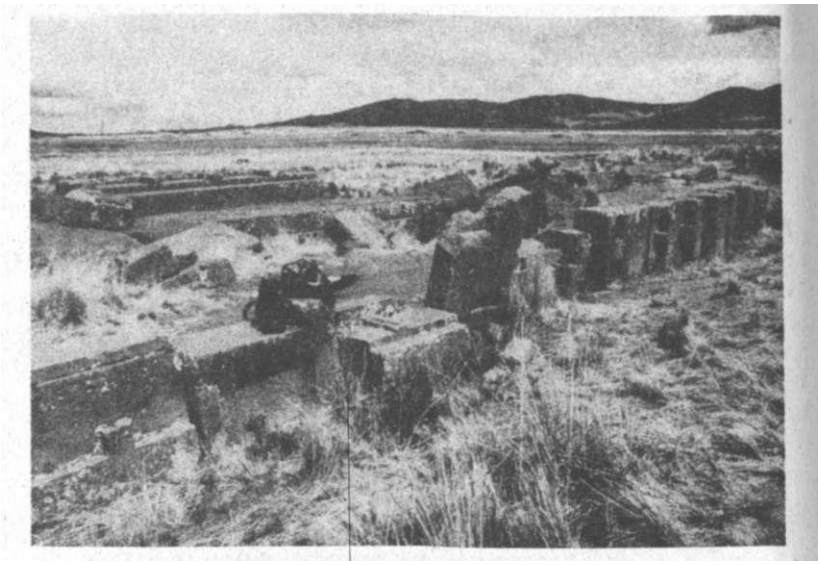
Puma-Punku'yu kuranlar yalnızca dik açılar üzerinde çalışmakla kalmıyor, cetvelin dışında daireyi de biliyorlardı. Bir taş üzerinde 36 santimetre çapında daire gördüm ve bunun resmini çektim.

Ara bilanço

Puma-Punku, tarih öncesinin yapuncdığıyla ilgiü olarak ileri sürdüğüm birkaç önemli iddia yönünden bir kanıttn bence:

- İnka öncesi bir ırk olan ve buradaki yaylalarda faaliyet göstermiş bulunan Aymaralar bu konuda düşünülemezler, çünkü:

- Burada kullanılan teknik, İnka öncesi boyların bdgi ve yeteneğini çok büyük ölçüde aşmaktadır.
- Puma-Punku'da bir plana göre çalışılmıştır! Tüm plan da geometrik ölçümlere dayanmaktaydı.
- Görünen detaylı çalışmalar ileri bir tekniğe tanıklık etmektedir.
- Taşların taşınma işine gelince; yapımcdar bunların ağırlığını, sağlamlık ve kırdabilirlik derecesini hesaplarına dahil etmiş olmalıdır.
- O şekdlerin planlanışında bir yazı bdgisi gereklidir. Taşların çok çeşitli pozisyonlarını hesaplamak ve sabitleştirmek için, Stonehenge'de uygulandığı varsayılan "Hafıza Kültürü!" de bir işe yaramaz.
- Bu işi tek bir dâhinin başarmış olması olasılığı da geçersizdir. O kadar çok sayıdaki yapım yeriyle dgili olarak ulaşım, inceleme, ekip eğitimi gibi şeyler karşısında bir dâhi bde dizlerinin üstüne çökerdi. Kaldı ki, bunların insan gücüyle başarıldığı düşünülüyorsa, buna değil bir insan ömrü, birkaç nesdlik bir süre bde yetmezdi:

Eski çağların İndio taş ustaları demir aletlere sahip olmadıkları için o kocaman blokların hem taşınmaları hem de işlenmeleri karşısında araştırıcı Tschudi hayretler içinde kalmıştır.

Sonuç:

Bu işi yapanların yazı bilgisine sahip olduklarını kabul etmek gerekir. Ama gelin görün ki, arkeolog ve etnologlar Aymaraların yazıyı bilmedikleri konusunda insanı şaşırtan (!) bir fikir birliği halindedir. O halde bunun anlamı: Burayı yapanlar Aymaralar değildir.

Detaysız bir yapım planı olamaz. Puma-Punku'da da bu vardır. Hatta arkeologlar, blokları birbirine bağlamak amacıyla kullanılmış olmaları gereken 'bakır kenetler'den söz etmektedir. Bakır yumuşak bir metaldir; demirin sertlik derecesi 4,5 olduğu halde, bununki yalnızca 3'tür.

Bu nedenle bakır, tonlarca ağırlıktaki taşları birbirine "bağlayamaz". Johann Jakob Tschudi de buna şaşırmıştır zaten (4):

"Bizi şaşırtan şey, bu dev gibi taşların taşınmasından çok böylesine kusursuz bir teknikle ortaya çıkarılan eserlerdir; çünkü, o eski ustaların demirden yapılma bir alete sahip olmadıktan düşünülmektedir ve bakır-kalay alaşımı da çok yumuşak olup, granit türünden kayalar

üzerinde iş görmez. Bu eserlerin nasıl meydana getirildikleri hâlâ bir bilmecedir; konuyla ilgili görüşlerce ileri sürülen en büyük olasılık, kayaların son cilalanışı sırasında ince taş tozunun veya silis içeren bitkilerin kullanılmış olabileceğidir."

Tsçhudi'nin şaşkınlığının da ortaya koyduğu gibi, Puma-Punku gizemim açıldığa kavuşturmak için geçmiş yüzyıllarda da umutsuzca çabalar sarfeddmiştir. Taş tozu ya da silisli bitkiler dış yüzeyleri parlatmak için kullanılabilir, ama milimetrik yiv ve setler, tam ölçüdeki irili ufaklı dikdörtgenler için bunlar düşünülemez.

Bugün bilindiği üzre, en azından Puma-Punku'daki granitler bir zamanlar Zepita bölgesindeki Cerro de Skapia'dan çıkarılmışta; buranın uzaklığı ise 60 kdometreden fazladır. 60 ldlometre fazla uzak sayılmaz mı? Düz ve bakımh yollar düşünülürse, evet; ama buradakder, dağlan ve ırmakları aşıp giden ilkel yollardn.

Formül basittir:

Planlama + Aritmetik + Geometri + Ulaşım + Metal aletler = Bizimkine eş, belki de bunu aşan bir teknik.

Tanrıların En Uzun Gecesi

İndio efsaneleri Puma-Punku'mm "Tanrdarca tek bir uzun gecede kurulmuş olduğunu" naklederler (11); bunda insanın payı yokmuş ve uçabden tanrdar, kendi yarattıkları bu eseri havaya kaldırıp döndürmüşler ve soma yere bırakarak mahvetmişler.

Bu tür güç gösterderi bugün var. O basit mitolojik öyküleri ciddiye almayalım mı? Hava yoğunluğunun az olduğu 4000 metre yükseklikteki muhteşem bir yaylada meydana getirilen ve varlığını açıklayamadağımız bu şeyler bir taçtan düşen parçalar mıdır acaba?

"İnsan nedir? Kendini sandığı o şey olmadığında kuşku yok; yani Yaradılışın Tacı!" Ozan Wdhelm Raabe (1831-1910) böyle yazıyordu.

Üç gün boyunca harabelerin arasında dolaştım, birtakım şeyleri ölçtüm, fotoğraf çektim ve teybe bir şeyler aldım. Crillon Tour'un bir otobüsü günde iki kez, saat 11 ve 14 dolayında fotoğraf makinalarıyla yüklü elli kadar turisti buraya getiriyordu. Aralarında pek çok Amerikalı da vardı; bunlar beni tanıdıklarında, aralannda fısddaşıyorlar, bir imzamı ya da grup resimlerinde yer almamı rica

ediyorlardı. Son gün, saat iki otobüsü Tiahuanaco'daki köy lansesinin orada yükünü boşalttığında, karanlık bakışlı, koyu yeşil ponçolu iki İndio'yu gördüm; püsküllü takkelerini kulaklarına kadar geçirmişlerdi.

"Şu ölçme işini hemen kesin!" İndiolardan biri emretti.

"Niçin baylar?" diye onlara sordum.

"La Paz Üniversitesinin yazılı izni olmadan yabancdarın kazı yapması yasaktır!"

Bunu anlıyordum. Bir dakika kadar düşündüm,sonra yerlilere şunu söylemek aklıma geldi: 12.2.1975 tarihinde, Trinidad'daki Universidad Boliviana Gral Jose BaUivian bana onur doktorluğu payesi vermişti. Şimdi ise ilk kez bunun yararını görecektim, ama bunu yapmadım. İndioların gösterdiği dikkat hoşuma gitmişti. Her turistin ya da amatör arkeologun çantasına bir şeyler tıkıştırdığı düşüncesi nereden aklımıza gelirdi ki? Onlara şöyle dedim:

"Haklısınız; ama ben kazı yapmıyorum ve hiçbir şeye el sürmüyorum. Yaptığım şey yalnızca ölçmek. Buna izin var mı?"

"Hayır, Bay Däniken! Görevimiz, sizin faaliyetinizi önlemek."

Bana adımla hitap ediyorlardı! Şu ıssız yerde beni kim tanırdı ki? Herhangi bir gazeteyle görüşme yapmamıştım. Burada olduğumu kim biliyordu? Ölçü şeridini muhafazaya aldılar ve çevreyi incelememe de izin vermediler; ancak, fotoğraf çekebdecektim. Benim Puma-Punku'da olmam kimi rahatsız ediyordu? Tiahuanaco'da olduğu gibi, yazılarımı okuyan herkesin buraya akacağından mı korkuyorlardı?

Sacsayhuaman'da turistlerin göremedikleri şeyler

Akşam üzeri 25 katlı bir gökdelen olan Sheraton'un barında Münihli genç bir çiftle sohbet ediyordum. Kadın etnoloji eğitimi görüyordu; kocası ise hukuğu bitirmişti. Bir deniz uçağıyla Peru'dan Titikaka gölüne gelmiş olan bu ikisi kitaplarımı okumuştu. Gündüz gördüklerimi anlattığımda hayal kırıklığına uğraddar ve söylediklerimi kuşkuyla karşıladılar. Kadm şöyle dedi:

"Biz Cuzo'daki, Sacsayhuaman'daki harabeleri gördük, fakat tüm iyi niyetimize karşın, oralarda sizin yazdığınız gibi dunyadışı bir şey keşfedemedik." Hukukçu da kuru bir ifadeyle bunu tamamladı: "Rehberimiz, taşların nasd işlendiğini bizlere açıkladı. Bu tür taş işçiliğine bugün bile Cuzco'nun sokaklarında rastlanabiliyor!"

Yine o eski hava ve o sonsuz yanlışlık! Sacsayhuaman'da *Gele-*

ceği Anımsayış adlı filmi çektiğim sıralarda da, görevlilerin hemen hiç biri benim tarif ettiğim o harabeleri gerektiği gibi görememiş, belki de bunun için gayret göstermemişlerdi. Gözümün önüne, Güney Amerika'nın sunduğu şeylere doğru akıp giden o kalabalıklar geliyor; bunların arasmda bulunan ve kitaplarımı okumuş olan birkaç tanesi, herhalde Münihli çift gibi hayal kırıklığına uğrayacaktı. Güney Amerika seferine katılan bu insan yığınlarını nazara alarak, onları *benim* harabelerime ulaştırabdecek bir açıklama yapmak istiyorum:

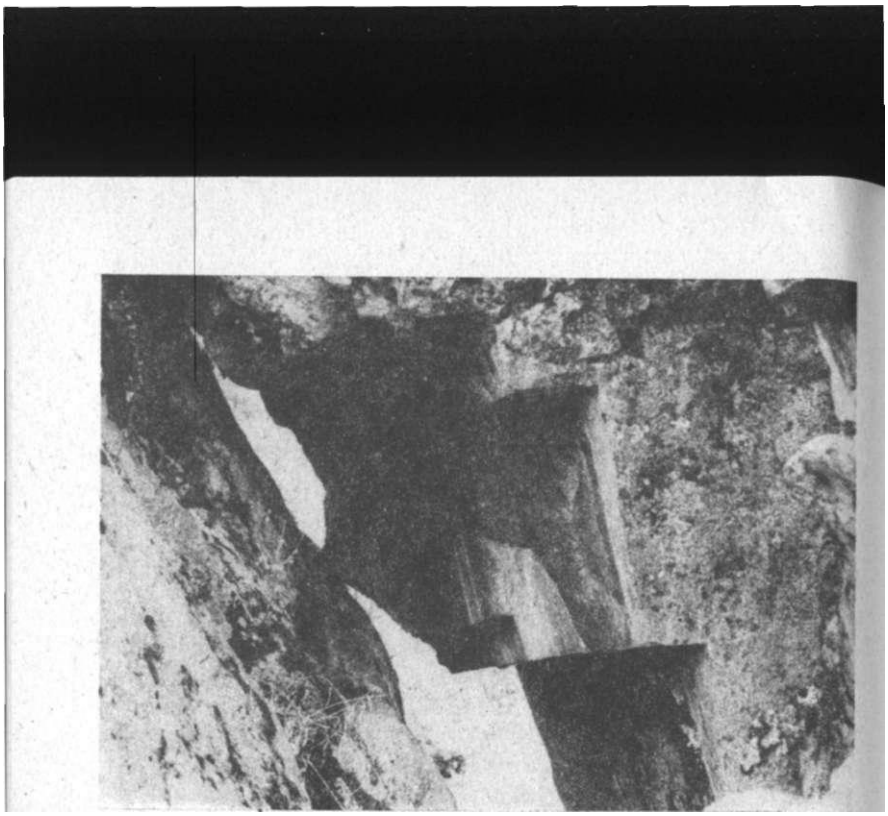
Bayanlar, Baylar; yarın bir taksiye atlayarak Sacsayhıaman'daki harabelere gidin. Şoföre, eski yolu izleyerek Pisac'tan sonra 1,5 kilometre kadar gidip tepeye tırmanmasını ve sola doğru olan ilk dönemeçte durmasını söyleyin. Onun el kol hareketleriyle itiraz etmesine aldırmayarak parasını ödeyin. Şoför, isterseniz sizi bekleyebileceğini söyleyecektir. Sizin için gereksiz bir masraftır bu ve yaran da yoktur.

Şimdi tepeden aşağıya, İnka harabelerine doğru bakın. Sonra, yolun yanındaki ufak yükseltiye tırmanın; sizin sağınızdaki bu yer iki yüz metre yukarıda yer almaktadır. Bir kaya labirentine vardınız; artık o her zamanki harabe" kelimesi burada bir anlam taşımaz. İşte orada, herhangi bir tarihsel dönemdeki yapımcılığın kalıntılan olan, anlaşılmaz nitelikteki irili ufaklı bir yığın taş, gözler önüne serilmiş durumdadır. Çok geçmeden, edineceğiniz izlenim, burada bir zamanlar kusursuz bir teknikle oluştunılmuş şeylerin daha sonra tümüyle mahvedilmiş olduğu noktasında toplanacaktır.

Kayayanklan ve oyuntular üzerinden geçerek platformlara tırmanın. Birden, birinci sınıf bir kesimcilikle işlenmiş kocaman kayalan göreceksiniz. Bayanlar Baylar; daha dün parlatılmışa benzeyen cilalı beton duvarlara bir bakın. Yanılıyorsunuz aslında! Bunlar beton değil, granit taşıdır!

Eğer şaşırma yeteneğini kaybetmişseniz, bu önemli yetenek özel bir çaba göstermeksizin yeniden ortaya çıkacaktır. Sizin de iyice gördüğünüz gibi, buradaki şeyleri birbirine bağlayacak hiçbir şey yoktur; ne harç ne de benzeri. Hepsi de tek parçadır buradakilerin. Aynca, Puma-Punku'da olduğu gibi, burada da metal kenetlere ait iz bulamazsınız. Hayır, burada, Sacsayhuaman kalesinin tepesindeki şeyler adeta döküm gibi tek parçadır. Açılar doksan dereceliktir ve her sütunun gerisinde yeni sürprizler beklemektedir insanı.

Eğer sizi bu İnka kalesine yönelten şey, turistlere özgü bir görme merakıysa, Cuzco'da insanı heyecanlandıran o tarih öncesi bilmecenin aslında burada, Sacsayhuaman'ın kaya duvarlannın üzerinde ve

Sanki babnumundan şekiUendiribnişçesine dik açılar,
derin oyuntular ve tas kamalar...

gerisinde olduğunu farkedersiniz. Seyrek ziyaret edilen ve az dikkat çeken bir yerdir burası.

Gözlerinizi açık tutun! Bu kaya kütleleri, açıklanamayan bilmece deki mozayik taşlandır yalnızca. Yolun sol tarafındaki kaya duvarlannı ve küçüklü büyüklü taş oluşumlannı da keşfedin. Güven içinde yüriiyün; sizi kimse uyarmaz ve rahatsız etmez. Rahatça yürüyün, tarlalann ve parmaklıkla çevrelenmiş çayırlann içinden geçip aşağı inin. Beni hiçbir İndio köylüsü rahatsız etmedi. Bunlann hepsi de nazikler ve eğer gerikiyorsa, ülkenin parası olan birkaç Soles sırasında harikalar yaratıyor.

"Geçmişe yapılan birkaç saatlik bir gezintiden sonra, artık hemen tüm kayalann üzerinde çalışılmış olduğunu farkedersiniz. Burada hiçbir arkeoloji vaizi size, doğanın kovalan doksan derecelik açılarla büyülediğini, yüzeylerini büyük bir titizlikle cilaladığını, o dev gibi 'Taş koltuğu' sırf şaka olsun diye araziye yerleştirdiğini, birtakım taş vitrinleri çekiçlediğini ve tavandan yere kadar inen basamaktan yarattığını söyleyemez. Tüm bunlann "başaşağı' dumşlan ise son kanıttır. Bu dev boyutlardaki labirent bir zamanlar ekseni çevresinde ***do-***

rn.

nerek ters duruma gelmiştir. Bu nedenle, bugün görülen merdivenler tırmamlamaz durumdadır. Eğer bunlar ters çevrilecek olursa, yüksek-lere tırmanan birinci sınıf merdivenler elde edilmiş olacaktır.

"Bu İnka kalesinin kulis tarafına bir bakalım! O çok resmi çekil-miş duvarlara sırtınızı dönün; aynı yükseklikte, anlaşılmaz amaçlara yönelik monolitik kaya çalışmaları göreceksiniz. Bunlann ne gibi bir anlam taşıdığı bugün için bilinmemektedir. Burada belli bir şemaya uygun hiçbir şey göremeyeceksiniz: Ne bir düzen, ne sistemli duvarlar ve ne de belli bir şekilde yerleştirilmiş monolitler. Düz kaya yüzeyleri birbirine doğru eğilmiş durumdadır; tertemiz kesilmiş köşeler ters du-rumda ve tavana doğru uzanan merdivenlerde sona ermektedir.

"Eğer tüm bunları görmüş ve daha sonra evinizde benim çekti-ğim resimleri ve açıklamaları bir kez daha gözden geçirmişseniz, o za-man turistlerin çiğnediği yollarda dolaşmadığınız için mutluluk duya-caksınız!"

Yolculuk dönüşü aranacak şeyler belki de kitaplarımda yer al-mamışın diye Sacsayhuaman temasım çabucak bir toparlamak isti-yorum:

İlgili literatüre göre *Lacco* veya *Kenko Grande* adıyla andan ka-yalar, oyukları, odaları ve tünel geçişleriyle kutsal bir yer olup, bu-radaki Ölüler Tahtı odası ve tüm öteki şeyleriyle, büyülü yeraltı krallığına aitmiş. Bence, bu yerde hüküm süren düzenin (daha doğ-rusu düzensizliğin!) burayı kuranlarca bugünkü haliyle sunulduğu-nu düşünmek biraz densizlik olacaktır!

Garcüaso de la Vega (11) 1720 yılında kaleme aldığı yazısın-da, bugün *Chingana Grande* (büyük labirent) diye adlandırılan bü-yük kaya bloğunun 20.000 işçi tarafında Sacsayhuaman yönünde sü-rüklenmiş olduğuna ve bir devrilişi şuasında 3000 kişiyi altına ala-rak ezdiğine işaret eder. Günümüz arkeologlarının görüşü farklıdır: Bunlar; "Bu taş belki de asla Sacsayhuaman için değildir. Asla hiç-bir yere taşınmamış, tüm zamanlar boyunca şimdiki yerinde kalmış-tn," demektedirler.

Burayı yapanların, ters durumda ve inşam hiçbir yere ulaştu-mayacak o merdivenleri kayalara oymaları için deh olmaları gere-kir. Yine bunların oluşturduğu eğik düzeyli duvar hücrelerine değil bir tamı heykeli, bir çiçek buketi bde koyamazsınız. Bu zavalldar o kadar çaba gösterip, asla işe yaramayacak olan o eğik yüzeyleri ve derin oyuntuları yapıp cilaladılar ha!

Sacsayhuaman'ı ziyaret edecek olanlar için bu arada bir reh-berlik yapmak istiyorum:

"Buyanlar Baylar, bakışlannızı kale duvanna çevirerek, bunlann üçte birlik bir bölümünün karşısında durun. Tam arkanızda, tabanda yanklar olduğunu göreceksiniz; bunlara girebilirsiniz, tehlike yoktur. Kendinizi birdenbire çok gizemli, kayalık görünümlü bir yeraltı ülkesinde bulacaksınız: Karşınızda, bir buçuk metre boyunda, üzerinde insanı şaşırtan korniş çizgileri bulunan cilalı bir taş anıt olduğunu göreceksiniz. Tam köşedeyse, kaya üzerinde kusursuz denecek şekilde kesilmiş geniş, kademeli şeritler vardır. Bu kaya hafifçe öne doğru eğik olup, birkaç noktasıyla yandaki duvara dayanmaktadır. Bunu dikkatlice inceleyin lütfen: Burada karmaşık bir yapı söz konusu değildir; tek parça halinde bir kayadır bu. Ancak, kayadaki işlenmemiş yerler, işlenen alanın hemen üstünden başlamaktadır. Sizin de göreceğiniz gibi, o kısımlarda herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Bu bilemecemsi yerde bir süre kalın. Bahse girerim ki bir süre sonra şunun farkına varacaksınız: Kayalann işlenmiş bölümleri bir zamanlar dağın üstünde dikili durumdaydı; daha sonra bunlar, deprem gibi bir doğal olay ya da herhangi bir patlama sonucu bugünkü karmakarışık durumu aldılar."

Burada elde edilen sonuç da Puma-Punku'da olduğu gibidir: Bu İnka kalesinde kullandmış olan teknik, Sacsayhuaman'daki İnka duvarına kıyasla çok daha ileri, kusursuz ve dev boyutlardadır. Sözünü ettiğim kaya işlemeleri İnka kalesinden daha eskidir. Burada da, Puma-Punku'daki gibi bir plan uygulanmış olması gerektiğine göre, yine yazının hakimiyeti söz konusudur. Bu anıtsal yapdar, İnkaların ve bunların atalarının o yerde meydana getirdikleri her şeyden daha büyüktüler.

Puma-Punku'daki usta burada da mı çalışmıştı? Burası için de aynı mitolojik öyküyü mü tekrarlamalıyım? Hani, tanrdarın yarattıkları insanların nankörlüğüyle karşdaştıklarında, tüm yaptıklarım yerle bir etmeleriyle ilgili olanı!

Bu arada sevindirici bir ekleme yapayım: Münihli çift, yapılan hatayı kendilerine açıkladığımda, Cuzco'yu bir kez daha ziyaret etmek için söz verdder. Tam da bu bölümü yazdığım şuada bir kart aldım. Kartta selam ve teşekkürün yanı sıra şu yazılıydı: "Bu, asla basit İndioların işi değildi. Niçin bu konuda söz edilmiyor?"

Ben söz ediyorum ya! Hep olduğu gibi. Burada da bunu yapıyor, her şeyi yeniden gözden geçirmelerini öneriyorum.

Hedefe vartş

Albay Cbioini ve mimar Carlos Milla ile Lima'daki buluşma-

mız, 22 Ağustos Cuma günü tatsız bir trampayla başladı. Nazile biri olan Milla ancak kendisine bitap edildiğinde konuşuyordu; adamm kaba görünümlü elleri, onun gerektiğinde istediği şeyi kapabüeceğini gösteriyordu.

"Neyi aradığımı biliyorsunuz" diyerek doğruca konuya girdim. "Şu 'delikli şeridi' nerede bulabileceğimi harita üzerinde bana gösterin lütfen."

Carlos Milla böyle doğrudan bir soru karşısında değişiverdi:

"Sisi Senor, oranın yerini santimine kadar büiyorum; Peru'ya ait bir kadastro haritasında bu noktayı işaretleyebilirim..."

"Lütfen," diyerek onu yüreklendirdim.

Mimar gözlerini kapadı; daha soma bunları açarak, yardım istercesine albaya baktı. Ötekiyse, parmaklarını sinirli bir şekilde mermer masa üzerinde tdurdatıyordu. Sonunda, biraz sıkılmışçasına ve İngilizce olarak: "Samrım, para istiyor!" dedi.

Böyle bir şeyin yolculuğa engel olmaması gerekirdi. Uzun zamandan beri bilgi karşılığı para ödemeye alışkındım. Elimden geldiğince dikkati çekmez bir tavnla elli dolarhk yeşd banknotu adamın bardağının yanına sürdüm:

"Evet, nerede bu yer?"

Carlos Milla parayı görmezlikten geldi; daha fazlasını istiyordu. Bu bilgiyi elde etmek için birtakım masraflar yapmış olduğunu söyledi; ayrıca bu yolculukta bize eşlik etmeye hazndı ve bu da onun için zaman kaybı demekti.

"Kaça patlar bu?"

"Üç gün için 600 dolar; ayrıca, getireceğim land rover için de 225 dolar!" Şartları böylece belirleyen mimar aslında pek de suskun biri değildi hani! Kendimi istemeksizin sağılmaya bırakuken, bu açgözlü adamın yolculuk boyunca da birtakım ekstra masraflar deri süreceği içime doğuyordu. Gereği halinde, o gizemli yeri Carlos Milla olmaksızın da bulabdeceğimizi düşünerek bir kumar oynadım.

"Bizimle gelmenize gerek yok. Size 200 dolar veririm."

Bir süre ona baktıktan sonra, düşünceli bir havayla masanın üstündeki evrakları çantama yerleştirmeye başladım. Bunun, kendisine yapacağım son öneri olduğunu anlaması gerekiyordu. Bu şuada Albay Chioini onunla neredeyse soluk almaksızın konuşmaya başladı; bu ticaret şekli benim kadar onun için de utandmcıydı. Carlos Milla yemden gözlerini kapadı, eldeki 200 doların hiç yoktan iyi olduğu sonucuna vardığında açmıştı gözlerini. Biraz da sıkılganlıkla açıklamaya girişti:

"Sizin o delikli şeridiniz National Geographic'in gösterdiği dağ ve varillerin çok uzağındadır. Size en elverişli gelecek yer, Pisco vadisindeki Humay köyünün iki kdometre gerisindedir. Hacienda Montesierpe'ye kadar arabayla gidin. Buranın arka taralında 300 metre genişliğinde bir tarım arazisi vardır. Bunun üst tarafında, çıplak tepelerin üstünde aradığınız yeri göreceksiniz."

Bu konuşmanın hemen ardından, tamdık biri olan ve Pisco'nun yalnızca 70 kdometre uzağmdaki İca'da oturan Profesör Dr. Janvier Cabrera'ya telefon ettim; kendisi Hacienda Montesierpe'yi biliyor olabilirdi. Belki de bizimle gelmek isteyecekti. Geleneklerin tümüyle dışında bir antropolog olan Cabrera buna dünden hazır olduğunu söyledi.

İca Müzesi'ndeki deforme kafatası bana bakıyor

Profesör Cabrera'yı bekliyorum.

Müzedeki vitrinlerden, İca'daki eski kazılardan çıkardan kafataslan bakıyor. Bu kafataslarının şekilleri bozuk. Bu bozulma şakaklarda başhyor, daha sora eşekardaruun gövdesine benzer bir şekil alarak ahun üst tarafında devam ediyor. Kafanın arka tarafı, normal kafataslarının üç katı genişliğinde.

O zekice (!) kitaplarda bu acayip yapdar için şu açıklamalar var:

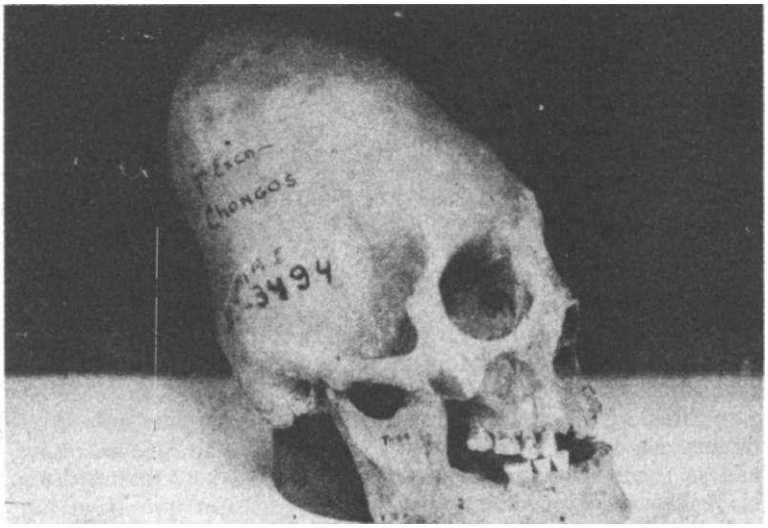
İnka rahipleri henüz küçük yaşlardaki oğlan çocuklarım seçerek, bunların pek sertleşmemiş başlarını kıtıkla desteklenmiş tahtalar araşma sıkıştırırlardı. Yavaş yavaş ve çok uzun süre boyunca ipler aracılığıyla gerden tahtaların aralığı giderek azalırdı. Herhalde birkaç çocuk, dile gelmez bir işkence demek olan bu işlemden geçmiş olmalı ki, büyük insanlara ait bu deforme kafataslan karşımıza çıkıyor.

Mary SheUe/in (1797-1851) 'Frankenstein' romanındaki canavar tiplere benzer bu kafataslan bende soru işaretleri uyandırdı.

Bu eziyetli törenler niçin, hangi amaçla yapılıyordu?

Çocukların kafataslarını çarpıtmak gibi sapıkça bir fikir neden akla gelirdi ki? Bu tür kafataslan Peru'ya ve Güney Amerika'ya özgü bir şey değildir: Orta Amerika Mayalarında, ABD'nin kuzeybatısındaki Kızılderililerde (flathead-basık kafa) ve eski Mısırlılarda (13) da rastlanır. Bu insanlar sanki bir şeyi kopya ediyor gibidirler.

Bu yamuk kafalıların rahip ve başrahip olarak seçildikleri hakkındaki öykü doğru mu acaba? Doğruysa, neden? Çocukların kafa

Bu deforme kafatasının resimlerini lea müzesinde çektim.
Söyleyeceğiniz bir şey var mı?

taslarının çarpıklaştıranı ası, büyüdüklerinde eski tanrılara benzesinler diye miydi? İnsanlar bir zamanlar saygı uyandıran zeki varlıklarla karşılaştıklarında, hiç olmazsa dış görünüş olarak bunlara benze - yebilme çabası mı gösterdiler? Yoksa rahipler, kaybolup gitmiş olan o varlıklara ait tamisai gücü bu tür zorlu soytarılıklarla ele geçirebileceklerini mi düşünüyorlardı? Bu şekildeki kafataslarma sahip rahipler, ötekilerden ayrı ve seçkin kişiler olmayı mı istiyorlardı? Bu işlemin gizli olarak yapılması gerektiği düşünülürse, mümkündür.

Bu kalıntılar yalnızca tek bir halkın vahşice geçmişi içinde yer almış olsaydı, bunlar için birtakım dinsel nedenler gösterilebilirdi; ama bu gibi şeyler birbirinden çok uzak yerlerde, başka kıtalarda da ortaya çıkmaktachr. Bunu yapmaklk, insanlar arasmda bir süre kalmış olan varlıkların kafatasları mı taklit edilmiş oluyordu? Bu deforme olmuş kafatasları, snf görünüş yönünden de olsa bir zamanların efendilerindeki pırıltının uzak geleceğe aktarılması anlamına mı geliyordu? Bu sorulardan yalnızca bir tanesi bile yanıtlanmış olsa, çok çok önceleri varlıklarıyla atalarımızı mutlu eden o dünya dı-

şı canlıların görünümü hakkında bu kafatasları önemli birer kamt olabilirdi.

Tırtıllı yol şeridine doğru yürüyüş

İçine daldığım o derin düşüncelerden beni, Profesör Cabrera'nm güneyülere özgü o coşkun selamlayışı kurtardı. Birlikte birer Piscosour içtiğimiz sırada, onun ülkesinde uzanıp giden o şeridin resimlerini kendisine gösterdim. Orayı bilmiyordu ve ona, bu yerin İca'ya olan uzaklığının 100 kilometreyi bde bulmadığını söylediğimde gerçekten kuşkulandı.

"Pisco vadisinde mi? Orayı iyi tanırım, üzerinden pek çok kez uçtum; ayrıca Hacienda Montesierpe'yi de bilirim. Bu garip şeridi oralarda hiç görmedim."

Ertesi sabah otoyolu izleyerek Pisco'ya doğru gittiğimiz sırada bu kuşkusu devam ediyordu. Bu kentten ne zaman geçecek olsam, midem isyan eder. Pisco gibi kokan bir başka kent tanımıyorum. Nedeni çevredeki balık unu fabrikalarıdır.

Hava çok güzeldi ve bu da içimizde bir başarı umudunun uyanmasına yol açıyordu. Pisco'nun dört kdometre kuzeyindeki çakıllı yol Pisco Vadisini geçerek Huma/a, daha soma da Andlann arasından kıvrılarak Castrovirreyna ve Huancavelica'ya gider. 31'ci kilometrede Huma/ı geçtik ve bundan beş dakika soma da Hacienda Montesierpe'ye vardık. Bir zamanlar görkemli günler yaşadığı belli olan çiftliğin iç avlusuna girdik; eskiden çiftlik sahibinin evi olan yer değişikliğe uğramış, burada başka evler yapılmıştı; kilisenin damı çökmüş durumdaydı ve orada burada çamurlara bulanmış ufak heykeller göze çarpıyordu. Asd binanın ve kilisenin duvarlarında resimler vardı.

Profesör Cabrera evin birine girerken, onu izledim. Bir çıkrığın başında yün eğirmekte olan şişman kadma benim fotoğraflardan birini gösterdi. Kadının yanında turuncu renkte bir yün yığını yükselmekteydi ve bunun da üzerinde, bir ipte kurutulmakta olan renkli örtüler asılıydı.

Cabrera'yla kadm makinalı tüfek gibi konuşurlarken, kısır İspanyolcamla ne dediklerini anlayamıyordum bir türlü. Profesör biraz soma beni kenara çekerek, bayanın böyle bir şeyi hiç görmemiş olduğunu bildirdi. Aklıma, mimar Carlos Milla'nın iddiası geldi: Hedefimin bu çiftlikten 300 metre ötede olduğunu söylemişti. Yaşamı boyunca buradan ayrılmadığı belli olan karşımdaki kadının böyle bir yeri bilmesi gerekirdi!

Avluda bir traktör döküntüsünün takudadığı duyuldu. Cabrera hemen iki kişinin yanına giderek, onlardan bdgi rica etti. Ben biraz uzakta durmuş, karşımdaki yüzlerden, neler söylendiğini okumaya çalışıyordum. Sonunda, traktör sürücülerinden biri başını salladı; bir şeyler biliyordu o halde. Adam, anlatılmaz yorgunlukta bir el hareketiyle çiftliğin arkasındaki dağı gösterdi. Cabrera'nın vereceği haberi beklemeksizin, kameraları sırtladım.

Hacienda'nın arkasında 250 metre eninde bir tarım arazisi vardı. Peş peşe düşerek ilk tepeye giden patikayı tumandıktan soma durarak, çevreye bir göz attık; bizim delildi şeritten eser yoktu. Soluğumuz tıkanarak yürümeyi sürdürdük; güneş kavuruyor, hava boğucu bir hal alıyordu.

Bir mola vererek çöktük."Güneş tam tepemizdeydi ve ışıktan gözlerimiz kamaşıyordu; sığınacak tek bir gölge yoktu üstelik. Halen gözlerim rahatsızdır, sık sık ağnr ve parlak ışığa dayanamam. Bazan düşünürüm de, buna yol açan şeyin, o kör edici aydınlıkta birtakım izler bulmak için kendimi zorlamam olduğu aklıma gelir.

Gözlerim beni aldatıyor muydu? Titreşen bir hava tabakasının gerisinde, vadinin öteki tarafında kara bir yılanı andıran, tepe boyunca uzanan siyah çizgüer vardı. Bir şey söylemeden teleobjektifi aldım ve oraya baktım. Çıplak gözle seçtiğim şey doğruydu: Uzaktaki buğuların arkalarında bir yerde o şerit tepeleri ve vadderi aşıyor, Pisco vadisindeki tarım alanında son buluyordu. Bir süre bu oluşumun **seldi** üzerinde düşündüm.

Bunun uzanış yönü göz önüne ahmrsa, bize yaklaşıyor olması gerekirdi. Teleobjektifi Cabrera'ya uzatarak bakması gereken yönü işaret ettim. Baktı ve benim gördüğümü gördü; yanılmıyordum.

Daha iyi bir görüş elde etmek için yukarı doğru tırmanmamız gerekiyordu. Soluk soluğa kalmıştık. Dağın sutı boyunca tırmandığımız şuada çevrede gördüğümüz manzara hep aynıydı: Issız vadüer, kaya döküntüleri, ısıdan dolayı toprak yüzeyindeki havanın titreyişi ve bakışlarımızı yukarı çevirmeyi engelleyen o parlaklık. Ağu aksak gidiyorduk. Derken o siyah şeridin ilk çukurunda sendeledim...

Biliyordum işte: bu oydu!

Profesör Cabrera, o koca kuşkucu, ter içindeki ensesini kaşıdıktan soma yere bir göz attı ve "Erich, bulduk!" dedi.

Önünde tökezlediğim çukur bir metre çapında ve bir o kadar derinlikteydi. Bunun hemen yanında bir ikincisi, üçüncüsü ve dördüncüsü yer alıyordu: Çok uzaklara giden gerçekten delikli bir şerit-

ti bu. Basuru kaldırarak onun uzayıp gittiği yöne baktım; uzaklarda, dağın arkasında kayboluyordu.

Çiftliğin 500 metre yukarısında, delikli şeridin ilk sırası önünde duruyorduk. Deliklerin hepsi boştu; içlerinde yalnızca taş döküntüleri bulunmaktaydı; o halde fotoğraflardan edindiğim ilk izlenim doğruydu: Toprak tabakası tıpkı merdane gibi bir şey tarafından ezilmiş ve üzerinde belirgin izler kalmıştı. Bu delildi şeridi yokuş yukarı izlemeye başladık.

Tırmandığımız yüksekliğin artmasıyla, topraktaki delikler de değişiyordu. Giderek artan bir sıklıkta ohnak üzere, bunların çevreleri taşlarla örtülü oluyordu. Arasua, ufacık duvarların bunlann etrafında yükseldiğini görüyorduk. Dağın tam sırtma ulaştığımızda, artık her delik de bir duvarcıkla çevrelenmiş durumdaydı. Bu şerit, bir sürüngenin sırtındaki oyuklu görünümü andırırcasına, vadinin yamacı boyunca eğik bir hatla devam ediyordu. Sanki İndiolardan oluşan gönüllüler, verden bir emir üzerine aynı anda toprağı kazmaya girişerek birbiri yanındaki çukurlardan oluşan 24 **metrelik** bir şerit meydana getirmişlerdi. Her delikte ayrı bir adam çalışmış gibiydi.

Acaba bu bir savunma düzeni miydi? Akla gelen ilk soru bu oluyor. O halde karşıdakinin muazzam bir ordu olması gerekiyordu; bunun yan kanatlan tepeler ve vadder boyunca yayılıyor olmalıydı. Yapdan bu iş her türlü akdcı startejiye aykırıydı: Burayı askerler kazdıysa, bunu yapmakla saldırganlara bir zarar veremezlerdi; yalnızca deliklerin içine tıkılıp kalmak olurdu bu. Delikli şeridin gidiş yönü de, böyle bir savunma düzeni fikrine karşı çıkıyor. Eğer bu, dağın ve tepelerin tam sırt hattı üzerinden geçmiş olsaydı o zaman bir anlam taşıyabilirdi; eğer ortada savunmaya değer bir şey var idiyse, böyle bir durumda yukarıya doğru savaşmakta olan saldırganlar görüş alam içinde tutulmuş olacaklardı. Peru'daki İnka Duvarı da, o ünlü Çin Şeddi de hep dağ tepelerinden geçer. Ortaçağ şövalyeleri şatolarını dağ tepelerine kurmakla, vadderden gelebilecek her düşmanı izleyebilme olanağı sağlarlardı. Burada ise böyle bir şey söz konusu değd; bu şerit zarif dönüşler yaparak vadi ve yamaçlara da iniyor. Bu delikler savunma amacıyla oluşturulmuş tek kişilik avcı çukurları olsaydı, o zaman da yaklaşan ordudan daha alçak bir düzeyde olmaları gerekirdi.

Bu yüzlerce, binlerce delik hangi amaca yönelikti? Buradaki toprak yapısı hiçbir zaman kazma işini kolaylaştıracak bir yapıda olmamıştı; sert, taşlı ve kupkuru bir araziydi burası. Öyleyse, bu zahmetli çaba nedendi?

Birbirimizin yanında olmak üzere, çukurların içine çömeldik. Yukarıdaki dağlara, aşağılardaki vadilere baktık ve bu izin uzaklarda o parlak ışık altında kaybolup gitmesini izledik.

Burası bir dağ mezarlığı mıydı? Eğer böyleyse, kdometrelerce boyu ve üstü örtülmemiş mezarlarıyla dünyada tekti. Öte yandan mezarlık alanlar hep kendderini belirtecek birtakım işaretlere sahiptirler: Am taşları, ağarmış kemik kalıntıları, mezar eklentileri gibi. Burada ise bu ardama gelecek hiçbir şey yoktu.

Yoksa bu delikler hükümranlık alanının sınırlarını mı belirliyorlardı? En ilkel bir düşünce şekli bde buna karşı çıkar. Yan yana konulmuş taşlar da bu amaç için yeterdi. Bu sınır işaretleri vadi yamaçlarından aşağıya doğru yanlamasına gider miydi? Tebasına bu eziyetli işi yükleyen bir diktatör bde sımr hatları olarak akarsuları kabul ederdi. Bu delildi şerit ise adeta bir alt yapı kuruluşuna benzer şeklide bazan düz, bazan da kıvrımlı olarak akarsu yataklarının yambaşmda devam edip gitmektedir. Bunun bir sımr işareti olmadığına kuşku yoktur. Nedir öyleyse?

Buraya bir işaret çizgisi olarak mı konmuştu? Diyelim ki, karanlık gecelerde yüz binlerce İndio bir araya gelerek bir hükümdarın veya bir rahibin doğum gününü kutlamak üzere çukurlara çömeliyorlar ve her tarafta gümbürdeyen bir emirle ellerindeki meşaleleri yakıyorlar! O zaman bu şerit tıpkı Las Vegas'm ışıklarla yıkanan caddelerinden birine benzerdi. Ama bunun için deliklere gerek yoktu ki: İndioların sua halinde dizilmeleri yeterdi.

Kuş uçuşuyla 180 ldlometre uzaktaki Nazca düzlüğünde olduğu gibi burada da tanrılar için bir işaret mi söz konusudur? Bu hat, astronomik olarak belirlenmiş bir yön müdür? Bu, şimdiye kadar araştırılmadı. *National Geographic'in* eski sayısındaki bu fotoğraflar unutulmuştur; bu delikli şerit bilinmemekte ve hiçbir eserde adı geçmemektedir. Bunun eski fotoğraflarının arşivlerde bulunup bulunmadığından emin değilim. Acaba bunlar bir katalog numarası verilerek dosyalandı mı? Günün birinde henüz körlenmemiş durumdaki genç bir arkeolog Andlar'daki bu gizemin ardına düşecek mi? Ben, bu araştırma için gerekli mali kaynaklara sahip değilim. Ama hiç değilse o kişi için yolu haznladun. Artık bu hedefi araması gerekmeyecek; tarif ettiğim yolu izlesin yeter.

Ica'dan ayrılmamdan kısa bir süre önce Profesör Cabrera bana, yerülerin yüzlerce yıldan beri bu yere takmış oldukları adı bddirdi: *la avenida misteriosa de las picaduras de vintelas;* Esrarlı Çiçekbozuğu Yolu.

Gerçekten esrarlı bir yer. Peru'daki tepe ve yamaçlar boyunca uzanan ve geçmişin bir işareti olarak bize uyarıda bulunan şeyin ne olduğunu bilmediğimden, bir çözüm önerisi için ricada bulunuyorum. Adresime gönderden her öneriyi büyük bir istekle okuyacağım.

Dünyanın sonu mu?

\

KAYNAKÇA

1. KİRİBATI'YE YOLCULUK

1. Grimble, Arthur: **A Pattern of Islands,** Londra, 1970.
2. Grimble, Rosemary: **Migrations, Myth and Magic from the Gilbert Islands,** Londra-Boston 1972.
3. Tentoa Tewareka: **This is Kiribati-** Curriculum Development Unit Offset, Tarawa 1979.
4. **Kiribati-Aspects of History,** Ministry of Education, Training and Culture, Tarawa 1979.
5. Aitken, Robert T: **Ethnology of Tubuai,** Bishop Museum, Bülten No. 70 Honolulu 1930.
6. Buck, Peter H: **Vikings of the Pasific,** Chicago 1972.
7. Handy Craighill, E.S.: **The Native Culture in the Marquesas,** Bernice P. Bishop-Museum, Bülten No. 9, Honolulu 1923.
8. Handy Craighill, E.S.: **Polynesian Religion,** Bernice P. Bishop-Museum Bülten No: 34 Honolulu 1927.
9. Andersen, Johannes C. **Myths-Legends of the Polynesians,** Vermont-Tokyo 1969.
10. BILD DER VÖLKER, Cüt 1: **Die Bewohner der Gilbert-und Ellice İnseln,** Haz. Dr. John Clammer, Wiesbaden O J.
11. Turbott, I.G.: "The Footprints of Tarawa", **Journal of the Polynesian Society,** Cilt 58. No. 4, Arahk 1949, Wellington, Yeni Zelanda.

2. HERHANGİ BİR NEDENLE

1. Geoffrey, B.: **Faustkeil und Bronzeschwert,** Hamburg, 1957.
2. Atkinson, RJ.C: **Was ist Stonehenge?** Haz. Çevre Bakanlığı, Crown, 1980.
3. Hawkins, Gerald S.: **Stonehenge Decoded,** New York, 1965.
4. Atkinson, RJ.C: **"Moonshine on Stonehenge",** Antiquity, Cilt. XL 1966.
5. Hoyle, Fred: **Speculations on Stonehenge,** Antiquity, Cilt. XL 1966.
   Hoyle, Fred: **From Stonehenge to Modern Cosmology.** San Francisco 1972.
6. Thom, Alexander: **Megalithic Sites in Britain,** London 1967.
   Thom, Alexander: Megalithic Astronomy, **The Journal of Navigation, Cut** 30, No.1, 1977.
7. Paturi, Felix R.: **Zeugen der Vorzeit,** Düsseldorf, 1976.
8. Grim, Rudolf: "Geheimnisvolles Stonehenge", **Prager Volkszeit** 11.4.1980
9. Krupp, Edwin C ; **Astronomen, Priester, Pyramiden,** Münih, 1980

10. Strempel, Fritz: "Das steinerne Raetsel von Stonehenge", **PM-Magazin** 2/1980.
11. Sofear/Zinser/Sinclair: "A unique solar marking Construct", **Science** 19.10.1979, Cüt 206.
12. Myles-Chadwick: **Die Rieten,** ZUrih 1966.
13. Eliot, Alexander ve bşk. **Mythen der Welt,** Zürih 1978.
14. de Camp: **Geheimnisvolle Staetten der Geschichte,** Düsseldorf 1966.
15. Robins, G.V.: The Dragon Stirs", **ALPHA,** Juli/August Londra, 1979.
16. Grinsell, L.V.: **The Rollright Stones and their Folklore,** Guernsey C. 1 1977.
17. "Archaemetrie-Physiker schreiben die Geshichte neu", **Bild der Wissenchaft,** 7/1978.
18. Topper, Owe: **Das Erbe der Giganten,** Ölten 1977.
19. Homet, Marcel F.: **Nabel der Welt-Wiege der Menschheit,** Freiburg 1976.
20. Buck, P.H.: **The Rangi Hiroa, Ethnology of Tongareva,** Honolulu 1932, Bernice P. Bishop-Museum Bülten 92.
21. Warwick-Trump: **Lexikon der Archaeologie,** Cüt 1+2, Hamburg 1975.
22. Aibrey, Burl: **Rings of Stone,** London 1979.
23. **Our World of Mysteries,** Radio Times, Londra, August 1980.
24. Charpentier, Louis: **Das Geheimnis der Basken,** Ölten 1977.
25. Wernick, Robert: **Steinerne Zeugen früher Kulturen,** Hamburg 1977.

Genel:
Lübbes Enzyklopaedie der Archaeologie, Haz. Daniel-Rehork, Bergisch-Gladbach 1980.
Zanot, Mario: **Die Welt ging dreimal unter,** Viyana 1976.
von Cles-Reden, Sybille: **Die Spur der Zyklopen,** Köln 1960.
Bruce, Cathie: **The Pulse of the Universe,** Wellington 1977.
Bord, Volin-Janet: **Maysterious Britain,** Londra 1974.
Riesenfeld, A.: **The megalithic culture of Melanesia,** Leiden 1950.

3. RUH: TÜM MADDENİN TEMELİ

1. Arber, Werner. Wie die Schöpfung hier und jetzt weiterwirkt", **Basler Zeitung, 21.6.1980.**
2. Illies, Joachim: "König Wissenschaft, der neue Tyrann", **die Welt, 18.6.1980.**
3. Thürkauf, Max: **Der Primat des Geistes,** Esotera, Şubat, 1980.
4. Chargaff, Erwin: "Der Teufel steigt von der Wand", **der Spiegel,** 1980.

5. Charon, Jean E.: **Der Geist der Materie,** Viyana-Hamburg 1979.
6. Wildar-Smith, BA.: **Grundlage zu einer neuen Biologie,** Stuttgart 1974.
7. Charon, Jean E.: **Theorie de la relativité complexe,** Paris 1977.
8. Taylor, John: **Die Schwarzen Sonnen,** Bern-Mümh 1974 **(Kara Delik,** E Yayınlan İstanbul 1983).
9. Breuer, Reinhard: "Schwarzes Loch im Zentrum der Milchstrasse". **Bild der Wissenchaft,** Kasım 1977.
10. Kippenhahn, Rudolf: **100 Milliarden Sonnen,** Münih 1980.
11. Granger, Jose: **Sacred stones-rites of ancient Tahiti,** Paris 1979.
12. Zier, Wilhelm: **Hölle im Paradies,** Düsseldorf 1980.
13. Aitken, Robert T.: **Ethnology of Tubuai,** Bishop Museum, Bülten No.70.
14. Biedermann, Hans: **Magnetische 'Dickbaeuche'in Guatemala,** Honolulu 1930 **Universum,** 3/1980, Viyana.
15. Eckert, Michael: "Magnetsinn des Menschen?" **Süddeutsche Zeitung** 23.10.1980.

Genel:
Ford, Arthur: **Bericht von Leben nach dem Tode,** Bern 1973.
Dethlefsen, Thorwald: **Das Leben nach dem Tode,** Münih 1974.
Bernstein, Morey: **Protokoll einer Wiedergeburt,** Bern 1973.

4. UYDURMA HABERLERİN VE UZAYLILARIN PEŞİNDE

1. Gris, Henry: "Is there a dead ship from outer space?" **Rand Daily Mail, SWA,** 20.8.1979.
2. "Scientists discover damaged alien spacecraft is in orbit around earth" **National Enquirer,** Lantana, Florida, Ağustos 1979.
3. Abschrift des Tonband-Interwiews von Henry Gris mit Professor Bozhich und anderen, **Archiv EvD..**
4. Bagby, John P.: 'Terrestrial Satelites: Some direct and indirect evidence," **Icarus,** No.10/1969.
5. Mektup, Profesör Harry O. Ruppe, EvD'ye 10.1.1980.
6. Mektup, YükMühendis Jesco von Puttkamer, NASA, EvD'ye 28.1.1980.
7. Mektup Profesör Frank D. Drake, Ulusal Astronomi ve İyonosfer merkezi, Arecibo, EvD'ye 12.1.1980.
8. Will, Wolfgagn: "Brachten 'Bomben' aus dem Weltall das Leben auf die Erde?" **-die Welt,** 11.11.1980.
9. Lahav, Ephraim: "Kam Adam aus dem Weltall?" **die Welt,** 25.6.1980.
10. "Kalte Deushe for die grünen Mannchen," **Weltwoche-Magazin,** Zürih 1980.

11. Abarzua/Posselt: "In Graebern aus uralter Zeit: 'Tote von anderen Sternen," **Bild,** 29.4.1975.
12. Chavez, Mauro: "Seres de otro mundo en manta?" **Vistazo,** Meksiko.
13. "Um psiqiatrano terreiro," **Gente,** 24.12.1979.
14. "El esqueleto de Panama", **Mundo Desconocido,** Mayıs 1979.
15. Mektup İsviçre Elçiliği, EvD'ye 43.1980.
16. a.g. 7.5.1980.
17. a.g. 6.6.1980.
18. Krassa, Peter: **Phantome des Schreckens- Die Herren in Schwarz manipulieren die Welt,** Viyana 1980.
19. "Kannten die Inkas das Diamanten-Geheimnis?" **Bremer Nachrichten** 5 Haziran 1980.
20. Möller, Gerd-Elfriede: **Peru,** Pforzheim 1980.
21. "Archaelogie um la Silla", **Sterne und Weltraum, 1980**/4

5. ADANMIŞ TOPRAKLARDA MI?

1. Kautzsch, Emit: **Die Aprokryphen und Pseudepigraphen des Alten Testaments,** Cilt II, Henoh Kitabi, Tübingen 1900.
2. **Kebra Nagast,** 23. Cilt. l.Kısım, "Die Herrlichkeit der Könige", Abhandlungen der Philosopisch-Philologischen Klasse der Königlich Bayerischen Akademie der Wissenschaften.
3. Stoll, Heinrich A.: **Die Höhle am Toten Meer,** Hanau-Main, 1962.
4. Dupont-Sommer, André: **Die Essenischen Schriften vom Toten Meer,** Paris 1959.
5. Burrows, Millar: **Mehr Klarheit über die Schriftrollen,** Münih 1959.
6. Philo, Judaeus Alexandrinus: **Die Werke Philos...** Breslau 1909 (Alm.çev.)
7. Flavii Josephi: **Altertümer wie auch der Krieg der Juden mit den Römern...** Joh. Bastista Ott, Zürih MDCCXXX, Phi Hebrai, Historio de bello Judaico.
8. **Neue Beweise der Prae-Astronoutik-** Eski Çağlar Astronot Cemiyeti Kongresi, Mühin 1979, Rasttatt 1979.
9. Davenport, David W: **2000 AC. Distrizione Atomica,** Müano 1979.
10. Maharashi Bharadwaaja: Vymaanika-Shaastra Aeronautics, (Ing.-çev.) G.R. Josyer, Mysore, Hindistan 1979.

Gene):
Faber-Kalser, Andreas: **Jesus died in Kashmir- Jesus, Moses and the Ten Lost Tribes of Israel,** Londra 1977.

6.TANRILARIN SON GÜNÜ

1. Greene, Merle: **Maya Sculpture,** Berkley 1972.
2. Wuthenau, von Alexander: **Unexpected Faces in Ancient America.**

3 Tschudi, von, Johann Jakob: **Reisen durch Südamerika,** Leipzig 1869.
4. Alcino, José: **Die Kunst des alten Amerika,** Freiburg 1979.
5. Cieca de Leon, Pedro: **La Chronica del Peru,** Anvers 1554.
6. de Castro/del Castillo: **Teatro Eclesiastico de las Iglesias de Peru y Nueva Espana,** Madrit 1651.
7. d'Orbigny, Alcide: **Voyage dans l'Amérique Méridionale,** Paris 1844.
8. Stingl, Miloslav: **Die Inkas,** Düsseldorf 1978.
9. Stübel, **A.** und Uhle, M.: **Die Ruinstaette von Tiahuanaco im Hochland des alten Peru,** Leipzig 1892.
10. Huber, Siegfried: **Im Reich der Inka,** Ölten 1976.
11. de la Vega, Garcilaso: **Primera Parte de los Commentarios Reales,** Madrit 1723 ve **Historia General del Peru,** İkinci kısım, Madrid 1722.
12. Ubbelohde-Döring, Heinrich: **Kulturen Alt Perus,** Tübingen 1966.
13. Dingwall, **EJ.: Artificial Cranial Deformation,** Londra 1931.

Genel:
Möller, Gerd-Elfriede: **Godstadt-Reiseführer Peru,** Pforzheim 1976.
Tiahuanaco oder die Schweigenden Steine; 'Die letzten Geheimnisse unserer Welt', **Das Beste.**
Helfritz, Hans: Südamerika: **Praekolumbianische Hochkulturen,** Köln **OJ.**
Kennedy-Skipton, R.: **Bild der Völker,** Cilt 5, Güney Amerika, Wiesbaden O **J.**
Kubler, George: **The Art and Architecture of ancient America,** Harmondsworth 1962.